

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Garborg, Arne.; Arne Garborg.

Titel | Title:

Trætte Mænd

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kristiania : H. Aschehoug, 1891

Fysiske størrelse | Physical extent:

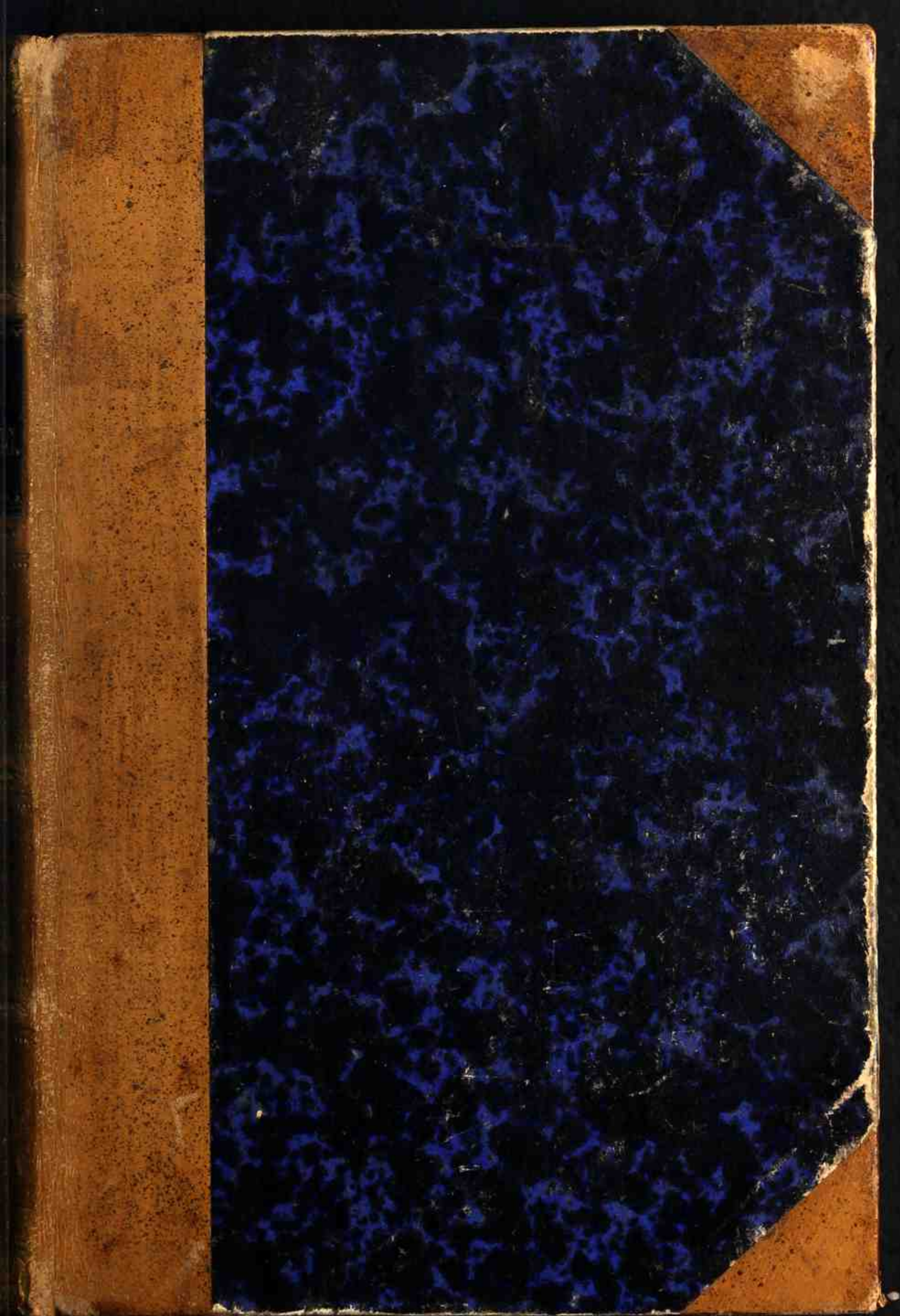
349 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

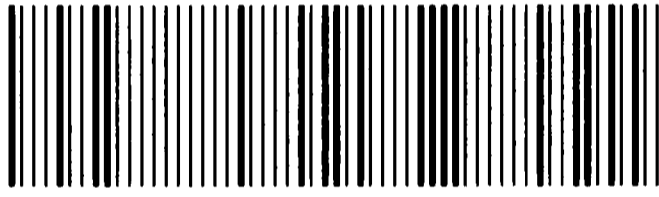
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

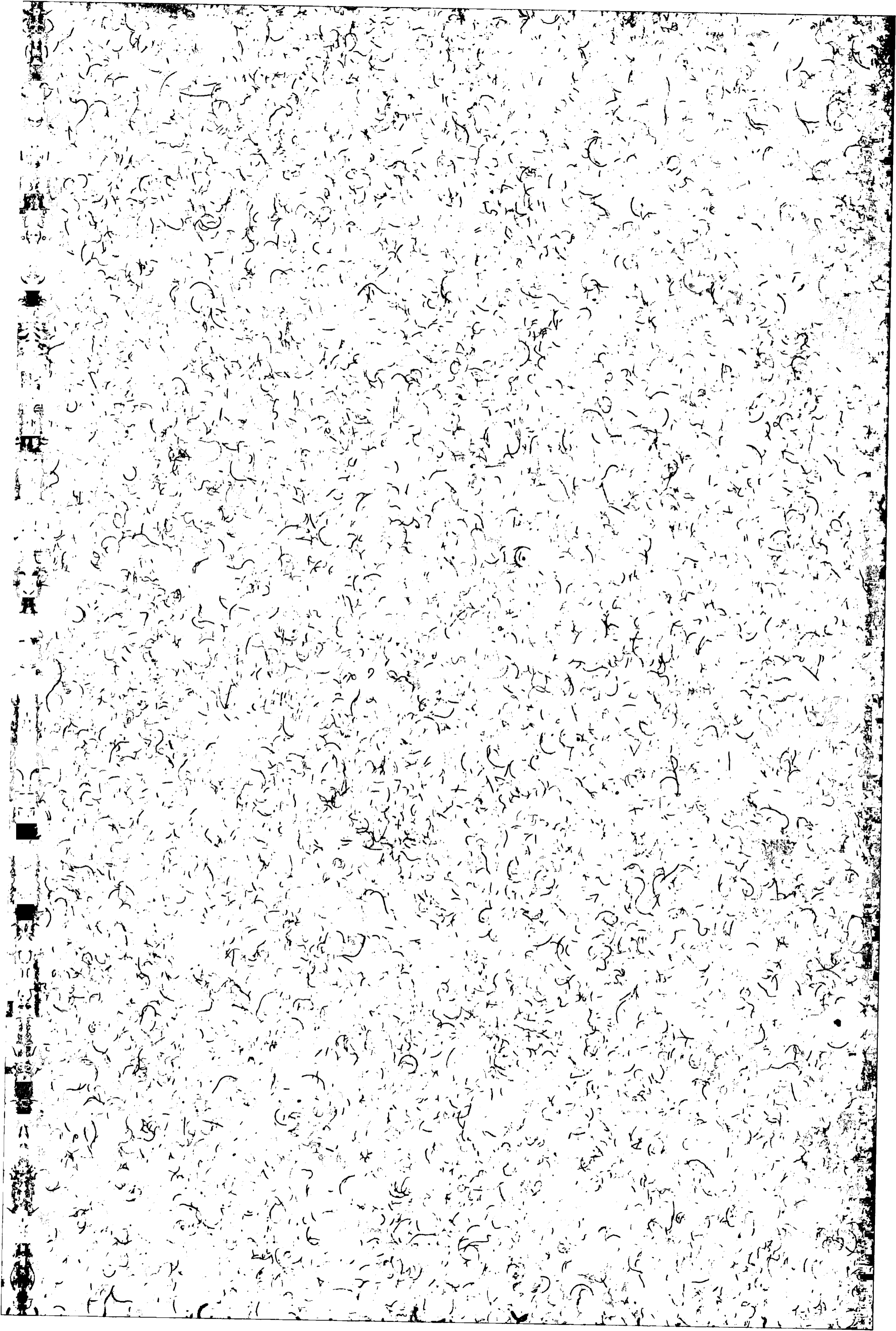
57-134

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

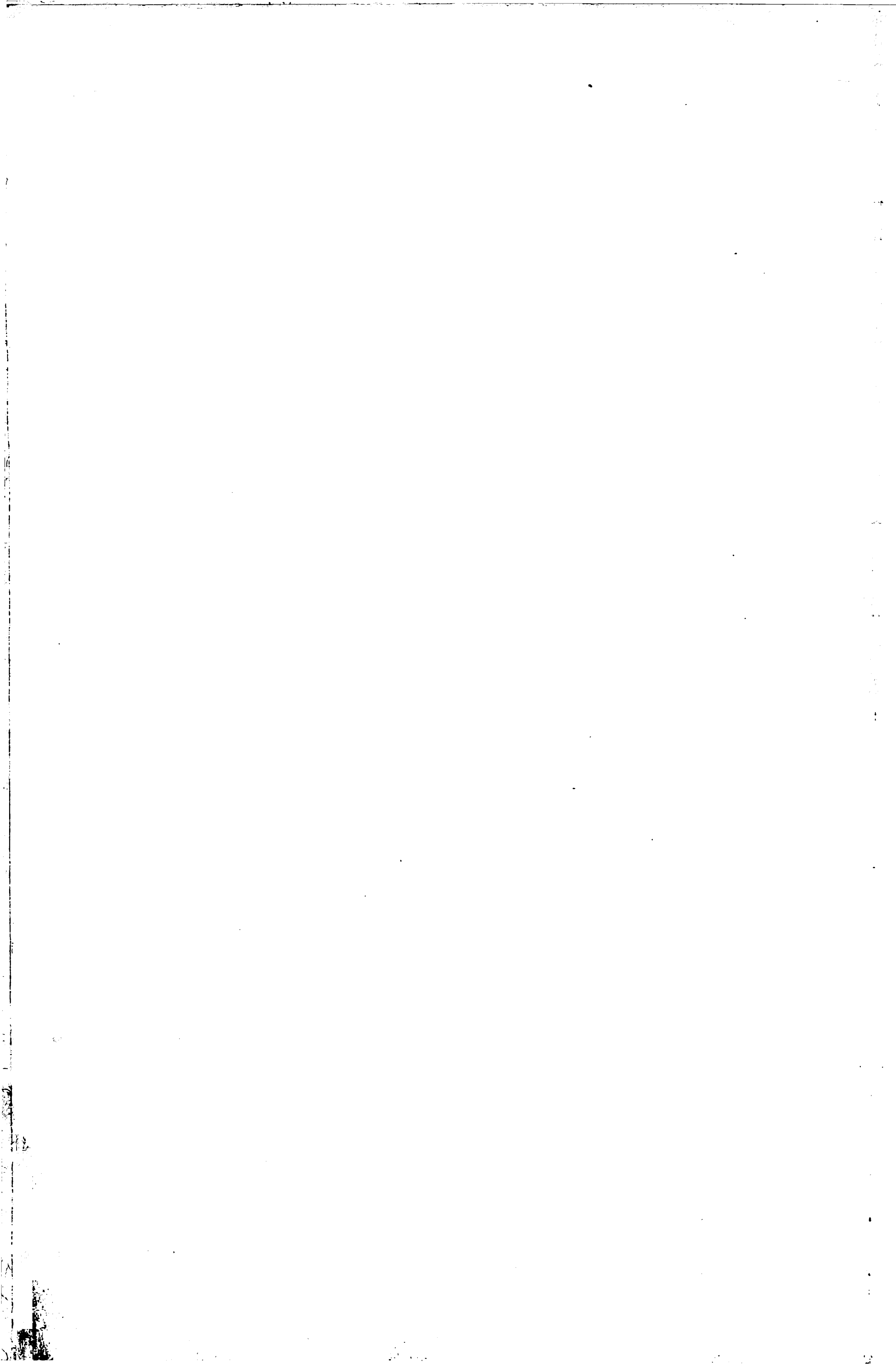

130021687813

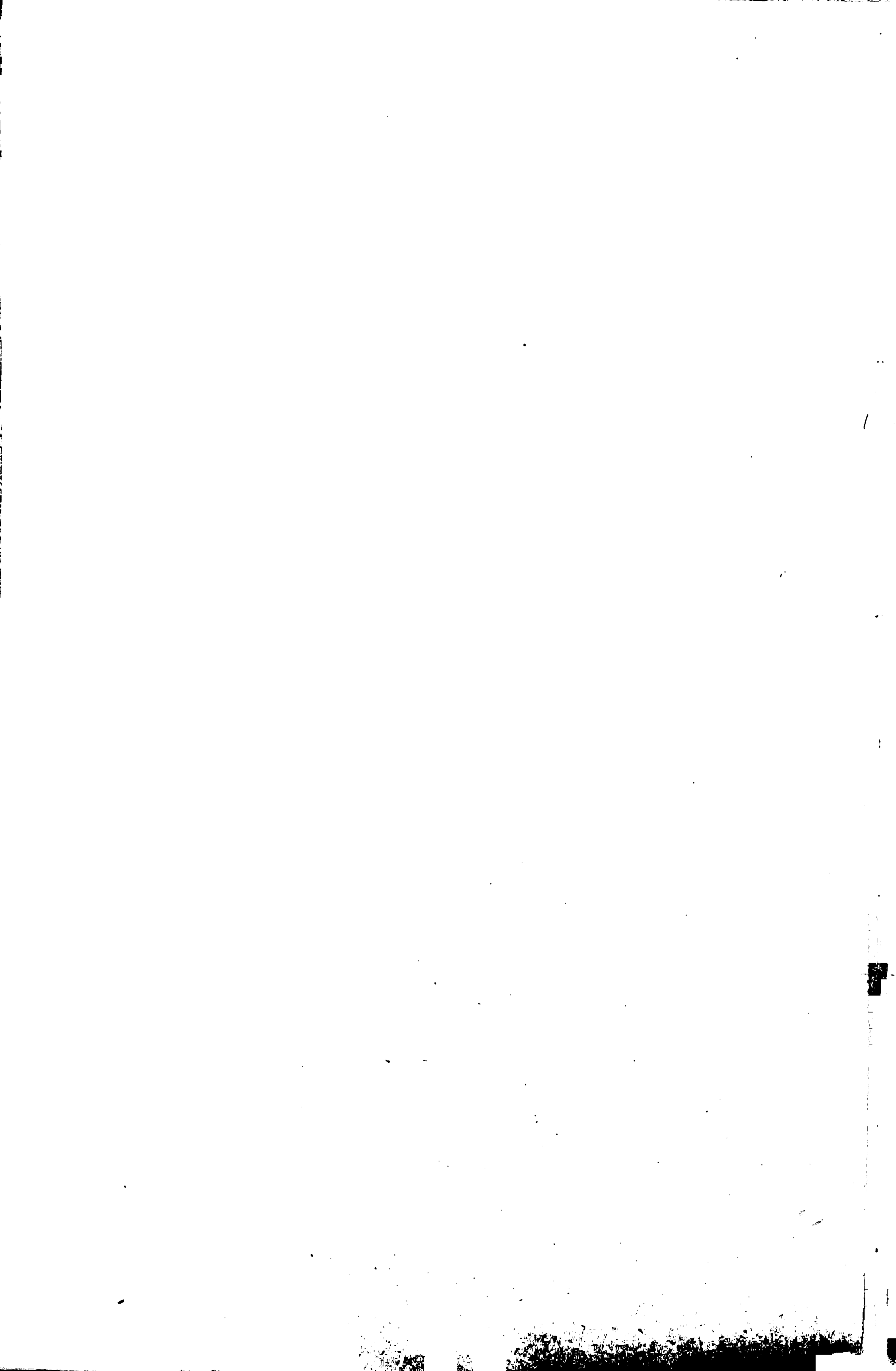

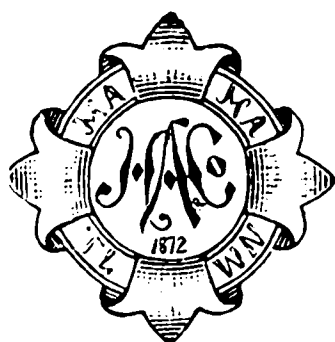

TRÆTTE MÆND.

ARNE GARBORG

TRÆTTE MÆND

KRISTIANIA

H. ASCHEHOUG & CO.s FORLAG

HOVEDKOMMISSIONÆR FOR DANMARK: H. HAGERUP

1891

En tysk Oversættelse af nærværende Arbeide udkommer om kort Tid.

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI.

Indledning.

(⁵/₆ 85 Midnat.)

«Venner er en daarlig Race. De duer ikke til andet end til at spise Middag med os samt til at hænge med Hoderne ved vor Grav. Det sidste liker de bedst. «Endelig er vi da kvit ham,» sukker de og kan i sin Glæde drive det til at sammensubskribere 200 Kroner til Enken.»

Saa (omtrent) sa jeg til Advokat Jonathan i Eftermiddag ved Burgunderen (han har Forbindelser, den Fyr! ægte Burgunder), og han begyndte paa vanlig Vis at moralisere.

«En stolt Mand indretter sig saa, at han ingen Venner behøver,» sa han.

«Naa, jeg har s'gu behøvet dem,» mente jeg, «og kunde behøve dem den Dag idag; men . . . det er med dem som med Konstabelen: naar man har Brug for dem —. Jeg undres mangen Gang paa, hvor der blir af dem?»

Georg Jonathan kjælede for sine Whiskers og sagde — med en let Hentydning til min opgaaende Maane —:

«Spørg ligesaa snart, hvor der blir af Haarene paa Deres Hoved, min Ven. De drypper væk simpelt-hen. Et for et. De mærker det ikke. Indtil De en vakker Dag opdager, at De maa anlægge Paryk . . . alias arrangere en Whistklub.» —

— — Ja, ja, de drypper væk. Eller ligesaa godt: man «voxer igjennem» dem, ryster dem af, efterhvert som man voxer. Jeg savner dem Gudbevars af og til, men om jeg kunde faa dem igjen, vilde jeg ikke kunne bruge dem. Træffer jeg nogen af dem nu, ved jeg ikke andet at sige end: «Skal vi gaa til Ingebret og ta en Absinth?» — Hos Ingebret sidder vi da en Times Tid og snakker om Vind og Veir og den sidste Skandale, og vi føler, hvorledes der er ligesom et Tomrum befæstet mellem ham og mig. Naar vi har siddet en Stund og forkjølet os i denne Følelse, reiser man sig og siger med en vis Lettelse: «Adjø, gamle Dreng, Gud være med dig».

Venskab er den fineste Art af Egoisme, meget finere end Kjærlighed f. Ex.; man vil da bare æde hinanden aandelig. Ikke desto mindre ender det altsaa med, at man har fortæret hinanden, hvorefter man kaster hinanden paa Benhaugen. Jeg kan se tilbage paa adskillige afgnavede Benrangler, som jeg har slængt fra mig ved de forskjellige Stadier af Livets Vei; selv ligger jeg da ogsaa afgnavet paa adskillige Benhauger, kan jeg tænke.

Rigtige Venner har man bare i Slyngelaarene, før man endnu har faaet Tag i sin første Pige. Naa, lad gaa —: indtil man har faaet Tag paa den anden

ogsaa; for den første er endnu saa interessant, at man maa ha nogen at snakke om hende med, og om sine mærkelige Anlæg i Don-Juan-Faget. Saasnart man er over 20 Aar, begynder man at voxe ud og faa Kanter og Haardheder, og da begynder disse Skuringer mellem Ven og Ven, som fører til Brud eller Adskillelse. En Ven, som duer til at klage sin Kjærlighedsnød for — existerer ialfald ikke for en Fyr paa 38. Istedetfor at tie og nikke og forstaa, siger de: ha-ha, pyt, saadan en Pigehistorie; du gaar da ikke og tar dig Tæring af sligt! — eller de afbryder og fortæller sin egen sidste Liderlighed, — en Historie fra en ganske anden Etage; eller de affeier Sagen med et Par intetsigende Ord og fortsætter: fra det ene til det andet; hvad synes du om Sverdrups Ministerium?

Aah. —

— — Hys . . . Skridt i Trappen —

— — — Sludder. — Et godt Glas og saa i Seng . . .

*

(Søndag Formiddag.)

— — — Georg Jonathan er en intelligent Kammerat og en stilfuld Fyr, som jeg liker. Men Fortrolighed —? ufa. Hans kolde «engelske» Mine indbyder ikke til det, og han interesserer sig ikke for Enkeltilfælde. For ham blir enhver Kjærlighedshistorie til et «Samfundsspørgsmaal». «Naar Kvinderne blir mere intelligente . . . naar de lærer at forstaa, at de

har bare ét Liv, og i det ene Liv bare én Ungdom . . .» — det hjælper jo ikke mig. Hun var nu engang ikke saa intelligent; følgelig gaar jeg her og sukker; intet er mig saa dræbende ligegyldigt som Spørgsmaalet om, hvad «Kvinderne» vil gjøre og tænke i næste Aarhundrede. —

— Jeg sørger over mig selv, over hende, over hele Verden. Denne lille latterlige Historie, som ikke var nogen Historie, har bragt Tilværelsen ud af Sporet for mig. Jeg var en noksaa «stolt» og resigneret Mand efter Georg Jonathans Recept; men der skulde ikke mere til end dette-der, og «Resignationen» er fløiten.

Resignationen var Humbug. Til sit tredivte Aar kan man gaa og trøste sig med og slaa sig til Ro med, at Folk skal bli lykkelige i Fremtiden engang; men naar man nærmer sig de 40, begynder en Stemme at tale i ens indre høiere og høiere —: du, du, du selv skulde jo leve! — —

Jeg er en Tone, en enkelt, fattig Melodi, der forlanger, forlanger at bli harmoniseret. Mit sjæleligt musikalske Øre pines til Vanvid ved altid og evindeligt at høre denne ene, tynde, unisone Melodi gennem Tilværelsens Ørkenluft . . . Hun var min Harmonisation — desværre ikke helt, ikke rent nok . . . og nu klinger den ensomme Melodi endnu mere ensomt og trist og gudforladt hen gennem min forødede Tilværelse.

(Aften.)

— — Hvis det endda havde været en rigtig Kjærlighed! Men det er det latterlige og umulige i min Ulykke, at jeg elskede ikke engang.

Ikke à la Romeo. Ikke à la Werther. Det er det fæle ved at være over 30 Aar: at ens Kjærlighed ikke længer er blind.

Jeg var ynkelig forlibt, men mine Øine var aabne. Jeg saa med lidelsesfuld Klarhed alle hendes Manque-ments, alt hvad der var iveien. Om jeg kunde gjøre min sidste grusomme Dumhed ugjort, og om jeg aldrig saa sikkert vidste, at hun elskede mig . . . vilde jeg? turde jeg? — Jeg tror ikke. Skjønt — —. Ja, men hvis Sagerne stod som dengang? — Nei. Jeg var ikke Mand nok; jeg véd det. Det er en smertelig, syg, spaltet Kjærlighed, en Opløsning i mit Væsen; Sanser og Sjæl fangne og betagne, men Bevidstheden kold, klar, spotsk, — skamfuldt-forbitret over selve denne Betagethed, som jeg dog ikke kan overvinde —

Hvem kunde forstaa sligt? Hvem blandt alle disse grovhuggede, tætvoxne, naive Matrosnaturer og Bohêmer, Georg Jonathan iberegnet . . .

Sludder. Jeg faar gjøre, som jeg pleier; jeg faar agere Forfatter —: betro mig til Papiret. Det er i det mindste rent. — Og kanske dette engang i Verden kunde bli en Roman? — Mine tidligere Optegnelser ligger ubrugte; jeg blev kjed af dem; Energien svigtede . . . men denne Gang —! Hvem véd? Naar

jeg en Dag er saa gammel, at jeg absolut intet mere har at udfylde min Tilværelse med, tager jeg mig maaske alligevel sammen . . . I ethvert Fald vil jeg skrive; det letter, hjælper. Jeg indbilder mig, at jeg skriver for nogen, betror mig til nogen, og det er ialfald for Øieblikket Hovedsagen.

— — Bare hun ikke vilde hulke for bittert der ude inat . . .

*

(Søndag Morgen.)

Mine Synder de ere
Som Sand i Strand . . .

Nok en halv Øl. — —

— «Han søger sin Morder.» Under denne Titel kunde jeg skrive en Farce-Tragedie med mig selv til Helt.

Morder søges.

En flink og øvet Morder kan faa noget at bestille. Klækkelig Douceur ved foreløbig Henvendelse til Døds-kandidaten. Uden de bedste Anbefalinger nytter det ikke at melde sig. Exp. anviser.

— Sludder; det duer ikke.

Vink!

Forsultne Malerelever, Litterater osv. gjøres opmærksom paa, at jeg stadig gaar med 100 Kroner

paa mig (godt gjemte) samt et til en Ven adresseret Brev, hvoraf fremgaar, at jeg er død for egen Haand . . .

Æsch. Idioti. Dill. Alkoholismus. Nok en halv Øl. — — —

Mine Synder de ere
 Som Sand i Strand,
 Mangfoldig som Solen
 I Strime.
 Gud løse mig nu
 Af Syndens Band,
 Og helst i Dødens
 Time.
 Du lade mig aldrig
 Blive fortabt,
 Som mig haver skabt!
 Frels mig af Naaderne
 Dine! — —

Græde. Bede. Madonna, hellige Jomfru, du velsignede, du rene Kvinde, som dog forstaar, du Schmerzensreiche, ach, neige, neige dein Andlitz gnädig meiner Noth . . . Was mein armes Herz hier banget, was es zittert, was verlanget, weiss nur du, nur du allein! —

Jeg vil gaa til min Skriftefader. Jeg vil bekjende for ham, at jeg atter var den forlorne Søn, der aad med Svinene og drak med Svampene, og at jeg tilsidst — aah! ikke engang Mathilde . . . Gud slaa en Streg over det, en fælt tyk Streg. Nok et Glas Øl . . .

— — Det gaar ikke. Det gaar altsaa ikke, simpelthen. Denne formentlige Kur er værre end Sygdommen. Jeg blir bare simpelthen Idiot, gai . . .

— Elendigt hjerteweh sidder jeg der blandt Bandidterne og smertes efter hende; i det fæleste, vildeste, hundevittigste og svinegemytligste Lag tørster min Tunge efter at faa nævne hendes Navn, at faa sige noget, som minder om hende, som kunde føre hen i Nærheden af hende, sige noget, som kunde forraade mig, forraade min latterlige, latterlige Kjærlighed; men de er gemene og ugudelige og snakker om Tøser og Blaastrømper og andet uvedkommende, og Blytt gjør liderlige Vitser, og Bjølsvik sidder og brøler om Fanden og hans Pumpestok . . . Jeg drikker og drikker og svælger min Kval, indtil jeg ikke kan længer; springer op og gaar min Vei; Mathilde, Mathilde . . . Selv det tarveligste Kvindfolk vil forstaa min Vaande bedre end disse gemene Mandspersoner. — Naturligvis er hun ikke hjemme, det Asen; netop den Kveld ikke hjemme; jeg vanvittig; ikke Tale om at gaa til det dydige, kjedelige Homansby nu; jeg maa træffe nogen, snakke, vrøvle, vise frem mit blødende Hjerte, om det saa var for en . . . æsch. —

— — Jeg vil skrive om hende. Skrive alt om hende. Leve det altsammen om igjen. Rense mig, kjøle mig i al denne Renhed . . . Ta mig sammen; gjøre det første Udkast til min Roman. Samle, ordne alle de Notitser og Impressions, jeg i det sidste Aars Tid har rablet ned . . . ja! en husvalende Tanke.

Skrive om hende, alt, alt om hende, dukke under og drukne i disse smaa, rare, deilige, dumme Minder; da behøver jeg ikke mer . . . Og imidlertid sidder hun her, bag mig, og ser frem over min Skulder, ser forundret paa alle disse rare Ting med sine dunkle, dybe Øine. Aa, jeg føler hende nok; hun er her; især om Aftenen; da hører jeg mangen Gang hendes Aandedræt omkring mig . . . Dette her blir en Maade at sætte mig i Rapport til hende paa, korrespondere med hende . . . Herregud, jeg er jo gal! Hvorfor da ikke ligesaa godt være det!

Stænge Døren godt! Hver Aften udover skal det være mit Arbeide og mit Selskab; da kan Bandlerne være, hvor Pokker de vil.

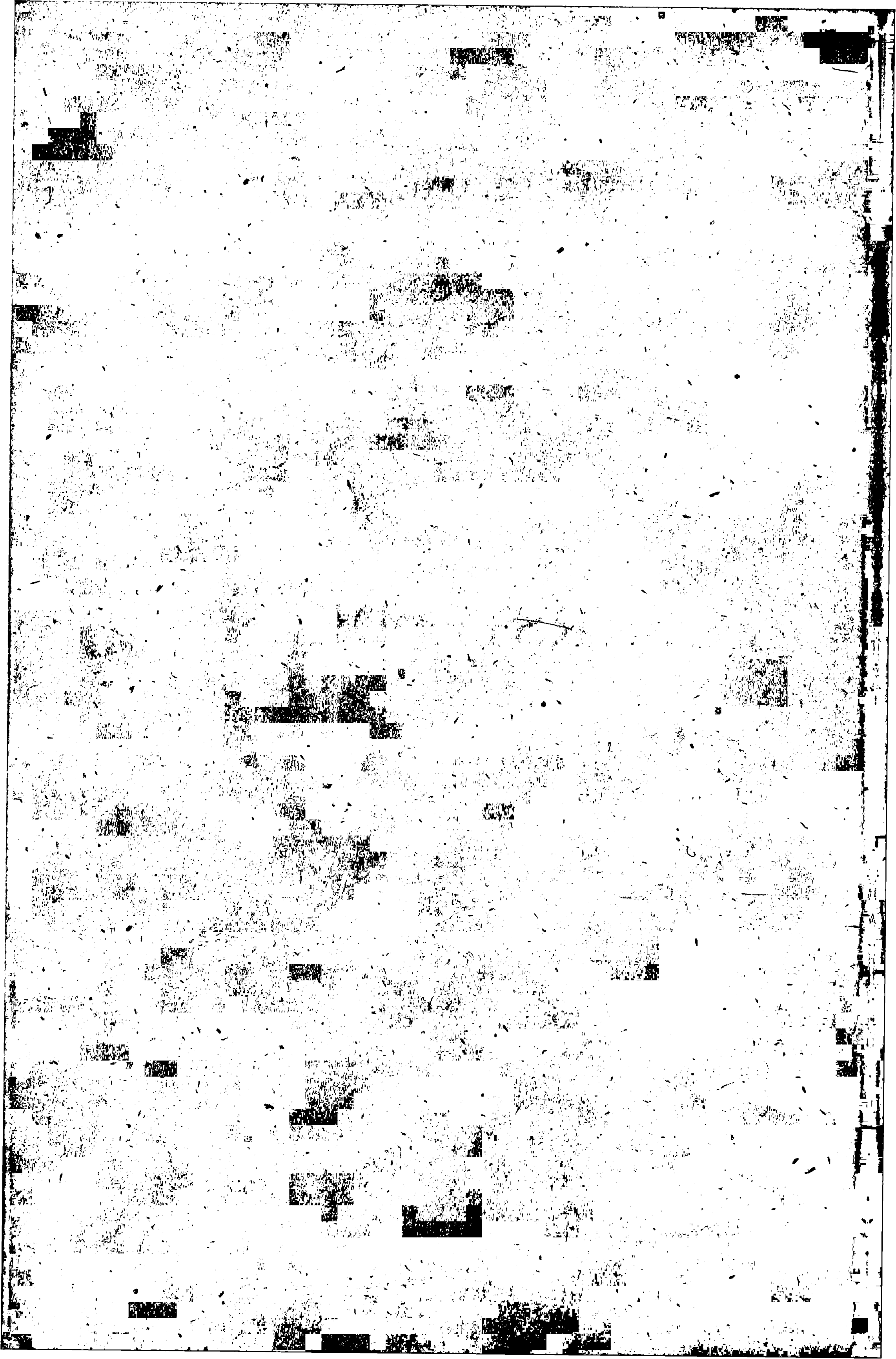
Frelst altsaa! — foreløbig. — —

*

— — Aa, disse gamle Notitsbøger med deres halvt ulæselige Blyantskrift og alle disse løierlige løse Papirer, Konvolutter, Bagsider af Breve, store Folioblade og smaa fine Postark . . . paa hvilke jeg i ensomme Stunder har nedrablet Dagens Indtryk, Oplevelser, Indfald, Stemninger! Næsten hver Lap og hver Notits har sin egen bestemte Erindring; den dør er nedskrevet paa denne eller hin Bule, hvor jeg sad alene og ventede paa det rette Klokkeslet eller ærgrede mig over, at jeg den Aften intet havde at vente paa; den dør er skreven paa en Sten oppe i Frognerskoven eller paa en Træstamme ude ved Ekeberg, hvor jeg har

siddet og forsøgt paa at glemme; den igjen skriver sig fra en ensom Midnatsstund her hjemme paa Hybelen, da jeg ved det sidste Glas og den sidste Cigarette lod den foregaaende Dag passere Revue. Ubestemte sentimentale Stemningsdæmringer stiger fra disse mangehaande Rablerier og hyller mig ind som i en blød, lun Taage — —:

FØRSTE - DEL

I.

— — Denne fuldstændige Ro, ja Kulde, naar jeg er sammen med hende, naar hun virkelig er der! Det er næsten rart. Er jeg saa gammel? — Hun er nemlig vakker. — Naa, det er vel simpelthen det, at jeg paa nært Hold altfor klart ser hende «som hun er»; der er ikke nogen idealiserende Afstand længer, ikke noget forfalskende Luftlag, som gjør fjerne Høider saa romantiske.

Udmærket Ide af mig ældre, trætte Herre at arrangere saadant et aandeligt Ægteskab, saadant et idealt Forhold, hvor der ikke er Spor af dette almindelige, gemene, dette, som ethvert Kvæg kan afstedkomme med en hvilkensomhelst Kvæginde: Erotik! — Forholdet har en ganske egen Charme. Man føler sig fri; hun har ikke noget «Krav» — dette væmmelige, plagsomme Krav, som Elskerinden faar paa Elskeren; man gaar og kommer, naar man vil, er som man vil; der kan ikke være Tale om «Bedrag» eller Mistanker, altsaa heller ikke om Scener eller i det hele om noget af alt dette Vrøvl, som der er med en Elskerinde bestandig. Friheden er dog det største Gode alligevel.

Og samtidig dog noget vist pikant, noget vist usikkert og «lovende» . . .

Bare det at have ombyttet sine gamle, udbrugte Svirebrødre mod en ung, fornuftig Kvinde er en kolossal Profit. Der er ved Kvinden en Stimulans mer, noget eiendommeligt, dette «kvindelige», som har denne egne oplivende Virkning paa en Mand, noget, som paa en Gang egger og beroliger, vækker en vis behagelig Sentimentalitet og paa samme Tid holder alle ens stoltere Instinkter vaagne. Det var det, som i det hele taget bragte mig paa denne forfløine Ide; saadan en gammel Ungkarl som jég vil jo ofte nok have følt Savnet af det kvindelige (i Mod-sætning til det tøselige) Element i sin Frihaands-selskabelighed.

Der er det særlig eiendommelige og behagelige ved denne Pige, at hun er fri for alt, hvad der kan minde om Tøsagtighed. Hun virker kjøligt, næsten strengt; uden at være snerpet har hun i sit Væsen dette fjerne, dette urørlige; hun er rimeligvis ikke videre erotisk. Der er intet af dette klæbrige, klissede, som de fleste Smaapiger har, — disse, som bestandig gaar og venter paa det vidunderligste, og før man ved Ord af, hænger en om Halsen. Der er noget magert og blegt og næsten kantet ved denne, og om hendes Mund er der et lidet letvakt Træk af noget spotsk, som virker noksaa afvisende. (Hun ler for meget, det er slemt . . . Naa, det fuldkomne finder man altsaa ikke.) Hun er i det hele svært sikker paa sig selv og har en meget bestemt Følelse af sit Værd

vistnok. Hun vil ikke være at faa bare ved at strække Haanden ud; det virker jo altsaa svært bra. Jeg, som nu er lidt kjed af bløde, runde Smaapiger og letforstaaeligt Koketteri, føler mig ordentlig tiltrukken af dette lidt engelske, dette lidt guvernanteagtige, som jeg jo egentlig i Bund og Grund ikke liker. — Derfor kan der da Gudskelov heller ikke bli Tale om nogen egentlig Forelskelse. [Senere Anmærkning: ha, ha.]

Men de store, mørke, en Smule brystsyge Øine staar i en besynderlig, eggende Modsætning til hendes øvrige Væsen, sladrer noget om, at der. kanske alligevel kunde være en Vulkan gjemt under den Sne, og at hendes «Sikkerhed paa sig selv» overfor en Mand kunde ha andre Grunde. I det hele, ved de Øine er der noget, som gjør usikker. Det er sandsynligt, at hun er, hvad hun synes at være; men det er ikke absolut umuligt, at hun kunde være en af de flinkere Koketter.

Nogen Bachfisch er hun i ethvert Fald ikke, den gode Dame; dertil har hun en altfor uanfægtet Maade at tale om visse Ting paa og et ikke ubetydeligt Kjendskab. Utroligt, saa forskjellig hun er fra den lille næsvise Unge, som i sin Tid tøfledede om med min vrøvlede Ven Aas; hun har gennemgaaet et og andet i Mellemtiden. Ubehagelig fruentimmerligt virker det, naar hun vil ha mig til at tro, at hun ikke har havt nogen Kjærlighedsaffære; — det siger de alle. Jeg er sikker paa, at om man giftede sig med en Enke, der havde syv Børn, og man paa Brudenatten spurgte hende, om hun havde havt nogen saadan Historie før,

-- hun vilde uvilkaarlig udbryde: nei men jeg forsikrer dig! hvor kan du nu tænke sligt da?!

Naa, hvordan det end forholder sig —: for mig er Sagen grei. Jeg har intet overtaget og vil intet overtage. Det er Kammeratskab paa greit Fundament. Efterhvert som jeg faar lyttet hende ud, kan jeg tænke nærmere over Sagen; finder man, at det lønner sig, kan man jo muligens gaa videre; i modsat Fald vil det hele opløse sig af sig selv. Foreløbig er jeg lykkelig ved at have faaet noget, som til en vis Grad optager mig; at «leve» vil jo sige: at være optaget. — —

II.

«Og dette Liv har De virkelig altsaa holdt ud? Aar ud — Aar ind . . . ikke en eneste Historie, som virkelig har optaget Dem?»

«Ja, jeg har altsaa holdt det ud.»

«Utroligt.»

«Men sandt.»

Pause. Saa ler hun og siger:

«Da jeg var liden, troede jeg naturligvis, at mit Liv skulde bli en interessant Roman. Med Prinser og Grever og alt muligt . . . Og saa er det altsaa bare blit dette elendige Vrøvl, som der ikke er Spor af Sammenhæng i. Ikke Mening eller Interesse for en Halvskilling. Og saadan skal det holde paa. (Jeg: Hm —?) Jo, det blir ikke andet, bare værre og værre naturligvis, jo ældre jeg blir. Saa prøver jeg da at indbilde mig, at dette saakaldte Liv her, det er bare den første Del af denne Romanen; og i første Del, véd De jo, gaar det ofte noksaa vrøvlet til; man begriber ikke nogen Ting; det ene ser bare dummere ud end det andet; men først naar man kommer ud i de andre Dele, da begynder man at forstaa, og tilsidst, naar man er færdig med alle Delene, blir der

Sammenhæng i det hele. Saadan jeg tænker mig, at vi skal leve mange Liv, drage fra den ene Klode til den anden (Ja, De har vel læst Flammарion?); og paa den Maade skulde mit Liv altsaa alligevel bli en interessant Roman, — skjønner De.»

«Jeg vil dertil bemærke, at jeg for mit eget Vedkommende vistnok vil faa mer end nok med første Del af Romanen.»

«Ja, men jeg *tror* paa Flammарion! jeg *vil* tro paa ham!»

«Klem paa. Det er Troen, som gjør salig.»

«Uf, saa kjedelig, som De er. Tror virkelig ikke De paa Flammарion? — Aa kjære Dem, sig, at De tror; sig, at De tror, De ogsaa.»

«Neigu om jeg gjør!»

«Uf, saa vrang, som De er.»

«Men det kan da ikke hindre Dem i at tro?»

«Jo, for jeg tror nemlig ikke noget videre paa det, jeg heller.» (Latter.)

*

(*Ved Wergelandsstøtten.*) *Hun*: Er det ikke det største paa Jorden mon —: at være Digter?»

Feg: «Aa —. Hvad har han der opnaaet, f. Ex.? Hvem læser ham? — Et Par Literaturkjendere. — Hvad har han gennemført? Han har indført Jøder her i Landet; det er vel saa omtrentlig det meste. Hans øvrige Ideer blev oversvømmede og druknede af Romantik og Præsteri; det er ikke

Henrik Wergeland, men Hans Hauge, som har skabt det norske nittende Aarhundrede. — Aa nei; det nytter ikke stort. Man maa skrive med Tollekniven . . . og ikke bruge Blæk, men Blod . . . hvis man vil gjøre noget Indtryk paa disse Ulddotterne, som Folk gaar om med i sine Hovedskaller istedetfor Hjerne.»

*

Hun (opskrigende): Er det muligt? Har De virkelig været i Paris! Aa fortæl, fortæl. . . Aa De lykkelige Menneske, som virkelig har været i Paris.

Jeg: Fortælle om Paris? — tja. Der er en Masse Gader, og nogle af dem er meget lange. Nogle er ogsaa meget brede med Alléer paa Siderne; de kaldes Boulevarder.

Hun: Ja, og saa er der jo en saadan Mængde store, straalende Butiker med Silke og Guld og Diamanter. . . virkelige, ægte Diamanter. . .

Jeg: Aa ja; meget pent. Og saa har man jo denne store Pladsen med Obelirken og de store Stenfigurer; og mange andre store Pladse; og saa Seinen.

Hun: Ja, Seinen! Den maa være storartet.

Jeg: Mindst fire Gange saa bred som Akerselven, og mindst otte Gange saa skidden.

Hun (desillusioneret): Skidden — ?

Jeg: Fælt. Ganske gulgrøn. — Jo, Paris er deiligt. Jeg agter at reise derned flere Gange, især for at se pene Damekostymer.

Hun (usikker): Saa?

Jeg: Ja. Saadant et rigtig stilfuldt Dametoilette, ser De. . . det virker altsaa simpelthen som en musikalsk Komposition; bare Rytme, Harmoni, gratiøs Bevægelse; det tar mig om Hjertet, rent ud sagt, akkurat som saadan en vellystig, gratiøs, hendaarende Akkord . . . varm og blødagtig og fin og delikat og . . . Fanden, jeg finder ikke Ordene. Men det er vakkert altsaa. — Naa, en stilfuld Herredragt kan Gudbevars ogsaa lade sig se; men Herredragter er og blir nu egentlig poesiløse; Kvindelegemet med dets bløde Bølger og musikalske Rundinger er jo ogsaa et ganske anderledes taknemligt Emne til at komponere over end den strengtlinjede, arkitektoniske, alvorlige Mandskrop.

Pause.

Jeg (fortsættende): Men det er fælt at komme hjem igjen.

Hun (lidt surt): Ja, vi her hjemme kan jo ikke klæde os.

Jeg: Nei — med al Agtelse forresten! — Det kan Damerne her ikke. Da er det allerede meget bedre hjemme i Bergen . . . ja, De ved vel ikke, at jeg er fra Bergen; jeg taler jo rent Kristiania nu . . . Ja, ja; hæderlige Undtagelser, Gudbevars! men i Almindelighed ser man ikke andet her end ukyndige Sydammers Mishandling af alt, hvad der heder Rytme og Form. Jeg tror, det er derfor, jeg aldrig kan bli ordentlig forelsket her i Landet.

Hun: Nei, naar De bare ser paa Klæderne —

Jeg: Bare Klæderne! — Gudbevars vel. —

Reis til Paris, Frøken, og prøv saa, naar De kommer igjen, at sige i den Tone der: «*bare* Klæderne»!

Hun: Nei, jeg mente ikke netop . . .

Feg: Vi er i det hele nogen modbydelige Barbarer. Yankee'er er vi. Det eneste, som er igjen af gammelt Skjønhedsliv, — det eneste, vi her oppe mellem Isbjergene i det hele taget har havt af festligt eller fint, det er jo denne Smule Kvindeskjønhed . . . Nu skal den ogsaa afskaffes, naturligvis. Klædes væk i Vadmel og Begsømsko og Reformkjoler; saa stygt som muligt; det er praktisk og sundt, det, siger de emanciperte, — og moralsk, siger Lægprædikanterne; for da forføres ikke Mandfolkene til syndige Tanker, og da blir der jo ikke syndet i det hele taget. Æsch, fy Fanden! — denne evige Borgerlighed. Snart skal naturligvis Damerne klippe af sig Haaret ogsaa, for Nyttighedens Skyld, og fordi langt, vakkert Haar er saa farlig romantisk, og en Dag blir det Kvinderne forbudt at gaa med Handsker, eftersom pene, hvide Hænder ogsaa kan gjøre en Mand ør i Hovedet; tilsidst vil alle Parfumer bli forbudt; — er det ikke meget dydigere og naturligere at lugte af Sved end at dufte af Violer?

Hun (ler lidt generet): Uf, De kunde nu gjerne . . .

Feg: Ja, ja, undskyld. Naa. Hvad var det, jeg skulde fortælle?

Hun: De sa, det var saa fælt at komme hjem.

Feg: Javel. Ja, man stirrer med sand Skræk ind i de tomme, tause Gader med deres kulturhisto-

riske Brolægning og alle disse naturalistiske Hauger af Hestemøg — undskyld altsaa! — Og Medborgerne da? Disse langskanklede, knoklede Fyrene, som kommer dingleendes og slængendes med blankslidte Buxer og halvrene Kraver og ubarberet Skjæg og brede, skakke Ansigter, som der aldrig har været Glæde i — huf! — og saa sent og bedrøvelig som de drar sig i Vei med krogede Knæer og lange, vassende Skridt; der er sgu ikke nogen Moro at vente, hvor de skal hen; det ser man udenpaa dem. Saa kommer man længer op i Karl Johan og træffer Løverne; ja — ja, Herregud! — (Skuldertræk). Smaaby! Smaaby! halvslurvede Dragter og Skjæggestubber fra igaar; der er ingen streng Skjønhed, som venter paa de Fyrene! Sommetider faar man et Indtryk af, at de akkurat saavidt har gidet vaske sig. Hvad Pokker skulde man ogsaa vaske sig for i denne By! — Kun nu og da træffer man en korrekt Herre med Cylinder og Handsker og Fordring paa Stil i sin Apparation; men . . . de er saa faa. Jeg sad hele Tiden i min Droske med den lægpræstagtige Vognmand paa Bukken og sa til mig selv: næste Gang gaar du i Land i Arendal eller Laurvig, saa du ikke kommer saa rent uforberedt hjem til denne elskede Hovedstad.

Hun: Ja, jeg har nu hørt andre sige, at det netop skal være saa deiligt at komme hjem til Norge.

Jeg: Til Norge ja! — det er noget andet. Men vor Hovedstad, stakkar . . . naa ja, al Respekt, al Respekt, men — — — »

III.

At hun kunde gaa med paa denne Spas? Hvem er hun egentlig? Hvad tænker hun, hvad mener hun? — Det skulde bare mangle, at hun er forelsket.

Men nei; da havde hun naturligvis ikke gaaet med. «Kvinden handler bestandig antilogisk.» —

Og dog, af og til faar jeg saadan en Følelse.

Og da jeg altsaa er en skikkelig Fyr, som ikke er Spor af grusom, vilde det der virkelig gjøre mig ondt [Senere Anm.: ha, ha]; følgelig begynder jeg at bagtale mig selv, — hvilket jeg altsaa kan gjøre uden at støde an mod Sandheden.

Jeg er gammel, siger jeg. Gammel fra Fødselen, d. v. s. en umulig Blanding af gammelt og ungt. Det er vel Arv; alt skal jo være Arv nu jo. Min Far var en gammel udlevet Levemand af en Kaptein paa Pension; dette Vrag falder saa tilsidst i Armene paa sin lille trivelige 30-Aars Vossepike af en Husholderske . . .

«Giftede han sig med hende?» afbryder hun interesseret.

«Nei, saa megen Smag havde han da; imidlertid

. . . Følgen af dette Fald blev jeg. Gammelt, træt, tyndt Blod altsaa blandet med ungt, tykt Bondeblod — det kunde der ikke komme noget helt ud af, naturligvis. Jeg tror f. Ex. aldrig egentlig jeg har elsket; aldrig helt altsaa; det skulde da være den Gang, da jeg i 16—17-Aarene forléb mig i Naboens Stuepige; bestandig bare halvt, halvt tiltrukken, halvt kold, kjærlighedsblind paa det ene Øie og fuldt vaagen paa det andet; derfor ender det naturligvis med, at jeg blir, hvad jeg sidst af alt vilde være, nemlig Pebersvend.»

«Hvorfor vil De ikke være det? — For Dere Mandfolk er det jo ikke saa farligt; det er bare vi Pebermøer, som blir gjort Nar af.»

«Jeg ved ikke rigtig. Det er vel Barndomsmin-der fra dette saakaldte Hjem . . . denne egne, ubehagelige Mangel paa Orden i Affærerne . . . det er vel den, som har givet mig Afsmag for alt saadant uregelret og u—; ja, jeg synes, det er smagløst altsaa.»

— — «Men hvis Deres Far holdt af den Vosse-pigen . . . »

«Gudbevars! Jeg bebreider ham intet; jeg siger bare, at sligtnoget er smagløst; for det er det altsaa.»

Pause:

«Derfor,» tilføiede jeg, «giftede jeg mig altsaa heller ikke med den Stuepigen, Gudskelov; det duer ikke sligt. Man skal gifte sig standsmæssigt; lige Børn, véd De . . . Og saa bygge sig et Hjem, som er tilstrækkelig lukket for Publikum. Man skal være *comme il*

faut i de Ting. Alt andet . . . har en vond Efter-
smag.» —

Pause.

*

«Man skulde ikke lade saa haant om det, som
«tar sig ud». Ens første moralske Pligt er da for
Pokker til syvende og sidst 'den: ikke at ækle sine
Medmennesker med skidne Manchetter. Jeg undres
ofte paa, hvad der har mest Værd: en elegant Dame-
fod eller en alvorlig Livsanskuelse!»

Hun ler; jeg blir ivrig.

«Ja, vi kan nu bære os, som vi vil; vi kommer
ikke længer end til *Erscheinung*'en. Altsaa er den
skjønne *Erscheinung* det høieste, som gives — for os
nemlig — ; det er den, som er «Ideens Realisation»
altsaa, og «Livsgaadens Løsning». En skjøn Kvinde,
hvis Blik er som Natten, hvis Aande er Ungdom,
hvis Gang er Musik . . . »

«Ogsaaavidere, ogsaaavidere!» —

«Ja . . . vi kan rode efter Sandheden i alle Til-
værelsens Kjældere og Kroger; men i hende er «Livets
Mening aabenbaret» . »

«Det klinger smukt . . . »

«Tak; jeg kjender Fortsættelsen. Men det *er*
ikke Vrøvl altsaa!» — —

*

Hvorfor hun skulde blive forelsket i mig, — saa-
dan en ældre Herre paa Retour?

Det staar i alle Komedier. Kvindens medfødte Hang til at redde og reparere . . . egentlig er det svært hæderligt altsaa; rørende. Men det er dumt. Det er daarlig Økonomi at reparere paa det, som er i Forfald; lad det forfalde i Guds Navn! Jo før jo bedre. Det er Decadence hos Kvinden, naar hun forliver sig i saadant noget Skrab; hendes Pligt overfor Slægten er: at udvælge de bedste, de unge, de sunde, de bedst anlagte til Fædre for sine Børn.

— Hun har saa travlt med at faa sagt mig, at dette — dette Driveri med mig altsaa — er «det eneste, hun har», «det eneste, som er morsomt» . . .

Men saa er det det igjen: hvis hun var forelsket, saa vilde hun altsaa *ikke* sige det der. —

Sludder. Gamle, indbildske Fyr. Lad staa til. Paa den Kant er der sgu ingen Fare. Det er bare dumt, at hun er istand til at komme i Folkemunde. D. v. s. det dumme er, at det altsaa vilde være saa rent uden Grund . . . [Senere Anm.: aha.]

*

Egentlig er det *for* latterligt at gaa saadan og være «Kammerat» med en ung, vakker Pige; Manden i mig skammer sig lidt. Man kunde bruge Tiden bedre. [Aha!]

Tænke sig: ikke gjøre saa meget som et Forsøg engang paa at hidføre dette intimere Forhold, som er det eneste mulige og naturlige mellem Kvinde og Mand! Ikke engang ville egentlig! Det er latterligt;

det er uanstændigt. Hun maa jo simpelthen foragte mig.

Og imidlertid gaar jeg og gjælder for en Allerhelvedes Fyr, og hun muligens snart for — noget andet.

Det gaar ikke. Enten frem eller tilbage; dette her er Idioti. — Det ene vil jeg altsaa ikke, *kan* jeg ikke; selv om jeg ellers vilde ind i alt det der, — hun er ikke slig; hun har denne absolute kammeratslige Tillid, som afvæbner. Altsaa det andet: slutte. Egentlig begynder hun ogsaa at optage mig lidt mer, end sundt kan være for en velagtet Ungkarl og Departementsmand; det duer ikke; det er meningsløst.

Ende paa det Kapitel!

IV.

(p. t. Bergen 20de Juli.)

Der blev altsaa naturligvis ingen Ende paa Kapitlet. Jeg skulde bære mig hensynsfuldt ad, ikke bryde overtvert; trække mig ganske langsomt og elegant og upaafaldende ud af Historien, og saa gik det derefter. Hvorpaa jeg benyttede «Ferien» som Paaskud og fordampede.

Nu gaar jeg her og er ikke i Bergen. Jeg saa efter adskillige lange Aars Forløb de gamle Tomter igjen uden synderlig Rørelse. Bare med en vis ligegyldig Forundring —: var her egentlig saa smaat? Og det blev mig pludselig klart, at jeg ikke vidste, hvad jeg skulde foretage mig i en By, hvor ikke Frøken Holmsen gaar Aftenturer.

— — Forelsket?! For 199de Gang? Aa nei, saa vel er det ikke, havde jeg nær sagt. Bare lidt sentimental. Min «Forelskelse» er bare denne Følelse af Ubehag, naar hun er borte. Var hun her, vilde jeg give hende Pokker . . . d. v. s. med Forbehold. —

Og saa gaar jeg da her og svæver om paa disse merbemeldte gamle Tomter og ser ingenting. Føler ingenting heller. Bare en saadan vis Uro og Tomhed

inde i Brystet —: om der muligens nogensinde vil bli Ende paa disse tre Uger? — I Betragtning af, at Døgnet er 24 Timer, 3 Minutter og 56,56 Sekunder (?), er der sgu lidet Haab. For at drive Tiden spadserer og seiler jeg; agter ogsaa at gjøre en Hardangertur. «Folk» er paa Landet omtrent allesammen, og hvad Familien angaar, saa er jeg altsaa Gudskelov den forlorne; har forresten ingen Familie.

Det er altsaa ikke for «hendes» Skyld, jeg vil til Kristiania; hende skal jeg nemlig nu definitivt «vænnest af fra» — ved Gud! Men jeg savner Byen alligevel — Lokaliteterne. Jeg savner Grand og Gravesen og i det hele de Tilløb til europæisk Byliv, som der findes (her er absolut ingenting); jeg savner sogar Georg Jonathan og hans Burgundervin . . . skulde med en vis Fornøielse tage hans Samfundsomvæltninger med paa Kjøbet.

Jeg kjeder mig — det er Ordet. Kjeder mig, kjeder mig! I Kristiania kommer jeg ogsaa til at kjede mig; men alligevel, alligevel —.

— Det latterlige er, at jeg af og til griber mig i at være jaloux. Nu har hun naturligvis faaet fat paa nogen anden derinde. Hun er i den Alder, da Pigerne pleier at ville til Sagen. Desuden altsaa —: Dette næsten altfor søde Ansigt med de næsten altfor tumultuariske Krøller og de næsten altfor sugende Øine . . . jeg ser ham! Næste Gang, jeg møder hende, gaar hun ved hans Arm og beundrer hans Visdom. Hvad kommer det mig ved? — Men imidlertid, det ærgrer mig altsaa.

— — Ja, ja; det er ikke bare Moro. Der skal altsaa hun gaa hen og bli lykkelig, seile i Havn med en eller anden og leve sine Dage i Ro, mens jeg skal gaa efter alene og drive i denne Isørken, fryse og forkomme og tilsidst dø ensom i en eller anden Grøft, mens Kraaker og anden svart Fugl sidder rundt omkring og hvæsser Næbbene.

*

Besynderligt. Seile og seile og hele Tiden vide med Bestemthed, at man ikke naar Havn, men at man bare en eller anden Nat skal springe læk og gaa tilbunds, — tilbunds med hele Historien.

Herregud, naar det altsaa bare er tilbunds man skal alligevel, hvorfor ligger man saa egentlig og plager sig med denne Seiladsen?

— Huf, varmt idag. Hjernen blir blød og falder til Banaliteter. Ud og tage et Bad. —

— — — Om jeg virkelig kunde lade være at søge hende, hvis hun var saa nær, at

Sniksnak. Der er, Gud bedre det, ingen Mulighed for at komme i Fristelse. —

(Alligevel gaar jeg ingen Aften tilsengs, uden at jeg — i mindst to Timer — drømmer om igjen og om igjen den latterlige Drøm, at hun i sin vanvittige Kjærlighed er reist efter mig, har spurgt mig op og nu pludselig staar udenfor Vinduet . . .

Gud trøste dig, gamle Kavalér.)

*

Denne Frk. Berner, som jeg af og til træffer, er fornuftigere, end hun ser ud til. Hendes jevne Korrekthed og feilfrie Hverdagslighed har i saa Henseende narret mig; i denne lange Geniperiode har vi jo faaet i os den Ide, at der ikke kan være noget ved et Menneske, som ikke har saa og saa mange Mangler i sin Opdragelse.

Jeg fik hende til Borddame iaften oppe hos en Bekjendt — en Aandsbroder og Medkollega i Aviskritik og hemmelige Digtersynder. Hvorda: Frk. Berner aabenbarede en ikke sædvanlig Intelligens i gastronomisk Henseende. Vi talte i tre Kvarter om Mad paa en virkelig europæisk Maade. Diverse Ragouts; Østers i den og den Form; Hummer; en ny engelsk Sauce etc. etc.; hvilke Emner Frk. Berner behandlede med udmærket Forstaaelse. Derved vakte hun min Opmærksomhed — Kvinder har jo i Regelen ingen Sans for Mad —, og saa begyndte jeg at tale til hende om Kjærlighed. Frk. Berner bestod Prøven til «Ei ubekvem»; hun plaiderede Sagen Fornuftægteskab kontra Inklinationsægteskab paa en virkelig talentfuld Maade. Og samtidig saa diskret, uden al Demonstration, uden at fiske efter behagelige Modsigelser.

«Et Fornuftparti er jo langt mindre hazardøst,» mente hun. «Kan man ikke komme overens, nu, det er slemt, men egentlig ikke farligt; man kan jo i al Ro blive enig om at leve som andre Bekjendte, der spiser Middag sammen. Imidlertid hender det, at man faar Sympathi for hinanden, og da blir Ægteskabet en behagelig Overraskelse, medens det i Inklinations-tilfælde altfor ofte, tror jeg, blir en ubehagelig en.»

Jeg svarede, at jeg egentlig ogsaa havde al Respekt for det intelligente Fornuftægteskab, men at jeg dog altid havde anset det som en Fordel, naar Fornuft-hensyn og Tilbøielighed faldt sammen . . . «det var min Tribut til Moralsentimentaliteten altsaa. De synes nærmest at ville give de gamle-Ret, som siger, at Stands-, Formues- og Dannelsesforhold i ethvert Fald maa være i Orden, og at Kjærligheden er noget, som «kommer efterhvert»?»

«De gamle har altid Ret,» smilte Frk. Berner.

«Naa, det er vel ikke at stole paa, at Kjærligheden «kommer»; men De mener altsaa, at dannede Mennesker i Nødsfald kan hjælpe sig uden den.»

«Ja . . . det maa de nu alligevel saa ofte.» —

Jeg kunde tilsidst ikke andet end spørge hende, om hun maaske i al Stilhed arbeidede paa en Roman; hun havde Iagttagelser, kunde jeg forstaa, maaske ogsaa Oplevelser (hun er 28), og hendes Tanker var ordnede og gennemførte. Hun afviste Insinuationen med den stilfærdigste Foragt. «De er forresten en af de faa, som kunde ha Ret til at være det,» komplimenterede jeg; «men jeg skal tilstaa, at min Agtelse for Dem — forringes ikke ved, at De lader Blækspruteriet være.»

Hun smilte: Hendes Smil er behageligt, intelligent og stilfærdigt — «gerauschlos», som en Tysker vilde sige.

— — *Det* kunde være en Kone for mig —?

(p. t. Hardanger.)

En Smulé Romantik gjør dog godt til en Afvexling. Den svaler og hviler. Man blir stille, indadvendt, religiøs; pantheistisk. Ens Sjæl blir som den blanke Fjord med det underlige Dobbeldtyb . . . tilsyneladende himmelblaat og luftklart og smilende, men i Grunden dunkelt, mørkt, svart, med Korstrold og Nøkker og sunkne Lig; — i dette sindsforvirrende Dobbeldtyb speiler sig grønne Løvlier og bratte Fjelde i hensunken, fordrømt Taushed. Af og til skjærer en Baad i langsomt Drag den rolige, farlige Flade.

Time efter Time kan jeg sidde her oppe i Bakken og se og se og glemme at tænke, og Verden suser bort i Intet og blir til det skønne tomme Skin, som det vel egentlig er. Sent som et Insekt glider Baaden henover Fjorden i det glødende Sollys; og i Baaden sidder et Menneskedyr med Hovedet fuldt af smaa Bekymringer, som han tager for Alvor.

Stilhed. Stilhed. Humlesur; Bækkesus. Lysglimt og Glitter. Takten af langsomme Aaretag. Aartusenders Ro. — Er det ikke besynderligt, at alt dette her til syvende og sidst bare er Vandstof og Surstof, Kulstof og Kvælstof, HO_2 og HO_3 . . . ;

*

En eller anden væmmelig Mr. Smith kom seilende igaar paa egen Yacht med Koner og Børn og stort Kvæg og smaat Kvæg og leiede hele Hotellet.

Jeg, som bare er en uselig Nordmand, og som
Garborg: Trætte Mænd.

altsaa i den Anledning er bleven behandlet med ud-søgt Nonchalance den hele Tid, baade af (den svenske) Hoteleier og af hans norwegische Slavebestand — den eneste, som er mig rigtig huld, er en liden halvt-bedærvet Hotelpige fra Bergen . . . naa, mig tog man altsaa simpelthen Værelset ifra og bad mig være af den Artighed at dele Værelse med en anden norsk Fyr — en elendig Kandidatsjæl, tror jeg, fra Kristiania.

Det er Turisteriets begyndende Herlighed. «Norges Herlighed» paa en ny Manér — i dette samme «underdeilige Hardanger».

Kandidaten er en Idiot. Han siger, han kan «høre paa min Dialekt», at jeg er Bergenser. — Naa, det kan være en enkelt Gang, naar jeg blir ivrig kanske —

Og jeg blev ivrig. «Ja saadan gaar det!» sa jeg, «Mr. Smith og Bror Lundstrøm — de kaster os simpelthen ud af vort eget Hus. Gamle Norge blir et Sommersanatorium for engelske Kulhandlere; Bror Lundstrøm og Herr Schultze-Müller bygger Hotellerne og tar Profitten; «det norske Folk» blir Kellnere og den «norske Kvinde» europæisk Turisthore . . . En skikkelig norsk Fyr, som drager ud paa sin Fod for at tilfredsstille sin Sjæls frydfulde Trang at gjæste Norges Dale — han vil simpelthen ikke mere kunne faa Logi, ialfald ikke uden han kan snakke engelsk. O Norges Herlighed! O Landets Fremskridt under Folkestyrets Velsignelse! — Der er i hele Landet bare et eneste Væsen, som ikke begriber, hvad Vei det gaar, og dette Væsen heder Stortinget. Bondestanden

rutscher med svimlende Fart ned ad Hypothekernes Skraaplan; Udlændingen køber Stykke for Stykke af Landets Grund, alt, hvad der har Værdi, Gruber, Havne, Tomter, Fossefald; Stortinget sidder og ser paa og glæder sig over, at der «kommer Penge ind» . . . om halvhundrede Aar er vor lille Komædie af en norsk Stat ikke andet end en Saga! — Og saa gaar der nogle Seminarister omkring og deklamerer om «Norges Fremtid»! — Aa jo! Aa jo!»

«Ja, ja,» siger Kandidaten med den vordende Embedsmands Forbehold, «Turistlivets Udvikling har ganske vist sine Skyggesider. — Undskyld, men jeg hører paa Dialekten, at De er Bergenser . . .»

— — Jeg reiser med Dampskibet imorgen.

*

(Bergen.)

Der blev lidt Rangel af det alligevel tilsidst . . . bare kjedeligt forresten. Idag Katzenjammer over hele Linjen, og jeg vilde være i Hængehumør . . . hvis ikke Morgenavisen fortalte mig, at det allerede er August. Det gaar Glædesting gennem Brystet paa mig . . . saa kan jeg reise om et Par Dage —

Men . . . Ja naturligvis.

Naturligvis. Jeg er jo saa omtrent «afvant». Intet Driveri længer; ikke Spor. Jeg vil være den absolute Fornuft simpelthen. Men alligevel —. Altsaa.

Bare det at reise —! —

V.

(Xia, 2ode (eller rettere 21de) Aug.)

Rar Fyr, den Georg Jonathan.

Som nu den Ide: at anlægge en Malerisamling!

Ja, hvis han havde Sans for Maleri! Men han flottes sig med, at han ikke kan skjelne en Thaulow fra en Werenskiold. «Konstruktionstegning er det eneste, jeg bryr mig om, for det kan jeg selv!» — siger Jonathan.

Imidlertid anlægger han altsaa denne Samling. «Den gir Baggrund, Folie, Position,» mener han. «En Mand, om hvem det er bekjendt, at han eier 50 Malerier, er en Mærkværdighed i dette Land, noget enestaaende, et Exemplum, omtrent som et blegt Ansigt blandt Rødhuderne. Og vil man op i Verden, maa man først og fremst vække Medborgernes Forbauselse. Man maa skaffe sig en Nimbus, forstaar De. De Penge, som medgaar til den Humbug, vil forrente sig pent.»

Jeg svarer ham, at saadan en Nimbus snarere vil skræmme Rødhuderne. De vil respektere ham, men sky ham. Han vil bli anset som noget saadant artistisk og litterært og bohêmsk, noget upraktisk noget;

hvad Pokker kan den forstaa sig paa Fattigkasseanliggender og Kloakvæsen, som interesserer sig for noget saa transcendentalt som Kunst! —

Han præsterer sit Skuldertræk. «Det patriotiske ved Sagen vil smage,» siger han.

«Det patriotiske —? — Naa, naturligvis er det bra, at der er nogen, som kaster et Par Hundrede-kroner i Kunstnerne af og til . . .»

«Jeg skal sige Dem en Ting,» svarer Jonathan alvorligt. «Der vil komme en Tid, da Europa strømmer til Kristiania for at se *the norwegians*, ligesom man nu strømmer til Italien for at se Florentinerne. Det vil Grossisterne tjene Mynt paa, forstaar De; og det vil om nogen Tid gaa op for dem.»

Jeg trækker paa Skuldrene. — —

— — Han «afslørede» iaften høitidelig — i Dr. Kvaales, Maleren Blytts samt min ringe Nærværelse — det sidst indkjøbte Billede . . . som jeg næsten skulde tro, han har købt af Hensyn til mig. Han véd da vel, at det var hun, som var min «forrige»? — Det er ellers ikke noget Portræt; det er et Interiør, og hun er bare Staffage. Hendes Far har malt det; det er fra Tiden, før hun blev gift. Det malerisk interessante ved Billedet er den delikate Behandling af Lyset — eller af Skyggen, om man vil —; men det var bare hende, jeg saa, min engang saa varmt elskede Eline. Hun staar i Baggrunden og ser ud af Vinduet. Vidunderligt fint afhæver hun sig mod det matte, graahvide — murgraa-hvide — Lys der udenfor. Jeg kjendte hende i hver Linje. Det lille karakteristiske

Hoved (med det svære rødligbrune Haar opsat i Nakken) har akkurat den rette gratiøse Heldning og det lille speidende Skraakast halvt opad; den matbrune Nakke med Koralbaandet skinner delikat frem gennem Halvskyggen; under den rige Haarbølge titter nysgjerrigt et lidet rødmende Øre frem med sin lidt zigeuneragtige Guldstas; over de fine, kjække Skuldre og den fint, men fast modellerede Ryg en rødbrun Damaskes Slobrok; Underpartiet altsaa en Kjende for lavt. Jeg blev ganske vek om Hjerte; men det gik fort over. Hun er et afsluttet Kapitel, desværre.

Dengang, da hun gik hen og giftede sig med denne modbydelige Pukkelryg — hvad var det nu, vi kaldte ham? Peter Tordenskjold, ja, Vandskabsmaleren —, var min Forelskelse som strøgen væk. Det var mig dog for ækelt. Tænke sig hende beflækket af hans Kys — æsch, mer end nok . . .

— — Rædselsfulde Idiot, som jeg var. Hun gjorde vist det der bare for at ærgre mig. Jeg var vist egentlig den udvalgte. Og saa skræmme hende fra sig ved alskens elendig Dumhed og Mangel paa Opdragelse — aah! — Det *var* hende, jeg skulde havt. Naar jeg den Gang lod Lykken svæve mig forbi . . . naa, dermed var egentlig min Skjæbne afgjort.

Hvad min «nuværende» angaar, er jeg saa temmelig kureret, tror jeg. Bare af og til bryder det op igjen — som her forleden, da jeg fik høre, at en Dame havde været oppe og spurgt efter mig; det *kunde* jo være hende! — men, for Pokker, det er jo ikke første Gang, jeg svælger ned en Forelskelse.

Det virkede kjølede og beroligende paa mig at komme her ind. Jeg har hende jo i Nærheden —. Nu bare holde tappert ud, saa vil det om et Par Maaneder være over. —

— — En vond Tanke forresten. Det er, som om jeg gaar her og dræber noget i mig, noget kjært og værdifuldt, en Livsmulighed; river op Roden til noget vakkert og rigt, som gjerne vilde voxe og sætte Løv, voxe og trives og væve mig ind i et Flor af Blomster, hvide, blegrøde, duftsvangre — — —

VI.

(30te Sept.)

Høsten er min Tid, helst naar den er regnfuld og taaget. Da spadserer jeg i lange Eftermiddage rundt Byen og nyder Markernes Bleghed og det sygeligt henrødmende, hengulnende, hendryppende Løv. Og jeg svømmer i triste Stemninger.

Og Fuglene tier og flygter, og alt søger Hus og Tryghed. Fra de mange smaa Menneskeboliger rundt om paa Høider og Hauger durer en underlig, surrende Tone som Tussemusik; det er Tærskemaskinerne, som arbejder; arbejder for Vinteren. Man ved, hvad der er i Vente; man forbereder sig med alt, Levnetsmidler, Brænde, Klæder, Lektüre — som til en lang Beleiring.

Paa saadanne Dage kan det passere, at jeg bedriver Vers. Nedenstaaende har Jeppe selv gjort, — uden at jeg derfor tør garantere Originaliteten —:

Over Verden skygger
den store sorte Fane.
Døden rider sin lurvede Hest,
alt det levendes Bane.
Døden rider sin lurvede Krik
over blegede Vænger;
lavt paa Himmelen hænger
Solen med brustent Blik.

Alle Blade visner.
Alle Spirer falmer.
Skogen i Stormen svaier tungt
og synger Ligfærdssalmer.
Sorte og tause Aærne gaa
mellem gulnede Buske;
kan ikke længer huske
Sommerens Himmel blaa.

Alle Menneskehytter
stille til Vintren sig stænger.
Bonden bjerger den sidste Potet,
kan ikke vente længer.
Løvet drysser fra Grenene ned
som døende Sommerfugle.
Bjørnen søger sin Hule;
nu vil han have Fred.

Sommertøiet vi slænger;
snart kan vi vente Sneen.
Ingen Landturer længer!
— Nu gaar vi paa Kafeen.
Maa jeg faa se den sidste Avis?
Hvad gjør man i Parlamentet?
Intet? Det har jeg ventet.
Hvad skriver man fra Paris? —

— Man kunde blive bange
og tro, at Livet tabte.
Men tænk blot paa de mange
Frø, som Sommeren skabte.
Man bærer Høstens Melankoli,
bare ei de blir glemte . . .
Nu ler de, stille og gjemte:
«Vi lever over, vi!» —

VII.

Jeg begyndte at faa det bedre nu; men det havde Vorherre altsaa opdaget, og følgelig lod han naturligvis denne blege Pige med Håartufserne svinge om Hjørnet af Kirke- og Karl-Johansgade akkurat i samme Øieblik, som jeg — i modsat Retning — ogsaa skulde passere dette farefulde Hjørne. Hun saa mig ikke, naturligvis; og selv om hun havde set mig? hvad er jeg for hende? En snurrig Prاتمager, en underlig Fyr . . . Nei da. Men jeg saa hende — Gud véd, hvorledes; for jeg har en meget bestemt Følelse af, at jeg lukkede begge mine Øine fast igjen.

Hun var svært bleg. Med saadant et eget opgivnet Udtryk i Øinene — disse store, syge, farlige Øine, disse svømmende, fraværende Øine, som ser saa langelig ud i Verden uden at opdage Vei eller Maal . . . stirrer ud i det bundløst sorte. De brune Krøller i den haabløseste Forvirring nedover de snehvide, blaaaarede Tindinger. Det gav et Stød gjennem hele mit Væsen; ikke et Øiebliks Ro har jeg siden havt. Alt er brudt op igjen; det nager, suger, slider — som før. Jeg opsøgte Bjølsvik, narrede ham med ud og forsøgte at drikke og være glad; men det er Løgn,

det gamle Stev, at «skal man være glad, saa maa man drikke»; Sandheden er, at skal man drikke, saa maa man være glad. Og jeg var altsaa ikke glad. Jeg sank hvert Øieblik sammen og sad og stirrede paa hende, som svinger om dette Hjørne der . . . Bestandig svinger hun om Hjørnet af Kirke- og Karl-Johansgade; bestandig ser jeg dette Skimt af bleg Fortvivlelse under en Masse brune Krøller og af to store, syge Øine, som stirrer ud i noget bundløst sort. Og hver Gang paany fyldes Brystet af disse vonde, uklare Smerter, som slider og vrider sig og slynger sig om hverandre og i hverandre som Slinger i en Ormegaard. — —

[Her følger en Række Forsøg med Pen og Blyant paa at portrættere hende. Intet af dem duer.]

*

Jeg har gaaet og smaaranglet i otte Dage. Igaarftes blev den lidt slem igjen. Nu sidder jeg her, blød paa Hjernen, ganske fordillet. Mine Synder de ere . . .

Hvad min Kontorchef vil sige? Lige fedt. Mer Øl — — —

— Jeg lægger mig igjen, simpelthen. Mine Synder de ere — — — æsch —

*

(Samme Dags Aften.)

En egen Tilstand den, naar man vaagner efter en vond Rangel —: denne Forestilling om en meget lang, meget smidig Kaarde, som synker ganske langsomt ned i mit Bryst, lodret og sikkert, midt gennem Hjertet. Jeg ser den; jeg føler den paa en Maade, og det gjør saa godt. Svaler, husvaler. En stor, hvid, elegant Haand med Brillantringe, som funkler, sidder oppe ved Fæstet og fører den, sikkert og stødt, langsomt og behageligt; men nogen Arm er der neppe.

Denne Forestilling vexler med en anden —: det er en Art Halshugningsmaskine, formet som en stor Brødkniv; og under denne Kniv — en meget bred Kniv, blank, tynd, hvislende kold, og saa hvas, at den synker gennem Kjødet af sig selv næsten — ligger altsaa min Hals, og en Kvinde, en ældre, hyggelig, husmoderlig Kone, staar og skjærer denne Hals over, langsomt, betænksomt, som man skjærer en Skive af et Rugbrød. Jeg ligger i en bekvem Stilling — paa den venstre Side — og nyder Situationen. Ah! — deiligt. — —

Iaften har jeg det væsentlig med Hængningsfantasier. Uvilkaarlig, hvert Øieblik, stryger jeg mig med Haanden om Struben, dér altsaa, hvor Strikken skulde ligge; fører derpaa Haanden opad i Retning mod Taget, der, hvor Strikken skulde være fæstet, og har saa et Øiebliks Forestilling om, at nu dingler jeg, gispende, med Tungen ud af Munden. Det beroliger, svaler. Det maatte være deiligt saadan at svæve ovenover det hele, ovenover alle Jordens Slinger og Fir-

fisler; nu naar de mig ikke mer; nu er jeg engang for alle færdig med Krybet og med Smudset. — —

— — Det kunde gaa alt, hvis det ikke var denne Skjælvning, denne underlige fordækte Skjælvning, som jeg ikke kan faa Rede paa — den maa være indvendig; et Slags Vibreren i den indre Muskulatur . . . besynderlig, ubehagelig. Jeg blir saa usikker, saa hensvimlende, saa uden Tyngde og Tyngdepunkt . . . en liden bitte bævrende Dirren gjennem hele Individet. Sindsforvirrende. Jeg ved jo, hvad det er . . . Alkoholismus, for Fanden! — men det hjælper ikke. — En mat Kvalmefornemmelse oppe under Brystet. Ingen egentlig Hovedpine, bare en egen, taaget Følelse af Tomhed omkring Hovedet . . . der er et Slags Melletrum mellem mig og Verden, en susende Fjernhed; og Tingene om mig er ikke rigtig Ting: det er Kulisser, det er . . . Egentlig er det nogen Narrestreger, som staar der og gir sig ud for at være dit eller dat, Sofa, Skab, Stole osv.; men de véd selv godt, at de ikke er det. Det plager mig lidt. Jeg gider ikke se paa den Komædie.

— Men under, underst, nedenunder, bagenfor, i Baggrunden, i det underjordiske af mit Væsen sidder denne blytunge, farlige Angst, et Slags hemmeligt, indestængt Vanvid, som svulmer, svulmer og har Lyst til at brøle. Det er den onde Samvittighed, eller et Slags Skræk, et Slags Følelse af forfærdelig Nedværdigelse, og en Slags besynderlig, idiotisk Gru for et eller andet, Gud ved hvad. En umaadelig syg Længsel efter at kaste sig for Fødderne af en

eller anden, en Kvinde, en Præst, en Gud, og hyle, græde, bekjende, bli pisket, forbandet, fordømt, og saa tilslut bli taget ind i kjærlige, trygge Arme som et sygt Barn. — —

Jeg maa være lidt forsigtig; jeg kunde faa Delirium. Men det hjælper mod Forelskelsen. Det fordeler. Elskovssorgerne drukner i dette Hav af anden Slags Kval. Kjærligheden blir fjern, sentimental, begjærløs; man blir saa uværdig; om man kunde faa Lov — man vilde ikke røre hende med en Lillefinger. Og man gaar og diller med sin Selvmordsmani og steller med sine Nerver og Vrangforestillinger og mumler høit ved sig selv: jeg gamle Svin; aa nei, en saadan skal hun da med Guds Hjælp ikke komme ud for! — Og føler sig ædel og brav og faar Taarer i Øinene. —

— Du, Fanny . . . hvorfor kunde du ikke komme nu, ringe paa Entreen . . . Ikke gjøre dig noget; bare ha det lidt hyggeligt sammen — — —

*

Jeg griber mig i at søge de Spadsereveie, hvor hun og jeg gik; drikker med Religiositet iskoldt, vondt Øl paa de Landrestaurationer, hvor hun og jeg har været; haaber vel i al Stilhed at træffe hende, skjønt det altsaa er det, jeg paa ingen Maade vil. Og gaar hjem igjen med Halen mellem Benene, naar jeg ikke har truffet hende.

Dumrian. Æsel. Hvad bryr hun sig om dig?

Og selv om hun brød sig om dig, saa vilde du jo ikke selv . . . Saadanne Personligheder skulde altsaa skydes.

Imidlertid blir jeg gaaende her som en Kjærlighedens og Ægteskabets evige Jøde —: den fødte Pebersvend, der bestandig förgjæves søger Ægteskabets Havn. Men de, som *partout* ikke *vil* gifte sig, de sidder i Glefsen, før de véd Ord af. —

Tilværelsen er saa spøgefuld.

Egentlig er jeg en ulykkelig Mand. Men det kunde jeg bære. Slemmere er det at være ulykkelig og paa samme Tid saadan en umaadelig Hans Wurst.

*

Døden er det eneste, som er sikkert, siger man. Ja, men den er ikke at stole paa alligevel nemlig. Den kommer nok; men den kommer ikke i rette Tid.

Vorherre, som satte os paa Livets Naal, forat vi skulde sprælle til hans Ære, tager os ikke gjerne af Naalen igjen, før vi har præsteret alle de Spræl, som er os mulige. Men da begynder vi næsten at befinde os vel paa vor Naalespids; for man vænner sig til alt, ogsaa til at leve.

— Skyde sig? — Det er saadant et Tiltag. Og saa træffer man sjelden korrekt. Og endvidere er det saa forbandet smagløst.

Dr. Kvaale var kanske i Tilfælde Mand for at give mig en Flaske Morfin — — ? —

*

(*Den sidste Skandale*). En ung, vakker Kone har elsket en Sjøkaptein. Altsaa hyler alle Mennesker op — og hyler med Overbevisning! — Mændene, fordi de misunder ham, og Kvinderne, fordi de misunder hende.

Jeg for min Part misunder ham. — Forudsat altsaa, at «hun» var den, *jeg* mener. —

*

Høistærede Gabriel Jeronymus Gram. Hvad er nu egentlig dette for Dumheder?

Jeg holdt paa at styrte af Forbauselse, da denne selvsagte Ting gik op for mig — oppe i Bogstadveien etsteds —; og jeg kan simpelthen ikke begribe, hvor jeg har været henne.

Ja, det er altsaa det bekjendte Æsel Moralen, som har været efter mig. Den størstmulige Lykke, den mindst mulige Ulykke . . . disse Talemaader, dem Gud forbande, blander sig uvilkaarlig ind selv i frigjorte Menneskers Ræsonnement.

— Befinde sig vel? Jeg vil heller befinde mig ilde (naar det ikke er Mavepine altsaa). Denne sjælløse, slappe Mæthed, som man kalder Velbefindende, den kan være for Statsraader og Præster, men den er neigu ikke for Mennesker.

Ildebefindende af en eller anden Art, Længsel, Savn, Pine og Plage, — det er jo netop saadant noget, som *er* Livet. Det anspænder en, udfylder, Tiden, holder Sjælemekanismen i Gang, avler Følelser,

Viljebevægelser, Tanker, Energi, medens det at være mæt og tilfreds — ; da er der altsaa simpelthen ikke mere.

Og saa disse faa vovede Stunder, da man lever helt! Da alle Livsaander er i Virksomhed, hele ens Væsen i Glød og Sving, hele Sjælen i Skjælvning! — Det har ingen Lighed med Mæthed, Velbefindende osv.; al virkelig Nydelse er i det mindste halvt Smerte; Smerte, der overvindes, er jo Nydelsens Definition! — Slige Stunder opnaar man kun ved Hjælp af et eller andet Incitament: Vin, Kjærlighed, Spil, Bægeistring . . . og saa siger Moralisterne: vogt dig! fremfor alt ingen Rus! imorgen kommer Katzenjammeren! — Selve den blotte Katzenjammer vilde jeg foretrække for deres mætte Kjedsomhed, — end-sige da, naar jeg faar Livets store Stunder paa Kjøbet! —

— — Og alligevel gaar jeg altsaa her og flyr og skyr det Incitament, som endnu kunde sætte mig en Smule i Svingning . . . af Frygt for den Lidelse, der vil følge, af Frygt for en Smule ulykkelig Kjærlighed! Gabriel, Gabriel, jeg kjender dig ikke mere. —

Jeg vil træffe hende igjen, jeg vil omgaaes hende — *for* at blive «ulykkelig forelsket» simpelthen.

VIII.

Gamle Mand. Du kan ikke elske. Gaa hjem og læg dig i Asken ligesom Job og skrab dig med Potteskaar!

Hun interesserer mig væsentlig som Problem. Jeg liker at arbeide med det, føler en Trang til at løse det. Men det er jo ikke saadan, en Mand skal interessere sig for en Kvinde.

Ja, ja — og saa denne lille bløde Sentimentalitet, naar hun er borte igjen. En vis Længsel. I visse Stemninger kan denne Længsel bli smertelig. Men Lidenskab eksisterer ikke.

Amor, Amor, jeg ofrer dig en Hekatombe, hvis du vil gjøre mig blind . . .

*

En vis Tilfredshed er over mig. Det plagsomme Savn er forsvundet; mit Sind er i Ro.

Det er ikke sundt at holde sig paa Afstand. Fantasi og Følelse egger hinanden gjensidig, indtil man har digtet vedkommende Pigebarn om til «Kvinden», til Madonna i Skyerne, til Eva mellem Roser;

saa fyres der under med vovede Drømme, indtil man gaar om som den hellige Antonius, der kunde have giftet sig med en Torvekone, om han havde truffet hende. —

Kl. 11 Aften. En behagelig Følelse af at være *comme il faut*. Alt i Orden. Spiste en fornuftig Aften med hende, talte aandrigt og fornuftigt og overlegent, med en smigrende Fornemmelse af at være paa-skjønnet.

Først da er en Mand helt fornøiet med sig selv, naar han føler sig beundret af en Kvinde.

*

Meget rart og antediluvialt finder jeg her igjen, — mange af mine egne tidligere Standpunkter og Perioder; saaledes er hun bl. a. naturligvis fædrelandsk. Elsker Norge osv. «Og det vil jeg haabe, De ogsaa gjør?» — «Aa ja, Norge er sgu ikke værst efter Omstændighederne.» — «Isch!!» —

Ja, ja; vi er flinke, vi Menneskebørn. Vore Nødvendigheder og Indskrænketheder digter vi om til Dyder og er kry af dem. Som vi omgjør vor Slægtopholdelsesdrift til «Kjærlighed», saaledes blir den brutale Omstændighed, at vi er Vanedyr og legemlig-aandeligt bundne til et bestemt Milieu, omfantaseret til en saa poetisk Illusion som «Fædrelandskjærlighed».

Komisk Idé —: «Elske» et Stykke Geografi!
«Elske» 5800 Kvadratomile!

*

Jeg tror virkelig, hun lider ved dette, at jeg er saa koldsindig overfor de bemeldte Kvadratmile; ialfald kommer hun jevnlig tilbage til Emnet og gir mig af og til ganske ordentlig ind.

Jeg værger mig.

«Ja, men Patriotisme er jo altsaa egentlig ikke andet end potenseret Egenkjærlighed. Man er sig selv saa dyrebar, at man sætter Pris paa alt, hvad der endog blot paa en eller anden Vis kommer i Berørelse med en, om det saa bare er de Lokalteter, hvor man opholder sig, eller selv de Lokalteter, som med disse staar i en eller anden retslig eller administrativ Forbindelse. Imidlertid, enfin! — *derfor* kan jo Patriotismen være berettiget.»

«Berettiget! — Saadant et ækelt, slapt Ord.»

«Hvad skal jeg gjøre, kjære! Hvor skulde jeg ta Fædrelandskjærlighed fra? Jeg er af en gammel Embedsmandsfamilje, tilhører altsaa denne hjemløse Horde af Nomader, som snylter om paa det store Folkelegeme, flytter fra Sted til Sted, fra Embede til Embede, som Finner paa Fjeldet fra Beite til Beite. Hos saadan en Race kan ingen Fædrelandsfølelse udvikle sig. Patriotismen tilhører det fastboende Standpunkt. Den udvikles sammen med Agerbrug og Bygningskunst. For Jorddyrkeren har virkelig det i Brug tagne Stykke Jord Betydning, og da snart ogsaa det hele tilhørende Territorium; men for Nomaden gjælder ubetinget den gamle Sats: *ubi bene, ibi patria*, man har sit Fædreland der, hvor man tjener bedst.»

«De kunde altsaa uden videre gaa hen og gjøre Svenske af Dem, hvis De bare fik Dem betalt . . .»

«Naa, en vellønnet Post i det svenske Udenrigsministerium f. Ex. — hvorfor ikke?»

«Ja, blir her Krig engang, saa skal De være den første, jeg skyder!» — Hun smiler med flammende Øine og er henrivende smuk.

Jeg løfter paa Hatten og bukker.

*

Naturligvis er hun Demokrat. Hun taler med et saa indædt Raseri om «de smaa Tyve, som hænges, medens de store faar gaa,» — som om *det* skulde hjælpe.

Jeg gaar omkring som professionel Dæmper og Brandslukker; hvert Øieblik irriterer hun mig med sine Overdrivelser og sin i den naiveste Uvidenhed begrundede Uretfærdighed.

— «Naa ja, naturligvis hænger man de smaa Tyve,» siger jeg, «ligesom man f. Ex. knækker Utøi; derimod de, som stjæler i stort, dem faar man uvilkaarlig en vis Agtelse for, som overhoved for alt, hvad der har Dimensioner. De er Mestere i sit Fag, Kunstnere, og for Kunsten, for Mesterskabet har Mennesket Respekt, og bør ha Respekt, selv hvor der bare er Tale om en Kunst som den at stjæle. Vi ækles ved en elendig Nasker og Lommetyv, som gjør sig til Hund for en Krones Skyld og ovenikjøbet lader sig fakke og afstraffe; men vi interesserer os for Ola

Høiland og Gjest Baardsen og tager Hatten af for Rotschild og Vanderbilt.»

Hun blir sint og protesterer med overflødig Energi, forstaar ikke den Blanding af træt Alvor og Galgenhumor, der uvilkaarlig blir Tonen hos den, der har gjennemgaaet Resignationen; hun tager alt med høitideligt Alvor, som Koen tager den grønne Dør, eller som en Gymnasiast tager «Republiken».

— Vi kom idag ud for en Fattigkone, der sad bleg og blaa paa en Trap med et forfrossent Spædbarn paa Armen. Fanny rev nervøst op sin Portemonnæ, gav Kjærringen noget og skyndte sig videre; da hun om lidt begyndte at tale igjen, var Stemmen næsten kvalt af Graad. Jeg blev lidt flau med det samme; *min* Tanke ved Synet af Kjærringen havde naturligvis været den: «aha, en Industriridderske . . . Har kjøbt eller stjaalet et Fattigbarn, som hun bruger til Agn . . . hvor Fanden er Politiet?» — — og saa gaar dette naive Pigebarn hen og brister i Graad og gir Fruentimmeret sin sidste Øre.

Det er jo egentlig noblere.

Men hun jog straks min Rørelse paa Flugt.

— — «Og der indenfor,» sa hun, «sidder den rige Fru Hartmann, som gir ud til Sminke og Pudder og Parfume saa meget, som saadant et ulykkeligt Menneske kunde leve for og opdrage sit Barn for, og . . . De skulde *hænges!*»

Det sidste Ord hvæsedes frem; det var Underklassens Hvæsen, hadfyldt, forstaaelsesløs. Sligt gjør et forfærdelig halvdannet Indtryk.

Jeg overvandt min Ærgrelse og sa: «Det slemme er, at de har Ret og Uret begge to, baade Fru Hartmann og Tiggerkjærringen. Det er muligt, at de begge principaliter burde hænges; det vilde de i ethvert Fald begge to ha bedst af. Men subsidialiter faar det altsaa ogsaa gaa an, at de begge to gaar løse. Jeg har ogsaa lidt meget af Medfølelse med de sultne; men efterhvert kommer man under Veir med, at det ikke er de, som har det værst.»

«Hvem er det da, som har det værst?» spurgte hun bitter.

«De, som har det bedst,» svarede jeg. «De har nemlig de færreste Illusioner.»

«Pøh,» tror jeg, jeg hørte. Jeg fortsatte.

«Ethvert Menneske taaler et vist Kvantum Lidelse; overskrides dette Kvantum, saa gaar altsaa Vedkommende i Akerselven. Det koster ikke noget; did ned er Adgangen fri. Altsaa kan man gaa ud fra, at saa længe Individet ikke gaar i Akerselven, saa længe gaar dets Lidelser ikke ud over Grænsen af det uudholdelige. (Et tvivlende «Hm?» hørtes). — Jo, den Slutning er temmelig sikker. Men nu gaar altsaa forholdsvis faa af de sultne i Akerselven. Deraf slutter jeg, at der er Lidelser, som er værre end Sult, mere uudholdelige, mere haabløse. Det er nu engang falskt at maale disse Paria'ers Lidelser med vor Alen. De har det ikke slig, som vi vilde ha det under lignende Omstændigheder. Mennesket er et elastisk Væsen; det vænner sig til alt.»

«Bare ikke til at sulte.»

«Aa jo; til en vis Grad det ogsaa.»

«Har De forsøgt det?»

«Nei, naturligvis.»

«Naa, saa skulde De ikke være saa sikker.»

«Jeg gaar ud fra min Akerselvstatistik.»

«De forsultne gaar kanske ikke saa ofte i Akerselven, men det kommer vel af, at de dør saa fort alligevel. Jeg har set i en Avis, at der dør tre eller fire Gange saa mange af de fattige pr. Tusind, som af de velstaaende.»

Jeg (med et Skuldertræk): «Dø skal man altsaa alligevel. Der er ikke noget særlig vundet ved at leve.»

«Ja, men da var det bedre at dræbe dem lidt fort, synes jeg.»

«Tjah!» — Skuldertræk.

Pause.

IX.

Naar jeg bare kunde begribe — —.

Gifte sig med mig tænker hun altsaa ikke paa; det slutter jeg baade af hendes forskjellige Udtalelser og af hendes Opførsel. Naturligvis, tænkte hun paa sligt, vilde hun være ganske anderledes tilbageholdende; det hører til den simpleste — den medfødte Kvinde-takt. Desuden véd en Dame paa 24 Aar, at en dannet Mand ikke gifter sig med en Kvinde, som ved sin Optræden — overfor ham selv eller overfor andre — vækker nogen Art af Tvivl.

Altsaa bare «for at fordrive Kjedsomheden»??

Give Pokker i sit Rygte, sin Fremtid, alt, hvad der for en Kvinde er vigtigt og helligt . . . bare for at fordrive nogle Eftermiddages «Kjedsomhed»? Gaar det an at lade, som man tror sligtnoget?

Eller skulde der alligevel stikke en Forelskelse bag?

Det vilde være nydeligt, ja. Forstyrre en Kvinde's Hjertefred uden Spor af Hensigt eller Grund, gjøre hende ulykkelig kanske for Levetiden, uden at ville eller kunne give hende nogen Art af Erstatning, ikke saa meget som et Minde at leve paa . . . virkelig storartet.

— — Ha, ha, du gamle Helligmikkel og Dumrian; er du nu der igjen? Hun kan bli «ulykkelig»? Er hun lykkelig nu kanske? Er det bedre at kjede sig ihjel end at sørge sig ihjel? — Næsten altid er «moralsk» det samme som «feig». Jeg «vil ikke gjøre hende ulykkelig», d. v. s.: jeg véd, at hun blir ulykkelig i ethvert Fald, men vil bare selv ikke «have noget Ansvar»: ikke have nogen Ubehageligheder for min Person. Pigebarnet skal gaa tilgrunde; lad hende da heller gaa tilgrunde af Kjedsomhed, — saa er *jeg* udenfor ialfald!

Det kaldes da «at have god Samvittighed». —

Der er forresten ingen Fare. Hun er ikke erotisk; — mange af de paafaldende vakre Kvinder har det med det. Derfor blir de ogsaa saa forholdsvis ofte gaaende ugifte. Og derfor heder det ogsaa, at det er de stygge, som elskes mest. De har mest Kjønnemlig. De vakre og kolde blir sjelden forelskede, vækker altsaa sjelden Gjenkjærlighed; gifter de sig, er det i Regelen af Nysgjerrighed eller for den sociale Stillings Skyld o. s. v. Naar Frøken Holmsen en Dag blir kjed af sin Jomfruelighed, tager hun en eller anden rig Fyr, som kan holde hende med Heste og Diamanter. —

I det hele taget: Kvinden elsker ikke som vi. Hendes Kjærlighed betyder, at hendes Barn nu engang maa have en Far; det er ikke saa overhændig vigtigt, om det blir den ene eller den anden. Faar hun ikke den bedste, saa graater hun og tar den næstbedste. —

Og blir hun slet ikke gift, saa er det heller ikke saa farligt. De klarer sig sgu godt, disse Pebermøer ogsaa. «Kvindesagen» gaar sogar ud paa at skabe endnu flere Pebermøer; der er for Kvinderne bare et væsentligt Spørgsmaal: Forsørgelsen. Kan de drive det til at forsørge sig selv, gir de Pokker i baade Mand og Ægteskab; det er saa deiligt at være uafhængig af disse væmmelige, indbildske Mandfolk nemlig.

*

Beständig skal Damerne bruge disse store, vide, almindelige Ord, som er saa unuancerede og saa grove. En Ting er et af to: «nydelig» eller «væmmelig»; overfor et Menneske føler de et af to: «Forelskelse» eller «Kvalme»; overfor almene Spørgsmaal og Forhold er de enten «rasende begeistrede», eller de «*hader*» — med Streg under. Et af to: sort eller hvidt. Den finere Karakteristik interesserer dem ikke.

— «Ja, men kan dere vente andet, naar vi ingenting har lært?» — siger Fanny.

*

Besyderligt. Jeg har egentlig næsten været lidt glad i Mathilde; hun var mig saa naiv og barnagtig og deiligt letsindig; nu sidder jeg der og føler mig uvel og tænker paa Fanny.

Iaften maatte jeg tilsidst lukke Øinene og forestille mig, at det var *hende*, jeg holdt i mine Arme . . .

— Bestandig skal da kun det synes os eftertragtelsesværdigt, som vi *ikke* har.

*

Man skulde gifte sig ung; ellers blir det ikke.

Dels blir ens egne Betænkeligheder flere og flere, og dels erfarer man for meget — gjennem de gifte Venner.

Store Gud, — alle disse nødlidende Ægtemænd. De sætter i det længste op en lykkelig Mine og siger: «Gift Dem, min Ven; det er det eneste;» men faar man dem paa Tomandshaand ved det tredie Glas (hvis de ellers tør tillade sig et tredie Glas), — da risikerer man alt muligt.

De begynder at tale om «Kvinden». I Almensætninger; i Form af almindelige Theorier. De har hørt andre Ægtemænd sige —; den og den bekjendte Kvindelæge mener —; jeg har læst Dr. N. N.'s berømte Kvindefysiologi, og der staar —. Og naar Mænd begynder at tale i Almensætninger om «Kvinden», da skal man bruge Ørene, for der stikker næsten altid noget bag. —

Jeg kjender to Hovedarter af Ægtemandsbegrædelser.

Nogle siger: Kvinden er kold. Hun har liden eller ingen Interesse af det der; gjør det kun af Pligt og Føielighed. Og de sænker sine Stemmer til

en Hvisken og siger: «De tror ikke, hvor almindeligt det er; mer end en Ægtemand har betroet mig, at han . . . » —

Det der har jeg forresten aldrig troet paa. Det vil vel i Regelen ikke sige andet, end at vedkommende Dame har giftet sig uden Kjærlighed . . . hvilket jo passerer af og til.

Naa, det kan være slemt nok alligevel. Men endnu slemmere synes det at være for de Ægtemænd, hvis Koner er forelskede, — ialfald hvis jeg skal tro Dr. Kvaale.

Jeg træffer den Mand af og til hos Jonathan; men han er mig lidt tvær; jeg faar ham ikke rigtig til at oplade sig. Iaften kom vi imidlertid til at sidde sammen i nogen Tid over en Toddy, og jeg purrede ham da saa længe, til han virkelig kom lidt ud.

En egen Fyr, Bondestudent, sky, tilbageholdende, med et bredt, uregelmæssigt Ansigt og smaa, rare Øine; egentlig kvik; har tænkt og gennemgaaet meget — og «levet» adskilligt vistnok; egentlig en interessant Mand. Han har vovet det Experiment at gifte sig med sin Ungdomsflamme, men saa sent, at baade hun og han var temmelig afflorerede. —

— — «De fleste Ægtemænd siger forresten, at Kvinden er kold,» eggede jeg.

Han trak lidt paa Skuldrene, gneldrede saa i med sin lidt iltre Stemme og sagde:

«Det er Mænd, som ikke har Evne nok til at vække Kvinden, det Far. Vækkes hun først, saa . . .

vil der som Regel ikke være Grund til at klage over Kulde. Heller det modsatte.»

«Saa — ? Det skulde dog undre mig.»

«Kvinden er Slægtvæsenet *par excellence*, ved jeg,» knurrede han. «Det er ganske naturligt. Monandriet er noget Satanstøi.»

Jeg disputerede med ham, indtil jeg havde saa temmelig Rede paa hans Situation, og jeg blev tilsidst ganske uhyggelig tilmode. Hun har Ret alligevel, Frk. Berner med sit Fornuftægteskab. —

*

Alle mulige fæle Ægteskabshistorier falder mig ind. Idag saa jeg Agent Lunde paa Gaden og kom derved til at tænke paa, hvad han en Gang fortalte.

«Haa ja, De; jagu er det latterligt; Ungdommen tilbringer vi med at søge os en Kvinde, og i Manddommen, da faar vi nok at gjøre med at bli hende kvit igjen. For det sidste er sgu meget vanskeligere end det første.»

«Naa . . . er ikke Loven i Grunden noksaa liberal?»

«Loven? Haa — den er sgu dum nok; men den kommer man altid forbi; nei, det er Fruen, kan De vide.»

»Naa, hende kunde De da vel gjøre kjed af Dem?»

Han lo. «Ja, kjed var hun sgu; men skilles — ho, ho, ho! Naa ja, ser De, saa maatte jeg altsaa

forsøge med Skandale. Javel, ja; aabenlyst, ja; saa hun fik vide om det.»

«Naa?»

Han lo igjen med en indvendig, hivende Latter, som virkede ubehagelig nervøst. «Hun tilgav mig!» — sa han.

«Naa, men i Længden —.»

«Jo da, Gang paa Gang. Tudede lidt, ja; afleverede et Krampetilfælde eller to; men naar Anstændigheden var reddet, ser De, — saa kom hun med Tilgivelsen paa et Præsenterbret — ho, ho, ho, ho —, og man er jo en dannet Mand; man kunde ikke ligefrem fornærme Damen.»

«Hm.»

«En Gang drev jeg det saa vidt, at hun opførte sidste Scene af denne Komædien, De ved —; Nora, ja. Rømte, ser De. «Gudskelov!» tænkte jeg og gik i Klubben; der feirede jeg da min Forløsning med en ordentlig en, kan De vide. Men da jeg kom hjem — oh, ho, ho, ho . . . hvem sidder vel i Salonen, uden min Kone? — i fuld Reisedragt og forgrædt og fæl, med sin Fortvivlelse udover alle Stolene. Ho, ho, ho, ho!»

«Naa, da kunde De jo simpelthen —.»

«Hun afleverede altsaa nok et Krampetilfælde, prima Sort, første Klasse, A1 med Stjerne. Jeg udholdt det som en Mand, kan De vide, tænkte som saa: det er jo sidste Gang . . . Tilsidst skjønte hun, at den Methoden ikke virkede længer, og at der nok var Fare paafærde alligevel, og saa faldt hun mig om

Halsen — ho, ho, ho, — og tilgav mig. Oh, ho, — ja; hun var ikke uden Humor.»

Jeg husker ikke længer alt, hvad Fyren havde bedrevet for at sikre sig mod sin Kones Tilgivelse; men jeg husker de melankolske Slutningsbemærkninger.

«Haa ja, ja. Jeg var egentlig en glad Sjæl i min Tid, jeg; godt Humør, snil Fyr . . . Men i Løbet af de sex Aar var jeg altsaa blit en saadan en . . . Gorilla. Gorilla, ja. Ja, hvad Fanden skal man gjøre? — Aa nei, har man engang paadraget sig en Kvinde, saa er der ikke mer end en Medicin mod den Krankheden: en fælt lang Taalmodighed, ser De. Eller hvis man ikke fører den Vare — saa et godt, stærkt Hampereb, ja. Haa ja, ja, san. Det er ikke for Moro Skyld, vi er i Verden, kan De vide! Men jeg for min Part, ser De, jeg slog mig vrang og tænkte: det skulde da være Fanden, om jeg ikke skulde kunne klare dig, Mor mi! — og saa klarede jeg hende da paa den Vis.»

— — Det værste er, at Fyren gaar og holder af sin Kone den Dag idag . . .

*

En underlig Tanke forfølger mig. Denne Agent Lunde er jo nøiagtigt en anden Udgave af Fannys Far (hun fortæller om sine Forældre, naar jeg ber hende fortælle om sig selv; lidt mystisk). — Sæt at jeg giftede mig med Fanny (som rimeligvis om nogen Tid vilde bli sin Mor om igjen); saa vilde efter al

Sandsynlighed jeg ogsaa bli saadan en elendig Fyr . . .
en Herr Holmsen, en Agent Lunde. Jeg ser mig
i den Rolle, vabbende øltung og cognaksved fra Sjap
til Sjap og filosofere om «Kvinden».

Men for Fanden, jeg vil jo ikke gifte mig med
hende; hvad er det for noget Vrøvl? — Jeg vil altsaa
naturligvis netop *ikke* gifte mig med Frk. Holmsen! —

X.

Noget af det snurrigste, som hender, er, naar to forhenværende Svirebrødre og Helvedesbrande træffer hinanden igjen efter mange Aars Forløb, og den ene er bleven sin Fortid tro, medens den anden er bleven Sjælesørger. Jeg traf iaften i et Selskab min tidligere «Galeibroder» og «Medforfyldte», Frits, alias «Løitnanten», igjen som den meget velærværdige — Herr Pastor Løchen.

Vi har turet mangen Nat sammen, vi to, — «gjennemherjet» mangen en Nat, for at bruge vort Udtryk fra den Tid; Gud ved, om han egentlig husker det. Han var en kjæk, vakker Kar, schneidig og stram, med en lysegul, martialske Snurbart (deraf Kjælenavnet Løitnanten), flink ved Glasset og glad blandt Smaapigerne. Den bedste Medrangler, man kunde ha; sang godt, fortalte godt, sprudlede af Vitsen og pikante Historier; lavede ogsaa Viser og Historier selv; desuden var han en flink Studenterkomediant, og jeg tror, at hans Livs Hovedspørgsmaal var det: om han skulde bli Digter eller Skuespiller.

Saa blev der lidt vel megen Jubalon tilslut, og han brød overtvert, blev Alvorsmand og slog sig paa Theologien. Og vi gled fra hinanden og begyndte at tale hver vort Sprog, indtil den ene ikke mere forstod den anden. Snart hilstes vi bare tversover Gaden; hans Omgang blev mer og mer hvidslipset. Og han selv med. Hans Ansigt blev længer og længer og blegere og blegere; tilsidst faldt Snurbarten, og *cand. theol.*'en stod der.

Iaften traf jeg ham igjen efter Aars Forløb. Han var ikke til at gjenkjende. Præst fra Top til Taa. Ansigtet saagodtsom helt nyt, med alle de lange geistlige Linjer og alle de brede geistlige Træk; han havde ogsaa en anden Mund, en bred, blidt-alvorlig, gudhengiven Sjælesørgermund; kun oppe ved Øinene var der nogle Spor igjen af den fordums Galei-broder.

Det var mig omtrent som at træffe igjen en Mand, som har været død, men er bleven levende igjen. Han havde vel en lignende Følelse overfor mig; ialfald sa han et Par Gange, ikke uden Vernod: «Det er mærkværdig, hvor du har forandret dig, Gram.» Jeg svarede, med en Ironi, han neppe følte: «Du er ikke ganske den samme, du heller, Pastor.»

— «Og hvorledes har du det saa egentlig, kjære Ven?» Han gjorde et noksaa velment Forsøg paa at være Medmenneske.

«Jo Tak; det gaar. Jeg kjeder mig otte Dage om Ugen og morer mig forresten.»

«Hm; kjede sig,» smilte han og blev Præst igjen.

«Aa ja, jeg har nok prøvet det, jeg ogsaa, i fordums Tider.»

«Bare i fordums?»

«Ja, jeg tror, sandt at sige, at det Ord «at kjede sig» . . . det findes ikke i den Kristnes Ordbog.»

Den gamle Rabulist og Aabenmund holdt paa at vaagne i mig; men saa opdagede jeg Vertinden i Nærheden; hun saa lidt bekymret paa os . . . og jeg betvang mig. Jeg sagde noget meget høfligt om, at det kanske var med de Kristne som med «os, der har gennemlevet den store Resignation paa en anden Maade —: vi véd, at Kjedsomheden hører med, og tager den altsaa, som et Kors, uden synderlig Knur; — tilsidst som noget, der skal saa være, det normale, det, som ikke mærkes længer . . .»

Men han mente Nei. Det var ikke Resignation. Tvertimod. Det var Haab, Tro, Livsmod — Livslyst. «Vi har hver Time, hvert Minut optaget — og optaget med noget, som virkelig er Umagen værd!» —

«Ja, ja, naar man er sikker paa det —,» svarede jeg og gik over til noget andet. Vi skiltes med «Haabet» om at træffe hinanden igjen. — Ak, hvad skulde det være godt for?

Han er ganske sikkert lykkeligere end jeg. Men jeg er ikke paa nogen Maade istand til at misunde ham. Det *er* til syvende og sidst ikke Lykken, vi søger; det er noget andet, noget høiere . . .

XI.

«De er vist lidt træt iaften, Frøken?»

«Jeg? — Aa . . . aa nei. Ikke noget særligt.»

«Hvordan har De det egentlig om Dagene? — Tar det roligt vel? — én Dag ad Gangen?»

Lidt hurtigt, ligesom afværgende, svarer hun:
«Lad os ikke tale om det.»

Pause.

— — *Hvorfor* vil hun ikke tale om det? — Den, som vidste, hvad der egentlig bor i hende, hvad hun tænkte paa om Dagen, hvad hun er optaget af; hvad det er for Længsler, Drømme, Erindringer, Bekymringer, som plager hende . . . For af alt, hvad hun siger, skjønner jeg, at hun har det alt andet end godt. Men faa hende til at forklare sig, at gjøre sig gjennemsigtig for mig : . . hun undviger bestandig. Forstaar hun mig ikke?

Og jeg ærgrer mig over, at to fornuftige Mennesker skal gaa saadan ved Siden af hinanden og være vildfremmede.

Hvorledes mon hun egentlig har det, denne unge Kvinde, som gaar her og støtter sig til min Arm? — Undertiden har jeg en Fornemmelse af, at hun støtter

sig tyngre end egentlig nødvendigt, søger Paaskud til at trykke Armen ind til sit Bryst . . . det risler behageligt varmt gennem mig, og jeg siger til mig selv: maaske behøvedes der ikke andet end et lidet Kys nu, og Isen var brudt . . .

Men at kysse en Pige er som at skrive sit Navn paa en Vexel —: vil, bør, kan jeg overtage alt, som følger? — — Og Kysset udeblir, og Isen blir liggende.

— — «Ja; nu er jeg hjemme altsaa.»

«Ja. Alt faar en Ende.»

«Og De, stakkels Mand, som har saa langt hjem.»

Hun snapper min Haand og trykker den blødt og varmt. «Tak for idag.»

«Selv Tak, Frøken. Naar træffes vi igjen?»

«Naar De vil. Jeg gaar denne Tur daglig.»

«Paa Gjensyn altsaa. Godnat.»

«Paa Gjensyn!» — —

Jeg vakler langsomt hjem. Jeg har intet at haste efter.

*

— — — Nei, nei, ikke skrive. Jeg har for meget at tænke paa.

Det blir Praxis dette, nu —: et Glas og en Cigarette og saa sidde i Gyngestolen og fortabe sig i Drømme — timevis.

— — Hvem er hun? Hvad vil hun? Hvad mener hun? Hvorledes skal jeg egentlig forholde mig

til dette her; det maa jo faa en Ende engang . . .
naa, egentlig har det jo ogsaa sin Interesse. Som et
Studium ialfald. Hun er mig noget nyt . . .

— — *Om* jeg skulde sætte noget ind paa dette
Kort? *Om* jeg skulde vove noget? Maaske tar jeg
Feil af hende; hun er mig lidt mærkværdig; men
maaske alligevel . . . naar Isen engang var brudt . . .
faa fuldt og helt Rede paa hende — —? Maaske er
hun dog — ikke blot tildels, men i alt væsentligt —
den, med hvem jeg kunde komme overens — jeg, som
jo ogsaa selv er saadan lidt aparte . . .

Og jeg sidder timevis og drøfter disse samme
Spørgsmaal om igjen og om igjen, uden Ende og uden
Begyndelse. Resultatet er bestandig negativt; men
lige fristende er Legen. Og jeg gaar tilsengs Kl. 2
for at vaagne imorgen med alle Nerver sitrende. —

Nei; ikke skrive

*

(Søndag Aften.)

Denne Kvaale er en forbandet Pessimist.

«De er saa naive, disse Bohêmer,» gneldrede han
iaften hos Jonathan; «de tror, at Ægteskabet kan
«grundes paa Kjærlighed»; skulde man ha hørt sligt?
hvad er Kjærlighed? — Det er jo ikke andet
end Savnet, Tørsten . . . eller hvad vi skal kalde
det . . . og man er da for Pokker ikke tørst længer,
naar man har faaet drikke?!»

«Naa,» mente jeg, «er Vinen god, blir man tørstere, jo længer man holder paa.»

«Ja, men drikker man over Tørsten, kommer Kateren; det er fysiologisk.»

«Men den gaar over, og man drikker igjen.»

«Det er Vanedrikkeriet, og der er vi ved Sagen, Far: Ægteskabet er ikke grundet paa Kjærlighed, men paa Vane. Man bryr sig ikke en Døit om hinanden, men hænger sammen alligevel, paa Grund af en Vane, som jagu ofte er noksaa —» (Skuldertræk).

Georg Jonathan satte Monoclen i Øiet og sa: «Ægteskabet er en bekvem Indretning for dem, som ikke elsker længer.»

«Herregud,» sa jeg, «lad være med det Ægte-
mandslapsari. Vi véd jo meget godt, at der er
Kjærlighedsforhold, som vedvarer.»

«*Indeed,*» sa Jonathan; «der er Kvinder, som har
det Geni.»

«Hvad for et Geni?» bjeffede Kvaale.

«Det er et kvindeligt Taktspørgsmaal,» bemærkede
Jonathan og røgte behageligt gennem Næsen, «— en
Naturbegavelse, som forresten ikke er almindelig.
Blufærdigheden, *Mylords!* Det akkurat rigtige Maal
af Tilbageholdenhed — lige langt fra Snerperiet som
fra det modsatte.»

«Manden maa nemlig,» fortsatte han, «holdes i en
vis Utryghed. Han maa ha Illusionen af at erobre
den Skjønne, at tilkjæmpe sig hendes Gunst, at forføre
hende; bestandig; han maa føle sig som den seirende,
den foretrukne, den stadigt paany udvalgte mellem

saa og saa mange Rivaler. Blir han tryg, saa taber Legen sin Interesse for ham, og hænger hun efter ham, vækker hun hans Medlidenhed. En Kvinde maa aldrig lade Manden komme til at tænke den Tanke: Stakkel, hun har jo bare mig! — Vil man være i Pris, maa man holde sig i Pris; de Kvinder, som forstaar den Sats ret, de greier Biffen.»

«Forstaar sig paa Koketteri altsaa,» — fortolkede jeg.

«Ja.»

«Vor nordiske Kvinde er egentlig for brav,» smilte Kvaale. —

— Jeg likte dem ikke. Nogle elendige Stympere igrunden, disse Mander, som ikke kan klare saa meget som et Ægteskab engang.

XII.

Vi gik vor almindeligste Tur — udover Ljabro-chausséen.

Fjorden ligger. Alt er Sne. Uhyre og tomt gaber det umaadelige Snebækken os imøde gennem Skumringens Graalys.

«Akkurat saadan er Livet,» sa jeg, «et aabent, tomt, frossent Snegab med Skumringslys og graa Snehimmel. Trist at være en ensom Vandrer gennem sligt et Øde.»

«Ja,» udbrod hun, «godt at være to!» — og tilføiede hurtigt: «— alene kom jeg nemlig ikke til at gaa Ture; jeg er mørkræd bl. a.»

«Ja, dere Kvinder har det jo med det. Det er vel Trangen efter en Beskytter.»

«Jeg ved ikke, hvad det er, men jeg tænker altid paa, at jeg kunde komme til at se saadan Syner — hvad er det, det heder igjen —: Hal — le — lu —»

«Hallucinationer, ja; Spøgelser, som man sa i gamle Dage.»

«Ja, men er De forresten saa sikker paa, at der ikke er Spøgelser?»

«Hja. Gid der var forresten — havde jeg nær sagt.»

«Uf nei, — hvorfor det?»

«Naa, af og til blir Verden mig altfor patenteret. Det er saa forskrækkelig fornuftigt og korrekt alt. Bare Matematik og Hestekræfter. Naa, det er jo bra; men . . . Det er jo fælt bra, Gudbevars . . . For Dem er det ellers ikke farligt; — De holder jo Gud?» —

«Ja, bare ikke han ogsaa blir borte for mig.»

«Aa nei. Hold paa ham, De. Hvem véd; om en halv Snes Aar kommer kanske han ogsaa paa Moden igjen.»

*

Hun: Var det ikke Blytt, De hilste paa der, — han Maleren?

Feg: Jo.

Hun: Er ikke det en god en?

Feg: Hvordan god?

Hun: Saadan en . . . Don Juan?

Feg: Aa jo. Han har havt Skjønhedssans.

Hun: Pøh — ogsaa et Udtryk.

Feg: Noksaa rigtigt forresten.

Hun (kampberedt): Naa, den Sag kan vel sees fra flere Sider!

Feg (ligegyldig): Tjah.

Hun: De tager det vel ikke saa let, de, som han har gjort ulykkelig?

Jeg: Hja . . . Ulykke . . . det er saadant et vanskeligt Begreb. Jeg har ogsaa elsket ulykkeligt. Men jeg maa sige, at af de Par «lykkelige» Forhold, jeg har havt, har intet optaget mig saa, eller været mig i den Grad helligt og dyrebart, som disse «ulykkelige» Historier. Saadan en ulykkelig Kjærlighed — *det* er noget, som kan sætte ens Sjæl i Sving; — og som man kan leve paa i Aarevis bagefter. Kjærlighed *er* i det hele taget: ulykkelig Kjærlighed.

Hun (kort, mut): Rart Snak.

Jeg: Det er nu saa altsaa.

Hun (om lidt): De sad ikke efter med Barnet og Skammen, De.

Jeg: Hvis der er en Kvinde, som skammer sig over at have faaet et Barn, saa fortjener hun at gaa til Helvede.

Taushed.

*

«Optimister — hvad er egentlig det for noget?»

«Naa, — Folk, som tror paa det gode i Livet, det godes Seir osv.; som i det hele taget synes, at Verden er bra.»

«Da er jeg Optimist . . . nu ialfald. — — Er ikke De?»

«Naa! — Verden kunde antagelig være endda værre. Jeg holder ialfald Ørene stive; Herregud . . . Ja kortsagt, et af to. Enten siger man Verden Farvel, eller ogsaa indretter man sig med den; det kan jo

ikke nytte at gaa og klynke. «Flæbe,» som Georg Jonathan kalder det.»

«— Det er vist rigtigt.»

«Disse Optimister, ja . . . det er svært bra Folk. Nyttige Folk. Uden dem kom man ikke langt. Osv. Men — naa-ja, lidt grunde er de jo; tænker ikke svært dybt netop; — af og til lidt smalsporede ogsaa kanske. Ofte er det Folk, som ikke har Mod til at se Virkeligheden i Øinene, og som altsaa tuller sig ind i allehaande Tro og Haab og Kjærlighed for at faa den lidt mere paa Afstand . . . som de religiøse i Almindelighed altsaa.»

«Ja, men noget maa man da tro paa?»

«Man faar tro paa sig selv, saa længe det gaar.»

«Ja . . . den, som kunde det.»

«Aa, man kan, hvad man maa.»

«Kanske!» —

*

«Men hvis Gud ikke var til, hvorfor skulde saa egentlig Folk ha fundet paa at tro paa ham?»

«Hm; — sommetider tror jeg, man har opfundet Gud for at ha nogen at være oprigtig for. Nogen, som man ikke behøver at spille Komædie for altsaa.»

«Uf; — spiller vi Komædie for alle andre da, tror De?»

«Naturligvis.»

«Hvis De f. Ex. havde nogen, De holdt rigtig af — —?»

«Saa løi jeg for at være interessant, og naar Kjærligheden var over, løi jeg, fordi jeg ikke længer havde Lyst til at klæde mig af for det Menneske.»

Pause.

«For sig selv,» tilføiede jeg, «lyver man naturligvis som allermest. Man er simpelthen nødt til. At se ind i sig selv «som man er», — det blev for stygt. Da blev man simpelthen gælen altsaa. Nei; men sætte op saadan en Figur udenfor sig, — en «Gud», et Væsen, som véd alt, saa det simpelthen ikke nytter at spille Komædie, og et Væsen, som forstaar alt, saa det altsaa ikke egentlig er farligt, om han faar Greie paa os, — den Ide er virkelig noksaa snedig.»

«Bare jeg kunde faa vide med Vished, om han er til eller ei; ellers nytter det ikke.»

«Naa, hvad Visheden angaar —. Det er temmelig ligegyldigt, om Gud er til eller ei, bare man kan drive det til at være overbevist altsaa.»

«Uf, — kan De ikke skjønne, at De tager Troen rent fra mig, naar De siger sligt?»

— Skuldertræk.

*

«De kunde gjerne fortælle mig lidt om alle de mærkværdige Ting, som Videnskaben nu har faaet Rede paa.»

«Hja . . . Naar De stiller Spørgsmaalet saa . . . De vil vel ikke, at jeg skal fortælle Dem om Telefonen eller Spektralanalysen?»

«Nei, det er vel ikke netop det vigtigste . . .»

«Hvad Gud, Dyd og Udødelighed angaar, saa befatter Videnskaben sig altsaa ikke med saadantnoget længer. Det er Spørgsmaal for Bønder.»

«Hm ja . . . kanske?»

«Naar De saadan i alskens Almindelighed spør mig, hvad Videnskaben nu har faaet Rede paa, saa faar jeg vel nærmest svare negativt —: den har faaet Rede paa, at det og det og det og det — *ikke* er saa. Og det er jo i og for sig ligesaa vigtigt.»

»Jeg forstaar ikke det.»

«Jo; hver Gang man faar Rede paa saadan en ny Uvidenhed, skrubber man af sig et nyt Lag Dumhed altsaa.»

(Latter). «Man kunde bli temmelig grundig afskrubbet paa den Vis tilsidst!»

«Ja, ja; man blir lidt ribbet.» — —

XIII.

(Februar 85.)

Hvorfor jeg gaar og plager hende med disse Inkquisitioner om hendes foregaaende Liv osv.? — Gud véd. Det er svært latterligt. Jeg har jo ingen Ret. Ingen Hensigt. Men kan simpelthen ikke lade være altsaa.

Og jo mindre hun fortæller, jo nysgjerrigere blir jeg. Det er klart, at der er Historier, som hun dølger for mig — og hvorfor i al Verden skulde hun ikke dølge? — men altsaa *maa* jeg ha Rede paa dem. Jeg spørger og graver, forhører og krydsforhører, bruger moralske Tommeskruer og alle mulige gemene juridiske Forhørerknæb . . . det er sjofelt, det er foragteligt; men hvad skal jeg gjøre? —

Hun er nemlig noksaa snedig, den smaa. Fortæller mig alt muligt, som jeg *ikke* bryr mig om; smutter væk bag Historier om Slægtninge og Kyn- dinge, om Narrestreger i Kvindeforeningen osv.; glider undaf for mine opstillede Smaafælder med en Behændighed, som forbauser mig. Enten er hun i allerhøieste Grad uskyldig, eller ogsaa — da dette ikke

kan tænkes hos saa voxent og ikke drivhuspleiet Pigebarn — mere forfaren, end jeg gjerne vil tro.

Ved hun f. Ex., i hvilken Grad sligt hidser en Mands Nysgjerrighed, egger hans Fantasi . . . dette usikre, halvdunkle, halvt tvivlsomme, med Muligheder til alle Sider? —

Det snedigste af alt er maaske den «naivt» aabenhjertige Maade, hvorpaa hun fortæller mig om sine mange «Venner» og «Kammerater.» Det er naturligvis utænkeligt, at der ikke skulde stikke noget mere bagom alle disse Kammeratskaber med unge Mænd, som hun har drevet om med i Skog og Mark og her og der — ganske som nu med mig. — Ja, men vort Forhold er da altsaa ved Gud anstændigt nok? — Ja, ja; men sæt, at det er *min* Fortjeneste . . . Ikke alle disse unge Mænd har været saa gamle og saa dydige som jeg. Ved jeg, hvad hun vilde gjøre, hvis jeg pludselig paa en ensom Plet overfaldt hende med Kjærlighed? — Det er smagløst, det er egentlig et ganske tarveligt Koketteri, dette med den Hemmelighedsfuldhed.

*

Hun tror paa de ti Bud paa to Stentavler. Især paa det sjette, naturligvis, som nu engang er Lovens Fylde for disse Pigebørn.

I denne «Bohême»-Tid er det ellers dette Bud, som bestandig kommer paa Tapetet. Jeg undskylder Mandfolkene efter Evne og siger, at

det ikke er saa greidt, og Gudbevars, hun kan indrømme en hel Del; men Grundbegreberne er de fra Dr. Morten Luthers liden Katekismus. Monogamiet er indstiftet af GUD HERREN i Edens Have, og alle Mennesker har siden den Tid levet pent og fornøiet med hver sin Kvinde og hver sin Mand — bortset fra enkelte unævnelige og vanvittige Undtagelser, der samtlige har faaet sin velfortjente Straf i Helvede og i Pinen.

«Jeg ved nok,» siger hun, «at der er en Del simple Fyre, som gaar paa saadanne — saadan Galei, men at Mænd, som vil gjælde for dannede, som siden tropper op i ordentligt Selskab og snakker med . . . os andre, og . . . tar os i Haanden . . . at de kan inklade sig —, at de kan . . . bekvemme sig til at gaa ind hos et saadant Menneske, — det er, saa jeg kan spy!» —

«Vi Kvinder har en Selvagtelse, som dere vist ikke forstaar, en rent ud legemlig Selvagtelse . . . saa at meget, som dere altsaa *kan*, det er for os rent naturstridigt, rent . . . uovervindeligt; og disse Tøserne, som De næsten vil forsvare, — ja de maa have brudt saa rent ned . . . undertrykt saa fuldstændig alt menneskeligt og kvindeligt og rensligt i sig, at der absolut ikke er andet igjen end dette . . . dette . . . Kadaver; og da at tænke sig, at — uf!! Nei, De *maa* ikke prøve at «forklare» sligt, Gram».

Hun erter mig med sine evangelisk-lutherske Begreber, til jeg blir ærgerlig og gir hende ind en Dosis Moralhistorie. Bagefter ærgrer det mig, at jeg har

gaaet og fortalt hende al den Styghed; det er ikke godt at vide, hvad Virkning saa voldsomme Sandheder kan øve paa et uforberedt Gemyt; — de kunde ialfald skjæmme ud meget for hende . . . Sandheden er i det hele ofte saa smudsig, at finere Væsener *bør* skaanes for den. Men hvad skal man gjøre? Naar de finere Væsener til Tak for denne Skaansel blir altfor umanerlig dumme . . .

*

Det ærgrer mig — omtrent -som en utilladelig teknisk Feil i et forresten udmærket Maleri —, at hun har været saa lidet streng om sig, havt saa liden kvindelig Finfølelse. Streife om med den ene efter den anden, udsætte sig for hvilkesomhelst Mistanker, hvilketsomhelst Pøbelsnak, uden videre prisgive sit Rygte . . . hvad i al Verden er en Kvinde uden Rygte! — Gudbevares, hendes «Dyd» kan for mig være saa uantastet, som den vil; det vedkommer ikke Sagen i nogen synderlig Grad; men Trygheden? Garantien? den store, hellige Tilforladelighed? — En intelligent Mand kan rolig bære Visheden om, at hans Kone har været gift, før hun blev hans; men Uvisheden, Tvivlen, den usikre Mulighed, det evigt nagende Spørgsmaal — det er det, han ikke kan klare. Øder jeg min Tillid paa en Komediantinde, der i sit Hjerte bedrager mig? — Det evigt bundskikkelige og barnagtige Mandfolk vil altid i sin Elskede gjenfinde sin Mor: den hellige Kvinde, i hvis Arm han følte

den uendelige Tryghed. Den Pige, som ikke har Anelsen af det, hun er ikke ægteskabs-fähig; hun er et Skadedyr, som bare kan afstedkomme en Del Ulykke.

Man spotter over Conveniensen. Og man bør det, forsaavidt man tænker paa den Vedtægt, der forbyder den unge Pige at elske. Men forsaavidt Conveniensen gaar ud paa at sikre hendes Utvivlsomhed, sikre hende mod Muligheden af grundløs Mistanke — for saa vidt er dens Regler og Naragtigheder noget af det umisteligste, som eksisterer. Naar (som i Frankrig) den unge Pige altid maa være bevogtet, aldrig tør gaa ud alene o. s. v., saa skal vi forbandede Demokrater og Bauere lade være at le; der stikker noget meget alvorligt bag den Komædie; hendes egen, hendes vordende Mands og hendes tilkommende Børns Lykke sikres derved mod frygtelige Muligheder. En ung Pige, som har været en halv Time alene med en Mandsperson, er i Regelen meget dydig og hæderlig; men det *kunde* jo ogsaa være, at hun hørte til dem, som søgte Friheden for at misbruge den; hun *er* ikke længer uomtvistelig; hun *er* ikke prima, ikke første Klasse A* . . . Jeg kan tro paa hende; men min Tro er altsaa blot en Tro; det mindste, som indtræffer, kan gi Tvivlen Magt — og pludselig er vi begge ulykkelige. Trods al hendes Dyd! — Det *kunde* jo nemlig tænkes, at hun var saa flink til at spille Komædie! Der vil i det hele taget altid klæbe noget ved hende efter en saadan Affære, noget, som ikke kan fjernes, fordi der altsaa ingen Vidner er, —

Muligheden af en Mulighed, *Tænkeligheden* af det utænkelige, *Skyggen* af en Skygge . . . og hvor der er Kjærlighed, dyb, zart, følsom Kjærlighed, og saa lidt Nerver altsaa . . . der vil det være nok. —

For mig ialfald vil dette alene være tilstrækkeligt til at udelukke enhver Tanke om Ægteskab — f. Ex. med Frk. Holmsen. Maaske vil det gaa ligedan med den næste eventuelle Frier. Og saaledes kan denne prægtige Pige, der sandsynligvis er bare den reneste Hæderlighed og Bravhed helt igjennem, bli gaaende ugift i al sin Tid — eller maatte kaste sig bort til en eller anden Pøbel —, bare fordi hun indbildte sig, at det var nok for en Kvinde i denne Verden at være hæderlig. —

— — Jeg vil slutte med dette her. Nu gaar jo jeg i min Tur og kompromitterer hende. Kompromitterer hende værre end nogen af de forrige . . . Hun har altsaa absolut ikke Begreb om dette der. Altsaa faar jeg bruge Viddet, som har det. Lade hende gaa her og definitivt spolere sit Rygte, berøve en brav Kvinde hendes eneste Eie, alle hendes Udsigter, hele hendes Fremtid, og det uden at kunne eller ville yde nogetsomhelst Vederlag . . . det er simpelthen ikke at handle som *gentleman*. Jeg har følt det hele Tiden; nu ser jeg det klart; ergo . . .

XIV.

Haabløst. Selv om jeg var stærkere, end jeg er — pludselig træffer jeg hende, og da er det forbi; der er jo absolut ingen Grund til at være uhøflig. Og kommer jeg med dette om hendes Rygte, blir hun ærgerlig. «Overlad De det ganske roligt til mig at passe mit Rygte,» siger hun, ikke uden Foragt i Stemme og Blik.

Naar jeg saa kommer hjem efter en saadan Tur, blir jeg siddende her til langt paa Nat, tænkende, drømmende, misfornøiet, syg. Hvad skal jeg gjøre? Til syvende og sidst maa jeg ha fat i hende. Ægteskab er udelukket. Paa hvilken Maade kan da dette andet indledes, saa det ikke skal bli for stygt?

— De samme Tanker om igjen og om igjen; den samme Tankering rundt og rundt i voxende Fart, til min Hjerne værker; bestandig lige interessant og bestandig lige haabløst er Spørgsmaalet; jeg mærker hverken Time eller Tid, er saa optaget gjennem hele mit Selv, som om jeg var Gud og sad her og regjerede Verden. —

Ægteskab udelukket. Jeg elsker hende ikke nok. Hun er mig ikke prima nok. Desuden . . . for-

skjelligt Dannelsestrin, forskjelligt Naturel, forskjellige Livsvaner og Livsvilkaar; alt, alt.

Altsaa det andet. Men hvorledes? Hun har denne forfærdelige Tillid. En idiotisk, barnagtig Tillid, som holder Gentleman'en vaagen, bringer mig til at tænke, hindrer mig i at overgive mig i Stemningen . . . Ikke Spor af Udfordring hos hende . . .

Og Gud ved, om hun ikke holder af mig — saadan virkeligt. Ser op til mig som til noget bedre, høiere, skraasikkert, noget, hun kan forlade sig paa . . . Og saa skulde jeg altsaa svare med at byde hende det, som hun med sine halvdannede, evangelisk-lutherske Begreber *vil* anse som et Udtryk for Foragt . . . «*det* har han altsaa tænkt! *saadan* har han forstaaet mig!» — Forelskede Kvinder kan ta en sliq Affære idiotisk høitideligt.

Det kunde bli rent ud gement. Jeg kunde risikere allehaande Ting. Pokker véd, hvad der egentlig bor i hende. Havde hun bare været i en anden Position; lidt mere beskyttet, lidt mindre «værgeløs» . . . Hun vil tro, at jeg paa almindelig Bavian- og Grosserermaner vil benytte mig af hendes forsvarsløse Stilling o. s. v.; æsch. Havde hun været en Dame med Familje! — Eller om hun havde været en af dem, som *véd*, at de maa være fattede paa Tilbud af den Art . . . Denne Mellemsort er farlig; yderst penibel Affære. Jeg vilde jo heller hugge min Haand af, end jeg vilde fornærme hende; men hun *vil* altsaa forstaa det saa; aldrig i Verden kan hun begribe —.

Vi kjender Kvindfolkene. De kan snakke en

Masse frigjorte Ting; men kommer man og spør dem — paa den hensynsfuldeste Maade af Verden, saa de bare ganske simpelt og ganske roligt kan svare «Nei», og Manden vilde bukke og bede om Forladelse — nei da! Hun skriger op som en Tjenestepige: «Er De gal! Holder De mig for slig en!» — og rømmer ind i sit Soveværelse og faar et Tilfælde. — —

Og jeg laver i Tanken hundrede og tusinde Udkast til et Brev, som paa den utvetydigste Maade skulde sige hende, at dette her ikke er ment som Mangel paa Agtelse; tvertimod — — —

*

— — Disse rent løse Forhold er til syvende og sidst alligevel de, som der er mindst Lidelse og mindst Vrøvl med.

Hun lysner op over hele det letsindige, forsorne lille Gesicht, hopper om Halsen paa mig og ler og siger med denne skøier-muntre, naivt-lystige Jentestemme og Stavangerdialekt: «Nei, naa kan du tro, du kom tilpas! Naa var jeg rigtig saa lei af mig, saa jeg vidste hverken ud eller ind . . . Nei men nu skal vi vel ha det morsomt, skal vi ikke?»

«Jo, lad os bare faa noget at drikke, Mathildebarn.»

«Ja, det skal du faa, Gutten min. Nei, saa du har da ikke glemmt mig rent ligevel! Du kommer saa sjelden nu? Vi pleiede da altid at ha det saa godt

sammen, vi; ja, ikke sandt da? Ha-ha-ha, Skøieren; ja nu skal du faa Øl. Eller Vin kanske? He —?»

Og jeg sætter mig i Sofaen, og hun bringer Varerne, nynnende paa en eller anden Skøiervise. Hvor paa Sladderen gaar løs. Gud, hvor hun snakker! Og hvor denne naive, bløde, barnlige Dialekt passer fandenivoldsk til de mer eller mindre freidige Historier, hun disker op med! Jeg lader Kværnen gaa og sidder og hviler mig; Dialekten er mig saa morsom. — «Nei nu hører du ikke efter igjen!» — »Jo da, jo da; fortæl væk. Kom dere virkelig paa Stationen alt saa?» — —

— «Naa, hvordan lever du forresten? og hvordan lever dine Venner?» — «Jo Tak, bare bra. Ja du maa forresten ikke tro, at jeg har saa mange Venner! Det er ikke andre end han Gammeln, og saa de gode gamle Bekjendte da, som husker mig fra fordums Tid . . . jeg kan da ikke si nei til dem vel? saa snille Gutter, som det er? — Men de er svært ustadige, omtrent som du. Hvorfor kan du ikke komme oftere? Du véd, jeg er glad i dig; du er saa pen, og snil er du ogsaa i Grunden. Naa, du maa ikke tro andet, end at det er pene og snille Gutter, de andre ogsaa; du kan vide, jeg vil ikke ha med andre end ordentlige Herrer at gjøre.» — «Nei, det er greidt.» — «Ja, ikke sandt da? Ja, du tror det kanske ikke, du; men jeg har nu altid havt det med at passe lidt paa mig.» — «Ubetinget fornuftigt. Skaal, Tilda!»

— Der er intet Vrøvl. Vi har ingen Fordringer paa hinanden, alt saa intet at bebreide hinanden, intet

at plage hinanden med. Vi ved begge, at vi bare har den ene oprigtige Hensigt at hjælpe hinanden med at slaa en Aften ihjel; der er ikke mer. Og man slaar Gjækken løs og lader fem være lige. Hun har intet at tabe, og jeg véd, hvad jeg gjør; det gaar udmærket. —

Men i Baggrunden af min Bevidsthed sidder jo de gjemte, men ikke glemte Sorger og gnaver som smaa skarptandede Mus. Og ret som det er, kommer der et eller andet, som erindrer mig om . . . den anden . . . Saa blir jeg forstemt og er ikke rigtig med, og saa bliver Mathilde misfornøiet og siger, jeg er kjedelig. Da maa der drikkes meget — indtil man kommer i den Tilstand af akut Alkoholismus, da man elsker et hvilket som helst Exemplar af Racen . . . bare for Racens Skyld. —

I aften dukkede der f. Ex. pludselig op en liden fix Smaapige, som vartede lidt op, lagde i Ovn en o. lign. (en Datter af «Værtsfolket»); og hvorfor skulde denne lille Pige ikke hede Fanny? — Altsaa hed hun simpelthen Fanny. Jeg blev saa sentimental, da jeg hørte det Navn, at Mathilde tilsidst, meget kvindeligt vistnok, spurgte mig, om jeg havde været forelsket i nogen, som hed Fanny.

Siden var det mig ikke muligt at komme i Galgenhumør igjen. Jeg gik min Vei temmelig tidligt.

Og nu sidder jeg her — saa underligt, smerteligt betagen, at jeg, Gud véd hvorfor, har Lyst til at give mig over og græde.

XV.

Jeg maa have fornærmet hende. Jeg finder hende intetsteds. Naturligvis har jeg fornærmet hende.

Den gamle tankeløse Flaakjæft er endnu ikke død i mig. Naar jeg er optaget af noget, kan jeg glemme Omgivelser, Hensyn, alt muligt; jager bare tankeløst afsted efter den ene Ting: at faa fat i min Tanke . . . kan da sige de umuligste Ting midt i en Balsal. (Forsaavidt bra, som jeg ikke plages meget med Indbydelser!)

Naturligvis har jeg gaaet og sagt noget saadan inderligt taktløst og ækelt til hende ogsaa. Skræmt hende, som jeg i fordums Tid skræmte Eline. Det er jo saadanne nydelige Tanker, jeg tænker om hende af og til; saa noble, saa høitliggende. Og hun, som i den Retning netop har noget saa eiendommelig skjært ved sig — — —

Hun har i sin Troskyldighed gaaet ud fra, at naar hun var ærlig og redelig Kammerat, saa vilde jeg ogsaa være det. Naa; deilige Kammerattanker, jeg gaar om med ofte.

— Nei, nei; jeg kan altsaa ikke være «Kammerat». Og naar hun nu trækker sig tilbage, saa bør jeg

benytte Anledningen. Sætte Punktum. Det er det bedste, det fornuftigste; den enkleste og sikreste Løsning af hele denne Forvikling. Hendes Forsvinden betyder et af to: at hun er kjed af Historien, eller at hun er blit ræd mig. I begge Tilfælde er Sagen klar. —

Facta est alea. Jeg vil overvinde Fristelsen. Jeg overvinder den. Jeg har overvundet den. Jorden er rund. Basta!

*

Tie kan han elegant, denne samme Georg Jonathan.

Jeg kjender f. Ex. meget godt hans Forhold til Fru Bøckmann, og han véd, at jeg kjender det. Men ikke et Ord! Han kan pludselig reise sig og sige: «De undskylder mig; jeg skal gaa min Tur.» Han véd, at han ligesaa godt kunde sige: «Jeg skal til Fru Bøckmann;» men han siger det ikke! Og der er i hans Ansigt ikke en Trækning, i hans Øine ikke et Smil, som kunde forstaaes som en Fortrolighed . . . Fanden saa elegant. Hver Tomme en Gentleman.

Jeg bukker for ham med virkelig Anerkjendelse. Ære være den intelligente Mand, som forstaar at holde sit Privatliv helligt!

*

Hun er kommen et godt Stykke nedover, Mathilde, siden jeg traf hende første Gang — da hun endnu var Koristinde ved Theatret.

Men det er, som Smudset ikke bider paa hende rigtigt. Hun har saa let et Sind og husker saa kort. En Elsker er for hende ikke andet end, hvad en almindelig Kurtisør kan være for en Dame paa en Balaften; imorgen er han glemt. —

Kun paa hendes Sprog mærker jeg af og til Nedgangen. Hun kan bruge Udtryk, som maa skylles væk med megen Alkohol. I det hele taget . . . i det hele taget . . .

Det hjælper ikke mer. Jo mer jeg søler mig i den Rangel, des mer elendigt sentimental blir jeg, længter med Graad i Sindet efter min Forsvundne — som efter et Renselsens og Fornyelsens Bad. Hensvømmer i smerteligt-deilige Fantasier om, at hvis hun vilde tage mig i sin Arm og kysse mig, da blev jeg som et Barn igjen, ren, helbredet, lykkelig.

Men . . .

Facta est alea.

*

Hvorfor, hvorfor skal alt være saa umuligt?

Hvorfor er jeg ikke som andet Folk? Her gaar jeg og plager og martrer mig med en Historie, som . . . en ren Latterlighed, som der ikke engang kunde gjøres en ordentlig Komædie af; martres, slides, mister Søvn; snart har jeg min Hovedpine, og om tre Maaneder er jeg gal. For ingen Ting!

Jeg blir Pessimist. Verdenshader. Hele min berømte Resignation gaar fløiten; Livet ligger der atter foran mig som en Isørk; en svart, forfrossen Hei med Snefonner og Haalker; ikke et Menneske, ikke en Hytte; ikke et oplyst Vindu nogetsteds; ovenover intet andet end en ensfarvet, snegraa Vinterhimmel uden Stjerner, Maane eller Sol; men langt ude høres Havbulder, og i den Retning gaar Veien; i det Hav skal jeg drukne engang.

Og det forekommer mig, at hvis jeg kunde bli enig med *hende*, vilde alt pludselig bli anderledes. Vaarsolen vilde bryde frem med Søndenvind og mild Luft, og Isørkenen vilde bli relativt gemytlig. —

Naa; mande sig op, for Fanden. Saadant noget Sludder — —

*

Skrive til hende. Forklare mig. Spørge, hvad der er i Veien; om der er noget i Veien?

Det gaar ikke. Jeg finder ikke Tonen. Jeg blir bitter og spotsk — eller sentimental, og bestandig skriver jeg et Ord for meget.

Men hvis jeg *ikke* skriver det Ord for meget, saa er jeg ude af Stand til at sende det Brev; der er mig *absolut* et Ord for lidet. —

Hvilken Tone skulde jeg forresten bruge? Jeg ved det ikke. Jeg kjender hende ikke. Istedetfor at benytte Tiden til at lære dette Pigebarn at kjende, har jeg gaaet omkring og snakket om Sjælens Udøde-

lighed. Existerer der et dummere Dyr end et Mandfolk, der forsøger paa at opføre sig fornuftigt?!

*

Er det min Engel, der vil advare mig? Eller min Djævel, som frygter for, at jeg maaske dog for en Gangs Skyld kunde komme til at handle resolut? — Eller er det Tankeoverførelse? — Sikkert er det, at hvor jeg kommer i denne Tid, blir Ægteskabet recenseret.

— Maaske taler Ægtemændene bestandig om Ægteskab, kun at man ikke lægger Mærke til det, før man selv er deran? — ligesom gamle Ungkarle altid taler om Selvmord . . . eller unge Ungkarle om det, du véd — kun at man selv maa lide af de der Manier for at bli opmærksom? — —

Iaften spottede Jonathan og Dr. Kvaale omkap, værre end nogensinde. Jeg blev ganske taus af Ubehag; nogle af de mest karakteriske Repliker skriver jeg op for Romanen (eventuelt for et Drama: «Ægtemænd»?)

Dr. K. «Ægteskabet er i Almindelighed to Sygdomme, som slaar sig sammen for at frembringe en tredie . . . og en fjerde og en femte . . . en hel Familie af Sygdomme. — Huslivet lugter bestandig Medicin.»

G. F. «At være gift vil sige: at være forpligtet til at like Sødsuppe. — Den, som vil gifte sig, han maa først gaa hen til en Chirurg og faa Finfølelsen udtaget.»

Dr. K. «Ja, den, som kan være brutal og ta Fruentimmerne for, hvad de er, og saa slænge dem væk, naar man er færdig med dem . . . men vi Mandfolk er saa svage og sentimentale. Bestandig blir alle saadanne Forhold for gamle. Vi kan ikke slutte, mens Legen er god; vi hænger fast, til det hele blir ækelt.»

— *G. F.* «Manden foragter Kvinden, fordi hun er saa legemlig. Hun er som en eneste nervøs Kjælenhed, der klør efter Berørelse; hendes Kjærlighed er Drømmen om denne skjæggede Mund, som skal kysse hende, og disse senestærke Arme, som skal klemme og kryste . . . hun er bare Legeme. Et deiligt Legeme forresten! — men en Mand blir dog til syvende og sidst kjed af den Hvalpeleg.»

Dr. K. «For os er dette legemlige noget underordnet, noget andenrangs, i Grunden noget ubehageligt, som vi . . . befrier os for; vi længter tilbage til det høiere og menneskeligere, — vort Arbeide.»

G. F. «Eller vor Dovenskab.»

Dr. K. «Ak ja. Men hun vil Pokker ikke være fri; hun vil bli der, hun; hun liker sig der, hun; det er hendes Element, det! (Smiler under dette ubehageligt, spydigt-kynisk, med et fiffig-fornøiet Ansigtsudtryk, som om han syntes, han var vittig).»

G. F. «Ja; hun vil bestandig ha nok et Kys.»

G. F. (fortsættende). «En komisk Skabning er hun forresten. — En ren Skoghulder; foran pen; men agter . . . Vanskelig at tæmme; i tam Tilstand et Pragtdyr. Særligt Kjendetegn: skjønnest paa Afstand.»

«Ikke desto mindre vil vi helst have hende nær,»
— indvendte jeg.

G. F. «Ja. Vi foragter hende og tørster efter hende. Flygter i det ene Øieblik ligesom Josef, der overlod hende sin Kappe, da hun vilde have nok et Kys! og nok et! — men sniger os bestandig paany til hendes Leie, ydmyge som Hunde og Hofslaver. Hvorfor skulde vi ikke ydmyge os forresten? Vor Aandelighed er kanske til syvende og sidst mindre værd end hendes Legemlighed. Det brutale er, at Aand og Legeme passer saa daarligt sammen. Overfor Venus er hver Mand en uformuende Olding. — Og derfor foragter Kvinden Manden.»

Dr. K. «Ja, som sagt . . . Monogamiet er det gemeneste, som er opfundet.»

G. F. «Vær rolig, Doktor. Al Udvikling gaar i Cirkler. Vi kommer en Dag tilbage til Barbariet igjen . . . det civiliserede Barbari; og da er vi frelste.»

— — Hvorpaa de gir sig til at diskutere Samfundsspørgsmaal. —

XVI.

Den eneste, som trofast synger Ægteskabets Pris, er min fortræffelige Kollega Markussen.

Han har Kone og tre Børn og slider Nat og Dag for at skaffe Mad til Redet; er mangen Gang saa medtaget, at han sovner ind ved sin Pult.

«Du angrer vel næsten paa, at du har giftet dig,» siger jeg til ham.

«Nei, nei,» grynter han med sit lille energiske Hovedkast.

«Men naar du nu f. Ex. sidder og regner og reviderer til langt udover Nat . . . Bank- og Kjøbmandsaffærer og dit og dat . . . det kan da umuligt være morsomt.»

«Jo. Det er hyggeligt. Jeg blir ikke træt.»

«Hun trænger megen Søvn,» tilføier han alvorlig-fortroligt; «og da maa hun ikke have nogen Bekymringer; hun maa vide, at jeg greier den Bif. Og det gjør jeg!» nikker han triumferende; hvorpaa han ler, ligesom til Undskyldning.

Jeg holder simpelthen af den Gut. —

Jo, Gudskelov; der gives flere brave Ægtemænd. Komisk-rørende i sin Naivitet; ægte Rede-Dyr; lykkelige Mennesker.

Og naar det kommer til Stykket, er det ikke i al Borgerlighed og Beskedenhed Lykke, vi vil alle? —

— Som nu min gamle Bekjendt, Redaktør Klem. Han er den fine Mand, som aldrig snakker om sine Privatissima; men kan man en Aftenstund i udvalgt Selskab faa ham til at drikke halvanden Toddy, saa tar han en afsides og siger med stille Overbevisning: «Min Kone, ser De . . . ja, hun er nu engang noget aldeles enestaaende; der findes ikke noget saadant . . . i Verden. Ja *det* er en Kvinde!» Og de smaa, skikkelige Øine lyser af Henrykkelse. —

— Jeg holdt paa at omfavne ham ikveld. Det kan dog ikke være saa rent umuligt. Fru Klem er ganske vist en udmærket Dame; men «enestaaende» . . . Det gjælder altsaa bare om den Ting at finde en, hvis nervøse Væsen er saaledes stemt, at det klinger harmonisk ind i ens eget. — «Bare» det, ja — Tak!

— — Aa Fanny, Fanny . . . hvis jeg kunde stemme dig lidt om! —

— Forresten er det jo forbi. Hun undgaar mig. Jeg har set hende to Gange paa Gaden; hun gik mig roligt forbi; saa mig ikke.

Adjø, Dumrian . . .

Det skulde dog ikke være saa farligt! —

Hvordan blir disse Ægteskaber til? — Saa tilfældigt som muligt. Man bor i en Smaaby, hvor der findes bare én Ikke-Umulighed; hende blir det altsaa, skjønt man har set hundrede, man likte bedre.

Man omgaaes i længere Tid en bestemt Kreds; man er netop i den rette Alder. Inden den Kreds er der en, som «tiltaler». Pludselig er det afgjort, — skjønt man kanske for et Aar siden havde sine Øine paa en rent anden Kant.

Man bor hos en Enke, der har Døtre. Man bor længe hos den Enke; efterhvert opdager man, at den yngste af de Døtre dog ikke er saa gal. En vakker Dag staar Forlovelsen i Avisen — skjønt Vedkommende egentlig slet ikke havde tænkt paa at gifte sig.

Saadan gik det med min gamle Ven Musikeren — lad ham hede Brun. Det var et temmelig vovet Experiment; — han er en brav, men nervøs Natur, og hun var . . . noksaa almindelig; slet ikke særlig fin; falden efter en Dyrlæge. —

— Det var Søndag idag, og klart, klingende Frostveir; — jeg var tidlig vaagen og laa netop og tænkte paa dette her; saa faldt det mig ind, at jeg havde en Indbydelse til Brun, og at jeg egentlig skammelig havde forsømt denne gamle Hædersbandit — i alle de tre Aar, siden han blev forgiftet.

En Lyst betog mig til at se ham og hans Hus. Der har han, trods alt, i hele tre Aar levet et ganske exemplarisk Ægteskab; jeg liker slige Folk . . . Med en hos mig usædvanlig Energi sprang jeg op, gjorde

mig færdig og sprang paa Stationen; — Brun ligger for Tiden og komponerer ude i Sandviken.

Denne Gang var dog min Ulykke ude.

Jeg traf Fruen alene; Herren — laa endnu. Vi sad og snakkede lidt; jo — med et kôm han. Halv paaklædt, stormende, med en Vest i Næven; lige mod Fruen; opdager mig; et Fanden annamme gaar som en Rykning henover hans Ansigt; saa tvinger han sig, nikker Godmorgen, trykker flygtigt og affeiende min Haand; «naa, det var hyggeligt,» siger han; — ligefrem oversat: gid du var til Pokker.

«Ja, undskyld Kostumet,» fortsatte han; «men saadan er det at være gift, ser du!» (mislykket Smil). Fruen søger skyndsomt at redde Situationen: «Uf ja, de Knapperne; jeg glemte dem alligevel igaar . . .»

Han fortsatte, henvendt til mig, og jeg hørte tydelig det vrede Hjertes Hvæsen gennem «Spøgen». «Ja, gifter du dig, Gram, saa maa du være forberedt paa sligt; tre lange Fruentimmer slængende om i Huset, men endda alting i Uorden; Knapper ude i Skjorter og Buxer; iskoldt i Værelset om Morgenens, naar du skal staa op . . .»

«Er der ikke ilagt?!» raabte Fruen.

Han glemte mig og rusede glubsk imod hende —: «Ilagt? Hvad hjælper det? For det første *kan* et Fruentimmer ikke lægge i en Ovn — ligesaa lidt som hun kan rede op en Seng —, og for det andet finder hun naturligvis aldrig paa at gaa ind igjen og se efter, om det virkelig brænder; bare simpelthen gaar sin Vei; en, to, tre — slukt er det!»

«Ja, hun er lidt slurvet, Severine,» dæmpede Fruen; «nu skal jeg —»

«Bry dig ikke,» griner han; «jeg har som sædvanlig greiet det selv. — Har Gram faaet noget at leve af? Du faar ialfald ikke glemme dine Gjæster . . . Sid og tag det roligt, Gabriel; jeg kommer strax. (Til Fruen:) Giv mig Naal og Traad i en Fart; jeg gjør det selv; saa véd jeg, det blir gjort.»

Hun river ham Vesten ud af Haanden med et Ryk, som er mere forgiftigt end alt hans Skjænd; forsvinder ind i et Sideværelse.

Lidt flau, med et usikkert Forsøg paa at faa det hele stemt om i Gemytlighed, vender han sig saa til mig. «Ja, ja,» siger han; «det er nu saa; man . . . maa være efter dem lidt; de trives ikke ellers . . . Du, din Ungersvend, blir naturligvis forskrækket og tror, at det skal betyde en Scene . . . Bare den fornødne Peber i Salaten, skjønner du.»

Men atter overvælder Raseriet ham, og han flyr hen til Døren og brøler ud i Kjøkkenet, som han vilde vække Døde —: «Severine! Klædebørsten! Den sorte Frakken har ikke været børstet paa fjorten Dage! (Der protesteres.) Aa nei saa Pinedød har den ei! Hid med Børsten; her i Huset maa man opvarte sig selv. Støvlerne er heller ikke indsatte!» — Han smel-der Døren igjen, saa jeg maa klø mig i Ørene; «ja du faar undskylde, Gabriel; men at gaa slig og tasse blandt Fruentimmer, det *kan* gjøre en Mand gal!»

Fruen kommer med Vesten; skaber sig gemytlig, hopper ham om Halsen og kysser ham; «nu faar du

være snil igjen da, Bassen min!» — «Ja—ja—ja,» værger han sig, og jeg ser, hvor den byder ham imod, denne Komædie overfor Gjæsten. Han river sig løs og smiler tvungent: «Undskyld saa længe, Gabriel.»

Fruen ler forceret og taler om sin Mands Morgen-grættenhed. «Ellers er han jo saa snil, som Dagen er lang; men om Morgenen, før han faar Kaffe og Piben . . .» — Jeg sætter op mit troskyldigste Smil. «Ja, De kan tro, jeg kjender det, Frue. Jeg er saa sint om Morgenen, at jeg kunde æde Smaabørn. Det er simpelthen et Slags Galskab; man er utilregnelig.» — «Ja, ikke sandt? — Saa De kjender det ogsaa? det maa være vondt.» —

— Uf, saadan en Scene kan skræmme den modigste. Denne hvæsende Undertone af længe sammensparet, møisommelig tilbagetrængt Ærgrelse . . . Gud, hvad maa ikke den snille, nervøse Fyr allerede have lidt af alle de Millioner Naalestik . . . inden han kunde drive det til en Skandale som den der, — ovenikjøbet i en Ungkarls Nærværelse!

— Nei; det er bedst, som det er. Jeg svælger Forelskelsen, om det saa skal koste mig et kortere Ophold paa Gaustad.

*

Det skal nok gaa. Jeg er stærkere, end jeg troede.

Dybt inde i Sjælen, bag Bevidstheden, sidder hun jo; bestandig; som en hemmelig Svie; men der maa

hun ogsaa bli. Og om i et ubevogtet Øieblik denne svære, tunge Følelsesbølge kommer skyllende ind over Bevidstheden som Havet, naar det bryder et Marsklands Dæmninger, — jeg tvinger den tilbage og reparerer Volden.

— Og saa besøger jeg Mathilde. Sidder der og hører paa hendes Snak, d. v. s. ikke saa meget paa det som paa hendes sorgløse Stemme og den naive, barnlige, vuggeviserbløde Dialekt. Og hendes Latter, som der ikke er nogen Understreng i, ingen vibrerende, efterklingende Tone af gennemkjæmpet Sorg, bare freidigt, forvorpent Skøieri, bare tateragtig Forbryderletsindighed. — Ja, hun har Humør, den ægte Jordbeboers Humør, Vildmandens, det mætte, legende Dyr's Humør, Zigeunerhumøret, medens vi tunge nordiske Graaveirssjæle egentlig bare hører hjemme i Himmelen, eller, da vi vilde kjede os der som i et Frelsesarmé-Møde, — i Nirwana.

Hendes runde, rødmussede Morelansigt med de smaa blaa Skøierøine blir mig mangen Gang som hint Æble paa Livsens Træ, om hvilket Gud sagde: det skal sgu Menneskene faa bide sig i Fingrene efter . . . Ja, ved alt, hvad der er mig helligt, der er Aftenstunder, da jeg holder af hende. Da ler hun af mig, men liker det. «Men aassen i al Verden kan du finde paa at kalde mig Eva?» — — — — —

Jeg hader Skandale.

Det skulde altsaa fortælles paa alle Gadehjørner: Gabriel Gram har skudt sig? Gabriel Gram har taget Gift? Og alle disse ækle Fyrene skulde staa der og trække paa Skuldrene og sige: «Dilla» . . . «Forresten raskt gjort» . . . æsch.

— Det maatte gaa for sig ved et «Ulykkestilfælde».

Fryse ihjel —? Det er *for* utækkeligt. Jeg taaler ikke Kulde. Jeg kom til at staa op igjen og gaa hjem og lægge i Ovn.

Man kunde maaske paa den Vis paadrage sig en tilstrækkelig Lungebetændelse? — Ja. Men saa kom der en skikkelig Fyr af en Doktor og «frelste mit Liv . . .» —

— Vente til Vaaren. Gaa tidlig i Bad. «Faa Krampe» og gaa tilbunds . . . Men naar Vorherre skjønner, at man *vil* drukne, sender han altid nogen, som drager en op igjen.

Tage en Tur til Hamburg og saa i en rigtig mørk Nat «falde ud»? — Der vilde altid være nogen, som mærkede det. Sligt mislykkes bestandig. En eller anden opdager, at man gaar og lurder paa noget sligt; gjør altsaa Kapteinen opmærksom . . . pludselig er man omgivet af en Hær af Spioner, og ikke før er man udenbords, før der bakkes, og en eller anden menneskekjærlig Fyr er efter en og faar en i Luggen ved den tredie Opdukning.

Kuldseile? — det er bedre. Jeg venter til Vaaren, laaner Jonathans Baad, seiler udover Fjorden helt til

Færder, forbi Færder; passer paa en Gang, naar Horizonten er fri . . . det maa altsaa være en Dag, naar der er lidt Kuling. —

Ja; det gaar ån. Jeg ser ingen Vanskeligheder ved det. Den Tanke faar jeg altsaa ha at trøste mig med udefter — til Dagen kommer.

— Uden hende gider jeg ikke leve. Alt er bedre end at gaa her i denne Fortærelse, som æder mig Forstanden ud af Hovedet og Marven ud af Benene. Men med hende kan jeg heller ikke leve. Jeg elsker hende til Vanvid, men ikke nok. Om fjorten Dage vilde det være over igjen, og da var det, i en eller anden Form, Helvede. —

*

Jeg: «De er lykkelig De med alle Deres Interesser.»

G. F.: «Vil man leve, maa man leve udadvendt. Den sunde Vilje er altid udadvendt, og uden en sund Vilje (Skuldertræk) . . . gaar man enten i Sjøen eller til Præsten.»

— — Ja, ja; en «sund Vilje» . . . isch, denne borgerlige, kjedelige «Sundhed» . . .

Jeg har bare ét, som interesserer mig: denne kvalfulde Kamp inde i mig selv, denne Sygdom, at mit Væsen er spaltet i to og min Vilje splidagtig med sig selv; det er Livet for mig altsaa. Følgelig lever jeg indvendig og indadvendt, og følgelig . . . gaar jeg i Sjøen. —

XVII.

Ganske tappert har jeg kjæmpet nu en Stund — en væmmelig Kamp, i hvilken man taber, ogsaa naar man vinder; en Pligtkamp, under hvilken man i al Stilhed beder Gud om Nederlag. Thi Seiren vil sige: en stor Livsmulighed tabt.

Men jeg kjæmpede og kjæmpede, var svag ved Aftentid, men stod hver Morgen op med ny Beslutning.

— Saa træffes vi paa Gaden idag, og pst! — som et Dun, som et Fnug er alle Beslutninger Fanden i Vold. Jeg tager hende med paa et Konditori og sidder der og kurtiserer hende en halv Time. Siden Tur; alt i den gamle Gjænge igjen.

Jeg befinder mig som en falden Good-Templar, — svært lykkelig og lidt flau. Egentlig smagte det ikke *saa* godt . . . jeg kunde dog have ladet være! — Hele den lange Kamp spildt. — Men Gudskelov, Gudskelov; endte er foreløbig alle Kvaler; en lang hyggelig Tid har jeg i Vente

Hvordan det egentlig skal gaa? — Det véd ikke jeg.

Hun er ikke noget Barn. Hun maa selv passe sit Rygte. Jeg har til Overflod gjort hende opmærksom; hun véd, hvad hun udsætter sig for. Det kan da altsaa ikke bli min Sag. Hun véd ogsaa nøiagtig, at jeg ikke agter at give hende noget Vederlag. Min Færd er aaben og grei; kan ikke klandres.

— Hun tror dog, at jeg tilsidst ægter hende? Fruentimmerne har sin egen Logik?

Eller hun spiller *va banque*? Bære eller briste? Hun vil nu ha sig en «bedre» Mand, og ham kan hun ikke skaffe sig paa anden Maade end ved at faa en skikkelig Fyr til at kompromittere hende, saa at han som Gentleman er nødt til at bli der? — —

I saa Fald blir hun altsaa lurt. Hun er mig ikke farlig uden paa Afstand.

*

Hvorfor vil hun ikke snakke ud?

Saa vidt intelligent som hun er, og saa vidt som hun nu kjender mig, burde hun vide, at saadan en Tilstaaelse ikke kunde skade hende.

Det maa være *meget* slæmme Ting, siden hun ikke vover sig frem med dem, efter alt hvad jeg har sagt. — Eller ogsaa er det altsaa simpelthen det, at hun betragter mig som en fremmed Person, hvem den Slags Ting ikke vedkommer.

— — — ? ?

*

Vi gaar omkring og snakker ligegyldige Ting med lange Pauser. Maaske gaar vi begge og tænker paa det ene og samme; men den ene tør ikke, og den anden ved ikke, om han vil . . .

Af og til et fornyet Forsøg paa at faa hende til at snakke om sig selv. Bestandig faafængt.

— — «Hvem var altsaa Deres næste . . . Ven . . . efter Aas, mener jeg?»

«Student Uchermann.»

«Var han ogsaa forelsket i Dem?»

«Ja, desværre.»

«Desværre? Følte De Dem . . . brøstholden; var han ikke . . . ikke . . .»

«Han var det bedste Menneske, jeg har kjendt. Det var den sidste, jeg vilde have gjort noget imod; men der var ingen Raad med det.»

— «Og den næste —?»

«Næste? — Ven, mener De? — Han var den sidste. Resten er bare «Bekjendtskaber».»

— Lang Pause. — Regner hun mig ogsaa med til det sidste Slags? — Det «bedste Menneske, hun har kjendt» er jeg altsaa ialfald ikke.

*

Kolossalt, saa lette som Folk er at narre. Bare sætte en Mine op, saa tror de det.

Hun synes, at jeg er saa forfærdelig overlegen. Saa sikker, saa ovenpaa, saa paa det rene med alt; «er virkelig *De* i Tvivl om noget?» — «Kan virkelig *De* staa fast?» — «Er det muligt, at *De* kan kjede

Dem?» — «Ved ikke *De*, hvad *De* skal tage *Dem* til?» — osv.; det ene forbausede Spørgsmaal efter det andet.

Jeg, som udfylder mine ledige Stunder med Selvmordsplaner, — jeg kan altsaa bli taget for en ren Oppesen! — bare fordi man har den Smule Takt: ikke til Hverdags at gaa med Hjertet udenpaa Vesten. — Jeg havde sgu troet, at min Maske var temmelig let gjennemskuelig, jeg. —

— Men det er vel slig. Vi gaar alle og tager feil af hinanden. Hvem Pokker gider se efter, hvad der kan være bag den og den Maske; vi tager altsaa Masken for god og er ovenikjøbet taknemlig, fordi Folk lyver lidt for os. Hvilket Helvedes Hundehus og Galehospital vilde ikke Verden bli, om vi alle sammen viste vore sande Træk og gav os til at hyle, som Hjertet lider til! —

Hvad vi kjender af Menneskene, er bare Overflade. Under disse Overflader lurder alleslags rare Dyr, ækle Dyr og fæle Dyr, Vanvittige, Forbrydere, Selvmordere, Vildmænd . . . Hvem véd, hvad der f. Ex. dølger sig bag Masken Georg Jonathan? — En Skeptiker kanske til syvende og sidst; en Menneskeforagter? Maaske holder han hver Aften, før han lægger sig, sin Andagt foran en Flaske Morfin? Hvem véd?

Mange sørgelige og skrækkelige Ting gaar for sig paa alle de stængte Hybler, hvor det løsrevne, skrøbelige Individ pludselig ser sig indestængt med sig selv og sin egen rædde Samvittighed.

«Kjære, kjære Fanny. Jeg kan ikke leve uden Dem. Men jeg kjender mig selv og véd, at det bare vil føre til fælles Ulykke, om vi forsøger med et Ægteskab.

Dette siger jeg Dem saa ligefrem, forat De skal begribe, at jeg agter Dem og har Tillid til Deres Intelligens, samt at jeg ikke har til Hensigt at bedrage Dem eller spille nogen Art af uærligt Spil. Jeg lægger alle mine Kort paa Bordet og siger: saadan staar Sagerne. De vil forstaa det.

Spørgsmaalet er da, om De føler saaledes for mig at De *vil* — og tænker saaledes om Kjærligheden, at De *kan* — andet end afbryde Forholdet efter denne Erklæring. Afbryder De det, saa siger jeg Dem her ved Farvel — og Tak for en interessant og behagelig Afbrydelse i mit saakaldte Livs Ensformighed. Kommer De til vore Ture som før — — saa gjør De mig lykkeligere, end jeg kan sige.

Men læg vel Mærke til, at De intet kan vinde, men har *alt* at tabe. Og husk, at en vakker Dag, maaske netop som De synes, at Legen gaar som bedst, kommer jeg og siger: jeg vil ikke mere. *Gaa ikke ind paa Forslaget*, medmindre De som jeg har det Fortvivlelsens Mod, der siger: mit Liv for selv kun et Øiebliks Salighed. G. G.»

— — Saa lød det Brev, jeg sidst brændte.

*

«Neigu; Emancipationen er ikke farlig. Det er et nyt Koketteri, en ny Maade at gjøre sig bemærket

og interessant paa; naar vedkommende Dame har sin Mand, formoder jeg, at Iveren kjølnes betydeligt.»

«Ikke altid!»

«I Regelen. Det er bare det slemme, at de i Kvindesagsforeningen lærer sig til at være ugratiøse. Balsalen er dog en bedre Skole for et Pigebarn. Men saa er der igjen den Fordel, at de i Kvindeforeningen lærer mer Respekt for os Mænd —»

«Naa! det . . .»

«Aa jo. I Balsalen, ser De, der træffer dere os som oftest i vore tarveligste Aabenbareelser, ialfald i vort dummeste Hjørne, tør jeg sige, og lærer altsaa en stille, dyb Foragt for os, som ikke er sund. Men i Foreningen, hvor de stænger sig inde og søger at tilegne sig et og andet af det, vi har udtænkt og opfundet, naar vi var paa vor Plads, paa Arbeidsmarken, — der faar de dog en vis Ide om, at Manden har Krav paa Agtelse. — Om Fordelen opveier Tabet? — Tvivlsomt. Men imidlertid saa er det hele naturligvis kun en Overgang.»

«Ja, men sig mig nu engang . . . Naturligvis skal Kvinden være Hustru og Mor, det véd vi nok; men sig mig, hvad vil De egentlig, at alle vi skal ta os til, som ikke blir gifte?»

«Passe paa i rette Tid og ta dere en Mand.»

(Latter). «Ja, men de, som nu ikke faar nogen Mand alligevel, skal de altsaa virkelig sidde sin Tid ganske ørkesløst hen; kanske ovenikjøbet sulte?»

«De behøver vel ikke at sulte, fordi om de ikke faar Post paa et Kontor. Hvad gjør en Mand, naar

han ingen Post faar? Han finder sig noget andet at bestille. Herregud; til syvende og sidst er der dog altid en Udvei.»

«Der blir saa mange ugifte Damer efterhvert, at de meget godt kan behøve Adgang baade til Kontorposter og Embeder.»

«Ja . . . men de Mænd, som paa den Vis blir fortrængte fra disse Poster? Er det bedre, at de sulter? — Desuden blir der paa den Maner bare flere ugifte Damer; for en Mand ude af Stilling er bestandig et Ægteskab mindre, medens en Dame i Stilling ikke er et Ægteskab mer.»

«Naa; Mændene er ikke altid saa fintfølende, at de ikke skulde kunne lade sig forsørge af sin Kone!» —

«Nei, nei. Men Sagen er, at hverken Staten eller andre Arbeidsherrer kan være tjente med Funktionærer, som, ret som det er, maa ha ni Maaneders Permission . . . Dere Lærerinder f. Ex. —; jeg tror, jeg har hørt, at Lærerinder ikke kan beholde sin Stilling, hvis de gifter sig?»

Pause. Saa siger hun: «Uf ja, man kan skjøne, at Vorherre er et Mandfolk!» —

Skuldertræk. Lang Pause.

*

Hun har ikke havt noget Hjem, er altsaa uhuslig. Og jeg er en indtil Latterlighed pertentlig Fyr . . .

Ja, jeg ser det jo. Bare den Maade, hvorpaa hun slænger Tøiet fra sig, naar hun kommer ind et Sted —: noget paa den Stol og noget paa den; Parasollen i Sofaen; Handskerne paa Consolen. Uh; Barnetøi vilde drive om i alle Kroger; Sysager, Aviser og Haarnaale vilde flyde om overalt sammen med visne Buketter, Nipssager, brugte Kraver, Sløifer og Slips; jeg vilde simpelthen tabe Appetiten. — —

Nei, disse Berufskvinder, disse udenhjemms, disse Ungkarlskvinder — et af to: enten maa de slaa sig paa Kjønsløshed definitivt, eller ogsaa maa de for Alvor — leve Ungkarl. Udenhjemslivet gjør Kvinden uskikket for Ægteskab. Hun taber sin Ligevægt, sin Holdning, sit Midtpunkt, faar noget forsprængt, uroligt, usammenhængende, uforholdsmæssigt; mister den kvindelige Sikkerhed og Overlegenhed, blir nervøs, anstrengt, forjaget, oprevet.

En Kvinde uden Stil og uden Gratie, hvor skal man gjøre af ei saadant Dyr? — Hun faar sidde paa dette Kontoret altsaa, som skulde være saa gjævt, eller gaa og skrige og grine i en Skolestue. I et Hjem —. Næsten alle Mænd har Skjønhedssans.

— Og hvad den vordende Fru Gram angaar, saa maatte hun bl. a. forstaa den Kunst at samtale. Let, utvungent, jevnt; uden Anstrængelse og uden Prætension, uden Anelsen af en Mulighed for at kunne komme til at sige en — Usikkerhed. Jeg, som selv er et hjemløst Væsen, kan det ikke (uden god Hjælp); faa Nordmænd kan det; vort demokratiske, anstrængte Liv lærer os kun at holde Foredrag eller at diskutere.

Hun kan det ikke heller. Hun er for meget Autodidakt; har formodentlig ogsaa tiet for meget. Den aflebne Lethed, den beherskede, jevne Naturlighed, den Kunst at glide roligt og frit henad en Samtales Strøm, at kunne sige gode Ting uden at understrege, og de nødvendige Trivialiteter uden at bli kjedelig . . . den Kunst kræver Skole. Mellem Ægtefolk, der skal leve sammen daglig gennem Aar, maa der kunne føres dannet Samtale, hvis Forholdet ikke skal blive den rene Fælhed. — —

— — I min ulykkelige Hjerne arbejder for Tiden en Sisyfus ved Dag og ved Nat. Han vælter denne ene og samme Tankes Sten ustanseligt, vælter den og slipper den igjen, vælter den og slipper den, bestandigt, uophørligt, til min Hjerne gløder. — —

XVIII.

Hun fører mig opi et underligt Selskab, Skolemestre, Lærerinder, Seminarister, Kunstnerelever, alt sammen bra Folk, men ufærdige, underlegne, i Regelen med dette subalterne ved sig, som følger med Bevidstheden om ikke at staa fuldt paa Høiden.

En sørgelig Slægt, denne Mellemrace. Ikke uvidende nok til at være lykkelig, og ikke vidende nok til at kunne resignere, hyler den og vrider sig i et Slags aandeligt Hysteri. Snakker over sig om «store Ideer» og «store Sandheder», som de tror indeholder Saligheden for de indviede, men som de selv altsaa ved Skjæbnens Uretfærdighed — altsaa Pengemangel — er udestængte fra, i hvilken Anledning de anser sig berettigede til at hade Gud og Mennesker og Alverden.

Det skulde synes let at forklare dem, at de Videndes Lykke er svært problematisk; at det at «være paa Høiden» vil sige: at vide, hvor endeløst lidet der overhoved kan vides; at «det Allerhelligste» er en *camera obscura*, og at Videnskabens sidste og høieste er det store Spørgsmaalstegn. Men det nytter ikke. Det blir ikke forstaaet. Man blir simpelthen en Mistænkt, hvis man siger dem saadant noget. Det er

en vanskelig Erkjendelse den: at erkjende, at intet kan vides.

Et eiendommeligt Menneske er denne Ebba Lehmann. Hendes Pessimisme er virkelig hysterisk. I og for sig ikke uintelligent. Og dog ubehagelig. Man mærker altfor tydeligt dens Aarsag —: den altsaa, at hun ikke har havt Fremfærd nok til at skaffe sig den Smule Barn. —

*

En Dame maa være yderst forsigtig i Valget af sit Selskab. Omgaaes hun Folk, som staar over hende, vil hun let forsvinde. Men er hun sammen med Folk, som staar betydeligt under hende, blir hun ligesom trukket ned.

Det piner mig at se Fanny i dette Selskab. Blandt dem blir hun selv — saa ubehageligt lig dem.

*

Hovedpine.

*

Nogle ægte Venner er det, hun har; nogle rigtige Venner.

Jeg plages af mine Tvivl, saa jeg ikke faar Fred; nedlader mig til at spionere; søger at faa hendes Bekjendte til at tale, siden hun ikke selv vil. De siger alle: «Jo da, Fanny er en bra Pige . . . saa vidt jeg véd!» —

De trækker lidt paa det. Selv den brave Fru Markussen . . . «*véd* ialfald ikke noget galt.» Der «blev jo snakket en Del» om hende og denne Ucher-mann; desuden skal der have været noget med en eller anden Handelsfyr; «mèn det var vist ikke noget saadant —.» «Og saa længe man ikke med Bestemt-hed *véd* noget galt om et saadant Menneske . . .» osv.

Gives der en latterligere og umuligere Situation end min? — Hun er ikke min Forlovede, heller ikke min Elskerinde, skal heller ingen af Delene bli, sand-synligvis; — ikke desto mindre gaar jeg og fortæres af Tanken om, at hun muligens kan have havt et Forhold . . . *jeg!* — som endnu den Dag idag besø-ger Mathilde! . . . og lider alle Helvedes Kvaler i den Anledning.

— En skrækkelig Ulykke at forelske sig udenfor sin egen Kreds. Der tales et andet Sprog i de andre Lag; der hersker andre Begreber, sogar andre Følelser; maaske er det for hende en selvsagt Ting, en Ret, en Selvopholdelsens Pligt, at tie med alt, hvad der kunde skade hende i Beilerens Øine. — —

— Hvad er Skinsyge? Der er formodentlig ikke engang nogen Franskmand, som kan give en ud-tømmende Definition. Jeg kan selv ikke klare min Tilstand for mig. Jeg *véd* bare, at jeg lider — meningsløst og ubeskriveligt.

Det er ikke Skinsyge. Det hele kommer jo ikke mig ved. Det gjør mig bare saa ondt for hendes Skyld. Det er Synd, det er forfærdelig Synd, om en saa pen og bra Pige skal være bleven tilflækket og

udskjæmt i den brutale Kamp for Existensen, som raser der nede i «Folkedybet», hvor man simpelthen ikke har Raad til saadan Luxus som Finfølelse, Sjælsrenhed, Sandfærdighed, Stolthed . . . Modbydeligt. Oprørende. Georg Jonathan har Ret: Samfundet maa væltes!

Men hvad der er mest tragisk, det er, at denne samme Pige muligens — og sandsynligvis — har kjæmpet den tapreste Kamp hele sin Ungdom igjennem for at holde sig fri af alt Smuds, og at hun virkelig *har* reddet sin Renhed . . . og naar hun saa staar der som den fuldt udviklede Kvinde med Seierspalmen i Hænde, værdig til at giftes med en Prins, — saa er der ikke et Menneske, som tror hende. —

O Conveniens, hellige, naragtige Conveniens! — det *er* nødvendigt, at den unge Pige ledsages paa alle Veie af en gammel, dydig Duenna. Kan hun saa narre Duennaen — *tant mieux!* — I ethvert Fald har det vordende Æsel af en Ægtemand sine «Garantier» . . .

*

Der kan neppe være Tvivl længer. Hun er forelsket.

Det manglede bare. —

Hvad skal jeg saa finde paa?

Uh, ikke ind i den Mølle igjen. Hovedpine.
Hovedpine . . .

*

Den skrækkelige Hovedpine begynder at melde sig igjen.

Dette rædselsfulde, lammende Tryk over Øinene. Det er, som om Skjæbnen har lagt sin Finger der, sigende: hid og ikke længer.

Mod, Vilje, Tanke, Begreb, alt synker slapt ned, og jeg sidder og stirrer, opgivet og sløv, paa et eller andet Punkt, som bestandig blir til en Revolvermunding.

Forresten. Ikke værdt at gjøre sig det Bryderi. Imorgen eller iovermorgen styrter jeg alligevel. Som en Stud, der har faaet en Øxehammer i Planeten. —

*

Ungdomsgalskaber..

Man gaar og leder efter en Kvinde, men begaar underveis saa mange Daarskaber, at naar man endelig finder den eftertragtede, saa — bør man helst lade hende gaa igjen.

Spoleret Liv. Spoleret Liv. Op med Sørgfarver og Sørgflor; her er mer end Ligfærd.

XIX.

Frk. Berner er kommen til Byen; jeg traf hende paa en Søndagsvisit hos Klem, som nok er et Slags Fætter af hende.

Hun skal bo her. Hos Pastor Løchen, som er gift med en Kusine eller noget lignende.

Det var ganske behageligt at træffe hende. Hun er da Dame ialfald. Uomtvistelig nemlig. Et Væsen fra en høiere Etage, hvor der er Sol og ren Luft. Hvis *hun* har havt en Historie, kan man være sikker paa, at det er en, som hun kan staa ved . . . eller en, som er tilstrækkelig bortgjemt. — —

Lys, klar Luft! Tryghed! den store Sikkerhed! — Fælt at synke ned i Folkedybet. — —

Bort fra alt det der. Op i Dagen igjen; op mod de sollyse Kyster

hvor Bølgen spiller saa lys og varm . . .

*

(26. Marts.)

Jeg stryger hende ud.

Der er bare én Forklaring: Hun er den mest udspekulerede Komedianteinde.

Hvad jeg har hørt ikveld, har revet alle venlige Følelser og al Agtelse for hende ud af mit Bryst med et Slagtertag. Det var vondt, og det værker og river derinde endnu. Jeg vidste ikke, at hun var bleven mig saa kjær. Det er latterligt og fortvivlet. Men det er godt, at det er forbi.

At jeg ikke har begrebet det! — det kan jo simpelthen regnes ud som et Reguladetrustykke. En Mand, som kjender Forholdene i de Kredse, satte Regnestykket op for mig. Otti Kroner om Maaneden gir til Nød en anstændig Dame; hvad gir saa firti Kroner?

Ha, ha. Nu forstaar jeg alt, som før var vanskeligt. Denne Sikkerhed, denne Erfarenhed; denne rolige «Legen med Ilden»; denne Freidighed, hvormed hun lod sig trække omkring af et berygtet Mandfolk — naturligvis! Hun havde jo ikke noget at tabe. Hvad gjør det en slig en, om hun blir overfalden med en Nærgaaenhed? Hun er *gammal och van*. Hun véd, hvordan hun skal greie en slig Situation; der er jo bare det ene Spørgsmaal: Prisen.

Bevare mig, hvor hele Mennesket forvandler sig for mig — til noget paa en Gang stygt og sørgeligt. Hun dør bort for mig, og i hendes Sted er der bare et Kadaver.

Et Skin af Hæderlighed har hun bevaret, da der altsaa endnu kunde være Mulighed for en Dumrian til Ægteemand. Og hun har naturligvis lang Øvelse i at spille dydig. (Ægte Dyd gir et mindre strengt Indtryk end den eftergjorte, ligesom eftergjorte Diamanter

overgaar de ægte i Glands. Mig har hun kalkuleret til at være saavidt naiv, og saa fjern fra hendes forrige Liv, at det kunde være Hazarden værd at udkaste Garnet. Gud, hvor hun har leet i sit Hjerte over min Agtelse.) —

— — Jeg er ikke bedre, jeg, som har kjøbt, end hun, som har solgt —? Talemaader. Der er i al Evighed et Dyb befæstet mellem den, der bruger hvemsomhelst, og den, der lader sig bruge af hvemsomhelst; intet Snak dækker over den Ting.

— Jeg er saa slap og kold og tilsølet indvendig. Jeg kan ikke mer. Haanden visner paa sit Skaft; Skriften blir paralytisk. —

Latterligt. Væmmeligt. Hvad Fanden vedkommer alt dette mig? En ordentlig Wiskypjolter — —

Jeg vidste ikke, at hun var bleven mig saa kjær. Jeg gaar som en lamslaaet Mand, en Mand rammet af en Skjændsel. Som om jeg havde faaet høre, at min Mor sad arresteret paa Vossevangen for Barnefødsel i Dølgemaal. I det ene Øieblik vil jeg hyle af Sorg; i det andet overvælder Skammen mig med sin Klamkulde.

En uhyggelig Følelsesblanding. Man faar ikke frigjøre sig hverken ved at sørge eller ved at foragte. Jeg kvæles; Sjælen inde i mig ligger og snapper efter Luft. Kamp med Slinger under et Uldteppe. Feber i Bevidstheden, — Svedhede vekslede med Frost.

Jeg tør ikke se Folk i Øinene. Ha-ha, der er han, som havde den Affære med den vakre Demimonde. Ha-ha. Han var nok alt paa Vei til *in optima forma* at anholde om Holddamens Hjerte og Haand, ha-ha. Ha-ha; disse gamle Ungkarle. —

— Jeg kan ikke lade være at piske mig med disse Skorpioner. Det er en rispende, sviende, afskyelig Nydelse . . . som for Ekzempatienten at klø sig slev tilblods.

Et godt Træf, at Frk. Berner kom. Jeg søger hende som et Slags Redning. Hun skal drage mig op i den Høide igjen, hvor der er Luft, fri Luft.

Hun kan samtale; hun gaar smagfuldt klædt; hun spiller Bethoven; hun bruger fine Parfumer . . . Der er Tryghed, Harmoni, Renhed; ikke Tale om at gaa og skjælte i Angst for, at der kunde være en Vinflæk paa Kjolen . . .

Jeg klamrer mig fast til alt dette med begge Hænder. Sammenligner og sammenligner og finder med Vold og Magt frem alle Fortrin. At hun ikke er ung, og ikke egentlig pen, tilgiver jeg hende; hvad Værd har tilsidst den Slags? Hvad jeg sætter Pris paa, er Tilforladelighed, Tryghed, rene Akkorder; jeg væmmes ved Skjønhed uden Sikkerhed, Skjønhed uden de fine Parfumer. — —

*

Jeg led af Had, Foragt, Raseri i den Grad, at jeg besluttede at se hende igjen og sige hende Sandheden.

Og jeg traf hende. Og fik Hjertebanken. Angst og bange og skamfuld blev jeg over det, som jeg vilde sige; angst og skamfuld, som om jeg var Tyven, skjønt jeg altsaa egentlig var Dommeren; og for hvert Skridt hun nærmede sig, og for hver Grad hendes Ansigt opklaredes og blev til Smil, henrykt, rødmende Smil . . . fordampede mine Mistanker og min Beslutning, og jeg søgte forbauset og forgjæves at holde dem fast.

Dette var jo ikke den «Frk. Holmsen», jeg havde digtet mig sammen i disse fæle Dage! Denne Atmosfære af god Samvittighed, denne sikre Selvfølelse, dette kjendte, naive Udtryk af ubegrænset Kammeratillid . . . afvæbnede mig fuldstændig. Jeg nedtvang min Bevægelse og lod som ingenting.

Feighed. Mandfolkefeighed. Som hun stod der foran mig med de store, triste, opklarende Øine og den hvide Pande med alle de brune Hvirvler og Vidtløftigheder, som selv ikke den bredbræmmede Hat kunde lyve væk, følte jeg mig svag og rørt som overfor et vakkert Barn, der kommer hoppende med et intet anende Smil og egentlig skulde ha Juling. —

— Men hun ærgrede mig, ved at være stygt klædt. En skrækkelig Jakke gjorde hende hængeskuldret og fladbrystet, og en uhyrlig, bred, brun Straahat klemte hende flad. Og med engang var hun inde paa sine Klager over Kjedsomhed, Livsfortvivlelse osv.; det klang mig pludselig halvdannet. Underlegent. Herregud, Livet er nu engang, som det er; der kan ikke siges noget nyt om Verdens Elendighed. Vi faar altsaa være voxne Mennesker, indrette os med Forholdene, som de er, eller ogsaa i al Stilhed og Stolthed hænge os. Hvad kan desuden saadan et 24-25 Aars Pigebarn ha prøvet af Livet . . . Jeg blev i daarligt Humør, og de onde Tanker løftede attér Hovedet.

Hvad skal de betyde, disse Jammersange? Nu er hun misfornøiet med Skolen; vil ikke kunne undervise i Religion . . . dette Snak om at være «sand», om

det fæle i at «lyve,» «hykle» osv. . . . Herregud; i Embeds Medfør at plugge ind i nogen Gadeunger en Del Ideer, som kan være vrøvlede nok, men som ialfald staar uendelig høiere end de Begreber, merbemeldte Unger bringer med sig hjemmefra, det skulde da ikke være saa forskrækkeligt. Staar hun selv paa et endnu høiere Standpunkt, vel, saa meget bedre for hende; men derfor maatte hun da lige godt kunne hjælpe disse Hottentotunger op til dette relativt høie Standpunkt, som repræsenteres af Luthers Katekisme. . . . Men klages skal der altsaa. Er det en halvfordækt Anmodning til mig om at befri hende? Gjøre hende til Frue med Tjenestepige? — Jeg blev grættent og taus. Og da det nu engang altsaa var afgjort, at Bekjendtskabet skulde atbrydes, kunde dette ligesaa godt ske strax; man behøvede derfor ikke at diske op med alt, hvad man tænkte; der kunde findes en Form, som var mindre brutal.

Jeg indledede Sagen med at advare hende mod hendes Venner. Stakkels Smaa, det angreb hende haardt; og grusomt maa det jo ogsaa være. Efter et Livs Kamp for sin Renhed og Hæder pludselig at se sig værgeløst prisgiven og tvivlsomgjort af et Par ligegyldige, snakkesalige «Venner» og «Veninder» . . . jeg syntes, jeg gjorde Bøddeltjeneste. Men fra den Slags Venskaber *maa* jo et Menneske reddes; hun *maatte* faa vide, i hvad Hænder hendes Velfærd og Ære laa. Jeg endte med paa en lempelig Maade at antyde, hvor umulig min egen Stilling var overfor et Menneske, jeg kjendte saa lidet, og fik tilsidst, ikke

uden Anstrengelse, frem, hvad der altsaa egentlig skulde være sagt —: «Gift Dem . . . med en eller anden brav Mand, som De kjender, og som *kjender Dem*» . . . Hun blev uhyggelig taus og tog hurtig Afsked. Jeg blev staaende lidt udenfor hendes Port; havde en Følelse som den, en Morder maa ha efter det definitive Stik . . . og oppe fra de mørke Trapper troede jeg at høre en voldsomt tilbagetrængt Hulken.

Trist og slap gik jeg hjem. Det er saa skrækkelig, skrækkelig stygt og raat og vondt — altsammen. I en underlig brudt og blød Stemning sidder jeg her. Jeg har en uendelig Lyst — en besynderlig, idiotisk, men næsten uovervindelig —; at skrive til hende og sige: «Kjære, deilige Fanny, jeg elsker dig over alle Grænser; sig Skolen og alle dine «Venner» op, og gift dig med mig om otte Dage» . . .

XXI.

(3. — d. v. s. 4. — April Kl. 2 Nat.)

Egentlig sidder ikke Forstanden svært fast i Hovedet paa et Menneskebarn.

Underlig er den Angst, som overfalder mig, naar jeg efter saadan en slem Nat kommer hjem og da uvilkaarlig gaar hen til Speilet for at se, hvordan jeg ser ud . . . og finder, at jeg er svært bleg, forresten *all right* . . . men kommer til at se mig ind i Øinene.

De er pene, de Øine, brune og oprigtige, med noget vist vemodigt og resigneret i Blikket; de suger mig til sig. Og faar de først Tag i mig, suger de stærkere og stærkere, indtil jeg gribes af et Slags Svimmelhed; Tingene omkring mig forsvinder; jeg blir saa uhyggeligt alene overfor dette tause Væsen, der borer sine Pupiller ind i Hjernen paa mig, dybere og dybere, mere og mere angstfuldt; — det er, som om jeg skulde miste Selvbevidstheden; maa *rive* mig løs — som man i Drømme maa rive sig ud af et Mareridt.

Speilet er et uhyggeligt Instrument. Man staar som Ansigt til Ansigt med sin Dobbeltgjænger — har

kanske en vis uklar Trang til at kaste sig over denne Fyr og kværke ham; for hvad Fanden vil han mig? — eller som Ansigt til Ansigt med sin Sjæl, hvilket Fænomen fylder mig paa engang med en religiøs Angst og en fortvivlet-fræk Nysgjerrighed. Endelig engang faa Rede paa dette Spøgelse, som staar bag hele min Existens, men som jeg ikke paa nogen mulig Maade kan faa Kloen i! — ikke engang faa Sikkerhed for, at det overhoved er der. — D. v. s. noget maa der jo være, et Agens, et Drivhjul (som sandsynligvis ved en eller anden uendelig Drivrem staar i Forbindelse med det transcendentale Verdensmaskineri); og hvorfor kan det ikke ligesaa godt hede Sjæl? Maaske er det Verdenssjælen selv, der sidder bag sit Skjærmbret som en Dukketheater-Direktør og trækker i de Traade, som bringer mit kjødklædte Skelet til at hoppe og danse og begaa alle disse Meningsløsheder, som han med guddommelig Barnagtighed morer sig over. —

— — Snakkede iaften hele Tiden om «Kvinden». Gav alskens Theorier tilbedste, anklagede og forsvarede hende vexelvis. Ingen forstod, hvad der stak bagom. Agent Lunde, der naturligvis, som alle mislykkede Ægtemænd, drikker, meddelte os i sin Fordillethed, at han egentlig havde ladet sig skille fra sin Kone, fordi hun «smattede, naar hun aad»; — det tror jeg sgu gjerne. En ældre, ækel Ungkarl, som jeg saa for første Gang, fortalte, at han var en saa god Ven, at naar han fik Besøg af Kammerater fra Provindsen, laante han dem sin Mætresse . . . hvilket vakte Munterhed i Svendenes Leir, blandet med en

vis Forundring. «Gjør De virkelig det?» sa de og gabte. Saa meget Venskab havde de ikke tænkt, at der fandtes i Israel.

Og de sad der og røgte og pamp, med hede, henkogte Ansigtstræk som dem, man ser i en Jernbånekupé en héd Sommereftermiddag. En ung, grønskollet Literat var Kvindens Talsmand og forfægtede med Toddybegeistring det ideale Ægteskab . . . «De to skal være sammen om alt, dele *alt!*» — «Vil De kanske hun skal være sammen med Manden paa Rangel ogsaa?» spurgte Agenten. — «Ja naturligvis! Det vilde netop være kjækt!» sa den unge, lidt forbløffet. — Jeg støttede den unge Fyr; «naar Kvinden er med, blir Rangelen mere civiliseret.» — Agenten gispede.

«Haa ja, san; de Ungkarle. Aa jo, Kvinder paa Vertshus! Klokken ni begynder Fruen at gjæspe. Klokken halv ti er hun smaaøiet og rødøiet og ser saa bleg og lidende ud, at Manden af bare Sinne forlanger nok en Ditto. — Da klynker det fra Skjortesiden: «Nei, men vil du virkelig drikke mer?» — Han efterlignede den katteblide Martyrindestemme paa en saa græsselig Manér, at jeg pludselig kunde se hele Banden ned i Halsen formedelst den vidtopspærrede Latter.

— Mod i Hu, med Brystet fuldt af Vaande og Ve, stod jeg op og vaklede til Mathilde.

Intet er mere banalt sandt, end at Livet er en Kval; derfor er det ogsaa saa smagløst at snakke om det.

Med dem, som klager, har jeg ingen Medlidenhed. Deres Lidelse kan ikke være dyb, naar de endnu gider forsøge paa at finde Ord for den. —

*

Frk. Berner kunde bekvemmelig være et Par Aar yngre; forresten er hun bra. Der er noget vist fornemt ved dette tilsyneladende ubetydelige Ansigt, som vinder ved nærmere Bekjendtskab, og hendes Øine, som ikke er hverken store eller syge, har det dannede Menneskes faste, diskrete Blik — uden Skyhed, uden Stirren — og uden Beileri; man kan trygt se ind ad de Vinduer; man ser ikke længer ind end i Salonen. De indre Gemakker er sikkert afstængte, med Døre og Portiører, som i ethvert godt Hus.

Heller ikke Munden sladrer. Den er passelig stor, jevnt velformet, med et helt behersket Udtryk; smiler ikke uden skjellig Grund, hvilket virker civiliseret. Gud, hvor man blir kjed af disse evige indtagende Damesmil — med og uden forlorne Tænder! Hendes Stemme er sikker og fast, hendes Foredrag dæmpet og roligt. Alt i alt er hun et — «for vore Forhold» — sjeldent helt-dannet Væsen; gir det ubeskrivelige og uefterlignelige Indtryk af at være opvoxet i rummelige, harmoniske Forhold, i Rigdom og smagsbehersket Luxus.

Ogsaa aandeligt gir hun det Indtryk. Hendes Anskuelse, rettere: Meninger, passer paa alle Kanter udmærket ind i det bestaaende, og hun skyr med sikkert Instinkt alt, hvad der hos en Nutidsdame kan virke disharmonisk. Overfor Manden har hun den velopdragne Dames hensynfulde Tolerance. For sit private Vedkommende er hun i al Stilhed conventionel, konservativ, korrekt. Spiller udmærket godt uvidende i *les affaires d'amour* — passeligt uvidende.

Jeg griber mig i, sammen med hende, at converse. Det er passelig kjedeligt, men behageligt. Man føler sig ovenpaa derved; aandelig velklædt; uangribelig. Naar jeg kommer hjem, husker jeg ikke, hvad vi har talt om, kunde ialfald ikke finde paa at skrive det op; saa skal en dannet Conversation være.

Hun spiller med megen Takt reddende Engel overfor mig, faar mig trukket ind i Kredse, der kan virke korrigerende paa mig. Jeg lader mig drage med overalt og kjeder mig tappert; disse Smaaadspredelser kan være et fornuftigt Middel kanske i min bedrøvelige Kamp . . . alt, hvad der findes i mig af Energi, har altsaa endelig taget sig sammen for at gjenvinde Friheden. Jeg vrøvler og disputerer, danser sogar, og kan paa den Maade fordrive hende for en Aftenstund; føler hende bare inderst inde som en sviende Tomhed.

Men naar jeg saa sidder her hjemme igjen ved den sidste Cigarette og det sidste Glas — — —

— — — Om jeg ikke alligevel, alligevel, alligevel! — skulde vove Spranget? Denne eneste Gang?

Mine Betænkeligheder blir mig saa smaa, saa pebersvensk smaalige. Om jeg ikke skulde vove det alligevel? Endelig?! — Snart er jo Naadens Tid til Ende. Rimeligvis blir jeg aldrig saa vidt forelsket mer. Og de kan sige, hvad de vil, disse Ægtemænd, og hun kan sige, hvad hun vil, Frk. Berner . . . jeg kan godt sælge mit Liv for en Maanedes Lykke med den, jeg holder af. —

Og jeg ligger under for Længselen og Lidelsen og tar min Pen og skriver — ikke Studier og *Impressions* for min «Roman», men Breve paa tre Ark til hende. Beder, skjælder, klynker; er grov paa det ene Ark, ironisk paa det andet, sentimental og døende paa det tredie; skriver første Ark om igjen; andet Ark om igjen; tredie Ark to Gange om igjen; tilsidst første Ark om igjen nok engang og nok engang . . . gaar tilsengs med bankende Tindinger, bævrende Nerver og Graaden i Halsen. —

Saasnart Morgenkaffe er drukket, brænder jeg Brevet med koldt Blod. For Fanden, vi er jo enige om, at vi ikke skal tænke mer paa det der . . .

XXII.

O Schopenhauer, Schopenhauer.

At lide er at leve, at leve er at lide. Disse to ere ét. Savnet, Savnet, det er den Glød, som tærer og tærer og under dette omgiver sig med et Morildskjær; dette Morildskjær kalder vi Livet. Savn, Savn, sugende, slidende Savn, tærende, glødende, fortærende Savn —.

Tilfredsstillelsen? — et Øiebliks smerteblandet Fryd; saa kommer Tomheden. Ækelheden. Trætheden. Vilde jeg ha hende her nu? Ja!! — men ikke for den Glædes Skyld, hun kunde vække. Kun for at faa slukket dette glødende Savn. —

Døden maa være et herligt Øieblik. Et vidunderligt, uendeligt Øieblik af smerteblandet Fryd. Den saligt-smertelige Slukning af alle Savn, af selve den fortærende Livsglød.

*

De gamle Myther taler om Satan. Schopenhauer opdagede, hvad der stak bag denne Mythe, og indsatte istedetfor Satan: «Slægtens Genius».

Det er ham, som er Aarsag til al Lidelse og alt

ondt. For ham er der ingen Individier, bare Exemplarer. Han slæber med Harpuner og Reb. Han Exemplarer og Hun-Exemplarer sammen, forat de skal frembringe nye Exemplarer, dem han atter kan hale sammen med Harpuner og Reb. Og er hans Hensigt naaet, glemmer han de gamle for de ny, og de blir liggende der for Livstid sprællende i hans Reb, indtil de blir saa giftige og onde, at de myrder hinanden. — —

Men den, som vil rive sig løs fra hans Harpun, blir siddende som jeg her — med Harpunen dybt i sit Kjød og det lange Reb slidende og slidende. —

*

Jeg maa have en Gud. Et Sjælecentrum No. 2 . . . En Byrde blir lettere at bære, naar den fordeles.

Jeg trænger en Gud; altsaa opfinder jeg ham. Og beder, beder: Gud, giv mig det Vanvid, som skal til for at tro! — — eller for at dø.

*

Med ondt skal ondt fordrives. Djævelen uddriver Belsebub; Kvinde fordriver Kvinde.

Mathilde paa den ene Side og Frk. Berner paa den anden, den jordiske Venus og det himmelske Venskab, — skulde de to tilsammen ikke kunne forjage en Smule blegt Ansigt med en brun Lugg?

— Hvis det endda ikke var Øinene — de store, triste Øine. Men *enfin*; dem ogsaa. Dem ogsaa, naturligvis. En Dag vil de staa paa min Sjæls Net-hinde som to sluknende, svindende Stjerner . . . nei!! Jeg *vil* ikke! — Hold Mund, Asen. Du *vil*.

— — Jo, denne Frk. Berner er slet ikke gal. Hun har det, som jeg først og fremst trænger, det beroligende. Det dæmpende. Det dannede. Ørene stive! Ikke skrige, ikke le høit! — Den Sætning er hun personificeret.

Hun har ingen farlige Øine, og hendes begsorte, glansløse Haar ligger glat henad Hovedet og lægger ingen Snarer. Hun er, hvad jeg trænger, og hvad jeg trænger nu. Og saa Mathilde paa den anden Side med sin Letsindighed.

— Farvel, du Sirene, som dukkede op fra dit Dyb med langt, brunt Haar og dunkle, dybe Øine.

*

— — Og til Undsætning Georg Jonathan. Han egger min Tanke og stimulerer min Stolthed.

Og muntre min Fantasi.

Jeg tror ikke paa hans Utopier naturligvis; men jeg tror ialfald, saa længe han snakker. Og den Drøm om «Menneskehedens Fremskridt», som man altsaa maa holde oppe i sig for at kunne existere, suger af hans freidige Fantasterier saa megen Næring, at den ikke rent dør ud. —

— — «Ifølge mine Beregninger — og jeg er

ikke sangvinsk! — vil Norge om 100 Aar ha 20 Millioner Indbyggere. — Overbefolkning? — Sygestuesnak. — I den Tid vil Landene dyrkes saaledes, at en Kvadratfod Jord vil være tilstrækkelig til at ernære et Menneske. Og vel at mærke: ernære det fyrsteligt. Allerede nu har man drevet det til at frembringe Hvedefrø, der giver over 10,000 Fold . . . men det er endnu kun Bagateller. Hovedsagen er, at man om et Aarhundrede eller saa vil ha gjort sig uafhængig af Klimatet. Hele den dyrkbare Del af Jordens Overflade vil være bragt under Glas; fornøden Varme vil overalt og til enhver Tid bli tilveiebragt ved Elektricitet, og da vil der kunne dyrkes Dadler i Bodø og Vindruer paa Spitsbergen. Norges Dale vil være overbyggede med Glas fra Fjeld til Fjeld, og derunder vil al Sydens Herlighed florere. Om 300 Aar vil Landet føde 100 Millioner, og vel at mærke, ikke Bønder og Slaver, men Gentlemen. Paa hver Væg i Landet vil hænge Malerier for 1 Million Kroner, og hver Kvadratkilometer vil ha et Theater, som spiller Shakespeare. Og det er klart, at blandt saa mange dannede Mennesker vil enhver finde Venner, saadanne, som han trænger dem, og Veninder, som kan kysse hans Hypokondri til Bloksberg.» — —

— — «Hvorfor jeg er Aruiist? Naturligvis af Egoisme.»

«Jeg hader de fattige, de forkomne, de lurvede; de støder min Skjønhedssans og spolerer min Appetit. Altsaa væk med dem. Synet af Usseldom og Fæiskhed ydmyger mig som Menneske. Why? vi vil være

Fornuftvæsener og kan ikke holde os fri for Utøi? Fornuftvæsener — og leve midt opi en Sump? Nei, det gaar ikke, ser De. Det er for elendigt. *Homo sapiens*, *min* Klasse, kan ikke være dummere end andre Markens Dyr. Hver Ræv har sin Hule og hver Bjørn sin Multemyr; vi Mennesker maa i Henhold hertil ha hver vort Pallads og hver vor Middagsgaas.» — —

«Først naar alt det der er i Orden, vil det gaa an at leve for en stolt Mand. Alene naar Konkurrencen er fri, kan den overlegne brillere. Da blir alle saa stærke, at det kan lønne sig at være *Champion*, og alle Kvinder saa skjønne, at der blir Mening i at besidde den skjønneste.»

«Ja, men Ligheden da?» spør jeg.

«Ligheden? — (Skuldertræk.) Bestaar i lige Vaaben. — Lige lange Næser behøver vi jo ikke at ha.»

«Ja, men at indrømme Pøbelen lige Vaaben er kanske lidt stærkt —?»

«Jeg føler mig Pøbelen overlegen — selv naar Vaabnene er lige.» — — —

*

— — Og paa den anden Side . . . Pastor Løchen. En hel Armé mod et elendigt Pigebarn. —

En komisk Konstellation: Banditten Gabriel Gram og den omvendte Røver . . . Men Pastoren er ikke egentlig dum og har med sin Gudelighed og sit Sjælesørgervæsen noget vist beroligende for trætte Nerver.

Jeg kan jo ikke lade være at erte ham lidt, citerer Tolstoi for ham osv. Men Rabulisten i mig er temmelig død. Jeg gider ikke. Det er jo det gamle Væv; hver Konfirmant gennemskuer det; Kritiken er for let; Vitserne for banale. Derimod opdager jeg af og til, at bemeldte Væv kan være smukt; og hvem løfter sin Lanse mod et Feeri, en Tryllekomedie? Kun høiere Skolegutter gjør den Indvending: «men der gives jo ingen Feer . . .» —

Hvad der er smukt, kan gjerne være Væv (*maa* være Væv? Sandheden er styg!); det har alligevel sin Berettigelse.

*

Mathilde forfalder mer og mer. Hun véd, hvor megen Pris jeg sætter paa Illusionen, men saasnart hun slaar sig løs, bærer det alligevel nedenunder Stregen med hende.

Iaften var det ellers noget andet, som forjog mig. Jeg fik et Sentimentalitetsanfald og kunde ikke lade være at spørge efter «Fanny» — «hun den smaa, som har vist sig her af og til, Datter af din Vertinde?» — «Aa, hun,» svarer Mathilde henkastet, «hun driver det for egen Regning nu, hun.» — «Hvilket? Hvad? — For egen Regning?» — «Ja? — Der er jo mange Herrer, som vil ha dem i den Alder.»

Jeg blev taus. En Slags Rædsel eller Flauehed overfaldt mig. Mathilde begyndte at snakke utækkeligt, og for at stoppe hende spurgte jeg, hvad Foræl-

drene syntes om det der, at deres Datter allerede begyndte paa den Vis. «Naa, de faar nok være glad til,» mente Mathilde, «at Fanny ogsaa har begyndt at trække til Hus.» Saa lo hun, slængte sit fednende Corpus henpaa mit Fang og klappede mig og sa: «Det er nok ikke alle, som er saa skikkelige som du, Kjukken min!» —

Jeg lagde et Par Mynter paa Bordet og fordampede. — —

— — — Ja, ja, ja; hvad skal man si? Det er slig; der er jo ikke noget at gjøre ved det. Medmindre man vil «vælte Samfundet» paa Jonathansk Vis. Men det sker jo ikke imorgen. Egentlig er det jo ogsaa god Kristendom: forat nogle kan holdes oppe, maa Massen i Hundene. Vi maa nu engang have et høiere Lag, et finere Publikum; men intet fint Publikum kan bestaa uden Damer, og Damer kan ikke bestaa uden en vis Renhed; saa maa der altsaa være en saadan Frelsens Hær af Tøser naturligvis; og den Hær maa rekruteres. Vil man Maalet, maa man ville Midlerne. Det vilde jo være godt, om Børnene kunde skaanes; et Barn er jo endnu altid en Mulighed. Men —. Døtre af Noksagtverter . . . det er vel for dem den naturlige Vei. Lidt før, lidt senere . . .

— Hvad der i dette Tilfælde gjør mig saa ømfindtlig, er naturligvis dette Slumpetræf, at den smaa heder — har dette Navn altsaa. Hed hun Mathea eller Indiana . . .

— — Stakkars liden.

Ja, ja; hvad Fordel har min Fanny af, at hun er

gaaet Dydens Vei? Der er for Tiden ét Menneske, hvis Mening hun bryr sig om; og dette ene Menneske behøver bare et Par tvivlende Hentydninger af en eller anden Uvedkommende paa en Kafé, — saa gaar han hen og bruger Udtryk som Holddame. Jeg spyter mig herved i mit fordømte Fjæs . . .

XXIII.

«Ja, dere Kirkens Mænd har Svar paa alt og Udvei i alle Tilfælde. Men naar jeg betænker, at Menneskehedens bedste Hoder har siddet i en 17-18 Hundrede Aar og arbeidet paa at udforme det System der, saa er det jo egentlig ikke saa mærkeligt. Systemet er virkelig fint.»

Pastor Løchen smilte stille. «Ja, men er det ikke egentlig mærkeligt,» sa han, «at Menneskehedens bedste Hoveder har kunnet sidde i 17-18 Hundrede Aar og arbeide med det System der, som du kalder det?»

«Buddhismen,» parerede jeg, «er ogsaa en meget gammel Religion, som mange gode Hoveder har syslet med gjennem saa og saa lange Tider.»

«Der er megen Sandhed i Buddhismen,» afbøiede han. «Men mærkeligt er det, rent historisk set, at det buddhistiske Asien allerede forlængst har stagneret, medens det kristne Europa stadig er gaaet frem.»

«Europa er gaaet frem i de Tider, da Kirken var uden Magt over Aanderne.»

«Ja, ja, Kirken taber af og til sin Magt, — hvilket da i Regelen er dens egen Skyld. Men læg Mærke

til, at efter saadanne store Forfaldstider vender Menneskene tilbage til Kirken igjen, — hvilket tyder paa, at den dog er istand til at optage Fremskridtet. Det tyder ogsaa paa, at Menneskene, hvor meget de end voxer, dog ikke voxer fra Religionen. De vil have lagt Mærke til, at der selv nu — efter denne sidste og sværeste Forfaldstid — vaagner en mere religiøs Aandsretning ude i de store Kulturlande; det er naturligt. Jo mere Udviklingen skrider frem, des mere voxer det, som vi kalder Livsleden, Verdenstræthed, Verdensfortvivlelsen. Og mod den Sygdom, som vel er den sværeste og frygteligste af alle Sygdomme, — mod den er hidtil kun én Læge funden, nemlig han som sa, og som virkelig kunde sige: Kommer hid til mig, I, som arbeide og ere besværede; jeg vil give Eder Hvile.»

— — Hvile! Et deiligt, lokkende Ord. Jeg lod den halvt paa Spøg førte Diskussion falde og sagde: «Tjah! hvem véd; jeg kan jo egentlig forstaa det.»

— — —

*

Det morede mig at erte Georg Jonathan med dette om den «religiøse Reaktion». Han trak paa Skulderen.

«*All right,*» sa han. «Man begynder at interessere sig for den Sort Ting, — Ønskekvister, Hypnotisme, Aandemaning og jeg ved ikke hvad. Markus Tullius Cicero manes ind mellem et Par Lagener og taler

Engelsk; Julius Cæsar banker i et Bord og fortæller Paul Pedersen, at hans Bror, Lars Pedersen, er død i Amerika af Cholera. Og udelskede Damer og elegante Rygmarvpatienter sidder andægtelig og lytter til det der og fremnæser henrykt: *enfin! voilà! la verité; la grande renaissance.*

Den gamle Bourgeoiskultur begynder at gaa i Barndommen, begriber De. Det er Enden, som begynder. Man har bolet saa længe i London og Paris, at man ligger der; saa sendes der naturligvis Bud efter Præsten. Olje og Salvelse og Røgelse og Morfin — syge Folk maa jo ha det. Da det gamle Rom begyndte at raadne, fik Folk det ogsaa med at løbe om efter Mirakelmagere og Mysterier. Naar Alverden er blit fangen af dette Vrøvl, saa man ikke mere kan skjømte sine jordiske Anliggender, da kommer Hunner og Germaner — Anarkister og Muskelmennesker — og feier hele Raaddenskabens væk, Guder og Spøgelser iberegnet. *All right.»*

«Naa, saa farligt er det vel ikke,» mente jeg; «i Romantikens Tid havde vi en lignende Historie, og den gamle Kultur bestaar alligevel. Hele Sagen er vel, at man begynder at bli lidt træt af disse evindelige Hestekræfter.»

Georg Jonathan saa paa mig med et koldt, speidende Blik, der fik mig til at smile. —

— Undres paa, om vi «Fritænkere» vilde taale Fritænkere iblandt os?

*

«Har De læst Strindbergs «Kreditorer»?» spurgte Frk. Berner idag; vi sad alene ude paa Pastor Løchens Veranda ved en Kop Kaffe. «Det er den Titel, som er saa god,» fortsatte hun; «den kunde vist staa som Inskription over mange Inklinationsægteskaber. De spørger mig, hvor jeg har mine Anskuelse fra om dette Punkt; jeg tænker, jeg har dem fra forskjellige Kanter. Men De ved —: som ugift Dame vanker man om i Familjerne og gjør sine Pebermø-Iagttagelser (Smil). Man har sine gifte Veninder, forstaar De, og noget ser man, og lidt faar man høre. Jeg har en Veninde, som har en svært forelsket Mand, som hun egentlig ogsaa holder af; men jeg kan saa godt forstaa, hvorledes hun lider under det. Han er jo en meget hensynsfuld og slet ikke paatrængende Kreditor; men hun har nu disse forelskede Øine lurende paa sig alligevel og blir rent nervøs af det. Jeg kan saa godt tænke mig, hvordan det maa være at ha dette tause Krav snigende om sig bestandig. Der er en egen, pinlig Uhygge i disse Hjem, og har man levet der i et Par Aar, saa faar man virkelig næsten et Slags Skræk for disse Inklinationspartier.»

Jeg sad og tænkte paa min snille Ven, Musikeren Brun, og hans Vesteknapper. «Men Kjærligheden er nu engang noget, som vil ha sin Ret, og hvad skal man saa egentlig gjøre?»

«Kjærligheden tager nok sin Ret,» smilte hun diskret. «Jeg synes bare ikke, det kan være nødvendigt at traakke den ud i et Ægteskab.»

«Det klinger bra, det der,» sa jeg; «men da maatte vi ha mere Frihed . . . d. v. s. Kvinden.»

«Kvinden har den Frihed, hun behøver, — bare hun har Takt nok til at bruge den,» — sa Frk. Berner. Jeg tror forresten, hun rødmede. Og hun fortsatte hurtigt: «For hende vil der være Lykke nok i at bevare sin Ungdoms Oplevelse i et trofast Hjerte, saa hun har noget at leve paa, om hun blir noksaa gift.» Nu var hun ganske sikkert rød; hun havde faaet frem sit Broderi — for at kunne sidde tilstrækkelig bøiet.

«De blir ordentlig romantisk,» sa jeg. «De har engang elsket . . . saadan i større Stil? — Og er ikke forbitret over, at han tog en anden?»

Hun rystede paa Hovedet.

«Nu er jeg glad for det,» sa hun. «Havde jeg gjort som Emilie, saa havde vel ogsaa han nu været saadan en udtraakket, grinet Ægteemand, og jeg havde intet havt tilbage. Men nu staar han for mig, som han var den Gang, og jeg kommer til at (smiler) «beholde ham, til jeg dør».»

«Selv om de gifter Dem?»

— «Naa!»

«Men Deres Mand?»

«(Smil) Han vilde ialfald . . . ikke faa nogen Kreditor.»

«Men han kunde bli Deres Kreditor?»

«Da vilde jeg ikke ha ham, véd De.»

«Nei, det er sandt . . . Fornuftpartiet.»

«Ja; bare Fornuft. — Naa, *det* har da altsaa ingen Fare. Faar jeg Lov at give Dem lidt mere Kaffe?»

«Nei Tak.»

«Men en Draabe Likør? — De bør belønnes for Deres Taalmodighed.»

«De tror, De har kjedet mig? — Det er meget beskedent. — De skal heller vogte Dem lidt; en god Dag kommer jeg og frir til Dem!»

«Paa Grund af mine solide Grundsætninger?»

«Paa Grund af Deres liberale Grundsætninger.»

«Ja, hvis De er rigtig forelsket i den anden, saa kan det nok hende, jeg tar Dem.»

Munterhed. —

*

Elske og rase, mens man er ung, og derefter et standsmæssigt, fornuftigt Ægteskab . . . De gamle har Ret.

Af min Ungdom er der ikke stort igjen. Jeg feirer nu om Dagen min sidste Forelskelse.

Hvorfor da ikke ta den med?

— — Byde hende det? — Ubegribelige Svaghed!

Ubegribelige Styrke. Vi Mænd skal jo være det svage Kjønn, siges der; og endda kan jeg, den svageste blandt de svage, gaa her og aflægge sande Kraftprøver i Dyd! — Ubegribeligt.

Det er Kjærligheden, som skaber os om. Naar Kvinden elsker, blir hun svag; hvis Manden elsker, blir han sterk. Kommer en Mand i den Situation, at han *kan* forføre en Kvinde, og han ikke gjør det, da kan man dø paa, at han er forelsket i den Kvinde.

Men alt har sin Grænse, og jeg magter ikke

længer at være stærk. Jeg *kan* ikke gaa fra hende paa den Vis; vi to *maa* en Stund være unge sammen. Hvor megen Lidelse kunde være sparet, om jeg havde taget mig sammen og bestemt mig før! —

Jeg skal tale ærligt. Jeg skal være Gentleman. Hun skal faa al ønskelig Anledning til at sige Nei. Hvis hun alligevel siger Ja, hvis det altsaa er hendes egen Vilje . . . da vilde det altsaa være en Forbrydelse af mig at bedrage hende for «hendes Ungdoms Oplevelse». Min Dumhed har været uendelig. Hvor det dog altid bekræfter sig, at Kjærligheden ikke er Mandfag. Bestandig er det Kvinden, som maa bringe Affæren paa Glid . . . denne Gang, underligt nok, den anden Kvinde. —

Endelig den frelsende Beslutning. — Hvordan det staar til med hende eller ikke —: det er min Pligt at lade hende vælge her. Hun skal faa Anledningen. Jeg griber til. Lykken følger den kjække.

*

Skrive er meningsløst. Vil man, at en Kvinde skal træffe et Valg, maa man ikke give hende Tid til altfor koldblodige Overveielser. Hun sættes derved ud af Stand til at beslutte. Hun vil-nei-hun-vil-ikke. Hun maa have en ydre Impuls til at gjøre endog det, som hun selv vil. Det har ikke hendt i Verdenshistorien, at en Kvinde paa egen Haand har fattet en Beslutning.

*

Jeg søger hende og finder hende ikke. — Aa nei; efter hin sidste Gang . . .

Flau og elendig søger jeg de «Venner», i hvis Selskab jeg kan glemme. Hvad er det i det hele for en vanvittig Idé dette-her —: tilbyde hende et «Forhold» —!

Ja kanske, hvis jeg havde passet den beleilige Tid. Nu har jeg skræmt hende. Nu foragter hun mig. Jeg træffer hende aldrig mere.

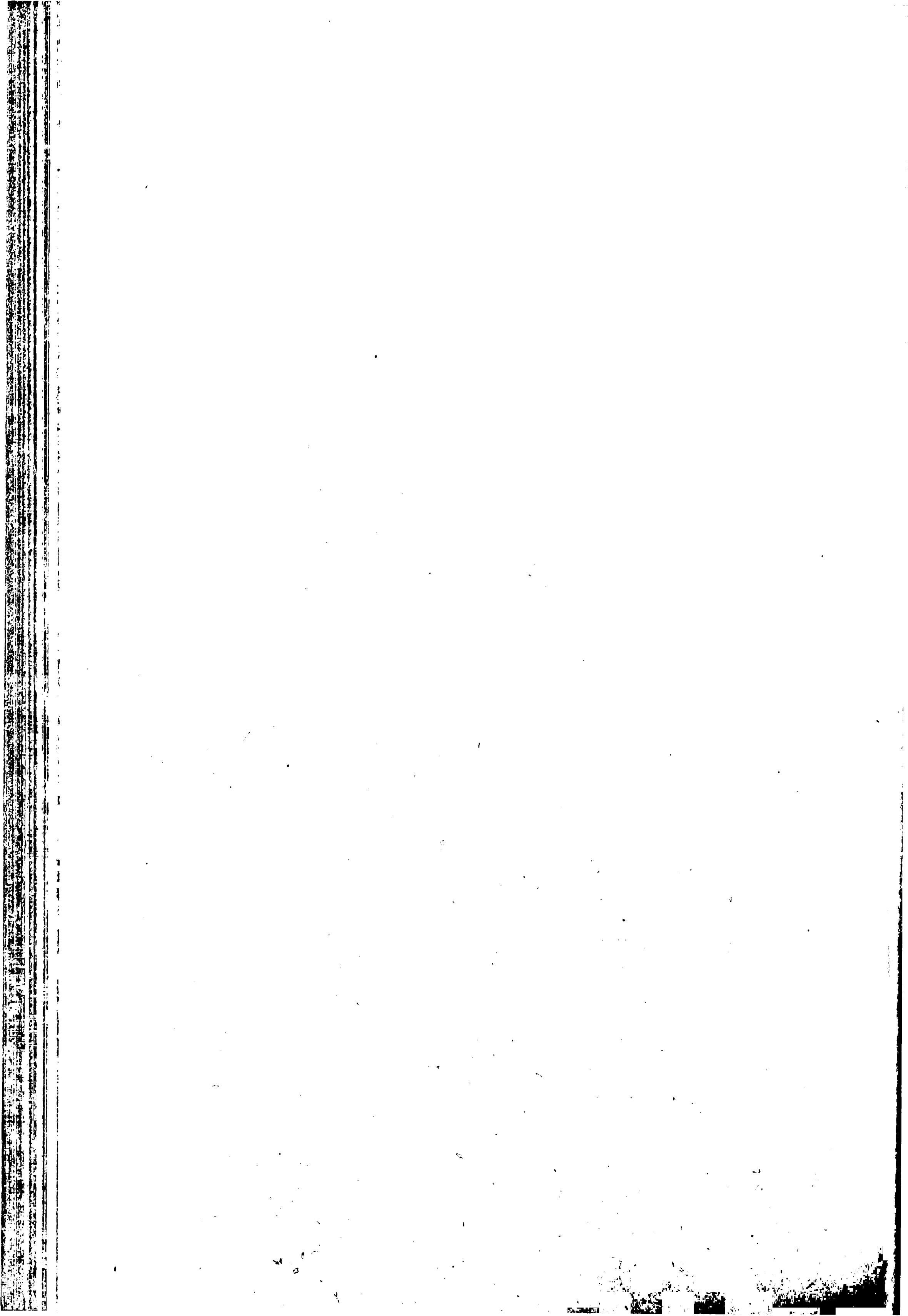
Atter en Gang har jeg følt Lykken træde mig paa Ligtornene uden at kunne gribe til. Jeg traadte høfligt og blufærdigt til Side, bukkede og sa: undskyld Frøken, at jeg stod Dem i Veien.

Jeg ser hende forsvinde, henover Aaserne som en hvid Sky. Hendes Smil er spotsk, bittert og sørgmodigt.

Det var tredie Gang, hun strøg mig forbi. Og hun lader sig ikke spotte. Dette var sidste Gang . . . «endnu denne Torsdagskveld, men saa aldrig mere.» Hun er ikke en Tøite, at hun skulde efterhænge mig.

— Stakkels Fyr. Gaa til dine «Venner» — og til de Veninder, som man slænger fra sig og tager igjen. Et Vrag er du, skyllet op paa en Departementskrak; der skal du bli hængende, til du raadner,

ANDEN DEL

(26 Juni '85.)

I.

Her ender disse Optegnelser. En meget sigende Taushed følger. Jeg drømte om den kjækkes Lykke; i Virkeligheden kom Historien til at handle om Dumhed og Nederlag. Jeg tyggede min Tunge af Ærgrelse i mange Dage. Noget saa ubehjælpeligt, noget saa klodsmajorsk —: overfalde Pigebarnet med banale Gymnasiastfraser . . . «Kammeratskab helt ud», «dele alt», «holde sammen, saa længe det gaar» . . . skræmme hende væk, som Smaagutten skræmmer den Fugl, han vil fange, istedetfor simpelthen — — naa, bagefter véd man det jo . . .

Manden er et latterligt Dyr. Han kan tæmme Lynet og regne ud Kometbaner; men beregne, hvordan man fanger saadan en liden dum Fugl af et Pigebarn — —

Ja, hvis det er en, man ikke bryr sig om. Da er Fangsten let nok; Fuglen klænger sig indpaa en som en halvdød Høne. Men den vilde, frie Fugl, den sjeldne, kostbare . . . da faar Jægeren Hjertebanken og mister Hovedet. Han ser Fuglen sidde og blunde oppe i et Træ, iler forfjamsset hen og ryster

Træet, tænker sig, at Fuglen vil falde ned til ham som en moden Frugt; naar saa den opskræmte Fugl med et Skrig forsvinder inde i Skovtykningen, saa staar han der, den intelligente Fyr, og bider sig i Tungen.

Selve Forelskelsen sluknede for en Tid i den uhyre, kolde Flauehed, som fulgte. Man maa ha en vis Forfængelighed for at kunne elske — Troen paa Muligheden af Gjenkjærlighed —; men i de Dage havde jeg ikke mere Forfængelighed end en vaad Hund. Jeg følte, at hun foragtede mig altsaa, med hendes og min Foragt tilsammen, hvilket giver en tredobbelt Foragt. Da blir der ikke Plads for Luxusfornemmelser. Jeg gik omkring som en forkastet, en umulig, en, som ikke blir regnet med, en udenforstaaende. Komisk er en saadan Fyr, som lusker om med Halen mellem Benene paa Grund af en Bedrift, som han har gjort, fordi han ikke kunde lade være! Men et Mandfolk, som har gjort det Forsøg der og er bleven afvist, er ganske vist ogsaa det ynkværdigste Kreatur i Tilværelsen.

Naturligvis søgte jeg Frk. Berner. Jeg trængte en Kvinde, som respekterede mig, en Kvinde, for hvilken jeg endnu var Mand, en Kvinde, for hvem jeg ikke var ydmyget. Og jeg sluttede mig til hende med en vis Inderlighed, som en saaret, der trænger Pleie, en forjaget, som ber om Plads — en Plads indenfor en Stuedør, en Plads bag Ovnens. Saa løftede mit moralske Mod atter Hovedet; jeg ophøiede mig over mit Nederlag, følte mig paa mit rette Niveau

igjen, oppe i Dannelsen, oppe blandt de Udvalgte. — Hvorpaa Forelskelsen gjenoptraadte . . . værre end nogensinde før.

Imidlertid havde jeg faaet afsendt et Brev, et forbandet Brev, i hvilket jeg gav den overlegne . . . talte om dette «idiotiske Indfald» (det skulde gjælde for et Øiebliks Letsindighed naturligvis), sagde hende et udsøgt ligegyldigt Farvel og meddelte hende, at jeg agtede at gifte en anden, en «intelligent» Dame. Der var i dette — foruden Løgnen — en god Dosis lavsindet Hævn. Existerer der noget mere lavsindet end et i sin mandlige Forfængelighed ydmyget Maskulinum! —

Idioti over Idioti. Med det Brev sprængte jeg altsaa den sidste Bro mellem hende og mig, spærrede mig saa grundigt som muligt Tilbageveien. Det er Jægeren, som i sin Ærgrelse over, at Fuglen fløi, sender et Skud løst Krudt efter den, skjønt han derved bare jager den endnu dybere ind i Skoven. —

— — Idag hørte jeg af min Ven Mark-Oliv, at hun har forlovet sig, «solgt sig» til en velstaaende Gamling. — Ubetinget fornuftigt af hende, naturligvis. Mere fornuftigt, end jeg havde ventet. De dør sgu ikke af Kjærlighed nutildags! — Ikke desto mindre sidder jeg her og er saa lang i Ansigtet, at jeg føler det selv. En besynderlig, hjælpeløs Flauehed. Og under den en kvalt, rasende Smerte.

— Forbi.

Jeg hader Frk. Berner. Hun var Hexen, som trollede mig i Søvn; — havde jeg faaet vaagne den

Torsdagskveld, — aldrig mer skulde Prinsessen have faaet Lov til at gaa fra mig.

Pjolter, mere Pjolter. Brændevin og Fornuftægteskab, det er dit Fag, dit Fæ. Den store Henrykkelse, den hele Salighed — er jeg ikke skabt for. Jeg er en Halvmand; et «Fremtidsmenneske»; for megen Hjerne og for lidet Blod. Naar min Prinsesse kommer, tager jeg min Lorgnet op og studerer hende, og hvis jeg opdager en Feil ved hendes Frisure, eller hvis hun har faaet Spindelvæv paa Kjolen ved at famle sig frem gjennem den Hule, der fører til min Borg, — trækker jeg paa Næsen og lader hende gaa igjen. Og hun kom igjen tre Torsdagskvelder, og hver Gang lod jeg hende gaa . . . gid Pokker havde Frk. Berner og hendes Fornuftægteskab. —

— Saa endte mit Eventyr. Skaal. Edite, bibite, collegiales, post multa secula pocula nulla —

*

Gider ikke skrive. Det blir sgu ingen Roman af. En saa flau Afslutning . . .

Bare lette mit Hjerte af og til kanske. Man har jo dann og wann saadan en Slags Trang til at le sig ud. Gjøre lang Næse til sig. Hyle.

*

Vonde Tider forestaar. Nu, da hun uigjenkaldelig er borte, blir hun mig i den Grad alt — — —

Og Tilværelsen er bare denne svarte Isørk; Knokkelmanden ventende bag en Sten. Det yderste Mørke, i hvilket der er Graad og Tænders Gnidsel.

Næsten uhyggelige blir «Haliucinationerne». Hver Aften, naar der er blit stille i Huset, kommer hun listende op Trappen. Jeg hører hende tydeligt. Først i Trappen, siden i Entréen. Hun banker ikke paa. Hun bare staar der; lytter, venter, kvæler sin Graad. Jeg føler hende saa intenst, at jeg undertiden tar Lampen og flyr ud for at se efter. Men naar jeg har lagt mig, hører jeg hendes Aandedrag her inde i Værelset.

II.

(8. Juli.)

Idag havde Bjølsvik Bryllup. Direkte fra Middagen gik han og hans unge Brud ombord i Håvrebaaden. De lykkelige Mennesker skal bo i Paris.

— Det er trist alligevel. Vort Venskab var jo i den senere Tid lidt ranglet, lidt sat paa Spiritus; men alligevel, det var dog en Trøst, en Redning i Nød, en sidste Udvei. Mer og mer tomt blir det omkring mig. Snart staar jeg alene.

Jeg tør ikke.

— Lykkelige gamle Gut, som er gift! Den eneste Ven, som ikke gaar sin Vei i Modgangens Tid, det er éns Kone. Det unge, lyse Væsen, han smedede fast til sig idag for aldrig mer at bli alene med sig selv — mindede mig lidt om Fanny. Jeg blev sentimental. Sad ved Bryllupsbordet og lod, som jeg spiste, — svælgede og svælgede paa Graaden, den gamle Ungkarls bitre Graad. —

— Selve Vielsen greb mig. De er dog ikke saa dumme, disse gamle Greier. Gamle, hyggelige Sven Brun talte enfoldigt og vakkert, og selve Vielsesformularen er skjøn. Naiv, trohjertig, gammeldags til-

forladelig. De gamle Sprog fra Genesis klinger som Barndomsminder, som en stille, hellig Røst fra fjerne Tider, fra Fædrene, fra gamle, vise Fædre. Det siges alt saa hjertelig oprigtigt, saa faderlig strengt og mildt; man blir stille og rørt og ren i Sindet. «I dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød . . . Torne og Tidsler skal den bære dig . . . indtil du bliver til Støv igjen; thi af Støv er du taget, og til Støv skal du vorde. — Med Smerte skal du føde dine Børn, og din Attraa skal være til din Mand, og han, han skal herske over dig.» Det er Gud Fader, som taler ned fra det høie Chor, roligt, skjæbnesvangert, uigjenkaldeligt. Med et Slags Forargelse tænkte jeg paa, at den vesle «moderne» Nutidsdame af en Brud kanske stod deroppe og mukkede i sit stille Sind mod den fædrene Visdom . . . disse fladprammede Nutidsmennesker med deres Mangel paa Religiositet er jo ikke til at udholde.

Saa faldt Orgelet ind, alvorligt og blødt, ærbødigt svarende paa Guds høie Tale. Sjælemillioners Sang, Aarhundreders Sang, Fædrenes Tro og forsonet resignerede Livsforstaaelse bølgede frem og fyldte Hvælvet med enkle, store Akkorder. Jeg følte mig løftet og ren; en mægtig og mild Sindsbevægelse fyldte mit Bryst; alle Sorger og plagsomme Tanker stod udenfor, langt udenfor, og blev fremmede og smaa, — underlige, dumme Vanskabninger og Smaadjævle, som blev borte; forsvandtes. —

Jeg vil gaa i Kirke af og til — især i den katholske. Det er svært ligegyldigt, om man «tror»

paa disse Legender — det kan vi jo ikke længer —; Aarhundredernes Sang vil jeg høre; i dens Bølger vil jeg svømme og dukke, føle mig løftet og ren. Og jeg vil folde mine Hænder i Ydmyghed, naar Fædrenes Tro bekjendes — og *ønske*, at jeg kunde tro som de. —

«Hvo som tror, skal blive salig.» D. v. s. *er* salig. De lykkelige gamle!

Tilsidst er der bare én Ven, som ikke gaar sin Vei i Modgangens Tid.

En Kone? — En Nutidsdame? — Naar det begynder at bli trist, søger hun Skilsmisse — — —

*

(Dagen efter.)

I dag nævnte Frk. Berner hende for første Gang. Næmlig for at fortælle mig, at hun — «er det ikke Holm, hun heder? — aa, Holmsen naa — med sin Mor og sin «noget aldrende. Forlovede» gik ombord, i Håvrebaaden igaar — for at reise til Paris.» — — —

— Jeg hader Frk. Berner.

III.

(August.)

Bare én Ting i Verden er morsomt; at sidde her og skrive Breve til hende. Jeg véd, at jeg brænder dem igjen. Imorgen eller iovermorgen. Jeg véd, at det er dumt. Umandigt. Idiotisk. Maaske er det Hjerneblødheden, som begynder. Hos min Onkel begyndte den omtrentlig ved denne Tid; lidt senere kanske. Men alligevel. Alligevel. Det er det eneste, som gir Sindsro. Det eneste, som virkelig kan optage mig. Maaske faar jeg ogsaa engang istand noget, som jeg kan sende.

Det er en besynderlig, utaalelig Pine at føle sig staaende i et tvivlsomt Lys for den, man holder af. Jeg maa, *maa* forklare mig for hende. —

Og dog véd jeg, at jeg for hende nu ikke er andet end noget halvglemmt ubehageligt. Hun har slaaet en Streg over hele min Conto — isch, *den* Dompap! nu holder hun paa at lægge sig tilrette for dette Fornuftægteskab, som kanske ingen anden end jeg har drevet hende opi. —

Ha, ha. Skriv dine Breve og brænd dem, Pebersvend. Du har ialfald ikke noget bedre at bruge din Tid til.

Pjoltre kan du jo samtidig. En Dag bringer man dig paa Gaustad. Jeg er et Reservoir for alle mulige nedarvede Familjesynder og Sydomme. Hos mig slaar det ud som Dipsomani.

Gudskelov, at jeg var stærk og ikke førte den brave Pige opi et Ægteskab med saadant et Kadaver.

*

Denne sugende Lidelse. Den flyder med lammende Smerte helt ned i Fingerspidserne, saa jeg har ondt for at holde Pennen.

*

Skal jeg gifte mig, maa det være med en, som ikke bryder sig mere om mig, end at hun uden et Suk sender mig paa Hospitalet, naar Skjæbnens Dag kommer.

Uden et Suk og uden Braak. En, som med den rette Overbevisning kan sige: «Tungsind», «Nervøsitet» — eller hvad det er for andre Eufemismer, man bruger, naar pent Folk faar triste Sygdomme.

Kortsagt — noget saadant halvgammelt og fornuftigt noget som Frk. Berner. —

Hun tager sig af mig. Hun har Brug for noget saadant som mig til at pleie og redde. De har det med det, disse ugifte. Hunde, Katte eller Pebersvende. Prosit die Mahlzeit.

Aa Gud, hvor hele Verden er bare som et stort, svart Hul — —

IV.

(Oktober.)

Hovedpine. Det klemmende, værkende Tryk over Øienbrynene. Begyndelsen til Enden.

Med ondt skal ondt fordrives. Ikke Spor af for-
elsket mer. En Sygepleierske — det er Ordet.

Modbydeligt — naar man blir syg, mister man
Energien. Nu bryr jeg mig ikke mere om at leve,
end at jeg med stor Lethed kunde foretage det for-
nødne. Men jeg er for slap. Absolut pladask. Der
skal saadan en Masse Energi til for at hænge sig
f. Ex., at bare Tanken —; uh. —

Eller bede Dr. Kvaale om Morfin . . . uh. Spille
den Komodie. Desuden — Tanken om en Med-
vider — —

Antipyrin . . .

*

Jeg har omgaaedes for mange Medicinere i min
Tid. Jeg tror for lidet paa den Humbug.

Det eneste er, hvis Doktoren har en saadan Per-
sonlighed, at han kan hypnotisere. Faa Patienten til
at sluge disse intetsigende Piller etc. med fornøden

Religiøsitet. Men naar man kjender Medicinerne og deres Kunster — —

— Jeg faar holde mig til min gamle Kur. Spadsere og spadsere. Min lykkelige Vane med den kolde Afrivning hver Morgen gjør mig jo temmelig modstandskraftig, og naar jeg saa drikker megen Luft — og ingen Cognak —; bare en Absinth nu og da for ikke at bli gal med engang —

Det værste er alle disse Tanker, som nager og plager og river Nerverne op, til jeg blir idiotisk og ræd og frygter for at se Syner og høre Røster . . . hver Fugl, som skvætter op fra en Busk ved Veikanten, skræmmer mig, saa jeg faar Stivkrampe. —

Man skulde have et hyggeligt Menneske — — aa Fanny, Fanny. — Alle andre plager mig. Især den gamle forlibte Pebermø, som Frk. Berner altid slæber med sig, naar hun gaar Turer . . . hun gaar sgu ikke alene med et berygtet Mandfolk, den Mademoiselle; hun forstaar sig bedre paa Verden end stakkels Fanny. —

*

Hvorpaa kjender man en virkelig dannet Mand? — «Derpaa» — sa Frk. Berner — «at han opfører sig som en dannet Mand ogsaa overfor *ældre* ugifte Damer.»

— Der var en Spids bag det dæmpede Smil. Jeg har vel en eller anden Gang forglemt mig overfor hendes forlibte Veninde af en Pebermø. Herregud, jeg har al mulig Agtelse for den Dame; men —

*

«Hvorfor man saa vanskelig kan beslutte sig til at dø?» sa Dr. Kvaale paa Hjemveien fra Jonathan. «Ja . . . denne Livstrangen i os vil vel ikke dø, før den har udopereret; prøvet alle Muligheder. Det vilde være en smal Sag at krepere, antager jeg, i det Øieblik, at man vidste med sig selv —: nu har jeg prøvet alt; nu er der ikke mer; Verden har ikke mer at byde.»

«Eller dersom man vidste, at man skulde leve videre —?» antydede jeg. «Det vilde da formodentlig være ligesaa let at slænge denne Legemshammen, som det er at bytte Skjorte eller Frak.»

«Det er ikke sikkert,» mente Doktoren. «Om vi havde en aldrig saa udødelig Sjæl, saa vilde den være saa bundet af denne elendige Kroppen . . . Der er saa mange Undersjæle, ser De; Legemssjæle. Nerve-sjælen, Blodsjælen, Sjælene fra Underlivet og alle de andre Hulheder . . . i det Øieblik, at Oversjælen fandt ud, at den vilde slænge denne Kroppen, saa vilde disse Legemssjælene kaste sig over den og overmande den — ligesom Matroserne gjør, naar Kapteinen faar Dilla og vil sætte Skuden paa Land; — de binder ham simpelthen og stænger ham inde. — Naa ja, vi faar se forresten. Lever vi, saa lever vi. *Qui vivra verra.*»

Han sukkede, tror jeg.

«Det er modbydeligt, at man ikke skal være Herre over sit Liv,» fortsatte jeg. «Til syvende og sidst dræber vel ingen sig, før han blir gal; og da kan man jo ikke egentlig sige, at han «selv» har gjort det.»

«Der *er* dem, der dræber sig med klart Hoved,»
mente Kvaale.—

— Vi gik ind i Kabinettet paa Grand og snak-
kede videre. Naturligvis tilsidst om Ægteskabet. Jeg
forsvarede, han angreb. «Saadan en Ægtemand er
akkurat som denne Dragen Fafner i Wagners . . .
Siegfried, tror jeg —:

«Ich liege
und besitze,
lass mich schla — — — fen» . . .

V.

Til The hos Pastor Løchen. Efter Theen en meget diskret Toddy.

Han bestræber sig oprigtig for at aflægge Præsten i min Nærværelse. Men enten det er min Skyld eller hans: vi sidder tilslut opover Ørene i religiøse Vrøvlerier.

Han vil ikke indrømme, at han hader de «moderne Fornægtere». «Jeg har snarere,» sa han, «en vis Respekt for disse stærke Aander, som formaar at erkjende den gudforladte Tilværelses Tomhed — og formaar at udholde denne frygtelige Erkjendelse.»

«Ja; Kraft skal der til.»

«Men» — han tog strax sine Reservationer — «jeg maa tilføie, at naar jeg læser disse Folk, faar jeg næsten altid en vis Følelse af Tørhed, af Overfladiskhed — jeg mener: en Fornemmelse af, at de maaske dog ikke har set rigtig tilbunds i «Verdens Lidelse»; ialfald ikke tilbunds følt den.»

«Naa,» mente jeg, «selv om man baade erkjender og føler den, — man har da en vis Stolthed, en vis Moralitet; det gaar da ikke an at give sig over i noget anerkjendt idiotisk — undskyld, erkjendt idio-

tisk — bare fordi man synes, Sandheden er streng at se under Øine!» —

«Ja, ja,» mumlede han, «for saa vidt min Respekt. — Men,» fortsatte han, «naar du ikke forstaar, at moderne Mennesker — som disse Medlemmer af det engelske Aristokrati f. Ex. — kan vende tilbage til Katholicismen, saa maa jeg fastholde, at netop denne Erkjendelse af Verdenslivets Meningsløshed, den er en af de stærkeste Tugtemestre til Kristus. Er engang Umuligheden af en Verdensforklaring ad videnskabelig Vei . . . rigtig tilbunds erkjendt, da kommer der tilsidst et Øieblik, hvor Valget staar mellem Vanvidet og Kristus; og mangen forpint Sjæl vil da kaste sin «Stolthed» overbord og søge Redning der, hvor den er at finde.»

«Svagere Sjæle . . . naa ja.»

«Lad saa være. En saadan Sjæl vil maaske være svagere end almindelig. Men det kan vel ogsaa være en stærk Sjæl, der har erkjendt Verdenslidelsen dybere end almindelig . . .»

«Til denne sidste Klasse henregner man sig naturligvis helst.»

«Jeg for min Part maa sige, at jeg nok desværre faar regne mig til de svagere Sjæle. Jeg er, som du maaske husker, en Smule æsthetisk anlagt — maaske er jeg væsentlig æsthetisk anlagt; og de æsthetiske Aander hører ikke til de stærke. Men for mig blev selve denne min Skjønhedstrang Tugtemesteren. Da Verden en Dag opløste sig for mig i en eneste stor og skrigende Disharmoni, saa blev der for mig bare

et at gjøre —: nemlig at søge didhen, hvor der i det mindste var Harmoni; og det var der hos Kristus.»

«Ja-ja.» —

— — Men disse engelske Aristokrater interesserer mig. Jeg kunde selv mængengang have Lyst til at søge Ly bag gamle Kirkemure og Altere; men at kunne det! — Overvinde al sin moderne Skepsis og Viden og virkelig finde Ro i noget saa udlevet! . . . jeg forstaar det ikke.

Men maaske er det ikke «udlevet»? — Salomon skrev: Intet nyt under Solen; han burde maaske have tilføiet: og intet gammelt under Solen. «Nyt» er maaske bare det, vi for Øieblikket trænger; «gammelt» er det, vi netop har brugt . . . At tanketrætte Folk slaar sig paa Mystiken, blir da ikke mere mærkværdigt, end at en Eng blir regntørst efter langvarigt Solveir. —

*

Frk. Berner er musikalsk. En heldig Ting for det Tilfælde, at hun gifter sig; Musiken er saadan en god Familie-Lynafleder.

«Jeg er ogsaa af og til lidt tonetørst,» sa jeg. «I min Ungdom skrev jeg sogar Noder. Der er ikke den Sygdom, jeg ikke har gennemgaaet; de musikalske Meslinger havde jeg i temmelig høi Grad.

Men tilsidst blev det mig for ensformigt. Noget saa fattigt! Bare disse stakkels to Tonearter, Dur og Moll, Moll og Dur . . . to skarpe Modsætninger uden Forsoning . . . kan De tænke Dem noget mere

ukunstnerisk? — Jeg borede og borede for at komme dybere ind; vilde finde en «tredie Toneart», den, som efter Sagnet faar alt til at danse og klinge . . . Men der var altsaa bare disse . . . Valser for dem, som vil danse, og Salmer for Lægfolk, og saa blev jeg kjed af det — som af alt andet.»

«Noksaa ungdommeligt vistnok,» bemærkede Frøkenen.

— — Ja, ja; det var jo det.

Men disse dybe Grundtoner, der opløser hele Tilværelsen i Vibrationer og Klang, dem kan jeg fantasere om endnu. Havde jeg dem — hvilken Salighed at spille dem og se hele denne tunge, graa Verden dampe syngende hen — først i solgyldte Skyer, saa i blaanende fin Røg, tilsidst i stor, kold Stjerneklarhed.

VI.

Religionen «gammel»? «Fornuftstridig»? —
Det er nok ogsaa bare Talemaader.

Gives der noget mere gammelt og fornuftstridigt end Kjærligheden f. Ex.? — Og dog er den Virkelighed i den Grad, at jeg voxne, moderne Mandfolk gaar her og tæres op . . . af Længsel efter et Pigebarn, som jeg til syvende og sidst ikke vilde ha — — —

*

(Februar 1886.)

De moderne Undersøgelser af hypnotiske, magnetiske og andre nervøse Fænomener er til syvende og sidst kanske det eneste, som der er noget Haab ved. Hvis man ad den Vei ikke naar ind til «Sjælen» — dette mærkværdige ubekjendte, som bringer Kadaveret til at sprælle —, saa gives der i det hele ingen Vei.

Der *er* mere mellem Himmel og Jord, end Medicinerne begriber. Saalænge det ikke er forklaret, hvorledes Luftsvingningerne i vor Hjerne blir til Toner, saa længe bestaar den uhyre Dualisme «Materie» og «Aand», og vore Nervestrenge er ikke andet end

Telegrafkabler, der besørger Korrespondancen mellem disse to Verdener. At faa Rede paa, hvordan disse Telegrafapparater fungerer, maa altsaa blive det første Skridt.

Jeg laaner hypnotiske — og sogar spiritistiske — Bøger etc. af Dr. Kvaale, som bare «venligst anmoder mig om ikke at blive gal». Naa, saa farligt er det ikke; der er altfor meget haandgribeligt Tull i dem. Men meget mærkværdigt og gaadefuldt gives der, som vi alle oplever uden at lægge Mærke til det, og jeg kan ikke forstaa, hvorfor en Fjernvirkning — en real, ikke blot en indbildt — mellem hende og mig skulde være «umulig» —?

*

Hvor Mandfolkene snakker freidigt om Kvinder og Kjærlighed — naar de ikke er forelsket.

Georg Jonathan, som engang var saa hæderlig og naiv . . . giftede sig med sin Elskerinde, og det af den Grund, at han var ræd, Tøsen skulde forfalde! — (Herregud, hvis en Tøs forfalder, saa er hun ikke bedre værd, og hvis hun er bedre værd, saa forfalder hun simpelthen ikke . . . og desuden, «forfalde»? Er det ikke det, de skal? Er det ikke det, vi alle skal? Er det saameget bedre at forfalde i Kjedsomhed og Skikkelighed og tilsidst gaa og vralte som en fed, gul Gaas af en Filistermadam — end at leve for fuld Damp i nogle faa champagnegale Aar og saa dø Døden tilgavns og uden Vrøvl, paa et Hospital eller i Rendestenen?

Men dengang var han forelsket altsaa. Og den, som er forelsket, vil have Pigebarnet for sig selv. Mit Had til den Gamling, som er strøgen af med Fanny, er i al Stilhed saa giftigt, at jeg synes, det maatte være en Nydelse at sætte Støvlehælen paa hans Nakke og træde ham ihjel som en Orm. Og nu er det altsaa jeg, som ikke liker Spas i de Affærer.)

— — «Det blev ikke noget af denne Gang heller altsaa?» smilte Jonathan lidt flertydigt.

«Med hvad?» jeg blev hed.

«De forstaar, hvad jeg mener, ser jeg,» nikkede han. «Gratulerer forresten.»

«Saa? Kjender De den Dame?»

«Nei, men jeg kjender Dem. De ligger ikke for Monogamiet.»

«Saa?»

«De har ikke Humør nok. Man maa være Humo-rist for at komme helskindet gjennem Ægteskabet, begriber De.»

«De er ellers for saa vidt paa Vildspor, som jeg aldrig har tænkt paa at gifte mig med den Dame, sa jeg kjækt; — al Løgn er Halvsandhed. «Hun var imidlertid et fornuftigt Pigebarn, som jeg med megen Fornøielse drev omkring med; der var intet i Forholdet af det, som De sandsynligvis . . . forudsætter.»

«Det var et platonisk Forhold, ja; jeg véd det.»

«Véd det; naa — vide det, kan De vel ikke . . .»

«De var den hele Tid for elegisk, min Ven. Man ser strax paa en Elsker, om han er besiddende eller ikke.»

«Naa, Elsker . . . det Udtryk er ogsaa falskt. Der var for meget ved hende, som . . . jeg drev det ikke videre end til en vis Interesse.»

Pludselig skamfuld over min Feighed tilføiede jeg: «D. v. s. hun bed sig jo ind i min Fantasi tilsidst . . . Denne eiendommelige Fantasiforelskelse, De véd . . . Afstandsforelskelse . . . med obligat Melankoli altsaa, naar Objektet er fraværende.»

«Jeg mærkede det jo,» sagde han — i en Tone af Forstaaelse, som jeg ikke havde ventet, og som altsaa gjorde mig blød. «De skulde se at frigjøre Dem,» tilføiede han.

«Naa; lettere sagt end gjort.»

«Lettere gjort end sagt — naar hun er blit gift, mener jeg.»

«Sludder.» Energisk afvisende Skulderbevægelse.

«Er hun da saa svært dydig?»

«Dydig? — det er ikke det. Naturligvis kan enhver Kvinde forføres; Forskjellen er jo altsaa bare den, at . . . der er altsaa bare denne Prisforskjel . . . Men denne-her, ser De, er af dem, som tager det høitideligt, og dem undgaar man jo i det længste. Jeg er nervøs for sligt.»

«Hun vil tage det mindre høitideligt efter Bryllupet, begriber De. Ægteskabet er en snedig Indretning. Det berøver Smaapigerne deres Blufærdighed og skuffer dem; hvorpaa de med Lethed blir Don Juans Bytte. Saa meget mere som Ægteskabet gir en vis Sikkerhed med Hensyn til Barnet. Pas altsaa paa at melde Dem i rette Tid. Hun vil give

efter strax, og med et Raseri, som vil skræmme Dem, — De brave, gamle Jomfru.»

Jeg hadede ham, der han sad. «Hvad er det for en fransk Roman, De nu har læst?» spurgte jeg overlegent.

Han trak paa Skuldrene — endnu mere overlegent. «En Virkelighedsroman,» sa han. «De kjender den ogsaa. Meget forelsket maa De være, hvis den Art Kjendsgjæringer forarger Dem. Vi kan ikke bruge det frie Ægteskab; vel, saa faar vi hjælpe os med det brudte.» —

— Egentlig kan jeg ikke rigtig med den Fyr. I min vordende Roman skal han optræde som typisk Repræsentant for denne kolde, kjedelige *matter-of-fact*- og Prosatid, som kaldes Nutiden. I det hele for denne fladprammede Optimisme og Positivisme uden Fantasi og uden Religion. Da liker jeg bedre Dr. Kvaale; jeg aner Dybder i ham; han er med al sin Doktormaterialisme en Mand med Sjæl; han har lidt, og han lider; han ser dybt ind i den evige Nat, og han har lært *Resignationen*.

*

Det *er* hun . . . sligt maa man kunne bli gal af.

Hun begynder at forfølge mig om Dagene. Jeg kommer neppe paa Gaden — strax er hun der; ti-tyve Skridt bag mig, stirrende efter mig med sugende, triste Øine. Jeg vender mig uvilkaarlig om —: naturligvis er der ikke Spor af hende. Men hun er der alligevel.

Hvor meget virkeligt der kan ligge til Grund for en saadan Fornemmelse — —. Jeg har ganske sikkert

mediale Anlæg; lignende Ting har jeg oplevet før, naturligvis uden at lægge Mærke til dem. Vi har hidtil bare havt det ene store, grove Ord «Nervøsitet» for alt sligt, — ligesom Lægerne i gamle Dage sammenfattede alle pludselige Sygdomsanfald under Begrebet «Slag»; det er paa høi Tid, at disse Felter undersøges. —

— Værst er det om Nætterne. Naar jeg har lagt mig og slukt Lyset, føler jeg hende ganske tydeligt, her inde, et eller andetsteds i Værelset; hun er der; jeg hører hendes Aandedrag; — inat blev det saa tydeligt, at jeg tabte Besindelsen, tændte Lys og gav mig til at lede efter hende . . . Komplet gal. Men saasnart jeg havde lagt mig igjen og slukt Lyset, begyndte det paany, og jeg hørte hendes Aandedrag saa tydeligt som mit eget Hjertes Hamren.

Den Søvnløshed, som følger med, er farlig. Jeg kvier mig ved at begynde med Chloral . . .

Hys, der er hun.

*

(Senere paa Natten.)

Jeg er spøgelsesrød. Dette hænger ikke rigtig sammen. Hun er død, har i sin Fortvivlelse sprunget overbord for at undgaa Oldingens ækle Kjærtegn; det er hendes Aand, som er her . . .

— — Kjære, elskede Fanny, hvis Du er her, saa sig mig det; ønsker du noget? Har du noget at meddele mig? Kan du ikke tale til mig, saa gjør et eller andet Tegn . . .

VII.,

Jeg snakkede lidt alvorligt med Dr. Kvaale idag. Han gav mig Bromkalium og Chinin og forlangte sine Aandebøger tilbage. —

Kan saa være; jeg er for nervøs netop nu. Det er anstrengende Lektüre. Verdensfortvivlelse og Bromkalium kan være nok for en Person. Flere Opløsningens Kræfter behøves ikke at hidkaldes.

Det bestandige nervøse Tryk paa Hjernen gjør mig ængstelig. Min hjernebløde Onkel spørger for mig baade sent og tidligt. Ikke sidde inde og læse nu; spadsere voldsomt, jage væk alle urolige Tanker — og alle Spøgelse — —

*

Min bedste Omgang er nu simpelthen Pastoren. Hans brede, mildt-alvorlige Sjælesørgervæsen beroliger mig. Jeg har en Slags overtroisk Følelse af, at jeg i hans Nærhed ikke lettelig vil bli overfaldt af mystiske Magter.

Han tilbød sig at gaa Aftenture med mig, og jeg sa med virkelig Glæde «Ja Tak». «Jeg skal lægge Præsten igjen hjemme,» tilføiede han smilende.

Saa gaar da Præsten og Fornægteren venskabeligt sammen og snakker Sniksnak. Hans rolige, forsonede Syn paa Mennesker og Ting behager mig. Det er jo naivt, dette med denne Gud, som sidder deroppe og passer paa os; men jeg liker altsaa det naive for Tiden. Altid naar jeg er lidt herunter, kommer dette Sværmeri. «De syge have Lægen behov,» siger Præsten.

Frk. Berner er sædvanligvis med, og jeg befinder mig som i en tryk, brav Familjekreds. Vi taler om Musik og Litteratur. Præsten har en litterær Smag, som for Tiden ikke mishager mig; han paastaar, at der i den norske «profane» Litteratur bare er én læseværdig Forfatter, nemlig P. Chr. Asbjørnsen. «D. v. s. rent privatim sværmer jeg egentlig mere for Welhaven og Moe,» tilføier han; «men hos dem er det maaske det religiøse Drag, som er mig saa særligt tiltalende.»

Jeg faar ham ikke ind paa Hypnotisme og Spiritisme og den Slags Ting; han bøier af i gamle Spøgelse- og Præstegaardshistorier, som egentlig ogsaa er vel saa interessante, og som desuden har hele det Skjær af Poesi over sig, som disse moderne Ismer i saa høj Grad mangler. Jeg siger til mig selv: ogsaa i Overtro har de gamle Fortrinnet. —

— Der mangler hele Tiden bare én Ting, d. v. s. der er et Hul i Kredsen . . . Den fjerde i Laget er nok med, men altfor aandeligt —

*

«Vi skal ikke laste Forstandstiderne,» sa Løchen idag paa sin forsonlige Maade; «de trænges; de har

sin bestemte og nødvendige Plads i Udviklingen. De klarer og renser og øver en Kritik, som paa alle Omraader, ikke mindst paa det religiøse, er af Betydning. Men du kan ha Ret i, at de ikke netop er saa interessante; de udmærker sig jo ved en vis Tørhed; derfor kommer ogsaa Tilbageslaget, Følelsens, Hjertelagets Tilbageslag eller Gjenfrembrud i de store Renæssancetider — om jeg faar Lov til at bruge det Udtryk i den Forbindelse. De Tider altsaa, da Menneskene lever mere helt ud, ikke bare med Tanken, men med sit hele Væsen. At ogsaa Religionen i de Tider kommer mere til Ære igjen, er naturligt nok, aldenstund Mennesket jo ogsaa er et Væsen, der har Bevidsthed om det uendelige. Man skulde tro, naar man læser den skarpsindige, lærde, ofte vittige Kritik, der i Forstandstiderne øves overfor Kristendommen f. Ex., at denne var fældet og ikke mere kunde leve op igjen; men det er nu til syvende og sidst ikke Intelligensen, som er vor Grundevne, og det, som den rene Intelligens forkaster, kan altsaa ligefuldt være et Livsbehov for Mennesket — som Helhed betragtet.»

«Ja . . . naar bare *det* beviste noget!»

«Det er nu til syvende og sidst det eneste Sandhedskriterium, vi har,» svarede han. «Med hvilken Ret skulde vi ogsaa forsøge paa at undertrykke dette Følelseelement? — Vi kan det ikke engang; *naturam furca pellas ex* . . . Der er mer end én stor Skeptiker, som tilsidst har maattet erkjende, at han havde glemt *la partie religieuse et sentimentale.*»

«Han var en brudt Mand dengang, Auguste Comte, som bekjendt.»

«Det vil maaske kun sige, at han havde en dybere Livserfaring. En syg Mand véd mangt, som den sunde ikke aner.»

«Og som den sunde altsaa heller ikke kan forstaa.»

«Tidligere eller senere blir vi alle syge,» mente Præsten.

Skuldertræk. Længere Pause.

*

Ak ja; syg kan man bli bare af en liden elendig Kjærlighedshistorie.

Man savner saa længe og saa saart denne Kvinde, som skulde udfylde ens Væsen, at man tilsidst synes, man maa dø. Da blir man nøisom og søger Udveie. Kan man ikke faa det bedste, tager man det næstbedste. I Mangel af Kvinden nøier man sig med Gud; i Mangel af Lykke tar man tiltakke med Salighed. Det er den gamle Mythe. Man kan ikke favne Juno, og knæler altsaa for en Sky . . .

*

— Monstro jeg virkelig en Gang kunde drive det til at foreslaa for Frk. Berner saadant et «Fornuftægteskab»?

Det var absolut det bedste, jeg kunde gjøre. Hun har udmærket god Rede paa at behandle

saadan en træt Fyr; snakker væk min Uro, naar jeg er nervøs, og forstaar den Ting at «samtale» alene — saaledes at jeg kan sidde og tie og ta det roligt og samtidig ha Illusionen af at være med, ja endog en Slags betrygget Følelse af, at jeg interesserer.

Genialt simpelthen.

— — Jeg faar se, hvordan det kan gaa, naar jeg har overvundet denne Periode af Træthed . . . og faaet den anden lidt mere paa Afstand — endnu lidt mere paa Afstand . . .

*

«Det kommer bare an paa Viljen,» siger Præsten; «vil man tro, saa kan man.»

Ja, ja; det er sandt. Det er jo bare en Auto-suggestion, der handles om. Bare med den rette Energi suggerere sig den Idé, at man er Fanden gi't, og at man kun paa den og den bestemte Maade kan bli frelst — —

Men dertil skal der altsaa en Energi større end den, hvorover Undertegnede forføier.

VII.

Stakkels snille Brun, — han har ordentlig gaaet og skelet til mig siden sidst; han skjønner, hvad jeg tænker om hans Ægteskab, og han har da vaklet mellem de to Ting: at bryde med mig eller at gjøre mig til sin Fortrolige.

Disse arme Ægtemænd! Allesammen begynder de med at være overlegne; de «behøver ikke længer» de gamle Venner, tar Afstand altsaa, eller bryder overtvært. Men hvem véd? om et Par Aar kommer de kanske igjen; — de maa dog tilsidst have nogen, «som de kan tale med». —

Brun kom. Han trængte nok altfor stærkt til at lette sit Hjerte. Og hvorfor da ikke ligesaa gjerne for mig? — Jeg vidste jo allerede før — en Del for meget.

Og jeg havde Medlidenhed med den brave Musiker, hvis Liv er blit Disharmoni, og modtog hans Indbydelse til «saadan en rigtig Ungkarlskveld» hos Ingebret.

Ikke før var vi udover de fornødne Indledninger og den uundgaaelige Forknythed, før det begyndte.

Hun var det prægtigste Menneske af Verden etc.

De havde det i det hele rigtig bra sammen osv. Naturligvis kom der et og andet; det hender i de bedste Ægteskaber m. m. — «Det er sandt du, — hvordan lever Bjølsvik?» —

— «Ja, lad os haabe, det gaar godt,» fortsatte han. «Men det er nu engang saa med os Kunstnere; vi kan ikke rigtig med dette evindelige Hverdagsnag, og saa blir det gjerne den gamle Historie om Draaben, som huler ud Stenen.»

Isen var brudt. Han pustede lettere.

«Ja, ja,» sa jeg. «I det hele blir vel Ægteskabet vanskeligere, jo mere nervøse Folk blir.»

«Netop. Netop. Brillant sagt.» — Gud, saa rørende taknemlig saadan en Ægtemand kan være for et lidet forstaaende Ord, som der ikke er nogen hemmelig Spids i. —

Vi var færdige med Kaffe-Chartreusen og sad gemytlig installerede ved den anden Toddy. Han skulde ligge paa Hotel inat, kunde komme hjem, naar han vilde, og var lykkelig.

Vi slüdrede væk. Den begyndende alkoholiske Paralyse gjorde Hjerterne aabne og Tungerne løse; han vovede allerede — paa Spas naturligvis — at gratulere mig med, at jeg havde undgaaet alle «Farer» — «ja, du var jo lidt udsat nu igjen, har jeg hørt? . . . Naa, ikke det? Altsaa bare saadan en —. Saa; ikke det engang? — Naa; i ethvert Fald . . .»

Ved den tredie Toddy fortalte han mig den tragikomiske Historie om, hvorledes hans Kjærlighed havde faaet «det første Stød».

«Jeg var jo saadan rent naivt forelsket, jeg, ser du; hun var simpelthen Idealet og alt det der; og hun var jo deilig. Ikke sandt? Ja, du husker det vist; jeg gik omkring og trykkede alle Mennesker i Haanden og fortalte dem, at jeg holdt af dem; naa ja, jeg holdt virkelig af alle Mennesker den Kveld. Man blir saadan, naar man er rigtig tilfreds, véd du.

«Naa ja, hun var ogsaa i sit Es, følte sig fornøiet og fri, Frue, Kunstnerfrue og alt det der; storartet; — var munter og slog sig løs, skaalede med Venner og Veninder, smagte tilsidst paa Punschen ogsaa, og alt gik herligt. Endelig var vi i vort Brudekammer, og jeg begik alle mulige Dumheder, knælede og deklamerede og jeg ved ikke hvad; pludselig blev hun bleg og satte sig. Jeg blev forfærdet og spurgte, om der var noget i Veien; hun bad mig gaa ud. «Skal jeg . . . hente Læge?» spurgte jeg i min Skræk; «kjære, gaa ud lidt! fort! fort!» bad hun. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde gjøre; ud maatte jeg, men turde ikke gaa langt . . . pludselig hører jeg nogle besynderlige, stønnende Lyd . . . Haaret reiste sig paa mit Hoved, jeg styrter ind i vild Fortvivlelse . . . Der stod hun i en Krog bag Sengen i fuld Brudestas og . . . Den Stakkel havde ikke taalt de Par Draaber Punsch . . . afleverede i den lykkelige Brudgoms Nærværelse — hele Bryllupsmiddagen.»

«Ja, du ler du. Men jeg —; ja naturligt holdt jeg gode Miner, sa, at det betyder ikke det mindste, at den Punschen virkelig havde været for stærk, at der var mange af Damerne, som havde drukket ligesaa

meget som hun; men . . . Ja, jeg blev ligesom saa flau indvendig. Et Ideal, som kaster op, ser du . . . hun var med engang ligesom en anden end den, hun havde været.»

«Kan nok sætte mig ind i det.»

«Jeg glemte det naturligvis; men . . . alligevel; naar Violinen engang har faaet en Spræk —. Det er jo dumt at bry sig om saadan en liden Tilfældighed. Nu synes jeg jo bare, det er latterligt; komisk. Men hun har vel mærket, at der var kommet noget saadant kjøligt over mig, og saa har hun vel følt sig skuffet . . . ak ja. Det er vanskelige Affærer. Det er, som naar man skal skrive noget; den mindste Bagatel kan bringe en ud af Stemning, og saa gaar det Skrap.»

Han drak nok en Slurk, nød den tredobbelte Lykke af Toddy, Frihed og medmandfolkelig Forstaaelse og fortsatte saa — lidt mere aabenhjertigt, end han vel egentlig havde havt til Hensigt —:

«Ja, ja. *Commune naufragium*. Vi er vel ikke de eneste. Og saa slider man hinanden rent ud; man blir saa nervøs og saa . . . Det værste er, at hun aldrig forstaar nogenting, hun har ikke Anelse om, hvordan jeg har det, bryr sig ikke om at sætte sig ind i det engang . . . Saa blir man saa træt. Jeg undres mangan Gang paa, om der egentlig er noget igjen af hele Historien. Der er ikke noget Glædestik i Brystet, naar jeg tænker paa hende, og ikke nogen Længsel, bare en træt, tom . . . Følelse af et Slags Forpligtelse . . .»

«Kreditorer,» skjød jeg ind.

Han stirrede paa mig, lidt sløvt; forstod mig sandsynligvis ikke, men sa: «Netop. Brillant sagt.» Hvorpaa han tømte Glasset og fortsatte:

«Hun kan ikke længer sætte mig i Humør, mener jeg. Altsaa er jeg ikke ofte i Humør. Saa sætter jeg hende ogsaa ud af Humør. Men naar jeg ser hende i daarligt Humør, blir jeg ærgerlig. Saa blir hun nervøs, og saa græder hun. Saa blir jeg irriteret. Og saa blir hun sint. Bare latterligt; betyder ingenting; men —. Jeg kan bli rasende, bare hun glemmer at sætte en Knap i en Vest . . .» han blev rasende ved den blotte Tanke —: «for Satan, nu har Kvindfolkene i Aartusinder ikke haft noget andet at bestille end at sy Knapper i Tøi, og saa duer de ikke til det engang!» — Det gik op for mig, at han maatte ha haft en Scene idag igjen; rimeligvis en af de slemmere. —

— «Men hun er jo saa gjennembra,» fortsatte han i en sentimentalere Tone, «og der var ikke Tale om at leve uden hende; disse Uveirsbyger faar man jo ta med; hun er jo min bedste Ven alligevel; du maa ikke tro, jeg vilde være ugift!» —

— Han angrede sin Oprigtighed, kunde jeg forstaa. Jeg beroligede ham efter Evne, men tænkte ved mig selv: «Det var *dog* godt, at jeg var fornuftig.»

— — Ja Gud véd. —

*

Man vil ha os til at tro, at der ikke er mere mellem Himmel og Jord end et Par Kampestene. Men

naar jeg altsaa nu med disse mine egne to hidtil ikke straffede eller tiltalte Øren udtrykkelig hører hende banke paa mit Vindu om Natten — skjønt jeg bor i tredie Etage — —

Eller naar jeg vaagner op af en Drøm og føler i begge mine Arme absolut tydeligt Trykket efter hendes Legeme, som netop i dette Øieblik hvilede der, — Trykket, Varmen, alt, med samme fuldstændige, usvigelige Tydelighed, som man i det hele kan føle Trykket af et varmt, mygt Kvindelegeme . . .

Saa maa jeg spørge mig selv, hvad jeg egentlig skal tro.

Jeg synes, jeg kunde dø paa, at hun var her inat — personligt, legemligt. Da' jeg vaagnede, blev jeg endnu liggende en Stund, med lukkede Øine, saligt lykkelig, holdende hende fast, fast . . . Jeg *var* vaagen! — Først efterhaanden mærked jeg, hvorledes mine Arme blev tomme, hvorledes Trykket ophørte, hvorledes hun langsomt og stille forsvandt . . . Jeg greb efter hende; — borte var hun. Men Lagenerne var varme ved Siden af mig, en egen dunblød, behagelig Varme . . . netop der, hvor hun havde ligget altsaa. —

Gives der nogen anden rimelig Forklaring paa dette, end at hun har drømt, drømt sig i mine Arme, og det saa levende, med en saa magnetisk Intensitet, at hendes Legeme — hendes aandige, «astrale» Legeme, Sjælelegemet, Drømlegemet. — virkelig har hvilet i mine Arme én Stund? — —

— Det er til at blive dum af.

VIII.

Det var Gagedag idag, og da tager jeg mig gjerne en liden Lunch med Markus Olivarius.

«Naa,» gryntede han pludselig og strøg Haarluggen op; «var du i Bryllupet?»

«Hvad for et Bryllup?»

«*Var* du der ikke? — Merkwürdig.»

Jeg forstod pludselig, hvad han mente, og der gik et Par hvasse elektriske Strømme gennem Hjerteregionen. Saa var jeg med én Gang kold.

«Mh, mh, det gjør Indtryk,» nikkede Mark-Oliv; «vil du nægte det endda længer, kanske?»

«Hvad skulde jeg nægte? — Naa, det-dér Vrøvl. — Herregud, man elsker da ikke mer end et halvt Aar ad Gangen ialfald . . . Var der noget mærkeligt ved Bryllupet forresten?»

«Ikke andet end det, at det var et Bryllup i Dølgmaal; ah!! ha! ha! ha!» — han exploderede; Opvarteren slap Tallerkenbrettet i Gulvet af Forskrækkelse.

«Uf, le ikke saa da, Mand! — — «Dølgmaal», siger du? Hvad er det for et Udtryk?»

«Ingen Bryllupsindbydelser eller Bryllupskort til

noget Menneske, ialfald ikke til hendes Bekjendte. Min Kone f. Ex., som da virkelig har været hende en meget trofast Veninde (naa-naa! tænkte jeg), — hun havde ikke Idé om det, hun heller. Og du var altsaa ogsaa en af de forglemte. Ja, ja; det er Verdens Løn. Det glæder mig, at du tar det saa roligt.»

«Jeg synes, det er bra, naar slige nogen blir anbragt. Det var akkurat paa Tide. Og hun forstod sine Ting, den der; saadan en gammel Velstandsmand . . . Enkepension og alting; naah! Virkelig vel blaast, som vi siger i Bergen.»

«Ja; hun har det bra nu. Villa ved Nordstrand; sex Værelser, Kjøkken og Badekammer, Tjenere, Heste og Vogne og et Hof af Kurtisører — ah! ha! ha! — og Manden under Tøffelen.»

«Saa.»

«Naar han sidder paa sit Værelse og føler Trang til at nyse, maa han først sende en Tjener ind til Fruen og spørge, om hendes Naade tillader — ah!! ha! ha! ha!» — Atter sex Tallerkener i Gulvet. Samtlige Gjæster i Lokalet skoggerler.

Jeg fører Samtalen over paa andre Ting, husker pludselig, at jeg skal ha et Brev i Posten inden halv ét, og vi gaar. Mark-Oliv er egentlig lykkelig, fordi jeg «tar det saa roligt». «Jeg var virkelig bange for, at du var lidt angreben!» — siger han beundrende.

«Saa havde jeg giftet hende naturligvis,» siger jeg. «Adjø saa længe!» — —

— — Ikke et Ord. Ikke et Muk. Ikke en Antydning, som eventuelt kunde sætte mig istand til . . . bare simpelthen gifter sig; ser sig ikke om engang efter denne anden, som hun gik og lirkede med;

· vil Fisken ikke bide paa,
saa lad ham gaa!

Ægte kvindeligt.

Ha-ha; og jeg, som et Øieblik troede, hun var forelsket; gik og gjorde mig Skrupler sogar; hvor forfærdeligt det vilde være at gjøre saadan en værgeløs ung Kvinde ulykkelig . . . ha, ha; Hornkvæg; Kronæsel. —

Og har gaat her i hele denne Vinter og — æsch; Gudskelov! paa Tide, at jeg blev kureret. —

*

Hun har staaet udenfor min Dør og hulket; været her med sin Tanke saa energisk, at jeg har hørt og fysisk fornummet hende — ha, ha; ha ha. O, Ungkarl. Mod denne evige Kvinderomantik gives der nok bare et Middel . . . gifte sig. D'Hrr. Ægtemænd kjender Kvinden; og de er sgu ikke sentimentale, de. —

Altsaa, Sammenhængen er simpelthen følgende. Moderinstinkt i hende kvéd sig lidt ved den gamle Herre; altsaa udkaster hun for sidste Gang Garnet efter en yngre en. Det kunde jo altid være et Forsøg værdt! Vistnok var jeg bare Kopist; men en Kopist

kan avancere, især, hvis . . . naa! en ung, pen Kone kan jo ogsaa hjælpe til . . . paa forskjellig Vis! hvem ved! — — og saa var jeg altsaa de tyve Aar yngre.

Men hun forstod tilsidst, at jeg blev hende for slu. Altsaa, *que faire?* Man lar simpelthen Fyren løbe. Den gamle Herre er ogsaa bra. Nur rasch heran! Den fornødne Ungdom kan jo faaes — saadan ved Siden af. Den stakkels brave, værgeløse Pige!

Og hun gifter sin Gamling, bringer ham i Løbet af otte Dage under Pisken, saa han ikke tør kny — vinker saa hid de unge Kurtisører.

Monstro jeg nu har lært? — endelig?

*

Jeg er lykkelig; saa fri, saa kold, saa opstrammet. Saadan en Bøtte Vand over Hovedet var netop, hvad jeg trængte.

— — Og hender det endnu en enkelt Gang ved Midnatstid, at det tusler eller hulker der ude i Entréen . . . jeg behøver bare at tænke mig hende i den Gamles Arme, beflækket af hans væmmelige, tandløse Kys — — Mange Tak, Frue! Jeg skal ikke ha den Ære at dele Saligheden med de unge Kurtisører.

*

Var det rimeligt, at hun skulde vedligeholde nogen Art af «venskabelig Forbindelse» med mig efter det, som mellem os var passeret? Vilde det have været korrekt?

Nei. Hverken rimeligt eller korrekt. Men netop derfor vilde hun have gjort det, — hvis hendes Forelskelse havde været andet end Komediespil.

— — Hun *gav* den forlibte. Jo mer jeg tænker efter, jo sikrere véd jeg det. Selve dette Faktum, at hun blev den fremmede Mands Kammerat — uden nogensinde paa nogen Maade at forraade eller antyde endog Muligheden af andre Hensigter — var jo kun paa den ene Maade at forstaa. Og saa alle de tusinde Smaating, disse flygtige Glimt, som ikke kan fastholdes, endnu mindre omsættes i Ord —: Nuancer i Stemme og Blik; bløde, varme, sugende, man kunde sige nøgne Haandtryk, som kun den forelskede Kvinde kan præstere; uvilkaarlige Udbrud og Ord; denne magnetiske Trang til legemlig Nærhed . . . ikke at tale om alle disse Blomster, hun plukkede til mig i Skov og Mark, disse megetsigende Blaaveis'er og Forglemmigeier . . . Og saa hin sidste Gang —: denne blødt-hensynkende, saligt-hendøende Maade, hvorpaa hun sank halvt bagover i mine Arme, med lukkede Øine; gysende gjennem hele det varme Legeme . . . og hun lod mig kysse sig —! Komedien var ialfald blandet med ægte Elementer. Men i rette Øieblik huskede hun altsaa den betryggende Stilling som Fru Ryen — og rev sig løs. Dagen efter har hun frigjort sig fra ethvert Spor af Sentimentalitet, leet af det hele, sparket mig væk, omfavnet sin Gamling og sagt: «Ja, ja, vi faar vel slaa os sammen alligevel, vi to da, Bassen min!» —

Og siden har hun handlet koldt og klart og korrekt. Intet pludseligt Udbrud af tilbagetrængt Følelse

har revet hende med til saa meget som en Billet, en Hilsen, nogensomhelst Art af kvindelig Ubetænksomhed . . . thi der var ingen Følelse. — — Maaske har hun gjort som jeg: skrevet Breve og brændt dem? Det gjør en forelsket Mand; en forelsket Kvinde skriver, forseglar, lægger Brevet i Postkassen — og betænker sig bagefter. Men ikke en eneste saadan «Ubetænksomhed»; ikke Spor! — Og det afgjørende —: ikke engang give mig Anledning til at gjøre det skete om igjen, til at forklare mig, hidføre en Forstaaelse; en forelsket Kvinde opgiver ikke Haabet saa let! — Aa nei. Hun saa, at dette her ikke «førte til noget»; ikke til noget «reelt» — i en rimelig Tid; hun syntes, hun havde anstrengt sig nok i den Anledning; gad ikke længer; opgav det hele og lod fem være Par.

Komedie, Komedie! Kold, klar, korrekt Beregning altsammen. Saa og saa lang Tid og saa og saa megen Forlibelse spenderer jeg paa den Fyr der; gaar det, saa er det bra; gaar det ikke, — saa falder jeg tilbage paa min Gamling.

— Ægte kvindeligt. Adjø, Madam! Vistnok var jeg naiv; latterligt, utilgiveligt naiv. Men heldigvis ikke saa dum, som du tænkte.

*

Bare jeg kunde sove om Nætterne. Brom'en hjælper ikke længer . . .

Jeg blir saa sløv. Gaar hele Dagen i en Søvnørske. Frk. Berner præker for mig om et eller andet

Badested. Det er for dyrt. Og for kjedeligt. Jeg har prøvet Grefsen engang; men *hvem det landet engang set, han vil ei dit — vil ei dit igen.*

Faar snakke med Kvaale.

*

— *Nu* kunde vi kanske «findes, vi to», hun og jeg; nu er vi begge mindre sentimentale. Jeg ialfald. —

Undres paa, hvad det er for et Slags Snerperi, som gjør, at man kvier sig for at gjøre den Kvinde, man holder af, til . . . «Mætresse»?

*

Dette blev dog min vondeste Historie.

To Gange før har jeg passeret den Meridian — (bortseet altsaa fra de mange Gange, jeg har været mer eller mindre nær den). Begge Gange opløste Sygdommen sig om resp. tre og et Aar i en stille Sentimentalitet, som maaske endnu ikke er helt helbredet, men som ialfald ikke var farlig.

Denne Gang tager Sygdommen en slemmere Vending. Maaske havde jeg nu mindre Modstandskraft. Maaske er sene Forelskelser i det hele naturstridige. Denne triste, høstlige Følelse af, at dette maaske er sidste Gang, at den store Pan aldrig mere vil røre sig i mig, — virker vel ogsaa med. Det er saa ubarmhjertig fortvivlet.

— — Naa, simpelthen: Denne Historie blir den værste, fordi den var den dummeste.

*

Dr. Kvaale vil ha mig tilfjelds — naturligvis.

«De lever lidt stærkt,» gneldrer han, «og sidder for meget inde og fantaserer; det duer ikke det. Ud og friske paa Dem, Far. Fjeldluft, det er netop noget for Dem . . . frisk som Champagne mod denne døde, dovne Luft her nede paa Fladlandet. Ikke at tale om den Søppelkasselugt, man kalder «Luft» her i Kristiania!»

Ja, ja; jeg faar slaa lidt Mynt og drage da. Rigtignok er jeg blit doven, og rigtignok er jeg voxet temmelig fast til Brostenene . . . og min Krog i Grand m. m.; — en bleg-fed, halv-skaldet, halvgammel Karljohansfigur er jeg blit . . . men — det kan være godt at komme ud af alt dette-her en Stund og faa «nye Indtryk», leve under Indflydelsen af bare nye Suggestioner.

De romantiske Minder fra Ungdommens Fodture og Sæterbesøg lokker og lokker; Langelur og Bjeldeklang, Huldrer og Budeier. Naar jeg saa kommer igjen, har jeg glemt — *alt* . . .

IX.

(Ombord paa Dampskibet, 2. Juli.)

Deiligt at komme ombord. Kaste los til alle Kanter; adjø til Alverden. Kjende Sjøvinden skylle sig om den trætte Pande . . . og saa udenskjærs og brække op Kristiania.

Gid jeg kunde seile til Verdens Ende. Denne Smule Kysttur er jo bare en Parodi.

Men i Hiterdal er ren Luft. Og jeg har nu engang den Idé, at jeg vil høre igjen den lille brystne, naive, trohjertige Klingelingkling fra Klokkerne ved den gamle Kirke.

*

Langesundsfjorden klaret.

Jeg stod og brækkede mig og tænkte paa Udødeligheden.

Udødelighed? — Disse Bølger, som jager hen over Vandenes Dyb . . . de synes vist, at deres Tilværelse er svært meningsløs. Men hvis den enkelte Bølge deraf vilde slutte, at den skal rulle videre paa en transcendental Havflade, naar den en Dag ligger brudt og knust mod Strandens Skjær . . .

*

(Hiterdal. Hotellet.)

Den, som reiser, er lig den, der sætter sig paa en Sten. Han har en «dobbelt Nydelse» —: først, naar han sætter sig; derefter, naar han staar op igjen.

En Reise har to skjønne Momenter: naar man med sin Kuffert stiger ombord, og naar man, træt af Slingring og Maskinoljelugt — stiger iland igjen.

Hvorpaa kjendes den ulykkelige? Derpaa, at han altid er saa glad, naar han pakker sin Reisekuffert. —

*

— — Norge er, som det gamle Hellas, ikke et Land, men en Verdensdel. Hvert Bygdelag er et Rige. Snart er det Havet, som dominerer, snart Fjeldet, snart Skoven, snart den grønne, dyrkede Mark; snart forener flere eller færre af disse Grundmotiver sig i rigere eller knappere Harmonier.

Naturen her og Naturen vestenfjelds — forskjellige som Dur og Moll. Man kan paa faa Dage gjennemreise hele Skalaer af Landskabstøner. Fra det sorteste dystert og det ødeste Øde til den blødeste Ynde og det lysteste lyst.

Paa lignende Vis er Befolkningen varieret.

Den gamle Inndeling i Smaariger var det naturlige. Hvad i al Verden kommer Numedalen Telemarken ved? — Det ligger fjernt som et Eventyr. Eller hvad har Telemarken med Sætersdalen at gjøre; eller med Hardanger? — Kongeriger, Kongeriger; Afstande, hvor Prinser og Prinsesser kan flakke om

«langt og længer end langt», træffe Trolde, Troldkjærringer, Huldregaaarde, Slotte, og endelig komme nogenstedshen, hvor alt er bare Vidunder.

Egentlig var det en Forbrydelse, den Bedrift, som begyndte i Hafrsfjord 872. Først alle de enkelte Riger — Kopf-ab; siden alle de store Slægter — Kopf-ab; tilsidst den endelige Følge: Kopf-ab for den sidste store Slægt og dermed for Norge. Nu ligger dette engang saa aristokratiske og sagnrige Land og driver som en elendig, demokratisk Fladpram, opfyldt af Skillingspolitik, Stavangergudsfrygt, Blaastrømpedyd og Skydsskafferdannelse.

*

Der skulde sidde en Konge paa hvert Næs.

Ikke saadan en «konstitutionel Monark», der er et Mønster paa en Familjefar, ligesom hans Dronning er et Mønster paa en Familjemor; Sjøkonger, Sjørøvere skulde det være, Krigere, Adelsmænd, *grands seigneurs*, som forstod at sætte Pris paa Glans og Magt; forstod at nyde Verdens Lyst og Gru; Vin, Blod, nøgne Legemer.

Hos dem skulde Heltene træffes og Skjaldene trives, og skjøne, stolte, udydige Kvinder skulde opflamme til Daad og Elskov, Sang og Forbrydelse. —

— Drømme, Drømme. Det er forbudt at drive Sjørøveri. Det er ogsaa forbudt at føre Krig — uden Storthingets Samtykke. Altsaa ingen Helte. Og hvad Skjaldene og Kvinderne angaar, saa sidder de nu en-

drægtelig tilsammen og væver Vadmæl og holder Søndagsskole.

Og istedetfor en Konge sidder der en Lægprædikant paa hvert Næs.

*

Daglig spadserer jeg til den gamle Kirke.

Der sidder jeg og drømmer og blir romantisk igjen. Saadan en liden gammel, komisk Kirke, hvor Barnetro og Barbarfantasi og enkle, stærke Følelser strutter ud af hver Form, og hvor Sagn, Spøgelsehistorier, Ligfærds-, Bryllups- og gammel Slægts- og Familjeromantik har Rede under hver Bjelke, det er dog endelig nogenting. Selv en gammel, garvet Rationalist som jeg blir ordentlig rørt. «Kom hid til mig, og jeg vil give dig Hvile,» siger den gamle tjærebrædde Bondekirke til mig, og jeg kommer, og finder Hvile.

Bare der var en rigtig gammel og rigtig skjægget Vildmand af en Præst, en fra Kristian Kvints Tid eller deromkring, en forhenværende Sjørøver eller Slagsbror . . . eller ogsaa en liden rund, gemytlig, fordrukken en fra Zetlitzperioden — — —

Ind i Kirken gaar jeg ikke forresten. Man har jo restaureret den. Fattigkassen har været paafærde; alt hvad der var gammelt og rart og komisk og ulægmandsk, er feiet væk. Kirken er afkristnet. Jeg har seet et Fotografi af dens nuværende Indre; den er børstet som en Borgerfrak, nøgen og tom som en af disse Ladestedskirker inde i Kristiania.

Og saa er der et Album. En Bog, hvor Alverdens Turistpøbel nedtegner sit idiotiske Persen eller Paulsen — som om det hørte hid. Det er modbydeligt. Ikke nok med, at man skal plages paa Hotellerne af disse profane Graabuxer; selve Kirken lugter Turist. Turist og Nutid. — Ved Gud, hvis saadan en Paulsen eller Persen tragtede efter at se Hiterdals Kirke indvendig, saa kunde han komme herop en Prækensøndag og gaa ind og sidde ydmygelig nederst ved Døren og gjøre Bod, fordi han havde vovet sig ind i den gamle Guds Helligdom.

*

De gamle har Ret. Der er intet i Virkeligheden, som man kan bygge paa; Magt, Ære, Rigdom, Glans, alt er Makulatur, og Kjærligheden, Kvinden — fy til Helvede! —

Altsaa bygge sig et Drømmerige, hvor der er Evighed og Fred. Bygge sig en Kirke.

Jesus Maria, bed for os.

*

(Mod Aften — oppe i Skogen. Søndag:)

— — Stilhed. Ikke en Lyd. Kun af og til, langt borte, hendøende Bjeldeklang, baaren hid af et Luftdrag.

Lys, fredelig, hellig Stilhed; Søndagsstilhed.

Et Ekorn hopper ubekymret op ad en Træstamme; sætter sig paa den nederste Gren og smatter.

Solen daler. Rødt, varmt Lys over Liernes dybe Saftgrønt; blegt Solguld skyllende ind mod gule Furu-lægge langt opefter. Lange, blaa Skygger lægger sig over Vandet og Dalbunden.

Jeg blir saa velsignet stille, hører kun af og til mit Hjerte slaa. Og saa denne fjerne Tone, som bæres hid en enkelt Gang, — en Efterklang, en Gjenklang — maaske af en Lur, eller af en Lokken. Hvem véd, hvad det kan være for en friskt rødmende Sæterjente, som gaar deroppe og lokker paa sine Kjør. Maaske Huldren, — skjønt nu om Sommeren ligger vel hun længer ind tilfjelds.

Solen synker mer og mer; blegere og blegere skyller dens Guld ind over Verden. Skyggerne blir længere, dybere; Stilheden saa stille, at man maa holde Pusten.

«Der er i Skogen en dunkel Lund,
 hvor Alferne ere tilhuse.
 Husk, der maa du gaa med lukket Mund!
 Selv Nøkken derinde lader kun
 sagte sin Harpe bruse . . .»

*

Velsignet at være kommen løs fra Pinebænken for en Stund.

Daglig og bestandig de samme Indtryk — det er det, som gjør vanvittig. Det er Draaben, som stadigt, stadigt falder mod ens Isse — med ubarmhjertig regel-

mæssige Mellemlum. Jeg var bleven hudløs paa Sjælen. Bestandig de samme Gader, Pladse, Mennesker, Udsigter . . . de saarede mine Nethinder, blev i min Hjerne til stadigt gjentagne Naalestik.

Denne rene, frie, rolige Natur svaler mit Sind som et koldt Omslag. Alt er mig behageligt; selv de fantastisk-klædte Bønder holder jeg af; de kontrasterer saa velgjørende mod Kristianitorsken. Og deres Sprog —; uendelig finere og renere og mere aristokratisk klinger det mig end dette *brui*-tale Østlandsmaal; — jeg er endnu Vestlænding nok til at høre den hæse Raahed i den «Viken'ske» Sprogtone. — De tørre, brægende Bureaukratstemmer, som fører den dannede Konversation i Kristiania Saloner, kan ogsaa i Længden trætte Taalmodigheden ud af et Øre, der har musikalske Fordringer. — —

Om det er «Fjeldluften» eller alle de «nye Indtryk» eller den nødtvungent indskrænkede Brug af Alkoholica — nok er det: jeg er roligere. Jeg plages ikke saa bestandigt af de samme Tanker. Og jeg har Modstandskraft. —

Jeg kan virkelig gaa omkring og tænke paa andre Ting. Uden særlig Anstrengelse. Og naar hun kommer, jager jeg hende hjem igjen med hendes Feiekost af en «Ægteemand».

Naa, *naturam furca* . . . Om Natten er det værst. Jeg drømmer, at hun har giftet sig af Fortvivlelse; at hun lever flot for at glemme sit Ægteskab; at hun pludselig en Dag ser, at det ikke gaar; rømmer fra det hele; flygter tilbage til den eneste, hun holder af;

reiser efter mig; med Jernbane til Kongsberg, med Skyds til Hiterdal; faar opspurgt Hotellet, Værelset... banker paa, styrter ind; Graad, Omfavelse —: «her er jeg; tag mig!» — —

— Men jeg faar sove, naar jeg drikker et Kvantum Øl.

*

To store, store Landeplager har man her: Turisterne og Aviserne.

De sidste er forsaavidt værst, som man ikke kan lade være at indlade sig med dem. Saa er det da hver Gang denne samme Flauehed.

Politik og Politik. Nu har den Høiremand prostitueret sig her, og nu har den Venstremand gjort Fiasko der. Og naar det kommer meget høit —: en Feuilleton om Kvindesagen.

Aldrig kan der hertillands bli Ende paa nogen Ting! Faar man engang fat paa en liden Stump «Idé», tygger man paa den, til den lugter. —

— Rare Dyr, disse emanciperede forresten. De hader Manden, og alt hans Væsen, men arbeider samtidig af al Magt paa at efterligne denne samme vederstyggelige Mand. «Kvinden handler altid ulogisk.»

Kun i én Henseende fordier de, at Manden skal ligne dem, nemlig i Dyd. Det ærgrer dem, at de skal maatte gaa og være skikkelige, medens han, den Laban, tar sig det saa let, at det er til at faa Barn af; han skal omvende sig og bli som en af os! siger Blaastrømperne.

Jeg lavede følgende Mystifikation, som jeg ved Leilighed lader trykke —:

«Den hellige Augustinus siger, at Kvinden aldrig bør have mere end én Mand; derimod er det en naturlig Ting, at Manden omgaaes flere Kvinder. Kirkefaderen godtgjør dette paa følgende Maade.

Manden er Kvindens Gud; men at have mere end én Gud er ikke tilstedeligt. Anderledes paa den anden Side. For Manden er Kvinden i det høieste hans Engel; men at en Gud har flere Engle, ja endog mange tusinde saadanne, det strider ingenlunde mod de hellige Skrifter; sml. Joh. Aab. . . .»

— Men det er sandt, Blaastrømperne har ikke engang Respekt for Kirkefædrene mere.

*

Her oppe blir man saa fattig i Aanden, at man endog faar Tid til at befatte sig med Kvindesag. Blev jeg her endnu i et Par Maaneder, kom jeg til at interessere mig for Politik ogsaa. —

Hvad er «Kvindelighed»? — Vedkommende Avisblaastrømpe lod sig forlyde med, at hun ikke havde Rede paa den Ting. Det tror jeg gjerne.

«Hvis D'Hrr. engang vilde definere for os dette Begreb «Kvindelighed»!» sukker hun. Og hun tilføier strikkepindspydigt: «Eller maaske de ikke kan?»

— Nei; det er netop det. Vi kan ikke.

Nemlig. Kvindelighed er *det* ved Kvinden, som gjør, at Manden blir forelsket i hende. Og hvad er

det? Hvorfor blev jeg forelsket i et Kvindfolk, som jeg kun halvveis likte, og som jeg neppe nok havde Agtelse for? — Taushed.

Kvindelighed er: Indbegrebet af alle de Egenskaber og Egenheder, Fortrin og Feil, som gjør Kvinden attraaværdig for Manden. Hvad *er* det for Egenskaber? — Taushed.

Ligervis er Mandighed det hos Manden, som bringer Kvinden til at forlibe sig. Det kan være Egenskaber eller Egenheder, Fortrin eller Feil; det er altsammen «mandigt» — hvis det tiltaler Kvinden.

Det vil sige: «Kvindelighed» er, som «Mandighed», det — undefinerbare. Det mysteriøse. Følelsesbegreber; Begreber, som Raceinstinktet har skabt. Kvindens Moderinstinkt siger: den og den skal være Fader til mit Barn; og hun kalder den Mands Væsen «mandigt». Faderinstinktet' siger: den Kvinde skal være min Søns Mor; spørger man den samme Mand hvorfor? — saa svarer han: fordi denne Kvinde er mig saa kvindelig. Punktum! —

— Grusomt karakteristisk, at Blaastrømpen vil have disse Begreber «definerede».

*

• Enhver Forførelshistorie falder i to Dele: 1, Historien om, hvorledes hun besnærede ham; 2, Historien om, hvorledes han, fanget i hendes Garn, gjorde, hvad hun vilde, i den Tro, at han var en allerhelvedes uimodstaaelig Kvindebetvinger.

*

«Egoismen» er ikke det onde; *Kvindens* Egoisme er det.

Manden vil bare være lykkelig selv; Kvinden kan kun være lykkelig ved andres Ulykke. Kun da synes hun Livet er værdt at leve, naar hun har ti fortvivlede Tilbedere lænkede til sin Triumfvogn, og vil man berede en Kvinde en *virkelig* behagelig Overraskelse, skal man, som bekjendt, hænge sig og lade Folk vide, at det skede for hendes Skyld.

*

Det bedste er at ro ud paa Vandet og ligge der og drive i en Baad. Da er jeg sikker.

Blaat blinker Sjøen om mig til alle Sider i den dirrende Sol. Bygderne stiger blødt og bølgende med grønne Barme, svøbte i den disigblaa Sommerluft som i et Slør. En tæt, sød Duft af nyslaet Hø, Barskov, aromatiske Fjeldblomster, brunstig og tung, vellystigt berusende som Livets egen Aande. Jeg lægger mig i Bagstavnen med en Cigar og drømmer og hviler; er Buddha, der seiler om paa Nirwanas Sølvvover, forløst og fri. —

En gammel rar Bog fandt jeg i en Bondestue, hvor jeg var inde og tændte min Cigar — : Thomas à Kempis. Den ligger jeg sommetider og læser i og kan synke saa deiligt hen. Alt blir Gud; han i mig og jeg i ham. Solens Lys er hans evige Kjærlighed, der gjennemstrømmer Verdensaltet med Varme og Liv; som en fjern, stille Susen høres hans skabende Væsen at aande og pulsere gjennem Tilværelsen. Jeg gjennemstrømmes af en pantheistisk Vellyst. —

— Kun ét vækker mig af og til: den Idé, at hun — *hun* — kunde komme svømmende hid fra Buskadset der henne som en hvid, hvid Havfru . . . Haarflommen glinsende ned over den liljeskjære Ryg . . .

*

(Hotellet. Regnveir.)

Jeg er ikke Rationalist. Kun min Forstand er det; men hvad er Forstanden . . . andet end en liden elendig Lygtepraas midt inde paa et stort, vidtløftigt Mørkeloft?

Det i mig, som føler og fornemmer, det er jeg. Det er Dybet, Havet, Uendeligheden i mig. Der nede bølger de Kræfter, af hvilke jeg er afhængig; men i Bunden af dette Hav er der underjordiske Forbindelser med Verdensoceanet.

Georg Jonathan er mig som en graaklædt engelsk Turist, der kører op gennem dunkle Dale med Lorgnetten paa Næsen og siger: der er et Vandfald; der kan anlægges Fabriker. Saa ser han ikke mer. Naar Solen skinner stærkt, siger han: al denne Solvarme maa kunne samles og nyttiggjøres. Det er den eneste Tanke, han har i Anledning af Solen.

Vandfaldet er noget andet end de deri bundne Hestekræfter; Solen noget mere end en Dampovn!

Denne Forstandighed, som breder sig og vil være alt, dræber og fornægter noget i mig. Det fineste i mig, det dybeste.

«Men i ethvert Fald det unyttigste!» —

Nyttigt — ; for hvem og for hvad? Intet er saa

unyttigt som Kjærligheden. Og dog behøver jeg bare at se en Hat af et vist Snit, og mit Væsen livner op, som en Mimose under en Lysstraale. «Nytte» er et Dogma ligesom «Lykke» og «Sandhed»; det gjælder om, at det forstaaes rigtigt og ikke for trangt.

Nyttigt er det, som bringer os til at leve; føle Livet. En Drøm er nyttig, hvis den er skjøn. Hvad Sandheden angaar, kan den ikke findes; og den Sandhed, som kan findes, er ligegyldig. —

Fantasi; Farver over Livet, Rigdom i Fornemmelserne, Dybde i Existensen . . . hvorfor skulde vi lade os skræmme af Ordet Illusion? — Næsten alt, hvad der bringer os til at leve, at føle Livet, er eller beror paa Illusion.

De taageslørte Lier, den ensomme Sjø med sine Havfrudrømme og sin Nirwanastilhed . . . Videnskaben kommer med sin Lygte og siger: Taagen er Vanddamp; Skoven er ikke andet end ti tusind Furu-trær; Sjøen bestaar af saa og saa mange Kilogram Vandstof plus saa og saa mange Kilogram Surstof; Tilværelsen af Havfruer og Nirwanastilhed har ikke kunnet paavises . . . Hvad kommer det mig ved? —

For mig er «Sandheden» alligevel de taageslørte Lier og den ensomme Sjø med Havfrudrømmene og Nirwanastilheden. Vandstoffet og Surstoffet er mig ligegyldigt.

Jeg *vil* drømme; jeg *vil* illuderes.

— — Der oppe driver de hvide Skyer.

Der er Fred. Der skal min Sjæl seile engang, saaledes som jeg nu ligger og flyder i denne tunge Bøttepram. Den skal drikke Sol og indaande Æther, og dens Rige skal være hele det uendelige Lyshav, hvor Solflaaderne seiler om, og i hvis klare Bølger de frigjorte Aander boltrer sig som Nereider og Delfiner.

*

Er der en Gud? — «Vi véd ikke.» — Er der en Sjæl? — «Vi véd ikke.» — Skal vi leve eller dø? — «Vi véd ikke.» — Har Livet en Mening? — «Vi véd ikke.» — Hvorfor eksisterer jeg? — «Vi véd ikke.» — Eksisterer jeg i det hele taget? — «Vi véd ikke.» — Hvad véd vi da egentlig? — «Vi véd ikke.» — Kan vi i det hele taget vide noget? — «Vi véd ikke.»

Dette systematiske Vi-véd-ikke kaldes Videnskab. Og Menneskene slaar Hænderne sammen af Beundring og jubler: «Menneskeandens Fremskridt er ufattelige og ubegribelige; herefter behøver vi hverken Tro eller Guder mer!»

Thi Videnskaben har opdaget, at naar en Kjedel koger stærkt, saa løftes dens Laag af den hede Damp; og den er kommen efter, at et Halmstraa tiltrækkes af et uldgnedent Stykke Rav . . . uden at den forresten kan forklare disse Fænomener anderledes end ved Talemaader, som ombyttes hvert tiende Aar omtrent . . . Altsaa har vi ikke længer Brug for Guder.

Jeg kunde snarere undres paa, hvad Brug vi har for en slig «Videnskab»! Herregud, disse Telegraftraade er ganske snedige, og Dampmaskinen er flink; Børsjobberne øver sine Milliontyverier lettere nu end før, og en Bankkasserer kan temmelig let forsvinde med mine Sparepenge, om jeg har nogen; men —. Gudbevares! al Respekt; men — — —

Hvad vedkommer det mig, at Jorden er rund (hvad den ikke er forresten)? Eller at Verden muligens har været Taage (hvad der er tvivlsomt forresten); eller at Fosteret i Modersliv til visse Tider ligner et Hundefoster . . . al den Stund vi «ikke véd», hvad der har fremkaldt et levende Foster, og «ikke véd», hvad der har sat en Taagemasse paa den Idé at udvikle sig til en Verden?

Aa Tomhed, Tomhed. Aa denne værkende Træthed i Panden. Gamle Dr. Faust havde Ret.

«Wie nur dem Kopf nicht alle Hoffnung schwindet,
der immerfort an schalem Zeuge klebt,
mit gier'ger Hand nach Schätzen gräbt
und freut sich, wenn er Regenwürmer findet!»

— Om samme Dr. Faust havde gjort bedre i at tømme Giftbægeret end i at lytte til Paaskemorgensangen — — —

*

«Jesus, Sjælens Brudgom.»

En forunderligt naiv, forunderligt dyb Forestilling.

Den religiøse *unio mystica* indeholder i Virkeligheden netop det, som vi ogsaa forlanger af Kjærligheden. Den uendelige Hengivelse og den hvilerige Lykke. Den salige Hensmeltning og Gaaen over i dette andet Væsen, i hvilket vort eget finder sin Udfyldning og sin Fuldendelse.

*

Troens Vei: «fra Klarhed til Klarhed, fra Lys til Lys; fra Salighed til Salighed.»

Videns Vei: fra Klarhed til Klarhed, fra Lys til Lys; fra Fortvivlelse til Fortvivlelse. —

Man arbejder sig opover den lange Stige, frigjør sig fra den ene Formørkelse efter den anden, den ene Overtro efter den anden, den ene Tro efter den anden, den ene Theori efter den anden . . . indtil man er paa Toppen og ser, at alt er Tomhed og en svimlende Afgrund. Da forstaar man, at det, man før kaldte Formørkelse og Tro, det var venlige Taager, som vilde skjule Afgrunden for os, paa det at vi ikke skulde svimle; man griber endnu en Gang efter disse Taager, men de flyr; ned igjen kommer man ikke; ovenfor er Tomheden; man stirrer og stirrer med rædde Øine . . . til man styrter.

X.

Viel Geschrei und wenig Wolle er Kvindens Navn.

At staa og se paa alt det Spektakel, en Dame laver istand, inden hun f. Ex. kan faa praktiseret sig opi en Karjol, eller inden hun kan bli færdig til at kjøre . . . og saa maa Skydsgutten endda løbe tilbage igjen efter Shawlet! det røde Shawlet! — det er, saa man kan faa Tæring af det.

Og i det hele taget. To Damer paa en Trappe f. Ex., midt i Veien for alle Mennesker . . . de har ingenting at snakke om; de hader hinanden, de kan ikke udstaa hinanden; men — femten Minutter mindst! Frygtelig interessant Samtale; Fru Dahls lille Pige er syg; hun er *saa* syg! det er *saa* sørgeligt! og tænk, Doktoren tror, det blir Difterit! — Nu har jeg i den sidste halve Time havt to saadanne Femininer staaende her udenfor min Dør; og de blir staaende der i mindst tyve Minutter endnu; jeg havde tænkt at sove lidt, jeg; men det kan man altsaa opgive.

«Wenn Männer auseinander gehn,
dann sagen sie: auf Wiedersehn.
Wenn Weiber auseinander gehn,
dann bleiben sie noch lange stehn.»

Og saaledes i alt. Naar de elsker f. Ex. De skrigger op og hylér og graater, saa at vi, som dømmer fra os selv, tror, det gjælder Livet! Mindst! *Faar* jeg ikke dig, min Skat, *hop*-per jeg i Kattegat — allermindst!

Naa, saa faar hun altsaa ikke merbemeldte Skat, og hvad sker? Hun gifter sig med Mads Madsen og faar Børn og Børnebørn og Børnebørns Børn, og naar Mads Madsen spørger hende: var du ikke egentlig temmelig sterbens i Johan von Ehrenpreis den Gang? — saa svarer Grete med et lunt Smil:

«Aa pyt; saadan en Balforelskelse.» —

*

En Kvinde dræber sig aldrig af Kjærlighed.

Hopper hun virkelig i Kattegat, saa er det enten i det hysteriske Haab, at hun derved vil gjøre «ham» svært ulykkelig, eller ogsaa er det af Frygt for — «Skammen».

Alle yngre Selvmordersker findes ved Obduktionen at være frugtsommelige.

*

(August.)

Helt oppe i Meheien sidder jeg; Regnveirstemning; Taage nedover Aaser og Høider; høstligt-romantisk. —

Huldresang.

Jeg sætrer høit under Huldre-Tind;
 der suser i Kløft den vaade Vind.
 Og Renen tusler i Sten og Ur
 og gnager paa Mos og flyr for min Lur.
 Men mellem det krybende Dvergbirk-Krat,
 der piber Snipen hver regntung Nat.

Jeg drev min Buskap der ind en Kveld,
 langs Svarte-Tjern ved Munkestofjeld.
 Og Skodden hang svalende tæt over Kammen,
 og Fjeldkollen sortned i Skyen sammen.
 Og Bjelderne singled og sang langs Sti
 med flygtende Klang, mens vi drog forbi.

Der saa jeg min Gut. Han var mødig og mat,
 havde vildret sig væk i den dybe Nat.
 Men Taagen hun letter for Vift og for Vind,
 og Fjeld kan ei fange fredsælt Sind.
 De flygter og flyr. Det er koldt paa Hei.
 Og nedover finder de alle Vei.

Han saa ikke den, som sad huld der bag
 og lyttede stilt til hans Aandedrag,
 og bøied sig frem mod hans brune Kind
 og saa ham hedt i hans Øie ind . . .
 Og Taagen hun letter, og Sol lægger Vei.
 Der er ikke nogen, som drømmer om mig. —

-- Nu synger det dybt ind i Huldre-Tind;
 nu bjerger vi Bøling i Bergheller ind.
 I Skodden bag Skaret staar Gaarden min gjemt;
 de finder den ei, og Veien er glemt.

huld: usynlig (af *hylja*: hylle).

Jeg længter i langsomme, lange Aar;
men Somre kommer, og Somre gaar.

(Lokker.)

Aa hurulihu!
Kom Gjeit og kom Ku!
for Bergblom og Vove
skal sove.

Og Vinden er kold i de lange Nætter . . .

*

Mærkelig nok: Posten bragte mig et Brev. Jeg overfaldt det med Glubskhed og rev det op . . . (fra hende??!) —

Langt fra. Et Par Forlovelseskort. Hvem? —
Hvadfor noget? Min gamle Medrangler Blytt, Don Juan, Maleren?

Store Himmel. Selv han. —

«Som Haar af Hovedet drypper de bort», eller som daarlige Tænder. Ensomheden spænder sig trangere og trangere om mig. Snart vil jeg være indestængt i den som i en Celle.

En underlig Følelse. Alene. Ganske alene. Som en Fjeldtop; Ansigt til Ansigt med Gud.

Jeg taaler det ikke. Jeg blir gal. Jeg faar vove dette Fornuftægteskab alligevel, for at have nogen om mig. Ikke være alene i den triste Leilighed gennem lange, stormende Nætter, naar Spøgelse sukker og Aander banker; et Ægteskab er vel alligevel det bedste, man kan finde paa til Beskyttelse mod Evig-

heden, der mørk og kold som en Oktobernat vil synke ned over en omtumlet Sjæl i Vildmarken. —

*

— — Næsten *for* korrekt? Næsten *for* udadledig? Intet, som er gaadefuldt; intet, som sætter Fantasia i Bevægelse . . . en brav, dannet, hæderlig, velopdragen Dame; intet videre.

«Havfruen» fra «Folkedybet» var mig for lidet huslig; denne-her er det kanske for meget. Jeg kunde ikke nævne min Hovedpine uden at faa en Opskrift paa et Husraad; ikke ymte om Nerver uden at paa- drage mig Anvisninger til kolde Bade og et regelmæssigt Liv. Jeg saa mig i Aanden som Ægte- mand med kolde og varme Omslag baade her og der, og blev meget betænkelig.

Og hendes Idealer af huslig Lykke . . . Fred og Ro, The og Smørrebrød, Aftenposten og Grød til- kvelds; «og man *bør* jo vænne sig til at lægge sig tidlig» . . . Uf ja.

— Og saa ikke længer ung. Lidt ubestemt Hud- farve; paa Overgangen til at graane.

Intet ungt og rundt og mygt og sig-udviklende længer. Alting saa færdigt. Saa afsluttet. Herefter ingen andre Udsigter end til det overfærdige, det knok- lede. Den lange, sørgelige Opløsningsproces.

Intet friskt Pust længer. Ingen Vaar. Ingen Forjættelser.

Det er saa underlig trist.

Al mulig Agtelse for alle mulige gode og udmærkede Egenskaber . . . Men den Magt, som førte Eva til Adam og sagde: elsk hende! — har ikke havt Tanke for de udmærkede Egenskaber. Kun ét absolut Krav nedlagde han i Mandens Bryst: ung, ung maa din Søns Moder være.

*

Jeg skulde egentlig gaa ind i Kirken og se den gamle Bibel. Men saa husker jeg, at al mulig Turistpøbel har bladet i den naturligvis, og profaneret den, og saa mister jeg Lysten.

Beständig i mine Forfaldstider faar jeg saadan en Sygdom for det gamle. Tanken paa min Mors gamle Vossebibel bragte mig engang til at give ud fire Kroner; jeg gik til Boghandleren og forlangte «en Bibel»; fik den, indpakket i pent blaat Papir; men da jeg kom hjem, var det en ny, net, kjedelig Bog fra 1879 eller saa, trykt med kjedelige, moderne Typer paa kjedeligt, hvidt, umystisk Papir; det var Pokker ikke Bibelen; og jeg lagde den paa Hylden og har ikke seet efter den mer.

Her er virkelig en gammel Bibel altsaa; men saa er den «offentlig».

Saadan en Bog maa være hellig. Et Familjestykke. To hundrede Aars stilfærdig Familjetradition maa følge den. Gamle Bedstemorsbriller maa ligge gjemte mellem Bladene, og Papirstrimler med Notitser og Henvisninger efter hvidskjæggede Bedstefædre. Men

ved de skønneste Steder er der Spor efter haardt prøvede Mødres Graad, og under de dybsindige, gaadefulde Ord hos Profeterne eller hos Christus sees Streger efter alvorligt søgende Mænds tungt førte Blyant. —

*

Jeg reiser. Jeg længes til Byen igjen. Her er ikke noget for mig. Kirkefred og Skovstilhed trætter mig; jeg maa have Værtshuskravl og Gadespektakel.

Jeg har prøvet at vugge mig ind i Tro og Romantik; men det gaar ikke. Den Evne er tabt. Opædt af graa, travle Tankerotter og klam, fugtig Tvivlesop. Jeg maa tilbage til mit Milieu. Romantiken bor i Skovene, Nutidsmennesket i Byen.

Frk. Berner skal være min Trøst. Hun er i det mindste Kvinde. Hun har det moderlige Instinkt. Hun vil hjælpe, mildne, lindre, berolige; maaske kunde hun dog tilsidst jage Spøgelserne paa Flugt og skabe mig et Hjem, hvor jeg kunde trives.

XI.

(X.ia, August.)

Min første Aften blev temmelig hed, og ved Tolvtiden var det mig klart, at jeg burde aflægge en Visit hos Mathilde.

Hun var flyttet.

Et uhyggeligt, moralsk udseende-Mandfolk kom ud i Underbuxerne og bjæffede paa en uefterlignelig norsk Manér, at her ikke var noget — hus, og at «vedkommende Fruentimmer» forhaabentlig var paa Mangelsgaarden. Smeld! Døren i! — Ikke Godnat engang.

Jeg gik; blev underveis overfalden af Traurighed.

Jeg véd ikke hvorfor. Paa Grund af al Tings Ubestandighed eller — — —

Nu sidder jeg her og svartsturer. Det er slet ikke langt fra, at jeg hører nogen bevæge sig ude i Entréen.

Udenfor er mørkt og høstligt. Det har begyndt at blæse; en rigtig Regnvind med Tuden i Porte og Skorstene. Dukkede du op af Natten for mig nu, du blege Havfru fra Folkedybet — — —

Forbi, forbi . . . alt blir forbi. Nu er det f. Ex. forbi med de hyggelige «Burgunderaftener» hos Georg Jonathan.

Han har ikke Tid længer. Han blir mer og mer optaget. Dels med offentlige Affærer, men især med Forretningen. Han arbeider som en Hest, spekulerer i Gaarde, Skove osv., medens hans Kompagnon «feder sig med Dødsboer og uretfærdige Processer». Georg Jonathan «agter at bli rig» nemlig; han «kommer mer og mer til det Resultat, at Livet er uleveligt, medmindre man kan sove i Silkesenge.» — «Ja, men De er jo Demokrat, Mand?» — «Ja; sand Demokrat.» — «Aha.» — «Der er en slet Demokratisme, som vil, at alle skal være Husmænd; saa er der en slet Aristokratisme, som vil, at de fleste skal være Husmænd; vi sande Demokrater vil, at saa mange som muligt skal være Herremænd.» — «Og til en Begyndelse vil dere være Herremænd selv?» — «Ja.» — «Ogsaa naar det maa ske paa andres Bekostning?» — «Paa Dumhedens Bekostning, ja; de Idioter *vil* nu engang betale sin Opdragelse dyrt. Men naar de har betalt en Del, vil de sige: hvorfor holder vi egentlig disse Advokater og disse Lovgreier? — og en vakker Dag vil de da opdage, at den Lærdom dog var Pengene værd.» — «Meget fiffigt.» — «Ja.» —

— «Fra nu af,» sa han iaften til Dr. Kvaale og mig (de stadigste Deltagere i hans «Ungkarlsrangel»); «fra nu af kan jeg kun tillade mig én fornuftig Time pr. Døgn; Resten maa ofres Idioterne. Men for ikke selv at bli Idiot, maa jeg ha denne Anledning til én

Time om Dagen at høre Georg Jonathan tale. Denne Anledning bør De skaffe mig, *Mylords*. Altsaa om muligt Kl. 5 hver Dag, i mit Telt, Universitetsgaden hersteds. For Kaffeen indestaar Fru Jonathan, for Likøren jeg.»

Vi lo og takkede. Dr. Kvaale rev af sig en Vits. «Jeg sætter ogsaa Pris paa at høre Georg Jonathan tale,» gneldrede han med sit godmodige, stygge Smil, «og vil altsaa komme, forsaavidt ingen anden Gaustad-kandidat lægger Beslag paa mig.» (Dr. Kvaale pleier nemlig at paastaa, at Jonathan har Stormandsgalskab).

Georg Jonathan bukkede. «De ogsaa Gram?» spurgte han saa.

«Ja, al den Stund De holder saa gode Spirituosa.»

«*All right.*»

«Og disse exceptionelle Cigaretter . . .»

«*If You please.* Afgjort altsaa.»

«Godnat, De Samfundsomvælder i Silkestrømper!»

«Godnat, De Idioternes dyre Læremester!»

«*Good-bye, Mylords.*» — —

— — Han naar forresten ikke op. Man bruger ham jo en Del, og han er ikke uden Anseelse; men politisk vil han bli holdt udenfor; man vil glemme ham, naar Byttet skal deles.

Han spiller Komædie ganske godt. Men godt nok — spiller han ikke. Han er og blir dem for mærkværdig. For meget Jonathan.

Allerede de mange Malerier og den udsøgte Komfort skræmmer Kristianiahøkeren, naar han stiger ind

over den Tærskel. «Huf, her lugter Kristenmandsblod . . . her lugter formelig europæisk!»

Idioterne er ikke saa dumme, som han tror. De har Instinkt ialfald. De føler det godt —: Advokat Jonathan med den stive Nakke og de hvide Hænder, han hører ikke med til vor Hjord. Der staar dem koldt af ham; de aner, at han bespotter dem i sit Hjerte. I en liden halvpolitisk Soirée hørte jeg en af de ledende Skomagermestre sige: «Jonathan er en meget dygtig Mand; men jeg véd ikke —; jeg kan lissom ikke faa nogen rigtig Tillid til ham!» — En tilstedeværende Storthingsbonde og Lægprædikant nikkede og sa: «Han er Aandsaristokrat.» — De har Instinkt.

XII.

Jeg overfaldes af Rørelse, hver Gang jeg definitivt tager Afsked med et Par gamle Støvler. Disse Tvillinger, der fra Fødselen af og indtil nu saa taust og trofast har fulgt mig, baaret og støttet min Personlighed paa alle dens Veie, og som nu simpelthen afskediges, paa graat Papir, uden Pension, uden Orden — de blir mig saa underlig sørgmodige.

Der er Weltschmerz i deres nedslagne Miner, Bebreidelse og Bitterhed i deres Hængen med Ørene. «Saa *det* er Enden paa Visen altsaa; *det* er Takken! Simpelthen slænge os væk, som man sparker fra sig gamle Elskerinder. Og saa bytte os bort mod disse kjedelige, ferske, sjælløse Skomagerfabrikater, denne Handelsvare, som bare er et Aftryk af Læsten . . .»

«Det er sandt, det er sandt, mine Venner,» sukker jeg. «Men Livet er slig. Vi skifter jo endogsaa Hud, — vor egen kjødelige Hud, som engang var Muskelvæv, Nerver, Blod, Sjæl . . . kaster den simpelthen af, efterhvert som den blir udslidt.»

Og med skaansom Lemfældighed sætter jeg de gamle, skjæve Støvler, der var blevne en Del af mit Jeg, op paa et Loft eller noget andet Sted, hvor de

kan være sikkert gjemte. Jeg kan ikke give dem bort; det vilde være modbydeligt at lade de gamle, trofaste Væsener skifte Sjæl, bytte mig bort mod den første, bedste Slusk eller Landstryger. Men jeg vil heller ikke se dem igjen. Det vilde være som at se Spøgelses, — Skeletter med brustne Hjerneskalder og store, tomme Øine.

- Var det ikke for dette hæslege, moderne Byliv med dets evige Hjemløshed — Nomadeliv uden Ørkenens Frihed, uden Fjeldets Friskhed —, jeg tror, jeg kom til at oprette et Skoggravsted, et Støvlemausoleum. Der vilde jeg ha staaende samlet, Side om Side, ordnede i Afsnit, i Kapitler, alle de Sko, jeg har slidt, og hver Søndag vilde jeg gaa derhen og gjøre min Andagt. Og naar jeg var død, skulde ogsaa Sarkofagen bli hensat der; for hvad er Ligkisten til syvende og sidst andet end vort allersidste Par Støvler?

*

«De har ikke megen Respekt for Litteraturen, Jonathan?»

«Endnu mindre for Litteraterne. Saadan en Skribent er mig som den unge Jypling, der en Aftenstund lister sig ud med bankende Hjerte og blege Kinder for at gjøre Erobringer paa Karl-Johan. Jo, alt vel; Tøsen smiler yndelig, og han opdager, at det ikke er nogen almindelig Tøs; tvertimod; det er en Dame, en Kvinde, en virkelig Kvinde, en, som er blit forelsket i ham bare ved at se ham; han er Gudernes Yndling; han

befinder sig midt oppe i et Eventyr. Og han blir lykkelig og enthousiasmeret og udkrammer al sin stakkels sytten-aars Visdom for Kvindfolket og glimrer med sin Smule grønskollede Aandrighed; for hun skal opdrages! Han lægger alt Planer om, hvordan han vil «hæve» hende, udvikle hende til noget høiere, et Væsen, der skal være ham værdigt; og hun smiler og smiler og er svært modtagelig; — imidlertid er han paa hendes Kammer, og Erobringen er fuldbragt. Hjah! — alt godt og vel; men om Morgen sniger han sig bort fra hendes Hule med Halen mellem Benene; for nu véd han, at hun dog ikke var andet end en Tøite, som iaften vil smile ligesaa huldsaligt til den næste Idiot.»

«Det Fruentimmer er altsaa Publikum.»

«Ja. Idag jubler hun over Deres Bog; imorgen græder hun Taarer over en blødraadden Sypigeroman, og iovermorgen applauderer hun i Theatret et Stykke, som præker det modsatte af, hvad De gav hende ind . . . Saadant et Fruentimmer frir jo ikke en *Mand* til!»

Jeg syntes egentlig han havde Ret. «Imidlertid» — sa jeg — «i Mangel af Jomfruer altsaa . . .» —

«Ja, det siger Litteraterne, og derfor foragter jeg dem.»

— — Isch ja. Jeg i Grunden ogsaa. Det blir Fanden ingen Roman. Det er jo noget gement Sludder altsammen. —

*

Jonathan likte mig ikke idag. Jeg fortalte om Naturen deroppe, om Ensomheden, den gamle Kirke,

Bønderne med deres eiendommelige Dragter og gamle vakre Sprog, til han sa, at jeg var en elendig Romantiker.

«Vi skal ikke ha noget af det der,» sa han. «Kirken skal bli omdannet til Theater; Ensomheden skal bli en Fabrikby paa en halv Million, og Bønderne med deres gamle Buxer og Landsmaal m. m. skal erstattes af intelligente Mennesker, der snakker Engelsk.»

Jeg skjældte paa denne praktiske, kjedelige Forstandstid uden Fantasi og uden Sjæl; han skjældte paa «Reaktionstiderne». «Disse feige Tider, da Folk kryber til Korset —!» sa han. «Leve udadvendt, det er at leve sundt!» — «Sundt, ja; men saa længe lever man udadvendt, indtil alt, hvad der er af Sjæl og Blod i en, fortætter og forhærder sig og blir bare Hud og Horn» . . .

«Imidlertid er det de sunde Tider, som fører Folk fremad,» fortsatte han, «og vi kan være glade, at vi lever i en Tid som denne-her. Nu befatter man sig med Spørgsmaal, som kan løses, og ved at løse det ene Spørgsmaal efter det andet vil vi tilsidst ha gjort Tilværelsen noksaa stilfuld og anstændig. Det er det eneste, som kan interessere Mænd. At handle er Mandens Nydelse.»

«Imidlertid gaar det engelske Aristokrati over til Katholicismen! Og i Paris reiser der sig Røster mod selve Emile Zola; man synes, der er en Side af Livet og Sjælelivet, som har ligget fuldstændig nede i denne Sundhedens Tid . . .»

«*All right,*» sa Georg Jonathan. «Det er de

hysteriske. Naar der har været arbeidet fornuftigt en Stund, og man tilsidst er kommen saa langt, at man saa omtrent kunde begynde, saa kommer de hysteriske og skal ha Rede paa Sjælens Udødelighed først. Det kjender vi. Vi skal foreløbig ikke ha noget af det. Det er som paa Landet, naar der kommer en Fyr og indbilder Bønderne, at de skal fare til Himmels paa førstkommende Lørdag; da sætter de sig til at pleie Sjæla si, og Ageren faar ligge. Vi venter til efter Vaaraannen med det der, begriber De. Ikke sandt?»

«Jo. Vi faar sgu nok vente!» (Skuldertræk).

Han saa paa mig med et speidende Blik. Jeg maatte uvilkaarligt smile. «Fritænkere taaler nok heller ikke Fritænkere iblandt sig,» tænkte jeg ved mig selv.

● *

Frk. Berner har ligget paa Hankø i Sommer; ser godt ud. Brun, frisk Kulør, livlige Øine, unge Bevægelser; naar jeg laa der oppe og digtede hende om til en gammel Jomfru, beviser det bare, at jeg var syg. Gammel! I Paris er Kvinderne unge, til de er 40 og 50 (og det der, hvor Livet er saa anstrengende!); det kommer bare an paa, om man forstaar at holde sig istand. Frk. Berner kunde sgu bli en stilfuld ung Frue.

Alle Mennesker forsikrer mig om, at jeg ogsaa ser godt ud. «Naa, De har havt godt af Fjeldluften!» — Jeg synes pludselig ogsaa selv, at jeg er kommen mig. Og her, hvor der er Mennesker og Adspredelser

(jeg vil deltage lidt mere i Selskabslivet f. Ex.), skal jeg vel snart klare denne min sidste Dumhed. Jeg føler ingen Trang til at se hende igjen. Snarere Frygt. Det vilde bli et pinligt Møde.

*

— «Saa, hun har altsaa virkelig havt Intelligens nok, den smaa, til at søge Trøst for Ægteskabets Savn. Var det ikke du, som fortalte mig det? Om de mange Tilbedere . . .»

«Naa, naa,» bjæffede Mark-Oliv lidt forskrækket; «det var nu ikke saa at forstaa da; det er vist ikke saa farligt.»

«Nei naturligvis; bare i al Skikkelighed naturligvis. — Vore unge Fruer kunde forresten ha godt af at lære lidt fransk Moral; det vilde lette lidt paa deres Martyrium. Og saa fik vi ikke saa mange emanciperede heller.»

«Emanciperte?! Mh, mh;» Markus blev ivrig og holdt Foredrag. Tilsidst udtalte han sin dybeste Agtelse for Frk. Holmsen — «undskyld, Fru Ryen» — fordi hun havde taget sig saa varmt af denne vigtige Sag og alt, som dermed stod i Forbindelse; «hun er paafærde fra Morgen til Kveld; er med overalt; sparer aldrig paa Kræfterne; er med i alle mulige Komiteer og er Førstemand — mh, Første . . . kvind, ah! ha! ha! — overalt, hvor noget nyttigt skal sættes i Gang; hun arbejder slig, at hun ødelægger sig, sover paa Bromkalium hver Nat, — siger min Hustru.»

«Ja, men — Kurtisørerne da!»

«Kurtisørerne?» — Han smilte lumskelig i sit Skjæg som en, der har gennemført en morsom Mystifikation; «svært saa lettroende du er, Gram,» sa han.

«Jeg bér. Jeg vilde bare gjøre opmærksom paa en tilsyneladende Uoverensstemmelse i Dokumenterne.»

«Svært lettroende. Nei, som sagt, Fru Ryen er en meget forstandig Dame; nu vil hun komme til mig og lære at samle og tilberede de spiselige Soparter; saa hun kan komme til at udrette meget godt i Fædrelandets Tjeneste. Kvinden maa vi ha med os, ser du . . .»

Det kom saa braadt og naivt, at jeg maatte le. Han afleverede sit Foredrag om Soppens Nytte og Betydning.

Vi stod ved vort almindelige Hjørne i Karl-Johan og skulde netop skilles for at gaa til hver vort Middagsbord. Da kommer, som sendt af Skjæbnen, én Trille, med tre Mennesker i, to Damer og én Herre . . . Jeg steilede, gjemte mig bag Mark-Olavs brede Skuldre og tykke Haarmanke og satte Lorgnetten paa . . .

En ældre, elegant Herre af et noget forlevet Udseende; en ældre, madamagtig Dame, idiotisk kry over at kjøre saa standsmæssigt . . . og saa hun.

Jeg skulde ikke have troet det. Gusten, rødøiet, slap, med et irriteret, hysterisk Drag om Munden; uhyggeligt lig den gamle Dame ved Siden af sig, men næsten ældre; sygelig, kjed, nervøst opjaget, overanstrengt; — jeg stod stiv af Forfærdelse.

Og af en pludselig, fortvivlet Sorg.

Forbi. Forbi. I al Evighed. Denne triste, uhyggelige Sygehuskabning er det altsaa, jeg har digtet om til en Havfrue og en Løvinde. For hende har jeg lidt alle de taabelige Kvaler og ligget søvnløs saa mangen en hallucineret Nat. —

Jeg trykkede i Taushed Mark-Olivs Haand og gik. Kold og flau og slap, ribbet for min sidste Drøm; ribbet, ribbet. Intet mere igjen. Det er værre at ribbes for en smertelig Drøm end for en behagelig Virkelighed.

— — Jeg skulde givet mit Liv for at have set hende som Bacchantinde, halvnøgen og kjæk paa en høi Triumfvogn, med Roser i Haaret og et haanlig-vellystigt Smil, fulgt af ti fastlænkede Tilbedere med Tungerne ud af Halsen

*

Dette var det værste.

Jeg har ikke engang min Sorg igjen.

Bare et evigt, nagende Samvittighedsspørgsmaal: er dette din Skyld? —

Men i Samvittighedsnaget en Draabe smigret Forfængelighed — —

Og i Forfængeligheden et Atom Selvforagt.

XIII.

(November.)

Dette haabløse Veir. Regn og tudende Storm;
Banken og Larm med Tagstene og Porte; Hyl i Skor-
stenspiberne, Regndrev mod Ruden. Veir til at gaa
under i, synke, forfalde; drukne; tumle ud i Akerselven
en stummørk Kveld; ingen vilde høre Dødsskriget.

Det store Ligtog
gaar gjennem Verden.
Mefisto synger
som Klokker foran Færden.

«Er der intet mer igjen,
din Sjæl kan vinde Ro paa, —
trøst dig, trøst dig, snille Ven,
Døden kan du tro paa.»

XIV:

(2. Jan. 87.)

Nu har jeg ranglet pent en Stund; Theleskaber og Juleballer. — Man faar taale det.

Jeg har jo Frk. Berner. Blir det for trist, kan jeg altid sætte mig til at konversere hende. Hun er ikke dum. Gudskelov.

Men iaften kunde ikke hun heller hjælpe. Jeg var umulig. Kjedsomheden overvældede mig; Tomheden blev til Tristhed, til Kval, til fysisk Lidelse.

Jeg var «forkjølet».

— Uf, det er værre. Det er værre end som saa. Det er Døden og Afgrunden. Det er Amen og Slut. Jeg er ikke ung længer. Jeg er den ældre Herre.

Det er ikke mig, de søger, de smaa danse- og kyssegale Bachfische. De ser først efter, om der ikke skulde være en eller anden rødkindet Han-Bachfisch at slaa sig sammen med, og først naar ingen saadan findes, eller naar han viser sig troløs og kurtiserer den kjedelige Marie — kommer de surmulende til mig. Jeg faar Furtedansene. Og inklinerer de for mig, føler jeg det i hvert Ord og ser det i hvert Blik, at de gjør det ene og alene med Hensyn til bemeldte

Han-Bachfisch; for at gjøre ham jaloux. Min Tid er omme.

— Aa, jeg kjender dem. Jeg var selv engang 20 Aar; interessant bleg med en liden net, blaasort Silkesnurbart; netop noget at kysse. Og man havde sine smaa Held. Men . . . dum naturligvis. Forstod ikke, naar de bød mig sig selv af fulde Skaaler; havde Skrupler, Principer, Samvittighed, — Feighed. Feighed nemlig. Hele «Moralen» er lavet af sky, rædde Fyrer, som ikke turde løfte et Slør . . . og saa af Herrer i min Alder.

— Aa vi Æsler og Æsleres Sønner. Der er en Tid, da man kunde være lykkelig; da man har Illusioner, varmt Blod, friske Nerver og Hjerner — alle Betingelser for at nyde fuldt og helt, give sig helt hen i Øieblikkets Rus, føle Saligheder, som er mere værd end al Methusalems Ærværdighed. Men saa kommer Moralisterne. Vogt dig! Tænk paa din Helbred! Tænk paa din Skaber i din Ungdom! Tænk paa Alderdommen! Leve gammel for at dø ung! — Og den unge Stymper, der allerede af Naturen er sky nok, mister alt Mod. Lukker sig inde paa sin Hybel og fantaserer. Og sukker. Og har Samvittighed.

Nu er det for sent. Nu kan jeg græde over den spildte Naadens Tid. Saadant forstaar man altid først bagefter. —

— I den Grad er jeg «ældre», at de unges Naragtighed allerede begynder at ærgre mig. Jeg forarges, føler mig krænket i min Blufærdighed; sittlich

entrüsted. Pebersvendgalde, Gammelmandsnag! Jeg ækles ved at se alle disse Smaakunster, al den Løgn og Tyvagtighed og lystne Nederdrægtighed, de udvikler, disse unge forlibte, for at slippe bagom en Dør eller hen i en Krog og klemme sig ind til hinanden . . . De er istand til at forraade sin bedste Ven, sin Far, sin Mor, paa Ære og Liv, for i et Øieblik at kunne snables med fugtige Snuder eller hviske hinanden i Øret ækeltkjæle Ord. Jeg kjender alle de Kneb, og naar jeg ser deres Øine, mens de hemmelig pønser paa letfærdig Svig, da er disse Øine som Tyves Øine . . . gule, syge; akkurat som Øinene paa en Kleptomant, naar han har fornummet Skimtet af Sølvske. —

— Naar Fanden blir gammel, gaar han i Kloster. Fælt rimeligt; hvad skulde Stymperen ellers ta sig til?

XV.

Den Hædersmand Brun gaar og lirker og vil ha ud af mig, hvor meget han egentlig betroede mig paa hin ulykkelige «Ungkarsaften». Jeg har Moro af ham.

«Du sa, at din Kone er en Xantippe,» siger jeg.

Han blir rød og høitidelig. «Det *kan* jeg ikke ha sagt! Det er stygt af dig at sige saadant. Hun er nemlig absolut det bedste Menneske» osv.

«Hun kan ikke sætte Knapper i en Vest engang! sa du.»

«Naa, den Slags Smaatterier; tror du kanske, at der findes noget Ægteskab, hvor man ikke slaas lidt iblandt?»

«Aa nei. Sandt at sige, Brun, saa fortalte du mig ikke andet, end hvad enhver lykkelig Ægtemand fortæller ved den tredie Toddy.»

«Jøsses; du kan vide . . . Man er Menneske, om man er gift ogsaa; man kan bli ærgerlig, og der er en og anden Rivning; naar to Mennesker skal leve sammen, kræves der altid en vis Resignation; men du maa ikke indbilde dig, at jeg vilde bytte med dig»
o. s. v.

«Aa nei. Snarere kan jeg komme til at bytte med dig — anskaffe mig et Ægteskab, jeg ogsaa. Værre har du ikke skræmt mig, Far!»

Hele Fyren saa ud som et Lettelsens Suk, og han blev bare Fortrolighed.

«Ja, du skulde gjøre det. Man blir saa lugtende lei af dette Ungkarlsliv. Du véd, i et Ægteskab kan der ogsaa være onde Tider; man gaar og er Uvenner, skjendes for en Bagatal, ja indbilder sig kanske, at man er rent kjed af hinanden; det maa du være forberedt paa; jeg skal sige dig, det er alle disse taabelige, dumme Illusioner, som er det værste; Ægteskabet skal absolut være et Paradis og alt det der. Man kan Skam mangen Gang synes, at det er noksaa ækelt og uudholdeligt; rigtig vondt kan det være. Men saa ser man jo, hvor stilfærdigt tappert hun gaar der og bærer det, lider vondt, men lader som ingenting, greier alle disse kjedsommelige Hverdagsligheder roligt og jevnt som ellers; kommer pludselig med et eller andet lidet rørende Træk, som viser, at hun nok egentlig gjerne alligevel vilde være Venner med denne Grinatussen sin . . . Ja, pludselig en vakker Dag er Forstemtheden over, og man sidder med Armene om hinandens Hals ganske forundret og synes, det er akkurat, som da man var nyforlovet! — Tja.»

Han saa rørende lykkelig ud. Der var endnu Glans i hans Øine efter den sidste Forsoningsscene. —

«Og,» fortsatte han, «saa føler man sig saa tryk og sikker og vel anbragt. Man kjender hende jo og véd, hvor gjennembra og god og tilforladelig hun er

i Bund og Grund, og véd, at hun kjender Manden sin, og har Rede paa hans Skavanker og Feil, men holder af ham alligevel . . . Ja, det er altsaa saadannoget, som man aldrig kan komme til at opleve som Ungkarl.»

— — Det er nok, som han siger. Det er Tilforladeligheden, det kommer an paa. Den store, hvilerige Tillid. —

*

Pastor Løchen interesserer mig. Det gaar altsaa virkelig endnu an at tro, og i denne Tro at finde Hvile.

Den, som kunde «blive Barn igjen». «Den Kristne kjeder sig ikke,» har jeg etsteds læst; — store Gud, leve uden at kjede sig! — Jeg forstaar det altsaa ikke.

Men jeg gaar og lider af mine Savn, ribbet for Drømme og Illusioner, og fryser i denne «Erkjendelsens» Vished, at «intet kan vides». Denne *æterna nox sine luce* kan bæres med en vis Flothed, saa længe man er ung og har sit Haab i Behold; men blir man gammel og alene, er den ængstelig og fuld af Spøgelse. Det værste er, at alt er saa ligegyldigt; naar man er færdig med Smaapigerne, er der ikke stort mer. Der er intet, som hjælper: Alt er eins Bier; der er ikke Forskjel paa godt og ondt engang. Jeg ser endnu kun ét Spørgsmaal, der kan interessere mig; det nemlig: hvorledes man paa bedste Maade skal dø. —

«Sandheden»? Gives der paa Jorden noget mere ligegyldigt end «Sandheden», al den Tid vi véd, at intet kan vides? Og naar man ikke kan faa det bedste, saa resignerer man ved det næstbedste. Kan jeg ikke faa Sandheden, vil jeg være taknemlig for . . . *Fred.*

*

Forunderligt, hvor denne Forelskelse blev som strøget af mig. Jeg er bleven saa kold, saa kold. Det værker bare lidt der inderst inde, hvor Drømmen havde sine Rødder.

— Hvis der forresten har været nogen Forelskelse. Det er vel Sagen, er jeg ræd. Det var vel bare «Pan». Den store Sanselighed. —

— Stakkels Pige. Nu gaar hun og slider med Kvindesag og anden Barmhjertighed. Det er vel for hende, hvad Bægeret er for mig, et Bedøvelsesmiddel. So leben wir, so leben wir, so leben wir alle Tage — —

*

Jeg vanker temmelig ofte hos Løchens, og Folk begynder alt at gifte mig med Frk. Berner.

Det véd hun; saa vidt kjender hun Verden og Karl Johan. Og naar hun alligevel viser mig den samme uforanderlige Velvilje, saa kan hun vel ikke ha noget synderligt imod det. Hun var istand til at sige

Ja, om jeg bød hende min Arm til et «Fornuftægteskab.»

Og hvorfor ikke?

Jeg har intet imod hende, og jeg har Tilliden. Tag dig sammen denne ene Gang, Gabriel; red dig i Havn. Hun vil bli en præsentabel Frue, en forstandig Veninde og en overbærende Kone; det er, hvad du trænger. Ro, Tryghed; et godt Hjem, ordnede Forhold; aah; det kunde være paatide. Endelig engang høre nogetsteds hen . . .

Et mærkværdigt Greb har hun paa at behandle mig. Og det er egentlig det, vi vil, naar vi gifter os: faa nogen, der forstaar at behandle os. Forstaar at stemme Nerveharpen. Det er hendes eget harmoniske Væsen, som virker, meddeler sig. Saa vækker den klare Akkord alt, hvad der findes af Tonemulighed i dens Nærhed, til Medklang og Samklang.

Ogsaa hendes Religiøsitet tiltaler mig. Der er noget gammeldags trohjertigt og trygt ved den; «naar jeg lægger mig til Hvile, Engle ved mit Leie staa» . . . det er noget andet end Spøgelse og *Spirits*. Saadan en gammel, nedarvet Familjetro er som Ankeret i det svinglende Skib; Gud véd, om hun ikke en Dag kunde bede mig til Ro, naar de store Angerster kommer. —

*

Denne fredelige, husvalende Tanke om et eget Hjem! som et oplyst Vindue i Vinternattens Mulm

lokker den og maner og drager og fortryller den ensomme, halvtforkomne Vandringsmand.

Jeg gir alle Sværmerier og alle Bachfiske en inderlig god Dag. Jeg vil hvile og drømme ved Hjemmets Arne.

Smag, Hygge, Komfort; et gammelt Stueuhr og en gammel Bibel . . . og i Dagligstuens Hjørne et lidet Klaver, hvor alle de tusinde bløde Melodier slumrer, og alle disse Akkorder, som klinger Sjælen til Ro. —

Jeg *vil* gifte mig.

XVI.

Lykkeligt det Menneske, som har en Ven, der ikke tilsidst kommer med Obligationsblanketten og ber ham paategne.

Uvenner er slemme, men Venner er slemmere. «Hvad vil han bruge mig til?» er det eneste, jeg tænker, naar nogen kommer og siger, at han er min Ven. —

Denne rædselsfulde Kamp for Tilværelsen gjør, at vi ikke kan være Venner engang. Vi tvinges til at benytte hinanden, udnytte hinanden, bruge, misbruge, bedrage hinanden, og saasnart vi er 30 Aar, tror vi ikke længer et Menneske.

Hvis jeg nu altsaa skulde gifte mig, maatte jeg selv gaa til gamle Venner med Obligationsblanketten. Mine Finanser er i den herligste Uorden. Hun har endel Penge, siges der; men man vil dog ikke gaa som en Fant og slaa Mynt hos sin Forlovede.

Desuden; hvem véd. I dette vederheftige Land vil i Regelen ethvert «rigt» Menneske ved nærmere Eftersyn vise sig at eie — akkurat Klæderne paa Kroppen.

Jeg kunde risikere at faa det Svar: aak, du, der

er nok ikke stort igjen af den Rigdom. Maaske har hun — som jeg — en gammel Tante, ved hvis Død hun har Udsigt til at arve 6000 Kr. . . . forudsat, at den gamle Helligmikkel, hos hvem den merbemeldte Tante bor, ikke faar hende til, paa Dødsleiet, under Bøn og Paakaldelse, at forandre Testamentet til hans — Helligmikkels — egen Fordel. —

*

«Ja-ja; ja-ja! De kan jo forsøge!» gneldrer Dr. Kvaale; «De vantrives som Ungkarl, og det kan da være Experimentet værd . . . Strikken har De jo som sidste Udvei i ethvert Fald.» —

*

I det negative har alle Ret, — ogsaa Theologerne.

Som Løchen siger: med «Garantierne for Erkjendelsens Paalidelighed» staar det over den hele Linje elendigt til. Selv Filosofien, hvis Opgave altsaa egentlig skulde være at skaffe denne Garanti, bygger paa en ubevislig Forudsætning. Nemlig paa den yderst vovede Antagelse, at vi i det hele kan erkjende noget.

Hvad er rødt? — *that is the question*. Svaret findes ikke, før Hjernen er bleven sig selv gjennemsigtig . . . et Øie, der formaar at se ind i sig selv.

I det Mørke, som nu hersker . . . vi kan jo ikke komme bag paa vor egen Bevidsthed . . . blir det

maaske dog vor eneste Redning at «føle os frem» til Sandheden, ane den, følge vort Instinkt — som Insektet sine Følehorn.

*

Disse væmmelige Poeter, især disse Franskmænd . . . udlevede, elendige Fyrer, som tyller i os al deres modbydelige Hypokondri og al deres Miltsyge og Rygmarvstæring og gamle *verole*, hvilket de altsammen fiffer op med store Navne og kalder det Verdenserfaring, Virkelighedstroskab, Pessimisme . . . jeg hader dem simpelthen.

Jeg vil gifte mig og læse Marie.

*

«Nok saa stilfuld» skal Tilværelsen efterhaanden bli, lover Jonathan, — hvis vi vil være taalmodige og maadeholdne og selvfor nægtende og stadig bare beskæftige os med Løsningen af «de Spørgsmaal, som kan løses».

Jeg kan forstaa, at man blir træt af alt dette Maadehold. Der er Kræfter og Krav i os, som forlanger mer. —

«Lykke! Lykke!» forlanges der. — «Saa megen Lykke som muligt,» svarer Engelskmanden. — «Ja, men det har vi ikke Brug for,» svares der; «vi forlanger *Lykke!*» — «Well, well; saa megen som muligt,» gjentager Engelskmanden. — Om man da tilsidst blir

rasende og siger: da heller ulykkelig *sans phrase!*
 . . . Jeg kan forstaa det.

Taalmodighed er en Smaaborgerdyd. Jeg er kjed af at resignere.

*

Fanny har aldrig elsket mig. Det var ikke andet end den 25-aarige Kvindes hysteriske Behov for en Mand.

Deraf min Kulde. Paa nært Hold var jeg ligegyldig som foran en Marmorblok. Havde hun elsket mig, saa havde hun revet mig med; kun overfor den kolde Kvinde beholder Manden sin Sindsro.

Bag Frk. Berners beherskede Ro er der mere ægte Varme end bag al Fannys lavede Forelskelse.

*

(*Champagnestemning*). Gamle Sølvsmykker gjør mig vanvittig. Jeg gav ti Aar af mit Liv for en Samling af Broscher og Filigransarbeider. Redaktør Klem gav den sædvanlige Soirée dansante paa sin Kones Fødselsdag. . . . «min Kone, ser De, det er nu engang noget aldeles enestaaende» . . . og der bar Frk. Berner saadant et rigtig stilfuldt gammelt Sølvsmykke — indvandret over Lübeck for fire Slægtled siden, sa hun; pragtfuldt simpelthen! Jeg blev forelsket i hende i den Anledning; jeg gifter mig med hende bare for at bli Eier af den Broschen —

Gamle Sylgjer — og gammel Porcellæn — og gamle Bibler — og gamle Kirker — og gamle Violiner — og gammel Vin . . . og unge Piger; unge, stilfulde Fruer ogsaa, lad gaa . . .

Deilig er Jorden,
 prægtig er Guds Himmel,
 skjøn er Sjælens Pilgrimsgang;
 gjennem de fagre
 Riger paa Jorden
 gaa vi til — Gud-véd-hvor — med Sang.

*

Iaften havde jeg paa et hængende Haar nær friet. Det faldt sig saa naturligt i Samtalens Løb; Spørgsmaalet svævede mig allerede paa Tungen: end vi to da, Frøken —?

Men i samme Øieblik vendte hun Hovedet saaledes, at jeg pludselig saa . . . troede at se den begyndende Gammeljomfrufold ved den ene Mundvig.

Spørgsmaalet visnede. —

— — Var hun forresten, som hun pleier at være, iaften? Jeg havde et Par Gange en ubestemt Følelse af at være negligeret.

Jeg faar tage mig sammen; nu eller aldrig. Ingen Smaahensyn mer. Hjemmet vinker mig; et hyggeligt, stille, dannet Hjem, hvor Freden bor, hvor der er Harmoni i alt, i Sjælens Stemninger som i Stuernes Farver. Det er jo ingen Elskerinde, jeg forlanger; kun en stilfuld Frue og en dannet Kammerat. Og jeg kan netop tænke mig Elisa Berner i den Rolle.

XVII.

(10. April 86.)

Jo; Frk. Berner var anderledes mod mig i det sidste, og iaften kommer jeg derhen efter to Dages Fravær og faar høre, at hun er reist. Til Bergen. En «venlig Hilsen» var der til mig og til «alle de andre udmærkede Venner» i Kristiania.

Fru Løchen (som er hendes Søster og ikke hendes Kusine) var lykkelig og næsten rørt. «Tænk Dem; det er virkelig en hel Roman; hendes Ungdomselskede, som har levet nede i Bordeaux i alle disse Aar, han er bleven Enkemand for en Tid siden; men Elisa var ikke glemt, og tilsidst reiste han hjem til Bergen for at høre, hvordan det stod til, og en vakker Dag faar Elisa Telegram —: «Jeg venter dig i Bergen — kom — hvis du virkelig nogensinde har tænkt paa mig.» Og saa kan De vide, Elisa betænkte sig ikke. Hun har nok altid tænkt paa ham, hun, Stakkar.»

Jeg sad der og maabede noksaa dum; brast tilsidst i Latter. Fru Løchen saa forbauset og fornærmet paa mig, og Visitten blev temmelig kort.

*

De Kvinder, de Kvinder.

Hun giftede sig af Kjærlighed alligevel. Dette

med «Fornuftægteskabet» var altsaa bare en Nød-Theori, opfunden, som alle slige Nød- og Resignations-theorier, til Hjælp og Trøst i de onde Dage, da det, hun havde sat sin Lid til, svigtede og brast. Og Kjærligheden hersker og seirer fort væk, trods alle Ungkarlsbetragtninger og trods alle Pebermø-Theorier, trods al Filosof-Visdom og trods alle bitre Erfaringer, og Menneskene gaar i al Evighed og træller under dens Aag og gjør sig til Narre, Æsler og Hornkvæg.

Men de, som ikke vil trælle under dens Aag, blir endnu større Narre og endnu større Æsler. Nu faar jeg gjøre som min salig Far: finde mig en Vossepige, med hvem jeg kan træde den Dødningsdans; for med en Kvinde gaar en Mand under, og uden en Kvinde kan han ikke leve. —

Thi saaledes blev det bestemt af Naturens Visdom: at det ene skulde være vondt, men det andet værre; paa det at alle kan blive ulykkelige og tilsammen sukke i Smerte indtil Forløsningen, da denne Jordens Bule skal opbrændes med Ild.

*

Jeg havde vænnet mig til Tanken om et Hjem nu; jeg troede næsten, at jeg var i Havn, og at denne lange og besværlige og glædeløse Ungkarlsseilads nærmede sig sin Ende.

Under hvilken forbandet Stjerne er jeg født? Eller var der en ond Fe ved min Vugge, der sa, at jeg vistnok skulde «naa», hvad gode Feer havde lovet

mig, men at det ønskede altid, naar jeg greb efter det, skulde glide mig ud af Hænde?

Hvorfor skal jeg være saadan et Halvmenneske; hvorfor denne bestandige Lamhed i Beslutningen, denne Mangel paa Evne til at gribe det rette Moment, denne aandelige Paralyse; hvorfor skal jeg bestandig gaa som en Nar fra Livets Bord, fordi jeg aldrig kan bestemme mig til at tage Plads, før Pladsene er optagne?

*

Jeg opgiver det. Jeg gider ikke mere. Det er bestemt i Guds Raad, at jeg skal hensmuldre i Ensomhed. Drikke mine reglementerede Kvanta og snakke med mig selv. Tumble drukken i Sjøen en Nat eller dø i min Seng af et Tilfælde. Ingen er tilstede, som kan hente Doktoren; Dødsfaldet blir ikke bemærket før to Dage senere; da bryder man Døren op og finder mig med angstopspærrede, brystne Øine. —

Saa sætter jeg mig altsaa taalmodigt tilrette paa min Krak i Departementet og gaar alle fødte Kopistens Gang. Gulner hen som en gammel Fogedforretning. Sidder hver Aften i min Krog paa Grand Kafé med en Avis i Haanden og lader, som jeg følger med; lader, som jeg lever. Hvorfor ikke? Der er mange, som lusker sig gjennem Verden paa den Maner. Jeg duer ikke til andet; saa faar jeg due til det. Det er paa sin Vis en fredelig Tanke; — naar jeg opgir Livet, vil jeg ikke mere komme i disse Situationer, som jeg aldrig kan klare.

Nu hvil dig Borger; det er fortjent. —

XVIII.

(Juni 86.)

Det er forbi med den Tid, da jeg drak for at bli glad. Nu forlanger jeg bare at bli ligeglad. Livet er et bestandigt Afslag.

Men det gaar ikke. Denne fordømte Sommertid med sin Varme og alt det kjedsommelige Lys duer ikke rigtig for den Slags Øvelser.

Egentlig har hver Aarstid sin Last. Det er i de mørke Maaneder, Alkoholen regjerer. I den lyse Tid er det Fruentimmerne.

Kun for Dyden har Gud ingen Maaned indrettet i vor Almanak.

*

Nogen, der kan erstatte mig Mathilde, finder jeg ikke. Hvor Fanden skal jeg faa lidt Galgenhumør fra igjen?

Alt vel overveiet, har jeg i den senere Tid været gement høitidelig.

Op, Sjæl, og slaa paa dine Strenge! Sønner af Norge; Ifjol gjætt' e' Gjeita; Smilende Haab; Ola Høiland er rømt — —

XIX.

(September.)

De Kredse, i hvilke Frk. Berner fik mig ind, holder paa mig, hvilket er bra. Den Smule Selskabsliv strammer, og der er Sløvelse i det. De Folk, jeg træffer der, er mig vistnok meget uvedkommende. Men jeg har ikke noget videre imod dem heller. Det er godt Gjennemsnit. Solide Grundsætninger og patente Maver. Af og til en Hun, der lader sig se. Prægtige, hyggelige, kjedelige Mennesker.

Men hvor længe jeg holder ud —? — Det er anstrengende. Gaa der og lade, som om man er med, lade, som man er interesseret . . . egentlig har jeg nok aldrig før vidst, hvad Ligegyldighed er. Det er ikke bare Indifferens. Potenseret op til sin rette Høide er Ligegyldighed en positiv Lidelse.

Jeg skjelner ikke længer mellem de forskjellige Selskaber og Sammenkomster (Baller iberegnete); det er altsammen den samme Taage med Skygger i. Naar man ikke længer kan drive det til en Forelskelse, blir der tilsidst bare én stor Opgave igjen: at kvæle Gispen. Det gjør man altsaa bedst ved Hjælp af Alkohol; ved Champagnen blir man sogar livlig. Gjør Vitser og snakker Litteratur. Naar man endelig har faaet Dampen helt op kanske, er Historien forbi. Man følger den uundgaaelige ældre Dame hjem, holder sig skades-

løs for den tabte Aften ved en eller anden større Dumhed, vakler saa træt og ækel hjem til sin Hule ved det første eller andet Hanegal.

Og naar man kommer hjem, er alt koldt og øde og tomt og mørkt, som Ulvens Hi, som Uglens Hule. Ti Gange heller en Gardinpræken; den vilde i ethvert Fald ende med et Kys. Og selv den sinteste Gardinpræken betyder jo kun, at der er nogen, som har ventet paa en, at der er nogen, for hvem ens Leben und Treiben har Interesse, et Menneskehjerte, som tager Del i ens Liv . . . Aa, denne evige Rædsel og Gru: at være allesteds fremmed. — —

— — Nu er Klokken fem. Godnat, Verden. Udenfor begynder det alt at lyde Skridt. De lykkelige Mennesker. De har sovet helt siden Klokken ti og skal nu hen at bestille noget. Noget nyttigt, noget, som der er Mening i. Aah! den som var Fabrikarbejder. Væmmelige, modbydelige Væsener er vi, vi Samfundssnyltere . . .

Gaa og læg sig, for Fanden —

*

«Det blev ikke noget af det alligevel med dette Ægteskabet Deres?» gneldrede Kvaale ikveld paa Hjemveien fra Jonathan.

«Nei,» sa jeg. «Jeg betænkte mig. D. v. s. jeg betænkte mig for længe.»

«Ja, ja,» sa Kvaale; «jeg kan vel ligesaa godt gratulere som condolere.»

»Naa. Som De vil.»

— — «De har levet lidt meget,» fortsatte han om en Stund, «og hun . . . har vel ikke levet. Det er altid farligt med sligt. Ægtemænd i den Stilling . . . gaar i Almindelighed *ad undas*. En nogenlunde skikkelig Elskerinde — jeg mener en, som er nogenlunde forsigtig om sig — er for Mandfolk af Deres Art dog det fornuftigste.»

«Ja, bare jeg kunde finde en, som ikke var mig altfor ligegyldig.»

«Aahaa,» mumlede han.

«Nei, nei, ikke netop *saadan* at forstaa . . . Jeg mener bare, at jeg ikke er rigtig færdig endnu med Ungkarlssentimentaliteten.» — —

*

«Man skal forstaa at indrette sig slig, at der blir et vist rimeligt Forhold mellem Nydelse og Lidelse,» — sa jeg engang til Fanny.

Hun svarede: «Ja, vi Kvinder kan ialfald ikke det. Vi maa ta Livet, som det blir indrettet for os af alle mulige andre.»

Hun havde Ret — ikke blot for Kvindernes Vedkommende. Hun havde ubetinget Ret. Bestandig er det Barnet, som har Ret, og Vismanden, som vrøvler. Det var nu ogsaa en Frase: «indrette sig»! —

Nei; Livet blir indrettet for os — af alle mulige andre. Det gaar enhver af os slig, som Herren sagde til Simeon: «De skulle binde op om dig og føre dig didhen, hvor du ikke vil.» Jeg husker endnu,

hvor det Ord fyldte mig med Skræk, da jeg som liden læste det i min Bibelhistorie. Det lagde sig for Brystet paa mig som Asthma; jeg fik ikke puste. «Føre dig derhen, hvor du *ikke* vil!» —

Ikke blot er Livet «indrettet for os»; men vi er os selv givne. Jeg véd ikke, hvem der har skabt mig, men jeg véd, at den, der skabte mig, han forudbestemte mig i alle mulige Henseender. Han satte det og det bestemte Forhold mellem Evne og Vilje, mellem Lyst og Kraft; han lagde mig i Blodet de og de Drifter af den og den Styrke, og til Herre over disse Drifter satte han et Jeg, som havde netop den og den bestemte Evne til at concentrere sig i en Beslutning.

Saa satte han Mekanismen igang, og jo mer den gaar, desmere blir den, hvad den var anlagt til. Det, der fra først af var svagt, slides og blir svagere; desto mere overmægtigt blir det, som fra først af var stærkt. Og skjævere og skjævere gaar det hele, indtil endelig en Fjær springer, eller en af Axerne. —

Ikke med min bedste Vilje kan jeg forandre de Grundforhold, der konstituerer Individet G. Gram; min «Vilje» er nemlig selv afhængig af disse Grundforhold. At være Gabriel Gram vil sige: ikke at ville være noget andet end Gabriel Gram. Jeg ser mine Mangler; men ved disse selvsamme Mangler er ogsaa min Vilje bestemt; den kan altsaa ikke ville udover dem. Ved stærke Suggestioner kan den drives til at gjøre et Forsøg; men Udfaldet blir: de samme Feil i nye Former. Den omvendte Slyngel er og blir en Slyngel; kun øver han nu sine Slyngelstreger i Guds Navn.

Hvis jeg fra først af er saa sygelig anlagt, saa disharmonisk i Grundsystemet — i Nerver, Hjerne, Rygmarv, Ganglier —, at alt blir mig Lidelse; hvis jeg altsaa fra først af mangler Grisens og Filisterens rolige, gudhengivne Sind, — saa kan jeg ikke bli Filister eller Gris, hvor gjerne jeg «vilde»; til syvende og sidst er jeg nemlig ikke istand til at ville det. Jeg kan beundre, jeg kan misunde Georg Jonathan. Men ville være ham — det kan jeg ikke.

Og saa blir Livet for mig Lidelse — med alle mulige Forsøg, jeg maatte gjøre paa at «indrette» mig.

— «Lidelsen er ogsaa Nydelse,» siger Jonathan; «den er for Livet, hvad Saltet er for Maden!» — Det kan gjælde for den sunde, hvis Lidelser altsaa hverken er særligt dybe eller synderligt varige, — forbigaaende, mer eller mindre voldsomme Uveirsbyger, der bare gjør det paafølgende Solskin saa meget skjønnere. Men det gjælder ikke for den, hos hvem Lidelsen er det normale. Ikke for den, der er saaledes anlagt, at han bare kan nyde Glæden negativt, d. v. s. føler Savnet, naar den svinder, men ikke Lykken, naar den er tilstede; ikke for den altsaa, hvis Liv oscillerer mellem Kjedsomhed og Savn. For ham er Lidelsen ikke Salt til Maden, men Malurt i Bægeret; den er ikke blot bitter i sig selv, men forvandler ogsaa Glæden til Bitterhed.

«Et rimeligt Forhold mellem Glæde og Smerte», naar Smerten = Smerte og Glæden ogsaa = Smerte! Er det ikke mærkværdigt, at et voxent Menneske kan sige sligt? —

XX.

(Nytaarsdag 1887.)

Dette evige Einerlei. Dette afvexlingsløse, begivenhedsløse Graat-i-Graat, som gjør, at jeg gaar og plager mig med mine Dumheder fra igaar og iforgaars, fordi der aldrig hender noget, som gjør Skille, sætter Punktum og Finale og nyt Kapitel, gir Absolution og Forglemmelse for igaar og iforgaars ved at tvinge Alverden til at tænke paa noget nyt! Jeg kan forstaa, at man gaar hen og begaar et Mord for at bringe i Forglemmelse den lille Tankeløshed, hvori man gjorde sig skyldig forleden Dag, og mer end engang ønsker jeg Verdens Undergang, forat mine Dumheder kunde gaa tilgrunde med det samme.

Hvad hjælper det, at et Aar gaar under? Det gaar under, men bestaar alligevel, som Mindet om en død.

Synder kan forlades. Men Dumheder! Hvilken Gud skulde tilgive dem? — Dem maa man tilgive sig selv, og hos en selv er der ingen Tilgivelse. Kun Forglemmelse; men Dumheder er det vanskeligt at glemme. Ens Glemsomhed er ikke paalidelig overfor dem. Forglemte Dumheder er som sunkne Lig; en

vakker Dag flyder de op igjen. Mangen Herrens Gang stanser jeg pludselig paa min Vei, stønner høit og bider mig i Tungen; da har jeg paa min Erin-drings Vande stødt paa saadant et opflydt Lig, — en gammel, glemt Dumhed, som pludselig ligger der og ler til mig med glisende Tænder.

Der er Mennesker, som jeg ønsker Livet af. Hvad har de gjort mig? De var engang Vidne til, at jeg bar mig dumt eller daarligt ad. Hver Gang jeg hører, at saadant et besværligt Vidne er himmelfaret, falder der en Sten fra mit Hjerte. Vidste Menneskene, hvilken Tjeneste de gjør hinanden ved at dø! —

— — — Hvorfor Satan skulde jeg drikke det Glas for meget! I de Omgivelser; under de Omstændigheder! — Offentlig Skandale overfor et helt Selskab . . . skjælde en Mand som Pastor Løchen ud paa den Simplexmaner . . . Folkeagitatorsnak, Arbeider-samfund . . . «Ikke Sølv, ikke Guld, ikke Kobber i eders Belter» — æsch. — Dumheder; Dumheder . . . glemme; aldrig se ham mer — —

*

Georg Jonathan har Ret. Først ødelægger man systematisk sine Nerver; naar man saa er blit syg, blir man Pessimist og siger: Verden er en Ørken. Og da Verden er en Ørken, maa der være et Paradis; thi ellers blev Livet meningsløst!

Men da denne Logik er lidt tvivlsom, maa man have Hjælp for at kunne tro. Den eneste Hjælp,

som kan opdrives, er naturligvis: andres Tro; saa leier man Præster og Politi, og pludselig tror hele Verden paa Paradiset. «Men hvad al Verden tror, maa jo være sandt!» — siger den syge.

Og saaledes behersker de i Kraft af sin Sygdom hele Verden, og hvis nogen ser paa deres Væv med sunde Øine og siger: der er jo ingen Væv; Keiseren har jo ingen Klæder! — saa ryster de paa Hovedet og siger: ud med ham; han er ikke dyb. —

*

Isch ja, vi syge.

Vi lammer hele Menneskeheden med vor Hjælpeløshed. Vor Hypokondri skal gjælde for Visdom; vore Hallucinationer skal være Aabenbarelsen.

Vi syge har kun et at gjøre, nemlig at dø; Verden tilhører de sunde, de stolte, de livsmodige. —

Jeg sætter mig til mit Giftbæger og paaskynder Processen. Livets Skaal! De syge *pereant!*

*

«En Ting glemmer De bestandig, Jonathan: hvis Folk blir saa lykkelige, kommer de til at kjede sig ihjel! Skal vi holde Livet ud, saa maa vi ha det lidt vondt. En sulten Mand dræber sig ikke lettelig; han haaber bestandig, at han dog skal faa en Anledning til at spise sig mæt; men den rige Mand, som levede hver Dag herligen og i Glæde, han kom sporenstregs

til Helvede naturligvis; Kjedsomhed paa den ene Side og ækel Samvittighed paa den anden . . .»

«Han var ikke kommen til Helvede, hvis han havde arbeidet saadan en tre - fire Timer hver Dag,» mente Jonathan. «Det er Sagen, mine Herrer. Arbeide; for fuldt Alvor; ikke Sport; ikke saadan, som man arbeider i Deptet; nei, arbeide, som Smeden arbeider, eller som Bonden arbeider, for at producere, skabe, forme; være Kunstner, Gud, Skaber og Træl nogle Timer hver Dag; paa den Maade alene holder vi Nydelsesevnen frisk; og paa den Maade alene holder vi Samvittigheden i Orden.»

Dr. Kvaale nikkede. «Ja, var ikke den Idé om Arbeidet,» sa han, «saa gav jeg heller ikke en Øre for Deres Fremtidssamfund.» — —

— — Hja; arbeide . . .

Meget fornuftigt i mange Maader rimeligvis; men — det faldt mig siden ind —: hvem skal da have hvide Hænder?

En lang hvid Haand er det skjønneste i Tilværelsen. Hvem skal ha vakre Hænder, naar alle Mennesker skal staa i Smedjen hver Dag?

Det med Arbeidet er en Vadmeldsidé. Jeg liker den ikke.

*

Komedie. Spille Komedie. Det er den eneste Smule Fornøielse, et dannet Menneske har.

— — Jeg staar op, drikker en Kop Kaffe — kold — vasker mig og tar en kold Afrivning. Friskt Under-

tøi fra Top til Taa. Min eleganteste Dress. Skin-
nende ren Krave; blaanende hvide Manchetter. Cy-
linderen; Handsker; Lorgnet; Stok. Saa til Barberen;
bli raget og friseret; i sværere Tilfælde paa Badean-
stalten, hvor man underkaster sig en grundig Renselse;
kold Styrst ovenpaa den. Saa en Frokost med Snaps
i Grand. Derpaa tænder man sin Cigarette og gaar
ud paa Karl-Johan og hilser paa de dydige Damer.

Hvem skulde tro, naar man ser den stramme,
elegante Herre, at denne samme stramme, elegante
Herre inat ved Tolvtiden sad paa en tvetydig Restau-
ration og drak Portvin sammen med en Marguerite?

— De dydige Damer hilser med megen Agtelse.

*

«En lydende Malm og en klingende Bjelde.»
Jeg ligger her og læser en tysk Optimist, der beviser,
at Livet er godt og Tilværelsen sittlich og Fremtiden
en Rosengaard . . . og Livsleden tynger mig gjennem
Nerverne som Lamhed og roder i Maven paa mig
som en dump, dump Angst.

*

Synd, at Dr. Kvaale skal være saa optaget; ellers
vilde jeg omgaas ham mer. Men han har «den
sikreste Praxis, som gives»: han er Specialist i Kjønns-
sygdomme. —

Underlig Fyr.

Jeg faar ham ikke til at tale om andet end Almenspørgsmaal — han snakker sogar Politik. Det er i det hele taget en fornuftig Mand. Han kommer godt overens med Georg Jonathan. Hans Hovedinteresse er «denne Kjærligheita», og han er dygtig «bohêmsk» — om ikke netop saa naiv som de Fyre.

Men med al sin Almeninteresse er han saa forskjellig fra Jonathan som paa nogen Maade muligt. Han er egentlig mer beslægtet med mig. — At der stikker noget under hos ham, forstod jeg først, da jeg opdagede, at han har sine «Perioder». Med kortere eller længere Mellemlum kommer de; de er ikke langvarige; tre til fire Dage omtrent; dā er han ikke at træffe for nogen; ligger hjemme og er «syg» — d. v. s. drikker. Og naar en Mand som han ligger under for sligt, da stanser man og blir ræd — som foran noget skjæbnesvangert. Det betyder, at der inderst inde bag alle disse Gardiner sidder en ensom Menneskesjæl, halvgal af Angst og Gru, svimmel ved at stirre ned i det evige Mørke. —

*

«Det fyrste du har at gjera, Mand,
det er at døy,
naar inkje du længer elska kan
den vene Møy» —

sang Thorvald Lammers paa Konserten iaften.

Daa er det ude med spræke Gut

— — — — —,

for daa er Livet brundit ut,

det Aaske er;

det Aaske er — — —

Jeg faar det ikke ud af mit Øre igjen. Aaske, Aaske; døy, døy . . . Mulddrøn mod Ligkistelaag. Sørgehvirler paa nedspændte Trommer. Tomt, slapt, kvabs. Intet igjen. Grave ned, grave ned; et stort Hul og Muld over; megen Muld over; han stinker allerede.

Ung og slanklemmet hopper den hvide Nymfe om blandt Fauner og Bukkefødder i lysten Dans, halvt skjult bag Skovens Grønt og Morgenens Taager; kan jeg se hende skimte frem og bli borte igjen, og skimte frem og bli borte; kan jeg se de smidige Lemmers bløde Rundinger og ikke miste Forstanden, ikke svimles væk i panisk Begeistring og panisk Rus, fortunlet, avlende Livslyst; kan jeg se hendes søde, farlige Smil, det smerteligt-vellystige, letfærdigt-dybe, uden at bli gal efter Kys, syg efter Bryllup og vild Omfavnelse; hvad er jeg da andet end en vaad Skindstak og en selvdød Sau? — Et dybt Hul og Muld over; megen, megen Muld over; han stinker allerede; — Herre, han stinker allerede. —

— — Vidunderlig, deilig, frygtelig er du, du uskyldige Selvmodsigelse, som vi kalder Kvinde! —

Det evige sugende og fødende Moderskjød; det altopslugende og altfrembringende; Livet og Døden;

Havet. Det djævelske og himmelske i en Person, Synderinden og Moderen, Eva og Madonna.

Du er traadt ud af mit Liv, som derfor nu er Tomhed og ikke værd at leve. Strengene er brystne, Ilden slukt. Jeg tilbeder dig og hader dig; men du væmmes ved min Tilbedelse, og du ler af mit Had, som er Afmagtens. Jeg vil bede Dr. Kvaale om det tilstrækkelige Kvantum Morfin; mit Liv er Aske. — —

*

Jo mere forfeilet vort Liv viser sig at bli, desto mere tror vi paa et Hinsides. Fanny havde Ret. Er Romanens første Del meningsløs, saa *forlanger* vi, at der kommer en Anden Del med Forklaring.

Bare det hjælp. — —

XXI.

(1ste Mai)

(«*Vaarstemning.*») Forkjølet paa Sjælen.

Sjælekold, sjæleslap, sjælekvalm; aandelig talt, vond Smag i Munden. Ulyst. Bare Ulyst. Almindelig Ækelhed; *tædium generale*. Jeg ved ikke noget bedre at kalde det end psychisk Forkjølelse, — Forkjølelse, som har slaaet sig paa Sjælen.

Hjernelidelser. Hovedpine og Søvnløshed.

Jeg spadserer om Eftermiddagen og gaar træt til Sengs. Ubehageligt træt, nervetræt; sløv; føler mig egentlig søvnig. Øienlaagene lukker sig af sig selv; om en Stund er de saa tunge og igjengroede, at jeg ikke uden Anstrengelse kan aabne dem. De sover paa egen Haand. Men indenfor er der lysvaagent.

En eller anden træt Tanke begynder at gnave inde i Hjernen, stille og afbrudt, som en Mus i en Krog. Flere saadanne Tanker kommer, gnaver lidt, blir borte; kommer; gaar. Endelig er der en eller anden, som sætter sig fast. Blir siddende der; gnaver methodisk og med Taalmodighed; snart skjønner jeg, at der blir ikke stille i Stuen paa de første Timer.

Et eller andet af Dagens Indtryk, en eller anden Forestilling fra mit indre Liv, har faaet Magten. Jeg befinder mig pludselig midt oppe i en Disput, med Pastor Løchen f. Ex., eller med Georg Jonathan; jeg blir varm, ivrig, vred; mine Ord gløder og rammer, jeg argumenterer sikkert og brillant, mer og mer ind-

trængende, mer og mer overbevisende, indtil alle mine Nerver er i Brand, og Legemet ligger og ryster mellem sine Lagener. Eller jeg erindrer, at denne eller hin gode Ven har fornærmet mig, at han har været hensynsløs, har blandet sig ind i mine private Affærer paa en Maade, jeg som Mand med Selvfølelse ikke kan tillade, samt at jeg i den Anledning har skjældt ham ud; jeg begynder da at concipere et Brev til ham, hvori jeg forklarer mig, sætter ham Sagen ud fra hinanden, blir ivrigere og ivrigere, tilsidst overivrig; indser klarere og klarere, hvilken Uret jeg har lidt, hvor grovt denne velmenende, men indskrænkede Fyr har mistydet og mishandlet mig; læser Knigge for ham ganske eftertrykkelig. Det er et Slags Nerverus, som foreløbig føles ganske behagelig; jeg er interesseret, optaget, føler mig overlegen nobel, intelligent; overgiver Legem og Sjæl til fri Herjing for disse Hjernegnavere . . . indtil jeg blir saa helt vaagen, at ogsaa Øienlaagene aabner sig, ialfald det ene, og jeg ser Morgenens lyse ind ad mine Vinduer rolig og graa. Da blir jeg afbrudt i mine Betragtninger, undres over, at jeg har ligget saa længe alt; ærgrer mig; Hjernespøgelserne forsvinder; jeg føler, at jeg er bleven nervøs, ubehageligt nervøs; det trykker i Tindingerne, i Issen, i Baghovedet; jeg fortvivler over, at jeg atter har spoleret en Nat, springer op og tømmer et Glas Vand med Cognac eller tager et Sovemiddel; gaar tilsengs igjen og føler mine overtrætte, forsvimlede Tanker flyde ud i et vist blødt, uldent Velbehag . . . faar et Øieblikks Hvile altsaa.

Men sovner ikke; ikke nu længer; efter Hvilen kommer der en lang, plagsom Nervetime; jeg ligger og vælter mig i et besværligt, uldvarmt Ubehag, i svedende Uro; det stikker og klør i Huden allesteds og værker i Hovedet; et Slags nervøs Gløden i Læggene martrer mig; jeg har ikke Ro et Sekund, vrider mig, kaster mig, bærer mig ad som en Feberpatient; pludselig er der en Fugl, som siger noget der udenfor; han faar ikke Svar og siger det om igjen; faar endda intet Svar og blir taus . . . En Vogn rumler hen ad Gaden og blir borte ved Hjørnet; Skridt høres og forsvinder . . . mine Forestillinger begynder at blive fjerne, at fordoble sig og løbe sammen . . . Saa véd jeg ikke mer; det sidste, jeg saa, var noget hvidt nogensteds, som der holdt paa at gaa Varme i . . . vistnok . . . det hvidner væk . . . Den lidende Hjerne har fundet Hvilé. —

— — Den fordømte Kvaale, som ikke længer vil gi mig Chloral. —

XXIII.

(25 August.)

Endnu en Gang forbigaaet.

Jeg kommer til at sidde som Kopist i alle mine Levedage. Gjemt i min Krog. Saa gjemt, at selv Gud glemmer mig.

Hvad det kommer af? — Jeg er vel ikke ivrig nok. Ikke interesseret nok for den gode Sag. Jeg hører til de lunkne. Men den, som er lunken, blir udspytet af alle Partiers Mund. Forbigaaet af Høireministeren som af Venstreministeren. Thi det er klart, at hvis en Mand er lunken, saa har han ikke den rette Tro paa, at netop vi — netop Høire, resp. Venstre — er Fædrelandets Frelsermænd; havde han Troen, vilde han slutte sig til os. Den lunkne er tvivlsom. Idioterne veirer Spotteren, Faarene Ulven.

Og saa har jeg ikke været forsigtig nok i Valget af min Omgang. Jeg har valgt efter min egen Smag; de «høiere Hensyn» huskede jeg ikke. I det gamle Ministeriums Tid var jeg tvivlsom, fordi jeg havde «Venstreforbindelser»; nu er jeg uglest af den modsatte Grund. Det er ikke nok, at man omgaaes Faarene; det forlanges, at man *udelukkende* omgaaes

dem; selv blot en enkelt Forbindelse i Ulvenes Leir vækker Forstemthed i Faareflokken. Han er ikke sikker; vi kan ikke ha Tillid til ham; hvem véd, om hans Faarepels er ægte, eller om der maaske lurder en Ulv bag den. —

O Menneskepak. Som om Livet ikke var trist nok før, gjør vi, hvad vi kan, for at plage hinanden end mere. Den eneste Redningens Mulighed er: stænge sig væk.

Men denne eneste Redning er paa samme Tid den sikre Undergang. —

D. v. s. . . . En anden Sag var det, hvis man havde et Arbeide, et Værk at fuldføre, noget fornuftigt at ta sig til. Nu kunde det være paatide at prøve med «Romanen»! — En Masse Energi skulde der jo til, men . . .

Paa nogen anden Vis blir der ialfald ikke noget af mig!

XXIV.

(Oktober 87.)

(Efter Ballet). Hele to Forelskelser.

— Jo, den ene var sgu virkelig bra. Blond, yppig, barnlig-dæmonisk; Gretchen. Den anden mere Soubrette. Brunøiet og kvik. Imorgen er de glemte. Gud give dem et godt Giftermaal.

*

Forfærdelig elendig blir man af dette Liv. Alting blir mig saa ligegyldigt, at jeg dør af det.

Hvad andet skulde det ogsaa føre til, det Liv, jeg har levet? Først disse Ungdomshistorier, som gir det første Knæk og den fundamentale Neurastheni. Saa dette urenlige Liv med mer eller mindre bedærvede Fruentimmer. Dertil Alkohol- og Nikotinforgiftning . . .

Til sidst er der af hele Mennesket ikke igjen andet end en Bunke ormstukne Knokler i et gult, slunkent Skind. Det var sgu et rigtigt Instinkt, som holdt mig borte fra Fanny.

Gud, hvor de har Ret, disse Moralister, som advarer de unge Piger mod forranglede Mandfolk. Der skulde være offentlig Mandfolkmonstring hvert

Aar, og alle saadanne Fyre, der ikke mere kan andet end fordærve Racen og gjøre sine Koner hysteriske, skulde stikkes og kastes i en Kalkgrube. Det der har vist forresten Dr. Kvaale sagt. Jeg har ikke en brugbar Idé mere; min Hjerne staar paa Spiritus.

*

(Optimistens Drøm). En veludviklet Abeart udbredte sig i Begyndelsen af den tertiære (?) Tid over store Dele af Afrika og fandt tilsidst et Klima saa gunstigt og Livbetingelser saa heldige, at den efter nogle tusind Aars Forløb i et meget gunstigt Øieblik frembragte en Abeunge med en Vinding mer i sin Hjerne; da denne Vinding efter ti à tolv tusind Aars Forløb havde fæstet sig og var bleven til Artskarakter, stod Busknegeren der, det første saakaldte Menneske.

Formedelst den nye Hjernevinding var Busknegerne istand til at kaste med Stene o. lign.; endvidere fandt de paa at beskytte sig mod Solen og andre Fiender ved snedigt anlagte Huler osv. Paa Grund af denne sin Overlegenhed trængte de i Tidens Løb sine Forfædre tilbage i Skovene og bemægtigede sig selv de bedste Territorier. De udbredte sig over de største og sundeste Dele af Afrika og fandt tilsidst, oppe ved Middelhavet, Livsbetingelser, der i den Grad begunstigede en høiere Hjerneudvikling, at der efter et Tidsrum af tyve tusind Aar ved et mærkværdig heldigt Sammentræf af Omstændigheder fremkom endnu

en Hjernevinding mere i deres Hoveder; og se, — Negeren stod der.

Denne fortrængte ved sin overlegne Intelligens Busknegeren, udbredte sig over hele Afrika og rykkede endog ind i Asien. Her fandt Racen saa gunstige Vilkaar, at den om nogle Aartusinder havde udviklet en ny Hjernevinding; Mongoleren var bleven til.

Denne nye Type udbredte sig i Asien og frembragte i Tidens Løb nye Variationer; de seneste og bedst udviklede af disse var Semiter og Arier.

Disse sidste rykkede ind i Europa og forefandt der saa heldige Livsbetingelser, at de blev drevne videre frem paa Udviklingens Vei. De frembragte i Løbet af nogle faa tusinde Aar Kulturmennesket, — Grækeren og Romeren. Denne sidste avlede en tre-fire tusinde Aar senere gennem Udvikling samt Krydsning med andre Variationer og Typer — den moderne Europæer.

Denne holder nu paa, ved Hjælp af sin i høi Grad overlegne Intelligens, at trænge alle sine Forfædre tilbage og at udbrede sig over hele Jorden. Han vil da efterhvert, gennem fortsat Udvikling, fortsat Krydsning mellem beslægtede Racer samt under Paa-virkning af stadig gunstigere ydre Omstændigheder, frembringe en Type, der staar ligesaa høit over os, som vi nu staar over Busknegrene.

Denne næsten guddommelige Race vil forstaa, hvad vi paa vort Busknegerstandpunkt endnu ikke forstaa —: at forvandle Jorden til et Paradis.» —

(*Pessimistens Efterskrift.*) Men saa slukner Solen.

(Søndag Formiddag)

Brev med sort Rand: Onkel Berent afgaaet ved Døden.

«Pludselig». «Uventet». Og begravet allerede; det hele svært kort. —

— Stakkels Fyr. Brav, hæderlig, uenergisk, levestylen — som jeg; bestilte ikke andet i sin Ungdom end at sprade og smaature — som jeg; blev blød paa Hjernen og laa og vegeterede i en halv Snes Aar — som jeg?? — og døde endelig og blev begravet.

De har skyndt sig at faa ham i Jorden, ser jeg. Hvorfor? — — Naa; der var ialfald ingen, som holdt paa ham. Bare bli kvit ham — endelig. Det gamle Vrag. Det gamle ækle Dyr af en forsumpet Ungkarl.

Stakkels Fyr.

Alle Mennesker sa i min Ungdoms Tid, at jeg lignede ham. Naturligvis ligner jeg ham. Vil jeg endnu ikke befri Medmenneskene for min Nærværelse mon? — Jeg véd jo, hvordan jeg skal ende.

Jeg tør ikke være hjemme idag. Jeg ser dette slappe, døde Spøgelse hænge og dingle paa alle Vægge som et skiddent Haandklæde. Bare han ikke kommer til at besøge mig . . .

Snestormen derude hyler som Hunde, der lugter Lig; det er min Slægt, som stimler hid fra alle mulige Kirkegaarde i Nord og Syd og Øst og Vest; med ham i Spidsen. Lige bag ham ser jeg min gigtbrudne Far, og bag ham i hvidnende, svindende Række Bedstefædre og Oldefædre, Bedstemødre og Oldemødre, dumt stirrende, pibende med i den store, varslende Dødningsang. Jeg er ikke ræd dem. Jeg hører med i den Flok; jeg kommer snart. Jeg skal bare drikke min Onkels Gravøl.

Kom, gamle Dreng; kom, Kammerat. Jeg er ikke bange. Du er lykkeligere end jeg; du er kommen over Kneiken. Hvis du virkelig har hængt dig — jeg aner noget sligt bag dette knappe Brev —, saa har du min Agtelse; kom og lær mig at følge dig ogsaa i det, — det eneste fornuftige, du bedrev i dine Dage. Fred være med dig, du Broder i Synd og Sorg, næstsidste Skud af en døende Stamme. «Vi er færdige; vi bør give Plads» . . . ja, ja, jeg kommer, jeg kommer; jeg kommer nok, jeg ogsaa, en Dag . . . Godnat saa længe. Fred være med dig.

Fred med jer alle. Gaa hjem og læg jer, hver i sin Kirkegaard. Det er ikke min Skyld, at der ikke blev noget af mig; det er eders Skyld; men jeg tilgiver jer. I kunde ikke noget for det, I heller. Godnat. Sov vel. —

— Hu, her er koldt og trist; ud og se Mennesker — —

*

— — Dr. Kvaale gav mig nok Morfin. Men om jeg egentlig vilde have ham til Medvider — — —

*

Herregud, er det egentlig værdt at gjøre sig det Besvær. Døden kommer sgu nok . . . Det skulde altsaa være for at bli kvit denne Angst for *delir. trem.* —

Skjønt endnu har det ingen Fare. Kvaale forlanger bare stadige Spadserture, megen Bevægelse i fri Luft. Denne kjedelige Vintertid med de mørke Aftener —; jeg er lidt nervøs og befinner mig uvel ved at gaa alene.

Stakkels Onkel Berent skræmmer mig forresten ikke. Jeg ser ham bestandig dinglende — nikkende og dubbende, blundende ind med et noksaa fornøiet Smil i sit runde Gesicht; han skal bare ta sig en længere Lur, han. Stillingen synes ikke at genere ham synderlig.

— Jeg kjendte ham jo næsten ikke.

*

— — Det gaar ikke længer, dette-her. Jeg faar bide i det sure Æble, gjøre mig tilvens med Pastor Løchen igjen og gaa Ture med ham.

Dumt af mig, det der. Han gjorde det naturligvis i den bedste Mening; altid skal jeg være saa ømfindtlig. Han havde jo ogsaa Ret. Dette evige Drikkeri er egentlig idiotisk.

Det er bare denne forfærdelige Ødslighed og Ensomhed — Fanny, Fanny! hvorfor traf jeg dig ikke før. —

Han har let for at snakke, han, som sidder der i et trygt, lunt Hjem; alt i Orden, en god Gud og en hyggelig Kone; han kjender ikke dette Slid, han, dette Slid under Brystet, dette slidende, forsmægtende Savn — og saa denne Kulde . . . De har saa let for at præke, alle disse lykkelige, disse velanbragte; — kjedelige Mennesker. —

*

Jonathan er en af samme Sort.

Hele hans Manér byr mig imod egentlig. «En stolt Mand klarer Verden eller forlader den;» «en intelligent Mand véd at indrette sig med Verden . . .» Bestandig disse Talemaader, disse tomme, rumlende Talemaader. —

— Æsch. «Verden.» En Binge, en Kloak. «Alt flyder,» sa den gamle Idiot; han kunde ligesaa godt have sagt: alt lugter

XXVI.

Gud, hvor jeg misunder denne Præstemand. Tænk, have noget, der er en helligt . . .

Noget, som man har Religion for; noget, som har Værd, som har Varighed, som bestaar; noget, som man kan hvile ved og bygge paa, holde sig til under alle Omstændigheder . . .

Noget, der er en helligt! Virkelig helligt! — Et lønligt Haab; en salig Forvisning; noget, som man ikke taaler at høre bespottet eller besnøflet; noget, som er en dyrebart; noget, som man værner og dyrker.

En Fred, som Verden ikke kan give eller tage; en Skat, som Møl og Rust ikke fortærer — —

Lykkeligt; lyksaligt. Sødt som en hemmelig Kjærlighed, trygt som et Hjem. Aa, jeg hjemløse og forlorne; jeg, som ikke blot har tilsat mit Gods, men ogsaa min Evne til at finde hjem igjen. —

Jeg ligger for den rige Mands Dør fuld af Saar, men vaagner ikke desto mindre hver Morgen i Helvede og i Pinen — —

*

Aa, disse «store Idéer», som man byder os og vil, at vi skal nøie os med . . . istedetfor Religion

sogar! — Naar jeg tænker tilbage paa de mange og meget store Idéer, som jeg har været med at drikke for, fra Skandinavismen til den frie Tanke, Idéer, som dels er realiserede og dels urealiserede, men som i begge Tilfælde har gjort os — akkurat ligesaa ulykkelige, som vi før var . . . da maa jeg vrænge Digterverset om og sige:

. . . Begynder som en Brauten paa Torvet en Dag,
og ender som et Gisp under Sygestuens Tag.
Saa bæres den i Stilhed til Kirkegaarden hen,
og af den hele Svindel er 'ke Filla igjen.

*

En Ting er der, som fylder mig med Længsel — :
Klostret.

Gaa ind i den hellige, katholske Kirke og derfra i Kloster. I den stilleste, strengeste Celle, hvor jeg vilde sove paa Straa og piske mit forbandede Kjød med Svøber foran den Korsfæstede.

Men over mit Leie skulde hun trone, den hellige Jomfru, Moderen, med de syv Sværd gjennem det unge Hjerte. Den velsignede blandt Kvinder, den rene, som dog forstaar, den Schmerzensreiche, den lidelsesviede, som forstaar at græde og at trøste . . . jeg vilde tigge og bede og bønfalde, til hun steg ned fra sin Nische moderlig og øm og lagde sin hvide Haand helbredende over mit Hjerte.

*

«Elske Menneskene.» Det fordrer al Ethik. Den religiøse som den humane.

«Elske Menneskene.» Hvordan skal man bære sig ad med det? — De er ikke synderlig elskværdige.

Jeg driver det ikke engang til at elske mig selv. Jeg er en temmelig ækel Fisk, og det staar mangen Gang temmelig daarlig til endog med Selvagtelsen. Alligevel hører jeg, objektivt set, til de bedre inden Arten; de fleste andre, jeg træffer, er endnn æklere. Under disse Omstændigheder at elske — ialfald ikke hade — denne Race . . .

*

«Ich bin so krank, o Mutter,
dass ich nicht hör' und seh';
ich denk' an das todte Gretchen,
das thut das Herz mir weh'.»

— «Steh auf, wir wollen nach Kevlaar;
nimm Buch und Rosenkranz;
die Mutter Gottes heilt dir
dein krankes Herze ganz.» — —

— — Der kranke Sohn und die Mutter,
die schliefen im Kämmerlein;
da kam die Mutter Gottes
ganz leise geschritten herein.

Sie beugte sich über den Kranken,
und legte ihre Hand
ganz leise auf sein Herze,
und lächelte mild und schwand. —

— Es spielt' auf den bleichen Wangen
das lichte Morgenroth. —
Da lag dahingestreckt
der Sohn, und der war todt.»

XXVII.

(Bærum, Juli 1888.)

Jeg ligger her ude med et Par Avisbanditer og kjeder mig.

Om Formiddagen Pjolter eller Absinth. Om Eftermiddagen hænger jeg halvfuld og dingler i en Hængekøie og læser Decadenter.

Drikkevarerne vil slippe op om tre Dage; det er mit Haab. Ingen af os har Penge nemlig, og kun jeg har Kredit, — den jeg dog vel skal vogte mig for at bruge. Nogle Dages Pause vil gjøre godt. Denne evige Fugtighed er ikke til at udstaa.

*

(Mandag Morgen.)

Søndagene blir værst her; igaar havde vi Huset fuldt af Banditer. Kunstnere næsten allesammen; desuden to Avisænder og en Litterat.

Den sidste var den værste — denne haabløse Grønskolling Rygg. Han vilde laane fem Kroner, hvilke jeg heldigvis ikke havde, samt underholdt mig med sine Forlæggersorger.

«Her i Landet er 'det umuligt at existere for

Folk som mig; her er jo bare Bønder og Kirkesangere. Og saa disse væmmelige Fruentimmerne» osv. «Vi er enige om det, alle vi unge» osv. «Bondedømmet maa væk, det er klart; vi har nok nu af Bondemaul og den Skidten. Men hvad Fanden skal vi fange an med disse tre-fire Byer med tilsammen kanske tyve litterært interesserede Mennesker?» osv. Jeg syntes egentlig, det var svært ligegyldigt, om «Folk som han» existerede eller ei, men gad ikke si det.

«Nei, vi maa til Danmark,» mente han. «Vi maa bli Europæere. Vi maa tigge os ind paa Danmark, trygle os ind paa Danmark; vi faar heller lyve lidt pent og kysse alle de flinke Fyrene der nede paa Svansene deres . . . der er ikke nogen anden Udvei for os, ser De! Skal der være Tale om en moderne norsk Litteratur, saa *maa* vi ha Danmark» osv.

«Ja kjære, klem paa,» bad jeg. «Det er jo baade patriotisk og . . . nyttigt for Dem selv altsaa . . . Skal De ikke fylde Glasset igjen?»

«Jo Tak.» Og saa drev han paa med Forlæggerne igjen. Jeg maatte love at skrive en Artikel osv. —

— Arten fuldstændig. Kunstnerne er det bedrøveligste Pak, Vorherre har skabt. De har en hel Hoben gode Egenskaber, Gudbevars, men — bestandig denne Smaalighed.

Jeg véd ikke, hvem der er værst. Musikerne er slemme, Skuespillerne slemmere, Litteraterne kanske de allerumuligste . . . Naar jeg selv ikke driver det til noget i den Retning, er det ikke bare af Mangel

paa Energi, men ogsaa fordi jeg altfor tidlig blev kjendt med den Sort Menneskebørn. Hvem véd, om jeg ikke ogsaa blev slig, naar jeg havde gjort et Par Bøger?

Det er bare «jeg». «Jeg», «jeg». «Min» Bog; «min» Forlægger; hvor stort Honorar, hvor store Oplag. Hver Gang jeg kom en af dem nærmere paa Livet, — inderst inde i ham sad der bestandig en liden galdesyg Dverg, og ved Siden af Dvergen en Hund, der blev til bare logrende Hale, saasnart den kjendte Lugten af en Avismand.

*

Endnu værre end Kunstnerne er Journalisterne, disse Fladpramme, som ligger og flyder om paa Avisdammene, ladede med Nysgjerrighed og miskjendt Genialitet. Men de værste er Alvorsmændene.

Vi, d. v. s. mine Avisbanditer, havde Besøg idag af saadan en halvdannet Fyr, Venstremand, Sædelighedsivrer, Lægprædikant etc. Han skulde nok egentlig inspirere en Artikel. «Fædrelandets Vel» var i Fare paa en eller anden Kant, lod det til. Han drak Selters og prak en Del skrækværdigt noget, men fik mig ikke sint. Jeg sa «ja Gudbevars» og tog Polhøider paa mange Grader.

Dumt forresten. Jeg skulde have skollet ham. Det er den Slags Folk, som styrer os nu, Theologer, Seminarister, «Idealister». Vi er et Folk af Idealister, gaar bestandig og pønser paa vore Medmenneskers

Vel. D. v. s. vi er Ladestedsmennesker, som ikke kan lade være at interessere os for, hvad Naboen skal have til Middag.

*

Kunstnerne er som Fruentimmer. Hvis to af dem er Venner, kommer det af, at de begge hader en tredje, mer end de hader hinanden indbyrdes, og den tredje er bestandig den heldigere Rival.

— — Egentlig tager Menneskene sig bedst ud bagfra; det opdager jeg mer og mer. Den skønneste Vending i vort Sprog er:

«Ja adjø da, De!» —

*

«Kunsten», «Kunsten»; hvad er til syvende og sidst Kunsten?

En Lækkerbidsken mere for dem, som har Appetit, og en Spot mere for de livstrætte. Michelangelo, Dante, Bethoven — er meget store. Men ingen af dem har Hjælp for en Sjæl, som er i Nød.

Jeg blir saa træt af dette Kunstsnak. Mine egne «Kunstkritiker» . . . hvor de maa lugte vondt i Gud Herrens Næse! — Gudskelov, iovermorgen kommer Kvaale her udover (efter sin Tysklandstur); han har sit Sommerhi paa en Bondegaard her i Nærheden. —

*

— Og Videnskaben? — En udmærket Veileder i ligegyldige Ting; en fuldstændig Doktor Hjælpeløs, naar det kniber.

— Og Kjærligheden? — Vor smerteligste Sygdom. Og Ægteskabet? — Den Kur, der er værre end Sygdommen. Og alt? alt, alt? — —

Det er ufatteligt, at Folk kan gaa omkring med disse vigtige Miner.

*

Interessante Fyre, disse nyeste Franskmænd, jeg tog med; især Huysman; han er fin. Og rar. Ogsaa Bourget liker jeg; han leverer i sine Essays en meget grei *philosophie du pessimisme*, som jeg skal ærgre Jonathan med, og tiltaler mig med sine religiøse Tilbøieligheder. Mærkelig er denne Hennique, som for ramme Alvor præker Spiritisme.

Fin de siècle. Underlige Tider. Verden staar foran en Vending igjen. Jo mere vi faar vide, desto mere ser vi, at vi ingenting kan vide; det eneste blir da at erkjende dette og søge Udveie andetsteds. Vor Sjæl har nu engang dybere Behov end de professoriske, og «Troen», den store Tryghed, den store Grundforvisning, som man kan leve paa og dø paa, — den kan ikke erstattes med et Bind Hypoteser.

Det har jeg længe følt. — —

XXVIII.

«**N**ei, behagelig er min Praxis ikke,» sa Kvaale; «men man lærer jo en hel Del. En Mand i min Stilling tror sgu ikke paa Talemaader!»

— Og strax begyndte han at ride sin Kjæphest. (Han skal i min Roman repræsentere Nutidspessimismen — Modsætning til G. J.)

«Det kan være nødvendigt nok kanske, at gjemme bort Raaddenskaben saadan foreløbig med Presenninger og Kulisseforhæng og desligeste; men min Sæl, om man i Længden kommer ud med det! — Det skjønner ikke Godtfolk, og hver Gang en Stump Raaddenskab stikker frem, siger de: naa, vi faar hænge op nok en Stump Kulisse! Nok en pen Lov! Nok en Magdalenastiftelse! — Følgen er naturligvis, at Samfundet raadner hen i al Stilhed, og naar man en vakker Dag blir nødt til at drage Forhængene væk, faar man stoppe til alt, hvad der findes af Næsebor, paa Grund af den skrækkelige Stanken.»

— — «Tyskerne,» sa han senere, «er ikke saa snerpede som vi, og som Følge deraf behøver man bare at læse en tysk Avis, saa ser man, hvorledes det staar til — bag Kulisserne. Man skal læse Avertissements-

siden. — Avertissementssiden, ja. — Der har vi først Ægteskabsannoncerne — et Dusin om Dagen; Avertissementerne om Ægteskabsbureauer ikke medregnede. Allerede heraf skjønner man, at der er *something rotten*. Saa har vi de videre Følger af Forstyrrelsen: «Damer tilbydes diskret Hjælp hos Jordemoder N. N.» — tolv Annoncer om Dagen. Fremdeles: tolv Handelsborgere, der averterer tilsalgs fine og billige Gummiartikler for Herrer og Damer; illustreret Prislister gratis. Og endelig: tolv Avertissementer fra — Specialisterne af min Art. Der har man — saadan noget som et Landkort over Situationen.» —

«Det er som jeg siger,» svarede jeg. «Kjærligheden er vor værste Sygdom.»

*

«Deres Frue er syg?»

«Lidt daarlig, ja,» knurrede Kvaale.

«Sygelig i det hele taget, tror jeg?»

«Ja.» Han fik et mut, næsten mørkt Udtryk.

«Da er det heldigt, at hun har en Læge til Mand.»

«Tja.»

«Deres Frue er nok altsaa ikke af dem, der har det med at klynke . . . De Par Gange, jeg har haft den Fornøielse at se hende ialfald, lod hun til at være i det bedste Humør.»

Han svarede alvorligt og næsten ærbødigt: «Hun er et sjelden godt Menneske.»

Pause.

«Besynderligt,» sagde jeg saa, «Ægtemændene roser sine Hustruer, men laster svært ofte Ægteskabet —?»

«Naturligvis,» svarede han. «Menneskene er i Regelen bra; men Institutionerne —»; Skuldertræk.

«Er De sikker paa, at De ikke lægger for megen Vægt paa Institutionerne? Er det ikke Naturen selv, som —?»

«Naturen er brutal nok,» knurrede han; «men hvad kan det nytte at klage over Naturen? Tingen er, at vi kloge Dyr, vi vender bestandig Naturens Ondskab til det værste, istedetfor at vi skulde vende den til noget relativt godt.» —

«Hja. Kjærligheden er jo skøn — under visse Omstændigheder . . .»

«Kjærligheden er skøn, naar den er forbudt, Far,» gneldrede han. «Naar den ikke er reglementeret, mener jeg. Kjærligheden skal fra Samfundets Side være . . . tolereret, akkurat; hverken mere eller mindre. Tilladt Kjærlighed er Kjedsomhed. Og Vanekjærlighed er Uterlighed. Og Pligtkjærlighed er simpelthen Svineri. Men Ægteskabet er baseret paa Pligtkjærlighed.»

«Svært sagt.»

«Rigtig sagt. En Mand, der er offentlig viet og udpeget til at forsyne det og det Femininum med den Ømhed, hun trænger . . . han vilde ganske simpelt hænge sig af Undseelse, hvis vor Blufærdighed ikke i det hele taget var spoleret ved dette offentlige Monogami. Tænk Dem: den Fyr der, han *skal* elske saa

og saa meget! Desformedelst nemlig, at den Kvinde der, hun er for Livstid henvist til ham! Kan De tænke Dem noget mere udspekuleret!» —

«Og saa den Opfatning af Kvinden, som følger med,» fortsatte han ivrigt. «Den for denne Mand offentlig bestemte og udpegede Kvinde, hvordan kommer hun i Længden til at tage sig ud for den Mand, tror De? — Dette Væsen med det fysiologiske, juridisk dokumenterede Krav . . . husch! Man skal ikke høre Mandspersoner snakke om gifte Damer. Det ligger nedenfor — udenfor . . .» han fægtede med alle Fingre i Luften, nervøst søgende et eller andet Kraftudtryk, det han dog ikke fandt.

«Matriarkatet. Matriarkatet maa vi ha igjen — naturligvis paa en anden Maade. Samfundet befatter sig ikke med den Ting der. Kjærligheden blir atter menneskelig. Ingen Udmaaling i Kvantiteter . . . og ikke denne plebeiiske Offentlighed. De Ting ordner sig selv og blir poetisk-mystisk bortgjemte i Privatlivets Allerhelligste. Da kommer Kvinden ogsaa til sin Ret igjen og blir, hvad hun maa være for os, hvis vi skal bli Mænd —: den store Moder, den høie Herskerinde, som man ikke nærmer sig med uvaskede Hænder eller med søvnig, sengevarm Vanekjærlighed . . . Mændene blir ikke Mænd, uden naar de kjæmper om den Kvinde — eller for den Kvinde, de selv har gjort til Dronning; ja, De har jo læst det —? I Gynaikokratiets Tider var Mændene Helte, kjæmpede og døde som Karer for denne mystisk-hellige . . . Elskerinde-Moder; men hvad er Manden nu, da han har trukket Kvinden ned ved Siden af sig og gjort hende

til Madam Persen i Skippergaden? Oxer er de blit, Far, tunge, sløve Stude, som slæber møisommelig Livets Læs efter sig paa en flad Landevei, svært godt indfangede under Aaget.» —

— Han var bleven rød og nervøs. Jeg syntes pludselig, jeg kjendte Manden. Og det var mig som en Skuffelse; dette Spørgsmaal «Kvinden og Ægteskabet» *er* vel altsaa denne Personligheds Hovedindhold. Jeg havde tænkt mig større Dybder, jeg. —

Og selve Sagen blev mig haabløsere end nogensinde. Naar en saa intelligent Mand, efter at have tænkt et helt Liv over den, ikke finder Udvei andetsteds end i disse Fantasterier, saa er vel Spørgsmaalet uløseligt. Om det bestaaende er «raaddent» eller ei, om det er ulykkesvangert eller ei, — vi maa ganske simpelt lade det staa. Og Kjærligheden blir herefter som før: den sværeste af vore Lidelser. —

Jeg har været besynderlig blind —: vilde gaa til Kvinden for at finde Hvile! — —

*

Jeg kommer mig her ude; Hovedet er klarere; Sløvheden fortar sig. Takket være Landluften og den rigelige Søvn . . . og rimeligvis ogsaa Pengemangelen, der tvinger Banden til at spare paa Cognaken.

Jeg er forresten saa kjed af dette evige Pjoldersøl, at jeg vilde leve tørt i ethvert Fald. Kvaale ligger ogsaa her ude «paa Diæt», og vi bestyrker hinanden i Dyd og gode Sæder.

Det er da ved Gud ogsaa altfor tarveligt —: trøste sig med Flasken! Gaa og sjabbe i Alkohol-

taage og Halvdil som en Brændevinsvært! Man kan bruge, hvad for Talemaader man vil: Pimperiet er plebeiisk. Det er for de grove Nerver. Jeg har brugt det i Fortvivlelse, fordi jeg *vilde* ødelægge mig; men Herregud, da opfører man sig som et dannet Menneske — : gjør kort Proces og tar Cyankalium. —

«Det er ikke bare Breddegraderne, som gjør det,» siger Kvaale, «det er Mangel paa Kultur. Vi er Rødhuder, som Jonathan siger. Et udviklet Menneske har Sans for noblere Nydelser; han vil se klart og fornemme fint; men da maa han sgu ikke gaa med Øltaager om Hjernen, eller Cognakdunster!» —

«Nei, det er ækelt,» sa jeg. «Det er denne sibiriske Byen derinde, som demoraliserer os; hvad skal man finde paa der blandt alle de Spækfyre; man vilde kjede sig død, hvis man ikke fyrede op med Sprit, — eftersom esprit'en mangler.»

«Man faar vælge sit Selskab, Far. Man faar finde sig et eller andet Menneske, som ikke har for meget Spæk; som har hævet sig lidt over denne germaniske Tunghed. I det hele er Alkoholismen en germanisk Sygdom. Vi maa se at bli lidt sydlandske af os og overlade Bier'et til Tyskerne og *Brandy*'en til Skandinaver og Engelskmænd. Det kan passe for dem med deres Bamsetyngde og deres solide Lugt af Kakkelovn og Tobak.»

«I mine Aarer flyder der spansk Blod, siges der, og sikkert er det, at det eneste, jeg egentlig kan nyde, er et Glas ægte Burgunder.» — —

XXIX.

(Xia. September.)

Vi var hos Jonathan idag; disputerede hele Tiden.

Jeg talte om den nyeste Litteratur i Frankrige og forsvarede den. Jonathan kjendte Retningen endnu kun gjennem engelske Reviewartikler; ikke desto mindre var han fuldt færdig med sin Dom og sparede ikke paa Effekten. «Disse lunkent-søde, graad-bløde Hunkjønsmænd, som for Tiden laver Litteratur i Paris» osv.; — «de har givet sig et Navn, som er dem værdigt: Dekadenter, — Forfalds-, Nedgangs-, Forraadnelsespoeter. Det er Bourgeoisiet, som begynder at gaa i Opløsning. De tror ikke længer paa nogetsomhelst, interesserer sig for intetsomhelst, har ikke Kraft til at holde fast paa nogetsomhelst; de har da intet andet at gjøre end at ligge og klabbe med sine egne slappe Fornemmelser, indtil de kan faa en Smule Litteratur ud af dem . . . Naturalisten er den rene Sundhed mod dem; han nedtegner koldt og fornemt og uden Flæben — og uden Koketteri — det Verdensbillede, der har fremstillet sig for ham, saadan som han har set det, sort eller rødt; det kan være

slapt nok, det ogsaa, upersonligt og hvad De vil; men han er da en Adelsmand mod disse aandelige *self-abusers* af nyeste Dato.»

Dr. Kvaale trak paa Skuldrene og sa, at den nye Galskab var ligesaa gal som den forrige. «Det er en latterlig Idé at ville gjengive Virkeligheden; det er saa umuligt, at enhver ærlig Naturalist selv maa have sagt sig det; men at «gjengive sine Følelser» — det er jo den rene Selvmodsigelse. Saasnart en Følelse har passeret Bevidstheden og er oversat i Sprog, saa er den jo ikke Følelse mer; den er blit Tanke; Følelser kan jo ikke udtrykkes — uden gennem Musiken. En Følelse er jo en Sjælebevægelse, som endnu ikke har faaet Form; vil man udtrykke den i Sprog, saa blir det i det høieste Aandrigheder *om* den, men Pokker ikke den selv; det er nu engang umuligt.»

«Naturalisterne har aldrig villet gjengive Virkeligheden,» paastod Jonathan; «de har, som Alverdens Poeter, villet gjengive det i deres Bevidsthed levende Verdensbillede, og det lader sig gjøre. Men naar Folk blir bløde indvendig, saa de ikke længer kan fastholde noget Verdensbillede, saa er det, de begynder at rode i sine Indvolde efter Stemninger og Sensationer, som de da lægger frem i det muligt lavede og usproglige Sprog, og det kaldes altsaa Dekadence, frit oversat: Forraadnelse. Den hele Historie vil forresten en Dag ophøre af sig selv, idet Poeterne tilsidst af bare Ækelhed kommer til at sidde og spy over sine egne Manuskripter.»

Jeg sa dem, at de begge tog Feil af Hovedsagen. «Tingen er, at vi her staar overfor en fuldstændig Omvæltning i den hele Verdensanskuelse. Naturalister og Materialister sætter «Naturen» som Nummer én og Sjælen som det afledede; «Personligheden er et Produkt af Milieuet;» nu vender man tilbage til den mere aristokratiske Opfatning, at Jeg'et er Nummer én, og at den saakaldte Objektivitet bare er Jeg'ets Indhold; Litteraturen blir altsaa psykologisk, subjektivistisk, skildrer Sjæletilstandene i og for sig istedetfor at fremstille dem som Produkter af de og de ydre Omstændigheder» osv. — Til alt dette havde Jonathan kun den overfladiske Bemærkning, at «Franskmændene nu oversætter Hegel og Schopenhauer, ligesom de i forrige Aarhundrede oversatte Hume og Locke — ubegavet Race, disse Gallere.» —

«Dette med «Sjælen»,» tilføiede han, «vil ikke sige andet, end at de franske Hankvinder er blevne for svage og for dvaske til at gaa Undersøgelsernes tornede Sti og altsaa foretrækker Fruentimmerveien gennem Præsten og Oraklet. Hvorfor skulde man experimentere med Chemi og Biologi, naar man kan kjøre op til Mor Andersen i Ekebergsvingen og faa Livsforklaring i Kaffegrud?» —

Dr. Kvaale forklarede Sagen paa sin Vis.

«Det er den gamle Historie,» sa han; «fra Kvinden til Gud. Al Religiøsitet er Kjønndrift. Utilfredsstillet, overudviklet eller udartet Kjønndrift. Denne Slægtsdrift, som Tyskerne kalder det, — det er den, som er det saakaldte mystiske i

os, «Evhighedstanken». Et løsrevent Individ fandt sgu aldrig paa at drømme om Udødelighed og sligt; men nu er det Racen, som er Marven i os; den er ligesom Grundlaget for det enkelte Individ; og Racen — den har jo «Evhighedstrangen», eller denne Idé om at bestaa i ubegrænset Tid . . . og den Idé er det da, som blir til «Religion». Derfor er det jo ogsaa Kvinden, som er mest religiøs; for det er hun, som især repræsenterer Racen. Men der er jo Fruentimmer nok blandt Mændene ogsaa, og af den Slags har man især en Masse i Paris. I det hele blir vi sgu aldrig Præsten kvit; hvad vi kan opnaa, er at isolere ham, gjøre ham saa vidt muligt uskadelig.»

«Egentlig er Præsten et nyttigt Medlem af Samfundet,» sa Jonathan og blæste Cigaretterøgen ud gennem Næsen. «Fuskeklassen maa jo ogsaa med; og disse Reaktionstider vil ikke sige andet, end at nu faar Overklassen fri til paa Mandag, forat Præsten kan faa klemme alvorligt paa med Eftersidderne saa længe. Naar de er komne nogenlunde efter — saa er det vor Tur igjen.»

Kvaale trak paa Skuldrene.

«Forresten har De Ret, Doktor,» fortsatte Jonathan. Spørqsmaalet er: Race eller Individ, Kvinde eller Mand. Jeg véd for Tiden ikke noget mere uappetitligt end disse udelskede parisiske Hankvinder, som ligger og flæber ved alle Korsveie: hélas, vi er saa ulykkelige! hélas! hvad er Livet? hélas, lad os beruse os!» — Han ringede; en Tjenestepige stak Hovedet

ind. «Giv mig en Dram!» befalede han demonstrativt. —

— Jeg gad ikke svare længer. Jeg følte pludselig en saadan Afstand mellem disse Mennesker og mig, at der ikke kunde blive Tale om at diskutere.

Det var en trist og samtidig en behagelig Følelse. De stod med et for mig som Inkarnationer af den Tid, vi nu begynder at vinde over, medens jeg følte mig paa en egen, tryk Maade i Slægt med Fremtiden. —

XXX.

(15. Oct.)

Det gaar ikke. Her i Byen glider man uvilkaarlig tilbage igjen i de gamle Vaner. Og blir ækel og syg og sløv.

Jeg bryder overtvert. Med et Ryk ud af alle disse Vaner. Det er irriterende at ligge under bestandig. De Bryggesjauernydelse er ikke for mig.

Det blir lidt Kamp. Men denne Kamp vil ha sin Interesse. Det skal more mig at bevise mig selv, at jeg endnu har Vilje. Jeg gaar løs paa Tingen med et vist Behag. Det blir ialfald en Afvexling.

Egentlig ofrer jeg ikke stort. Det, jeg har søgt at opnaa ved Alkoholens Hjælp: Forglemmelse, Sindsro — det opnaar jeg ikke mere, tvertimod. Kun mere Uro og mere Angst. De slanke Flasker med den rødgyldne Etikette begyndte i senere Tid at bli mig Gjenstand for Rædsel; det var Døden, som kikkede ud af dem, en lumsk, mystisk Magt, som vilde fange og besnære mig. Det blir da ikke andet at ofre end en dum Tilvanthed, noget, som egentlig bare kjeder mig.

Om en Maanedes Tid vil alt være klart; jeg vil have arrangeret mig paa den nye Maner og have gjenvundet min Frihed. Indtil da altsaa: streng Diæt. —

(31. Oct.)

Det gaar udmærket. Selvfølelsen er i Tiltagende. Appetit: stigende; Søvn: normal.

Min væsentlige Omgang er Dr. Kvaale, som ogsaa for sin egen Skyld «holder Diæt». Liker den Mand bedre og bedre. Men helt Rede paa ham har jeg ikke endnu.

— Jeg sidder i dette Øieblik paa Grand med min Kaffe uden avec og ser med en vis Medlidenhed paa «Germanerne». Elendig stymperagtigt —: ikke at kunne holde sig oppe uden ved at paralyserer sig. Svampede og posede og halvsløve sidder de der og ækler sig og vil først bli «Mennesker», naar de har alkoholiseret sig op til det drukne Standpunkt. Æsch.

Jeg føler dette Stumpfsinn, denne søvnigt-sløve Tyngsel, som hviler over deres Hjerner, indtil Dampen er kommen op, og Nervesystemet begynder at fungere krampagtigt. Det kvalmer mig. Jeg hører ikke med i det Compagni mere.

— Endnu er jeg ikke ganske ovenpaa. Jeg mærker det især, naar jeg sidder hjemme; Savnet af et Glas til Cigaretten eller Piben forstyrrer mig; jeg kan ikke arbeide. Hvert Øieblik gaar jeg uvilkaarlig hen til det bekjendte Skab . . . jeg trænger noget, mangler noget; hele mit Væsen trænger, mangler . . . der er saa tørt i mig; en vis Brænden, noget, som vil slukkes; det er næsten, som naar man ligger og tørster i Søvn . . . husker saa pludselig —; og staar der elendig og flau.

Men om et Par Maaneder vil Kuren være endt.

Jeg vil da være fri Mand og kan — om jeg vil —
 atter tage en Likør til Kaffe.

*

Var hos Jonathan til Kaffe idag. Da Likøren blev sat ind, sa Kvaale: «De blir alene om den her-
 efter, Far. Gram og jeg har slaaet os paa Dyd.»

Jonathan lod Likøren bringe ud igjen. «Jeg har jo bare drukket for at holde Dem Selskab,» sa han.

Snakkede siden Optimisme i lange Baner. «Livs-
 angsten? — vil ikke sige andet end Hysteri. Bedær-
 vet Rygmarv.» «Hvad er det for en Afgrund, De
 snakker om? — en Afgrund, som De ikke tør se
 ned i med aabne Øine . . . De har læst for meget
 Dekadenter, Gram. Der er ingen Afgrund. Attesterer:
 Georg Jonathan.»

«Det store Mysterium er ikke «rædselsfuldt»; det er skjønt. Det er Livet selv nemlig, som i sin . . . solstærke Glands er os for vanskelig at faa Rede paa. Og saa længe kan et sygt Menneske stirre paa et lysende Punkt, til han blir hypnotisk og tror, at han stirrer ned i en Afgrund.»

«Det eneste, som er stygt, er Døden. Lange, barbariske Pinsler; tilslut Krampe; Skum paa Munden, Opkastelser, Koldsved, vond Lugt; saa strækker man sig ud, gaber idiotisk og kjører Baghovedet ned i Pudren. Og saa ligger man der og glor. Saadant noget er jo ikke for Mennesker.»

«Kan der tænkes noget mere hjælpeløst og fæisk,

end at man skal gaa i hele sit Liv og vente paa denne modbydelige Selvdød? — istedetfor at tage Døden i sin egen Haand og indrette den menneskeligt og komfortabelt? — Døden behøver nemlig aldeles ikke at være styg. Bare gaa Tingen paa Livet og indrette sig fornuftigt, saa kan vi snart sige med mere Ret end Apostelen: Død, hvor er din Braadd?» osv. —

— Og de to Nutidsmennesker satte sig til at drøfte Spørgsmaalet om, hvorledes Døden skulde «indrettes». Ikke dumt forresten. Men jeg var ikke med. Jeg plages sommetider af Hallucinationer; Georg Jonathans stilfulde Likørservise f. Ex. —; det spøger for mig som den nøgne Skjønne for den hellige Augustinus. Og min Sjæl er en eneste, tør, sprukken Følelse af Tørst . . .

*

Jonathan vil bli Avisredaktør. «Min Stilling er nu saa befæstet,» sa han, «at jeg kan begynde med det foreløbige Undergravningsarbeide.»

Jeg trak paa Skuldrene.

«Noget maa man ta sig til,» svarede han. «Jeg kan da ikke gaa omkring som en Franzos og erobre Kvindehjerter bestandig!» -- Han laa tilbagelænet i sin Gyngestol og saa meget alvorlig ud.

«Kvindehjerter eller Vælgerhjerter —,» mumlede jeg.

«*Very well*, hver sin Smag; men min Galskab er nu den, at jeg maa ha en Hær bag mig. Der-

til kommer min Stormandsgalskab: jeg kan ikke sove roligt, før jeg har frelst Verden.»

«Hvis Deres Avis skal forkynde Deres private Idéer, faar De sgu ingen Hær bag Dem.»

«Mine private Ideer? De tror da ikke, jeg vil være Martyr?»

«Al Agtelse for Martyrerne forresten!»

«Ja, ja, for saa vidt som den ene Galskab kan være i og for sig ligesaa berettiget som den anden; men Martyrerne er mig for underlegne. Det er en Gutteagtighed, det der: ikke at kunne holde tæt, absolut at maatte plapre ud med Sandheden ved enhver Anledning. Hvad skal det til? Vi véd nu engang, at en Sandhed ikke blir fattet før om hundrede Aar; altsaa kan vi ta det roligt og holde Mund, efterlade os Sandheden i et eller andet genialt posthumt Værk og saaledes undgaa denne Mislykkethed og Smagløshed, som kaldes Martyrium. Jeg paastaar ikke, at jeg selv i al Hemmelighed arbejder paa et saadant Værk; jeg siger bare, at jeg vil nyde det gode i min Livstid, og jeg skal alligevel yde Sandheden og Fremskridtet ligesaa mange Tjenester som saadan et Par almindelige Martyrtosker.»

«*C'est possible.*»

«Min Avis skal naturligvis være konservativ — eller liberal kanske — eller noget lignende; det, som slaar bedst an. Jeg skal rumle med Dagens tomme Tønder, saa Folk skal dætte bagover af bare Forundring. Men man kan meget godt undergrave Barne-troen og Dyden paa samme Tid.»

«Svært politisk.»

«Vil man reise med Jernbane over Alperne, maa man grave Tunneler. Vil man samle Folket om sig, maa man flagge med Idéerne fra 1789, som nu er omtrent gamle nok. Samtidig graver man i Stilhed Tunnelen til Fremtiden. De forstaar?»

«Ja.»

«Vil De være med?»

«Jeg? — Hvad skal jeg gjøre?»

«Dr. Kvaale redigerer Videnskaben; Dem vil vi overlade Kunsten.»

«Saa? — Men jeg er Kjætter.»

«Har en vis Svaghed for Dekadenter? — Gjør ikke noget. Hovedsagen er, at De kan redigere de Ting der med en vis Intelligens.»

«De gir mig fuld Frihed?»

«Ja.»

«Og Plads nok?»

«Ja, vi vil dyrke de Grene. Vi vil ha en Mønsteravis, ser De, en Patentavis, som kan forbløffe de Indfødte lidt. Det er ogsaa paatide, at der oparbeides lidt Kultur i denne By, som om 50 Aar vil være Nordens Hovedstad.»

Jeg gloede paa ham. Han nikkede.

«Altsaa?» spurgte han.

«Jeg . . . tror sgu næsten, jeg vil tænke paa det!»

«*Well, Sir.*» —

— -- Ingen dum Idé, det der. Har man intet andet i denne Verden at leve paa, saa faar man jo skaffe sig et Arbeide.

— Virke opdragende, kultiverende; civilisere alle disse halvbarberede Bjørne; tilveiebringe Muligheder for et rigere Aandsliv her i Staden, hvor intelligente Mænd hidtil var henviste til at sidde paa Grand og drikke Pjølter . . .

Ungdommen begynder ganske sikkert at længes efter noget dybere, finere; vil over fra politisk Skraal og Bohême- og Sædelighedssnak og alt det andet Vadmél til en mere europæisk Kultur; — kunde denne Ungdom faa lidt Hjælp, saa havde vi kanske om nogle Aar et temmelig dannet Publikum. Og saa kunde det gaa an at leve her ogsaa.

— — «Ungdommen er Fremtiden!» Hvad kommer Fremtiden mig ved? — Og dog har man et Slags Lyst til at øve Indflydelse paa denne Fremtid; Gud véd hvorfor. —

En sidste Illusion. Maatte jeg faa Lov til at beholde den!

«Tiden er gammel» — «Verden er gammel». «Tiden er gammel» — «Verden er gammel» . . . klinger det fra Paris; det lyder som Gravringning fra Notre-Dames Taarne.

Ja, ja. Ingen Illusion, ingen «Tro» at have mer, det er jo Definitionen paa Alderdom.

Hvad var det egentlig for en Tro, vi havde nu sidst? — Naa, «Udviklingen» altsaa . . . Saa kommer der en eller anden filosofisk Klodsmajor og plumper ud med, hvad alle indviede i Stilhed har vidst: at Udviklingen bare kan hidføre mere Lidelse. Udvikling er Differentiering, Forfinelse; jo mere forfinede vi blir, des mindre Evne til at døie Livets Disharmonier; der brast den Blære. Paradiset er ikke bag os, sa Positivisterne; det er heller ikke foran os, tilføier Dekadenten.

Og Slægten sætter sig ved Veikanten og lader Armene synke. Og dens Blik er stirrende og tomt som hos en Sindssyg. Mørkt foran og mørkt bag. Intetsigende, uvedkommende flakker Videnskabens Lygtemandsblus om paa endeløse Myrer.

Men i Luften brøler vordende Vinterstorme, og
Tilværelsen fyldes af faldende Løv.

*

Asien, Asien . . .

Har jeg virkelig kunnet gaa og tro, at Asien var
agterudseilet af Europa? — Sandheden er, at Europa
har en Del Aartusinder igjen, før det indhenter
Asien . . .

For længe siden vidste man der, hvad vi først
nu ser: at der ingen «Udvikling» er, kun en bestan-
dig Gaaen i Ring. Alt kommer igjen, og vi selv
kommer igjen; den eneste Visdom er Qvietismen. Og
det eneste Haab for den enkelte er: gjennem Forsa-
gelse og Livsfornægtelse at arbeide sig ud af Individual-
tilværelsens Indskrænkning og saligen henflyde i det
endeløse Alt, Nirwana.

Buddhismen er blandt Religionerne den dybeste
og den høieste. Som Kristendommen er for dyb for
Negerne, saaledes har Buddhismen til denne Dag været
for høi for Europæerne. Men de allermest fremskredne
begynder altsaa endelig nu at komme efter: Buddhis-
men trænger ind i Paris.

*

Dr. Kvaale vil «endnu ikke» laane mig sine Bøger
om Hypnotisme, Spiritisme osv.; saa har jeg faaet fat
paa et Par selv.

Det er underlige Sager. Men man behøver blot at læse om de indiske Fakirer etc. for at vide, at der dog gives mere mellem Himmel og Jord end H_2O , SO_3 , H_2SO_4 . . .

*

Genial er den asiatiske Filosofi, den eneste virkelige Filosofi, der eksisterer.

Man opdagede for nogle tusinde Aar siden, hvad vi endnu ikke rigtig vil tro: at der ingen virkelig Tilfredsstillelse gives. Alt, hvad vi kalder Tilfredsstillelse, er Bedrag; Bedrag, der fører til ny Kval; det eneste virkelige er Savnet. For at opnaa Tilfredshed maa vi altsaa undertrykke Savnet, — sluttede Asiaten med isnende Logik. Og se, Fakirer og Derwischer og alle, der havde naaet Visdommens Høide, steg op paa Stene og Støtter og afdøde fra Verden. Hypnotiserede sig selv ved stadig at fordybe sig i Betragtningen af Nirwana, og de savnede ikke mere, og deres Sjæl fik Ro.

Kristendommen med sin Selvfornægtelseslære er bare en ufuldkommen Efterligning af Buddhismen.

XXXII.

(*Delirium.*) — — Hvorfor man straffer Mordere? Komisk Idé! Denne selvsamme Stat, som holder paa at sprænges af Overbefolkning . . . kommer der en godmodig Fyr og hjælper den af med nogle Individer, saa tager merbemeldte Stat Fyren og slaar Hovedet af ham. Ubegavet.

«For Consekvensens Skyld!» — Sniksnak. Morder-
evnen er en egen Begavelse, en Naadegave; man fødes til Morder, som man fødes til Geni; det har ingen Fare.

Staten vil ha Monopol paa Haandværket? Den forstaar sig selv bedst paa den Ting? De private Drabsmænd er Fuskere. Gjør det for fort af, for smertefrit; Menneskenes Børn skal myrdes methodisk, planmæssigt, seig- og langpines ihjel, sultes og slides ihjel paa Departementskrakker og andre Torturinstrumenter . . . og det der forstaar Staten. Ja, ja. Det kan lade sig høre.

Men hvis der var Menneskelighed paa Jorden, saa vilde man lønne, hædre og opmuntre Mordersjælene, saa der kunde blive mange af dem, og mange flinke. Saasnart en Mand havde udført et nogenlunde præsen-

tabelt Mord, skulde han med Statsstipendium sendes til Paris, London, Italien for at udvikle sig videre i sin Kunst, og havde han derefter udført fem Dødsfald tilfredsstillende, skulde han faa fast Ansættelse, Gage og Uniform samt en pen Titel: kgl. norsk Døds-hjælper, kgl. norsk Over-Sorgenslukker, kgl. norsk Over-Hof-Avancementsforholdsordner . . .

Det er det, man gjør med de militære? — Ja, ja, godt og vel . . . Men de er bare ansat for at tyne Svensker. De nationale Drabsmænd derimod, de, som vier sine Evner til Fædrelandets Tjeneste, som søger at forløse sine Landsmænd og Compatrioter og Medkristne, — de faar Pokker ingen Opmuntring, men maa lægge sine kortklippede Hoder paa en lav, grovt tilhuggen Blok. —

Og dog arbeider de bra i Regelen. Træffer et noksaa rigtigt Udvalg, kværker gamle Pengepugere, Aagerkarle, enslige rige Damer o. desl., Folk, som virkelig bare har godt af at dø. Men sligt tages der ikke Hensyn til; de blir uden videre afkortede — istedetfor at udnævnes til Løitnanter, Kapteiner, Generaler af den sande Frelsens Armé . . .

Besyderligt, dette Snerperi mod at myrde. Som om ikke disse Aagerkarle skulde dø alligevel! Idag, imorgen . . . Og selv en middelmaadig Morder expederer dem ialfald penere og kvikkere end denne klodsede, grisede Natur.

Hei, Jakob Skomager, nok for en Styver Brændevin . . .

Ja; jeg er falden.

Den er *for* kjedelig, den Dyd. Alene kan man jo ikke gaa og svæve bestandig, og er man sammen med Folk, blir det for smagløst at sidde der som en Farisæer og de andres onde Samvittighed. Man tager for Anstændigheds Skyld et Glas med, men bare ét; naar det er drukket, saa er jo Principet brudt, og man kan for den Sags Skyld ta nok et lidet halvt; og saa ender det med, at man maa lade sig hjemsende pr. Vognmand.

I det hele: at gaa og være bunden paa Viljen — det og det tør du ikke osv. — er jo for det intelligente Menneske umuligt. Og hvorfor plage sig? Det hele er jo saa ligegyldigt. D. v. s. — hvis man virkelig kunde tro paa en Sjælevandring . . .

*

Jeg er en dannet Mand. Jeg har bevist mig selv, at jeg kan bryde med Vaner og Svagheder; herefter vil jeg bevise mig selv, at jeg kan være fri.

Det er et lavt, kun halvmenneskeligt Standpunkt: at binde sin Vilje.

XXXIII.

Scene: Karl-Johan. *Personer:* En Grønskolling; Georg Jonathan; G. Gram.

Grønskollingen. Ja, men N. N. har ikke længer Ungdommen med sig.

G. F. Skulde det være saa vigtigt?

Grønsk. Vigtigt? Ungdommen er jo Fremtiden?

G. F. Naar den blir gammel, ja.

Grønsk. (lidt forbløffet). Ja men . . . ja men —; De begriber da, at . . .

G. F. Ungdommen kan enhver faa med sig, som forstaar at skraale. Jeg skal sige Dem en Ting: Mennesket begynder først ved Firtiaarene — naar man er færdig med det værste Fruentimmersøl og begynder at se rensligt paa Verden.

Grønsk. (vred). Mennesket begynder ved tyve Aar; da kan man elske, og da kan man hade; da har man Begeistring . . . da vil man noget —!

G. F. Kjære Dem, Tyveaaringerne, det er jo de endnu ikke ganske helbredede *self-abusers*. Jeg hører heller ikke saa meget om Begeistring fra den Kant, men desto mere om Slaphed, Træthed, Mangel paa Energi, Livslede; de gaar og klynker over, at de

ikke passer ind nogensteds; at de ikke interesserer sig for noget; fra jeg blev voksen, har jeg ikke hørt andet fra «de unges» Leir end denne Katzenjammer. Nei; Ungdommen kan vi ikke bruge. Dens Métier og Opgave er at ligge og næbbses med Smaatøserne og skrive Flæbevers og Kjønsbøger.

Grønsk. (rød i Kammen). Jeg troede, De var en moderne Mand, jeg; undskyld. Adjø. (Gjør heltom; forsvinder.)

G. F. (fløiter; smiler). *All right.*

Gram. Irriterende Fyr, ja. — Men det, De sagde om Ungdommen, skulde De ikke have sagt.

G. F. Saa?

Gram. De har taget mit Publikum fra mig. Hvad skal jeg nu i Deres Avis?

G. F. De skal skabe Dem et Publikum. God Middag!

*

«Fremtidens Aristokrati.» Det Ord høres af og til, og det er altsaa et saadant, jeg skulde være med paa at skabe. —

Men hvor finder jeg et Stof til at skabe af?

Et Aristokrati kan ikke laves — som man laver et Demokrati; det maa fødes. Men hvor er Moderen?

Det gamle Aristokrati dør ud. Eller opgiver sig selv; blander Blod med Børsplebsen. Udlevet i det hele taget. En Plante, hvis Rod er visnet.

«Pengearistokratiet»? — Ja, ja, Herregud; der er jo et sligt; Rigdom gennem flere Led forfiner. Men i Grunden er Daleren en Plebeier, trives ligesaa godt i Aagerjødens Lomme som i den fine Mands Portemonnæ, og er som Adelsdiplom uden Gyldighed. Hvert Øieblik rykker en ny Pøbelfyr op i Pengeadelens Rækker, og denne Adel vil altsaa altid beholde sit blandede —: uaristokratiske Præg.

Militæret? — Ak. Krigen er ikke længer Daad og Drøm, men anvendt Mathematik, en upersonlig Affære, der ledes af Ingeniører. Moltke er Tidens Napoleon; han vil dø som pligtopfyldende Kontorchef og Rigsdagsmand. Der gives nu kun én Krigerdyd, nemlig Disciplin —: at staa, hvor man blir sat, gaa, hvor man blir sendt; derved opdrages gode Lydere, men ingen Bydere. En Løitnant er yderlig forskjellig fra en Helt, og Kapteinen, Majoren, Obersten og Generalen — er Embedsmænd alle tilhobe.

Og Embedsmændene? — er Tyende. Skriverkarle, Upersonligheder, «Kontorer». «Amtet giver sig den Ære at fremsende . . .;» «Departementet skulde underdanigst formene . . .;» men af Tyende blir Trælle og atter Trælle.

Videnskabsmændene? — med Blækfingrene og Snuen og den bittesmaa Opfinder-Ærgjærrighed? — Af en Videnskabsmand blir i det høieste en Professor, og hans Søn blir en Døgenicht, der anbringes i et Embede ved Hjælp af Connectioner . . . duer ikke.

Forfattere, Kunstnere osv. — det er simpelthen Proletariatet. En Poet f. Ex. var til alle Tider den

mandlige *prostitué*. Før gav han sine Følelser til Pris for en hvilkensomhelst betalende Borgherre; nu prostituerer han sig for Publikum. Gjør Geschäft med sit Hjerteliv; laver ømme Fornemmelser for at opnaa tre Oplag; stryger det bedste og oprigtigste, han vilde ha sagt, for at faa Forlægger . . . Af slig en Slavekaste voxer intet Aristokrati.

Bønderne? — skulde være de eneste. Det er kongeligt at eie Jord, være Selvhersker over selv det mindste Stykke af Planeten; og de gamle Storbondeslægter er det eneste hertillands, som har noget af Adel ved sig. Men . . . allerede er Jorden Handelsvare. Bonden eier den ikke mer; den er forvandlet til en Conto i Aagerjødens Bøger. Bonden reduceres med svimlende Hurtighed til Proletar. Og Fremtidsmenneskene drømmer om at gjøre Jorden til «Fælles-eiendom», hvorved Grundlaget vil være trukket helt bort under dette eneste Aristokrati, der skulde kunne tænkes.

Men «Ungdommen» . . . er de endnu ikke fuldt udviklede Løitnanter, Embedsmænd, Kunstnere og Proletarbønder . . .

«Fremtiden» er en fæl Forestilling. Fabriker og velstaaende Arbeidere. Verden fuld af oplyste, velnærede Smaaborgersjæle, som spiser, drikker og forplanter sig videnskabeligt. —

Jeg vil ikke være med. Jeg vil simpelthen ikke.

Fin de siècle, fin de siècle. Fin de la culture européenne.

Svartnævede Proletarer styrter Vendômesøilen, brænder Notre-Dame, bryder ind i Louvre og forvandler med flinke Hammere Venus fra Milo til Puksten. Madeleinen omgjøres til et Arbejderbal-Lokale; Tuillerierne til et offentligt Suppekjøkken. Triumfbuen rives ned og erstattes af et tidsmæssigt, storartet, universelt *cabinet d'aisance*, hvorpaa pranger med store Bogstaver: *Liberté, Egalité, Fraternité, entrée 5 centimes.*

Men paa alle Gadehjørner arbejder Guillotinerne som Stampeværk. Thi alle maa dø, hvis Hænder er hvide, og hvis Næser er for fine for den uforfalskede Duft af Petroleum og Finkel og Folkets Sved. —

— — Jeg lader mig guillotinerne.

*

Astronomerne fortæller os, at vor Sol med dens hele Følge af Planeter og Drabanter falder gennem Himmelrummet med en Fart af Millioner af Mile i

Sekundet — henimod en eller anden Stjerne i Tegnet Herkules.

En vakker Dag styrter vor Jord ned paa denne Stjerne og damper bort som en Draabe paa en hed Ovn.

Hvorfor *var* den? — Naar Vorherre en Dag i næste Evighed tæller sine Stjernebjorder, vil han ikke engang lægge Mærke til, at Planeten Tellus er forsvunden — — —

*

Ak Herre, hvor længe?

Naar skal jeg overvinde denne evige Uro, denne nagende Utilfredshed og Utilfredsstillethed, denne Tørhed og Tørst gennem alt mit Væsen . . . Jeg er som et Dyr i en Ørken, hvor der ikke findes Vand, som en fanget Løve, der løber om bag Burets Stænger søgende Friheden. Alt, hvad der er uroligt og higende og speidende og længselsfuldt og fredløst, har samlet sin Kval i mig, ligger mig i Brystet som en slidende Vaande.

Naar jeg gaar ud, haaber jeg at træffe Freden i Skikkelse af en ung, fuldbarmet Kvinde, der lægger sine hvide Arme om min Hals og tilhviker mig Kjærlighedens uendelige Forstaaelse. Naar jeg kommer hjem, haaber jeg, hun sidder der inde og venter mig, stille og skøn, med dragende Vemod i de dunkle Øine.

Jeg sætter mig i den mageligste Stol, men kan

ikke hvile, lægger mig paa den blødeste Divan, men der er ingen Fred. Bestandig speider jeg, speider, speider; alle Nerver spændte, Sanserne anstrengte indtil Hallucination —: høres de ikke, de kjendte Skridt? kommer den ikke, den salige Aabenbaring? —

— — Men det eneste, som kommer, er Regningsbudet.

XXXV.

Begynder det nu?

Jeg ser ikke Fluer netop. Men disse underlige, lamme, hjernebløde Indfald, der plager mig . . . melder sig med en vis idiotisk, skoggerleende Paa-trængenhed som Aandrigheder . . . og det værste er, at jeg kan synes, de er gode — —

— «Olsen har ingen Skjæbne; man maa mindst hede Ohlzen, og endda blir det bare en Skjæbne til ti Øre . . .» *Kan* sligt opstaa i en Hjerne, der fungerer normalt?

— — — Jeg maa passe mig. Ikke for meget Absinth heller — —

*

Buddhismen er ikke noget for mig. Jeg stikker i Barbarisme til over Ørene. Dette med Forsagelsen er mig for negativt; mit Væsen tørster efter Tilfredsstillelse, Lykke, Kjærlighed; Barbaren kan ikke resignere; bestandig tror han, at Livet ikke *kan* være saa koldt; der *maa* nogensteds sidde en faderlig Gud eller en øm Gudinde — —

*

Scene: Mit Værelse. *Personer:* Dr. Kvaale; G. Gram — Skumring.

Gram (kommer ind med Dr. Kvaale). Det var hyggeligt af Dem; nu skal vi tage os en Cigar og vrøvle fornuftigt sammen; det er længe siden sidst (Tænder Lampen).

Dr. Kvaale (slænger sig i Gyngestolen. Slap.) Jeg har jo aldrig Tid. Nu har jeg ogsaa (ser paa Uhret) . . . bare 40 Minutter. Da maa jeg ned til min Selvmorder igjen.

G. (bringer Cigarer.) Selvmorder? — Saa? Det høres interessant. (Tænder Cigaren.) — Mislykket altsaa?

Dr. K. (Skuldertræk.) Naturligvis. Fordømte Klodrianer; kan aldrig gjøre det ordentligt. (Tænder Cigaren.)

G. (Sætter sig.) Og De har altsaa virkelig Hjerte til at «redde» en saadan Fyr?

Dr. K. (Skuldertræk.) Pligt, for Fanden.

G. En meget umoralsk Pligt.

Dr. K. Tjah.

G. Er han ung?

Dr. K. Jypling naturligvis . . . Troede sig forpligtet til dette-her, da han fik denne Historien . . . men kunde ikke Anatomi; satte Kuglen ind paa et Sted, hvor den ikke kunde udrette noget effektivt.

G. Revolveren altsaa. — Smagløst Vaaben. Knald og Spræl. Ikke sandt, De foretrækker ogsaa Opium?

Dr. K. Jo.

G. Drukne ved Badning er forresten heller ikke dumt; men man risikerer at bli reddet.

Dr. K. Ja. Folk er saa barmhjertige . . . naar det ikke behøves. — (Pause.)

G. (med lavet Overlegenhed). Hvad vilde De f. Ex. gjøre, hvis en god Ven besøgte Dem en Dag og bad om . . . et tilstrækkeligt Kvantum Morfin?

Dr. K. Naa; han kunde jo klage over Smerter et eller andetsteds.

G. Nervøse Smerter . . . der hindrede ham i at sove f. Ex. . . .

Dr. K. Ja. For almindelig Søvnløshed bruger vi jo andre Midler.

G. (lavet Latter). De vrider Dem jo endog ved at gi mig Chloral.

Dr. K. Chloral er noget Svineri, ja. Plages De endnu af Søvnløshed?

G. Undertiden . . . naar disse nervøse Smerter kommer. I Arme og Ben, ser De . . . og Hodet . . . jeg ligger og vrider og kaster mig som i Feber; ikke Tale om Ro.

Dr. K. (med et hurtigt, speidende Blik). Hm.

G. (affekteret munter). Vær ganske rolig, Doktor. Jeg er en gammeldags Fyr; jeg agter at dø paa foreskreven Maade af Lungebetændelse.

Dr. K. Sandt at sige er det ogsaa — rimeligvis — det lempeligste.

G. Det er det korrekte ialfald. Og med Død og Ægteskab og alt saadant noget skal man være korrekt.

Dr. K. Hja. — Og saa fra et videnskabeligt

Standpunkt. — Der er Formodning for, at Naturen udfører det Arbeide bedst alligevel.

G. Saa?

Dr. K. Den . . . udfører visse Forarbeider nemlig, undergraver til en vis Grad Modstandskraften, gjør Legemet ligesom . . . mere stemt for at dø, mere oplagt, saa at *mors* tilsidst har et forholdsvis let Arbeide at gjøre. Derimod saadant et voldsomt Middel, som uden Forberedelse føres ind udenfra . . . det vil ha at gjøre med et uforberedt, modstandskraftigt Legeme og maa altsaa gaa brutalt frem, bruge Magten, kværke og brække med Stivkrampe og Satansmagt, saa det er sandsynligt, at *mors* blir en temmelig ubehagelig Affære.

G. (anstrengt ligegyldig). Naa, hvis bare Dosis er stor nok . . .

Dr. K. Ja-ja.

G. Det er altsaa . . . godt at være over den Slags . . . Jeg har jo havt mine Perioder, jeg ogsaa. Men — dels har jeg virkelig ikke Energi nok, og dels har jeg denne . . . Uvilje mod Skandalen; agter altsaa at dø paa utvivlsomt kristelig Vis, og det glæder mig at høre, at det præsumptivt ogsaa er det bekvemmeste.

(Pause. *Dr. Kvaale* ser paa sit Uhr.)

G. (hurtigt). Men som sagt, hvis Søvnløsheden skulde blive for slem —. I det hele taget bør jo et intelligent Menneske egentlig altid have en Flaske Morfin i sit Medicinskab; det gir en vis Tryghed og Selyfølelse at vide, at man er rustet for alt . . . Hvis

jeg ligger her og pines en Nat —; man gider jo ikke gaa til Doktoren netop; paa den Tid; men der kan være Smerter, som gjør, at det blir noksaa ækelt at ligge og vente helt til Morgenens . . . Det kan jo bare simpelthen begynde at værke i en Tand; saa ligger man der — —

Dr. K. Ja. Jeg kjender det. Man dræber sig forresten heller ikke saa let, naar man har Midlet ved Haanden; man véd nemlig, at *det* kan man altid gjøre; man kan jo vente endda en Stund; — og saa venter man. Og imidlertid gaar Anfaldet over.

G. Ja . . .altsaa kommer jeg en af Dagene kanske —?

Dr. K. Ja. De er jo en dannet Mand; De véd selv, hvordan man har at omgaaes en Morfin-flaske. (Reiser sig som for at gaa; sætter sig igjen.) De kan faa det strax forresten. (Tager op Lommebogen og skriver en Recept.)

G. Tak, Doktor.

Dr. K. Værsaagod. — (Reiser sig; trækker Hanskerne paa.) Og *skulde* Fanden friste Dem engang, saa husk, hvad jeg har sagt. — Ja; nu maa jeg ned til min Klodrian.

G. (har gjemt Recepten.) Er der . . . nok?

Dr. K. (tar Hat og Stok). Til en Hest. — Godaften.

G. (griber hans Haand og trykker den i Taushed.)

*

Her sidder jeg med den hellige lille Flaske i min Haand.

Nu bare afvente det vanvittige Øieblik . . .

XXXVI.

Det hellige Alterens Sakramente. Hvad er der ved dette Udtryk, som fortryller mig? — Guds Blod i den gyldne Kalk funkler for mine Øine som Rubinregn i en Solbølge.

Det dybe, hede Purpurblod; denne fremsprudlende Kilde af det evige Livsvæld. Jeg vilde bade min Sjæl i det dunkle Dyb, og opstige deraf ren og frisk og ung som Gudinden af det skinnende Havskum.

— Jeg gaar til Løchen. Jeg skrifter for ham og faar den store Forladelse. Og nyder . . . det hellige Alterens Sakramente.

*

(Søndag Aften.)

En skrækkelig Vinter. Hvert Øieblik glider jeg tilbage i disse Brændinger, som vil suge og sluge mig.

«Vilje». Hvad er Menneskets Vilje. Pastor Løchen sagde i sin Studenterpræken idag, at hvis den ikke har et «levende» Centrum, saa flyder den fra hinanden i indbyrdes stridende Drifter og

Lyster, og Mennesket driver paa Verdens Vover som et Skib uden Ror; den Forklaring er kanske den rigtigste.

Ogsaa en Idé kan være Viljecentrum i en Sjæl, men ikke for den hele Vilje — paastod han —, kun for en større eller mindre Del af den. Derfor kan saadant et «idealt» Menneske være stort og beundringsværdigt fra den enkelte Side set, medens det til de andre Sider ofte ligger hen som et Vrag, et værgeløst Bytte for Vind og Vover. Kun noget personligt kan være en Menneskesjæls «centrale Centrum». —

— Ja, ja; noget personligt; en Kvinde eller en Gud! Alle Abstrakta er døde. Selv Buddhismens dybe Filosofi strækker ikke til — naar Viljen er brudt. «En lam eller værkbruden er lige nær, om man forklarer ham Gangens Theori; hvad han trænger, er den, der kan sige til ham med Myndighed og Magt: «Staa op, tag din Seng og vandre!»

Jeg ligger her og flyder i mine Brændinger som en væmmelig Mollusk uden Centrum. Det forfærdelige er, at jeg ikke kunde tage imod Hjælp, om den blev mig budt. Hvis Gud aabenbarede sig for mig i al sin Glans, saa vilde jeg falde om og besvime; men bagefter sagde jeg til mig selv: — en Hallucination; gaa til Doktoren. Og om Christus steg frem og befalede mig at være sund, og jeg blev sund, da vilde jeg sige: sandelig, han er ingen Profet; han er en af de flinkere Hypnotisører. —

*

Min Vaagen er en Halvsøvn; min Søvn er en Halvkrampe.

Jeg vaagner om Morgenen som lamslaaet, saar og sønderslidt i Lemmer og Ledemod, og Hjernen ligger sammensunken og slap inde i Hovedet, værkende træt, ude af Stand til at bli rigtig vaagen. Saadan maa en Epileptiker føle sig efter et Anfald, tænker jeg mig. Og jeg vakler rystende hen til Skabet . . .

Jeg skal ha Nerveslag en af Dagene; jeg véd det. Tør ikke længer gaa alene; det kan jo komme naarsomhelst. Ræd og sky vanker jeg om og indbilder mig, at jeg kan høre Røster . . . kjører af og til en Tur tilvogns, men vender om igjen; det Menneske, som kommer derhenne, kunde være en Morder; og hvis Veien er ensom, blir jeg ræd Vognmanden; han kunde jo pludselig bli gal — — —

— Krogen i Grand er den tryggeste.

*

«De studerer Dem selv for meget,» siger Kvaale; «man skal vogte sig for det. Man blir sig selv saa altfor interessant og ækel ved det, og Viljen svinder ind, og Selvsygen svulmer op, saa man tilsidst blir et altfor let Bytte for Galehuset. Find heller paa noget andet at interessere Dem for, noget ydre; der er ialfald nok af Ting til at ærgre sig over!»

«Ja, men al den Stund der ikke er noget andet, som vedkommer mig, end dette ene, ulykkelige, væmmelige Jeg-selv . . .»

Han trak paa Skuldrene. «Vi faar ved Leilighed sende Dem tilfjelds igjen.» — —

«Reis med,» sa jeg. «De ser ud, som om De selv kunde trænge en Fjeldtur.»

Han rystede paa Hovedet med et træt Smil. Saa blev han alvorlig og sagde: «For mig blir nok en længere Tur nødvendig.»

Han gir saadant et knækket, brudt Indtryk nu. Maaske han ogsaa er falden?

*

Af og til sniger jeg mig ind i den katholske Kirke, til Aftensang, naar der tændes Lys, gjemmer mig bort i en mørk Krog og sidder og hensvømmer i Orgelklang og Chorsang, til jeg græder.

Fødselsfesten om Julenatten var mig en Frelsens Stund. Jeg blev Barn igjen; jeg troede.

Forbandet være Kritiken, der har optæret Troens Rygmarv i os, og Videnskaben, der med frække Experimentatorfingre tilsøler og tilsmudser alt, hvad der skulde være helligt og urørligt. Længe formaaede Mefisto intet mod Guds Folk. Da forklædte han sig som Videnskab og fik Adgang til det helligste. Og se, — pludselig var det slukt, det lille fredelige, hellige Lysblink fra Bethlehem.

*

Hvorfor er jeg saa ulykkelig indrettet? Hvorfor skal jeg ha denne Læk i min Hjerne, denne Sprække

i Væggen, der gir fri Udsigt; — hvorfor kan jeg ikke «tro»?

Sandhed eller ikke Sandhed — Ligegyldighed til at dø af! Der er en Væg ude i min Sjæl; al Tilværelsens Vinterkulde staar lige ind, og jeg ser de Ulve, som sniger sig om ude i Natten med Bjæf og Hyl og Skum om Tænderne. Jeg sidder og hakker Tænder af Kulde og Angst og beder til Guder, Djævla og det evige Blaa efter en varm Haand at trykke, et varmt Øie at se ind i, at sænke mig i, til Nattens Rædsler var over. —

— — O evige Visdom i et Barns Mund. Adam var i Paradis; men selv Paradiset blev ham skrækkeligt, fordi han var alene. Og se: Kvinden stod der, varm og hvid, med dybe, dunkle Øine, som tilgav

*

Sjelden træffer jeg Jonathan nu. Han er kold og egenretfærdig og grund, uden Anelse om Livets Dybder.

Træffes vi, blir det Disput. Han har en næsten halvdannet Foragt for det, som han ikke skjønner. Og trods sin «Stolthed» forsmaar han ingenlunde at hjælpe sig med Kneb, — Tilsnigelser, Fordreielser, tom Haan, flotte Postulater.

«Spiritismen er ikke bare til at le ad,» mente jeg; «endnu famler den i Uvidenhed og Barnslighed og er omspunden af Humbug; men den søger ialfald at

sætte os i Rapport til Evigheden, og til syvende og sidst er det dog det ene fornødne.»

Han trak paa Skuldrene og saa paa mig. «Kan man ikke slippe med mindre?» sa han.

«Hvad mener De.»

«Jeg har ogsaa i den senere Tid tænkt at anlægge en *fin-de-siècle*-Maske,» spottede han; «men jeg maa tilstaa, at hvis der forlanges Ærbødighed for den engelsktalende Cicero, saa — —.»

— — Denne absolute Mangel paa Forstaaelse!

XXXVII.

(20. Marts.)

Postbudet bragte mig et Brev med sort Rand; jeg syntes at kjende Haandskriften. Stukken af en pludselig Angst rev jeg det op; det var undertegnet «Dr. Kvaale».

— — Endnu skjælver jeg. Denne Rædsel er ikke til at overvinde — —

«Kjære Gram.

Jeg kan ikke længer. Naar dette Brev er færdigt, tømmer jeg mit sidste Glas. Jeg skriver for at sende Dem min Afskedshilsen.

Jeg har i Dem gjenkjendt en Broder i Lidelsen. Maaske kommer De snart til at følge mig. Isaafald min Lykønskning.

Det er Beslutningen, som koster. Naar den er fattet, blir man tryk og fri. Dette er maaske den eneste lykkelige Stund, jeg har levet.

Mit Regnskab er opgjort; alt er i Orden. Om en halv Time vil al Verdens Sorger og Plager banke forgjæves paa min Dør. Johannes Kvaale er undsluppen.

Jeg formoder, at der ingen Udødelighed er.

Men hvis jeg lever videre, og hvis jeg har noget at meddele Dem, skal jeg sætte mig i Rapport til Dem. Vær ikke bange; jeg skal ikke skræmme Dem. Jeg skal passe paa engang, naar De ikke er nervøs eller svag, engang, naar De kan taale det. Maaske træffer De en Dag en Mand, hvis Navn De ikke husker, men som De synes, De maa have kjendt engang; hvis den Mand giver sig i Samtale med Dem og meddeler Dem Ting, som intet Øie har seet og intet Øre hørt, og som ikke er opkommet i noget Menneskes Hjerte, — da er det mig. Og da skal De give mig et Gjenkjendelsens Blik og et venligt Ord, som jeg kan tage med mig i mit rimeligvis temmelig ensomme Hinsides.

— Farvel, Gram. Skaal. Velkommen efter.

Deres oprigtigt hengivne

Joh. Kvaale.

P. S. Kun De og en Læge, hvis Diskretion er sikker, kjender Sammenhængen.»

*

Jeg bor paa Hotel om Nætterne i denne Tid; der er Mennesker og Trafik fra Aften til Morgen, og i Nødsfald kan jeg ringe paa Tjeneren. Besynderlig vanvittig Angst; blød paa Hjernen — —

Kjendte jeg en Hypnotisør, jeg gik derhen og lod mine Griller væksuggerere . . .

*

Umuligt?

Hvorfor?

Sæt, at den gamle Visdom har Ret . . . den, som har hersket over hele Jorden ligetil nu, og som Spiritisterne prøver paa at tage op igjen . . . og hvorfor skulde ikke denne ligesaa godt have Ret som nogle snusfornuftige Materialisters Mening fra det sidste Aarhundrede, Folk, som paa Død og Liv vil have Aanden udvist af Tilværelsen, eftersom de ikke kan faa den under Mikroskopet? Sæt, at Sjælen er det oprindelige, det evige, saa at Legemet ikke er andet end en Klædning, som Sjælen tager paa og kaster af, som den vil . . . Hvorfor skulde netop Legemet være det væsentlige, dette syge, usle Legeme, som vi véd ikke har Selvbestand, dette Conglomerat af Celler, som holdes sammen af et eller andet formende Princip, og falder fra hinanden i Forraadnelse, saasnart dette Princip ophører at fungere —? En latterlig Idé, en ægte Professor- og Laboratorie-Idé —: da vi kan se Produktet, saa eksisterer Produktet; men da vi ikke kan se det producerende Princip, saa er der intet producerende Princip, ihvorvel Produktet uden det producerende Princip absolut ikke kan existere!

Jeg har i Bund og Grund aldrig troet paa det der. I Bund og Grund har jeg altid tænkt mig «Døden» som en Overgang; tænkt mig, at jeg skulde leve videre, svæve om med de drivende Skyer og de susende Vinde, flytte om fra Klode til Klode og se nye Syner og nye Sandheder . . . Sjælen *har* den umiddelbare Vished om, at den ikke skal dø.

Energier og Bevidstheder, disse høieste og mest sluttede Tilværelsesformer, Skabningens Tinder, Skabningens Forklaring og *raison d'être* — de skulde op-høre, blive borte, flyde ud i intet og alt, naar selv ikke det useligste Støvatom kan tilintetgjøres? — Noget bundløst Vrøvl er det.

Eller min stakkels Doktor, denne stærke Mand i et usselt Legeme, en rig, dyb, fin Sjæl, som bort-gjemt i en uanseelig Ham neppe fik begyndt at leve . . .

Hvad sagde Fanny? — og hos hende var det Intuition! — «Der *maa* komme en anden Del af Romanen.» — Jeg tror mer paa dette barnlige Udbrud af umiddelbar Følelse end paa fem hundrede Professorer, der fornægter, hvad de ikke kan lugte. —

— — Kjære, ulykkelige Ven, hold dit Ord. Du véd, at jeg endnu er nervøs og svag; følg mig ikke . . .

✱

Jeg droges af en uimodstaaelig Rædsel; jeg maatte se ham. Han var skrækkelig.

Absolut ikke til at gjenkjende. Ansigtet skummelsort, indfaldent, med aabne, stirrende Geléøine; Munden gabende; Næsen brudt; et idiotisk Angstsmil stivnet om de knivtynde, blaasorte Læber. Store, gule Tænder glisede dyrisk frem midt i det forvredne Rædselsbillede. Synet lammede mig. Jeg vilde faa ondt; Liget begyndte at flyde og gyngede for mine

Øine, nikke . . . jeg sled mig løs og vaklede ud, forfulgt af en besynderlig, intim Skræk, der holdt mig omfavnet, pustede mig i Nakken, hviskede mig i Ørene, omgav mig med Liglugt og Beklemmelse, kvalte mig . . .

Nogen Tid efter befandt jeg mig, Gud ved hvorledes, i Pastor Løchens Salon. Fik et Nervetilfælde og satte Huset paa Ende. Huslægen blev hentet, en ung, alvorlig, energisk Mand; han satte sig ved min Seng og snakkede med mig; jeg blev rolig og sovnedede.

*

Han forfølger mig. Bestandig, naar jeg er alene, har jeg ham i Nærheden, bag mig, som et Nervecentrum i Luften; jeg føler ham, saaledes som man kan fornemme et Par Øine, der stirrer ufravendt i Nakken paa en.

Pastor Løchen sa, at jeg skulde bede. Det hjælper sommetider, især om Aftenen, naar jeg har lagt mig; men om Dagen, naar det er lyst, kan jeg ikke; det er jo Komædie . . .

XXXVIII.

Jeg har fulgt ham til Graven.

Han er officielt død af Hjerteslag. Begravelsen var meget pen. Forbausende stort Ligfølge; den sky, ensomme Mand har i Stilhed havt flere Venner, end han vidste. En ældre Læge samt Georg Jonathan fungerede som Marschaller.

Løchen talte. Han havde til Text Prædikerens: «Alt er Forfængelighed. Forfængelighed og Aandsfortærelse.» Mange træffende Ting sagde han om Livets Sorg.

Prædikerens Bøg er optaget i Bibelen, fordi den paa en inspireret Maade viser os Frelsens Nødvendighed ved at fremstille for os Verden, saaledes som den ser ud fra den gudløses Synspunkt. Verden uden Haab, uden dybere Forklaring, den er intet, intet — uden Forfængelighed og Aandsfortærelse. Alt, hvad Mennesket forsøger at udfylde sin Tilværelse med, Nydelse, Arbeide, store Idéer, almindelig Humanitet, — uden den dybere Forklaring blir det altsammen meningsløst og tomt — Forfængelighed og Aandsfortærelse. Denne gammeltestamentlige Bog er som skreven for Nutiden, er for det høitdannede Nutids-

menneske den sande Indledning til Christendommen, idet den giver Udtryk for den Fortvivlelse, den Pessimisme, hvortil det mere udviklede Menneske maa komme, naar det prøver at leve uden Gud. «Denne Mand, som vi idag følger til Jordan, var en ærlig Søger, og han skjulte ikke for dem, der kjendte ham, at hans Søgen og Tænkning havde ført ham bort fra Troen og Troens Gud. Han var en dygtig og energisk Arbejder i sit Kald, og hans Hjerte var fuldt af Menneskekjærlighed; hans Tanke beskjæftigede sig stadig med Problemer og Projekter til Forbedring af Menneskenes Vilkaar, og vi tør sige, at han var et ligesaa ædelt som høit udviklet Menneske. Og dog var Enden og Summen af hans Erkjendelse den: alt er Forfængelighed — Forfængelighed og Aandsfortærelse. I denne Erkjendelse blev han pludselig rykket bort.

«Men idet han var naaet til denne Erkjendelse, stod han ved Christendommens, ved Frelsens Tærskel. Og vi vil haabe, at Gud, den Barmhjertige, dog i sidste Øieblik har forundt ham den Naade at komme ind. Thi det véd alle, der kjendte ham, at hans Søgen var ærlig. Og den, i hvis Mund der ikke var Svig, han har lovet og sagt, at hvo som søger — han *skal* finde.»

Der kom en vis Fred over mig. Den forfærdelige Uro, som har plaget mig, siden jeg fik Dødsbudskabet, fortog sig.

Hvem kjender den dødes sidste Suk? Hvem véd, hvad der kan have opladt sig for ham, da Dødens

Skygger allerede begyndte at synke ind over hans Hjerte? Og hvem véd, hvad der egentlig er bagom hin mørke Port . . .

*

Dr. Thisted, Løchens nye Huslæge, er en interessant Mand. Meget forskjellig fra vore almindelige Læger.

Han har reist meget og har en Del Idéer, «som han her hjemme maa tie stille med»; tror f. Ex. paa Hypnotismen.

«Der er ikke noget mystisk i denne Lære,» siger han; «men den vil gjøre Revolution alligevel, og det ikke blot i Medicin og Retspleie. Den indeholder nemlig i al Stilhed den for al saakaldt «moderne Videnskab» farlige Sandhed, at Sjælen er Hovedsagen, og at det ikke længer er det eneste videnskabelige at rode om i Kadaveret.»

«Spiritismen? — Jeg forholder mig afventende. Kan den bevise sin Sats, saa er den sand. Intet er mere idiotisk end denne Forhaandsfornægtelse af alt ukjendt, som er saa eiendommelig for Nutidens «Videnskab»; — i det hele taget, vil De vide, hvad Dogmatisme og dogmatisk Indskrænkethed er, saa skal De ikke gaa til Theologien, men til Medicinen.»

*

(Søndag Formiddag.)

— — Ja; han er her. Han er i Værelset; i Krogen; fem eller sex Fod bag min Stol. Han ser paa mig med de underlige, fjerne Øine.

Har han noget at meddele mig? Denne Spænding blir mig farlig . . .

— — Kjære, ulykkelige Ven, hvis det er dig muligt; hvis ingen aandelige eller naturlige Love staar dig i Veien, saa aabenbar dig for mig, nu, i denne Stund, da jeg venter dig og er forberedt, og aabenbar mig den Sandhed, uden hvilken jeg ikke længer kan leve. Svar mig ved Tegn. Hvis der bankes to Gange, er det Ja; bankes der tre Gange, er det Nei.

Lever vi efter Døden?

— — Ti skjælvende, spændte Minutter. Dødsstilhed. Maaske han kan skrive. Jeg tager min Blyant

— — — En halv Times Experimenter. Unyttigt. Min Haand bevæger sig vistnok, — fuldstændig automatisk; den drages tildels afsted med en vis Kraft. Men det blir bare meningsløse Streger og Kruseduller.

Er her for lyst?

— — Jeg gjorde Værelset mørkt ved at hænge Tepper for Vinduerne. Derpaa eksperimenterede jeg i over en Time. Intet Resultat.

Jeg er ikke noget Medium; selv om han er her, kan han ikke meddele sig gennem mig. Mit tvivlsyge, stædige Væsen gjør ubevidst Modstand.

Et andet Medium altsaa. —

Men . . . saasnart dette andet Medium kommer imellem, har vi med det samme Muligheden for Bedrag, — bevidst Bedrag eller Selvbedrag. Fortvivlet.

— Besynderlig mat jeg er blit. Ud. Spadsere lidt.

Ved Middagsbordet hos Løchen idag blev der talt om . . . Fru Ryen.

Dr. Thisted er Huslæge der ude ogsaa og kjendte hende godt. Pastor Løchen kjendte hende ligeledes — fra religiøse Foreninger. Hun er bleven Christen.

«Et slaaende Bevis for den psychiatriske Methodes Rigtighed,» sagde Doktoren. «Hun var nemlig temmelig angreben, led af hysterisk Hovedpine, Søvnløshed, bestandig Uro; havde allerede begyndt med Morfin-sprøiten; Nervesystemet var i det hele temmelig daarligt. Nu er hun virkelig bra.»

«Hvorledes er det egentlig gaaet til?» spurgte jeg.

«Jeg fik hende simpelthen til at gaa i Kirke.»

«Aa, saa.»

«Den egentlige Aarsag til de mange Nerverelidelser i vor Tid er den, at Livsanskuelsen er i Uorden. Et Menneske mister . . . lad os sige Gud; dermed har Sjælelivet mistet sit Centrum; Sjælelivet er blit uden Regulator, om jeg saa maa sige, og begynder at styrte afsted i krampagtig vild Flugt, uden Maal og Maade. Og ret som det er, saa springer Fjæren. Fru Ryen følte sig desuden . . . mindre tilfreds i sit Ægteskab, hvad der gjorde Stillingen endnu værre. Hun befattede sig med tusinde Ting bare for at faa sin Tid udfyldt, døde sine Tanker — det er jo den sædvanlige Vei —; og nu var hun altsaa kommen saa langt som til Morfinen. Men det gik ganske stiltfærdigt i Orden igjen, da hun efterhvert gjenfandt . . . en mere harmonisk Livsopfatning; derved kom der Ro i hendes Sjæleliv, og med den — Ro i Nervesystemet.»

«De er . . . Christen, Doktor?» spurgte jeg usikkert.

«Dogmatisk Christen — nei. Men jeg er ubetinget religiøs og hylder i væsentlige Stykker ogsaa Christendommen. Vor ærede Vert, Hr. Pastoren, tror ikke, at jeg vil blive fordømt,» — tilføiede han smilende.

«Aa ja, disse Dogmer,» sukkede Pastoren, «som ved en ulyksalig Misforstaaelse hindrer saa mangen en religiøs Sjæl i at finde Veien. Men nu skal vi se,» tilføiede han muntre, «at den Christendom, som vi Præster har dogmatiseret ud af Verden, den blir nu medicineret ind igjen af D'Hrr. Læger!»

«Undskyld,» sa Doktoren høfligt, «det er D'Hrr. Præster, som kommer til at hjælpe Medicinen paafode igjen.»

Samtalen gled over paa andre Felter; jeg sad og taug og tænkte paa Fanny. — —

Maaske er hun nu lige vakker igjen . . .

*

«Men hvad Hjælp kan der være i at tro paa en Gud, hvis Existens ikke kan godtgjøres?» —

Dr. Thisted svarede: «Det er omvendt. Man kan ikke tvivle om en Gud, hvis *Ikke*-Tilværelse ikke kan godtgjøres. Hvad mener De med dette gammeldagsklingende Udtryk «godtgjøre» forresten? Vil De ha ham under Mikroskopet?»

«Det vilde jo egentlig heller ikke bevise noget.»

«Nei, det er den gamle Feil. Mikroskopet er brugbart ved Undersøgelsen af Bakterier; men vil man undersøge Solen f. Ex., eller Melkeveien, bruger man andre Instrumenter.»

— — «Oprigtig talt, Doktor; jo mer jeg tænker efter, jo mer finder jeg, at der egentlig ikke er noget, som hindrer mig i at antage Deres . . . mere moderne Livs-anskuelse. Intet objektivt. Men det hjælper mig ikke. Den positivistiske Skepticisme har ædt paa min Sjæl som en Syre, indtil selve Troes-*evnen* er gaaet tabt. Jeg tror faktisk kun paa, hvad jeg har under Mikroskopet . . . og til syvende og sidst ikke paa det engang. Det er Organet, som er lammet.»

«Kan der ikke tænkes nogen anden Forklaring?»

«For Exempel?»

«Jeg erindrer den Tid, da jeg begyndte at interessere mig for Hypnotismen. Jeg studerede den i Hemmelighed, men spottede den aabenlyst; tilsidst troede jeg egentlig, men vedblev alligevel at spotte. Hvorfor?»

«Ja — hvorfor?»

«Det gik tilsidst op for mig; men jeg gik i tre Maaneder og forsøgte at nægte det . . . Min hele Vantro kom deraf, at jeg havde en meget flink og begavet Ven, som jeg var ræd; hans Spot var jeg ræd — og de andre Kammeraters Spot; — ja, det høres elendigt; men saa ynkelige er mangen Gang de Hensyn, som holder os borte fra det, vi selv i Grunden erkjender.»

«Naa, det . . . maa jeg si . . .» — —

«Naa, saa brød jeg overtvert og sagde til mig selv: jeg giver Pokker i de Fyre! Jeg lader mig ikke længer foreskrive, hvad jeg skal antage eller ikke antage! — og saa megen Selvstændighed var der i mig, at jeg virkelig gjorde mig fri — — —»

Jeg hørte ikke mer, hvad han sagde. Jeg gik og tænkte paa Georg Jonathan. Skulde det virkelig være det?!

XXXIX.

(April 89.)

Jeg gaar hver Søndag i Kirke og hører Løchen. Og gaar bestandig beroliget hjem.

Denne stille Dybde, dette hellige Enfold, denne velgjørende Klarhed over de Spørgsmaal, der til syvende og sidst alene vedkommer os . . . hvorfor har jeg ikke havt Mod før til at søge disse Pauluner?

Her er intet af «Videnskabens» Bram og Brask, dette Staahei, hvormed det bundløse «Vi véd ikke» skal søges bragt i Forglemmelse. Stille, klar, svalende ren, flyder den hen, denne Trøens Elv, som er saa grund, at Lammet kan vade i den, og saa dyb, at Elefanten kan svømme. —

— — Hun sidder der ogsaa. Bleg, mager, med Spor efter megen Lidelse, med en ætherisk Glød i de dybe Øine. Jeg har atter denne Følelse af Tryghed og Tilfredshed, som jeg ikke har kjendt, siden vi to, hun og jeg, vandrede sammen paa de dunkle Veie. —

*

Jeg maa se til at overvinde denne Forestilling om «ham, der følger mig»; den kan bli mig for

stærk. Af og til overvælder den mig med en Angst, som gør mig hjælpeløs.

Idag, da jeg spadserede op Ulevoldsveien, gik en bleg, sortklædt Mand mig forbi; der var over hele hans Væsen noget dystert og mørkt, en Gravstemning; hans uregelmæssige Ansigt med de smaa, lidt sky Øine vakte min Opmærksomhed; selv stirrede han paa mig med et besynderligt Blik . . . det forekom mig pludselig, at jeg maatte have kjendt ham, men kunde ikke huske Navnet . . . i næste Øieblik fór det gennem mig som et Lyn —: det er ham! *ham!* — Og overfalden af en Angst, der isnede mig gennem Legemet og næsten lammede mig, søgte jeg min Frelse i Flugten. — —

*

Hvem er ulykkelig? — Den, som har faaet en mørk Hemmelighed at bære.

Saadan en Hemmelighed er som en Djævel i et Bur —: den vil ud, den vil ud! Jeg griber mig i at gaa og sige høit ved mig selv: Dr. Kvaale tog Gift; Dr. Kvaale tog Gift . . . farer forskrækket sammen og ser mig om; der kunde være nogen i Nærheden, som havde hørt det.

— Ingen Pjolter mer — og ingen Absinth. Tænk, om jeg i et Glemselens Øieblik kom til at plapre ud med denne Hentydning, som sidder mig saa løst paa Tungen — — —

*

«Vanvidet eller Kristus . . . »

Jeg er træt. Angesterne overvælder mig. Jeg kan ikke sove om Natten af Frygt for, at han skal aabenbare sig; ligger og lader Lampen brænde og læser i Bibelen.

Jesus er den gode Hyrde. I hans Arme behøver man ikke at frygte Satan mer, ei heller hans Sendebud . . .

Den gamle gudløse Tilværelse, der gjør Verden til et skumringsgraat Snegab fuldt af Spøgelse . . . det er paatide, paatide, at jeg redder mig. Nye, lysere Tider rinder. Atter ringer Paaskeklokkerne over Verden; atter lyder Morgensangen . . .

Christ ist erstanden!

Freude dem Sterblichen,
den die verderblichen,
schleichenden, erblichen
Mängel umwanden . . .

*

At klappe en Hund; at faa et Barn til at smile med hele Ansigtet; at bringe en gammel Madam til at puste lettere for en Stund ved at give hende en Krone; at hjælpe en ung Mand til selv blot en Stunds Liv ved at begeistre ham for noget; i det hele: bidrage meget eller lidet til at øge Tilværelsens fattige Glædesfond . . . vil ikke det paa Dommens Dag veie mere end tyve Bind Livslede? — siger Dr. Thisted.

Jeg begynder at øine et Kald. — Vi skal træffes,

hun og jeg, paa en bedre Maade, end vi engang tænkte. —

*

Eiendommelig velgjørende virker Dr. Thisted paa mig.

Det er ikke det, han siger, endnu mindre de Husraad, han giver mig til Styrkelse af mit Nervesystem, — det er han selv, som virker. Hans egen klare, stærke Personlighed.

Det blir tilsidst den eneste sande Lægevidenskab—: ikke Lægemedlerne, men Lægen. Sjæl virker paa Sjæl, og saa virker Sjælen igjen tilbage paa Legemet.

Han faar mig til at tro paa sig. Derved giver han mig den Støttestav, ved hvis Hjælp jeg lamme Mand pludselig staar op og gaar; — nu forstaar jeg, at Jesus af Nazaret kunde gjøre Mirakler.

Enhver Læge, som ikke kan gjøre Mirakler, er en Kvaksalver. Enhver Læge, som ikke tillige er Sjælesørger, — er en Kvaksalver.

Han rydder op i mit Indre, fjerner Vanskeligheder og Betænkeligheder, nedbryder Hindringer, feier bort Griller, maner væk Angst; faar fat paa alle sunde Trevler i min Sjæl og dyrker og styrker dem, restaurerer min Selvtillid, min Tro paa min Vilje, mit Livsmod, gir mig Mod til at have Mod — Gud véd hvorledes.

Han indsætter Værdier for mig; hvad der laa spredt og henslængt og meningsløst for mit Blik, blir

sammenhængende, sjælfuldt. Han reconstruerer Tilværelsen for mig ved at give den et Centrum.

*

Jeg kan ikke tro som Løchen eller som hun. Men mit Indre fyldes af en forunderlig Stilhed og Fred ved Forestillingen om «den gode Hyrde».

Den gode Hyrde, der sætter sit Liv til for Faarene . . . saa underlig godt og trohjertigt klinger det, og saa tilforladelig trygt. —

Aldrig anede jeg i mine urolige Drømme den stille Storhed over Christi Skikkelse; aldrig fandt jeg i Verden under den mest larmende Glans noget, der i Renhed, Høihed, Noblesse kommer endog blot forsøgsvis op mod den, der skjulte sig under hans ydmyge Fattigdom.

Han har lovet at give mig Hvile, og han giver mig den. Jeg ved ikke saa nøie, hvordan det forholder sig med hans Guddom, men min Helt er han fra nu af. Mine gamle Tvivl etc. er Skolegutvisdom fra øverste Gymnasialklasse; Skolegutterne er naturligvis for kloge for Gud. Jeg er fra nu af en virkelig «stolt Mand», der blæser ad «Alverdens Mening» alias «Videnskabens» Mening, og søger Freden der, hvor Freden er at finde. —

Løchen havde Ret. Verden er en Disharmoni. Og en Disharmoni har sin Sandhed — ikke i sig, men udenfor sig, i sin Opløsning. Men Opløsningen heder: Evighed. —

*

«Har De lagt Mærke til,» sa Løchen idag, «at næsten alle store Fritænkerapostle og Fritænkerførere er Jøder?»

Og han udviklede, hvorledes det saakaldte Fritænkeri, denne kolde, flade Negativisme, ikke er andet end en Fortsættelse af den store Langfredagsforbrydelse. «Det er den evige Jøde, som gaar omkring til Dagenes Ende og forfølger den seirende Galilæer med sit uudslukkelige Had. Han har intet at give, intet at byde; han kan bare rive ned, bortstjæle og røve; han har kun sit Had, og Hadet er ufrugtbar, som Kjærligheden er livbringende.» —

Og han sagde en Ting til, som er sand —: «Alle virkelig store Aander er religiøse.» —

*

— — Saa megen smertelig Kamp efter «Fred» og «Lys» . . . og saa staar Lyset midt iblandt os. Og der behøves ikke andet end den Smule Mod, man skal ha for at kunne sige til sig selv: «Jeg ser dette Lys; og hvad jeg ser, det vil jeg erkjende.» —

Som Pastor Løchen sagde idag —: Jeg har længe gaaet om og troet paa Christus. Der behøvedes bare det ene: at erkjende det for mig selv. Fra nu af tilhører jeg det nye Aarhundrede, Fantasiens, Troens, Hjertets Aarhundrede. Jeg gaar i Kirke og hører de svundne Stortiders Sang med et andet Sind end før; thi jeg kan synge med; det er min Sang — som det er Fædrenes.

Men bedst trives jeg i den katholske Kirke, hvor de ægte gamle Kirkesange toner, og hvor det evige Lys brænder ved Madonnas blomstersmykkede Alterfod.

— — Du rene, du hellige, som dog forstaar, du velsignede blandt Kvinder, du Jomfru-Moder, — dig vil jeg dyrke ved Siden af din herlige Søn; thi kun den Religion er en sand Religion, som ogsaa har et Alter for Kvinden, — for den hellige Jomfru og den hellige Moder, — for den tre Gange hellige Jomfru-Moder.

*

«Han» forfølger mig ikke mer. Som om min nye Læge havde hypnotiseret ham bort, er han forsvunden.

Den «sortklædte Mand» saa jeg idag igjen — hos Pastor Løchen. Det var en meget virkelig og en meget intelligent Mand; han heder Pastor Holck, og jeg vil tale mere med ham. Han skulde hen i et Møde med Fru Ryen og nogle andre Damer i «Foreningen for fattige Almueskolebørns Bespisning»; — jeg lod mig indtegne i den Forening med det samme.

*

— — En haard Gang har jeg igjen. Jeg vil først da føle mig helt som den nye Tids Barn, naar jeg definitivt har brudt med alt det gamle.

Jeg gaar endnu en Gang til Georg Jonathan.

XXXX.

Ikke uden en vis Bevægelse satte jeg mig idag i min gamle Stol paa Georg Jonathans Privatkontor i Universitetsgaden.

Han var som før. Og som jeg sad der og saa og hørte paa ham, blev det mig næsten ufatteligt, at jeg saa længe har kunnet vedligeholde dette Venskab.

Dette hovne, selvgode, egenretfærdige Væsen . . . store Gud, hvad har egentlig vi Menneskebørn at gjøre os til af?

Og saa dette hans besynderlige Lapseri, kun halvt selvironisk . . . Han vil sogar gjælde for (uægte) Søn af en engelsk Lord . . . Alt skal som Følge deraf være engelsk. Lange, rødlige Whiskers, stærkt pomadiseret Haar med Skille foran og bag; hvide, fede, paafaldende velpleiede Hænder; den evige graa Anglerdragt med Konkurs hatten; den stive Nakke og den lavet-ligegyldige, monoclekronede Mine . . . egentlig er hans hele Væsen mig imod, fra yderst og til inderst.

Han viede Dr. Kvaale nogle venlige, lavet-ligegyldige Ord; saa kom Fruen med Kaffe. Jeg vexlede de sædvanlige Sætninger med hende; saa spurgte

han, hvorledes det «for Tiden stod til med Totaliteten?» — Jeg takkede; «jeg har egentlig tabt Smagen for den Slags Nydelser, men kan altid tage et Glas Likør.»

Ret som det var, sad han midt inde i «Fremtidens Samfund». Han havde vel i nogen Tid ikke havt Anledning nok til at «høre Georg Jonathan tale», kan jeg tro.

«De har f. Ex.,» sa han, «ingen Forestilling om, hvordan et fremtidigt Aftenselskab vil arte sig.» Og han fortalte, hvorledes Gæsterne, efter at have indtaget et fyrsteligt Aftensmaaltid — «å 50 Øre pr. Couvert, Vine iberegnet» — ved Kaffeen vilde faa ihænde et «Program for Aftenens Nydelser», der oversat i Nutidens Sprog vilde se omtrent saadan ud:

Theatre francais: Den Gjerrige.

Grand Opera: Don Juan.

Opera comique: Barberen i Sevilla.

Theatre d'Eden: Grand Ballet.

Cirkus Renz: Festforestilling.

St. Peterskirken: Stor Aftenmesse med Processioner.

House of Commons: Aftenmøde; stor Tale af Gladstone.

Philharmonie: Bülow-Consert.

OSV. OSV.

«Saa kommer den elskværdige Vert og spør enhver især: har De truffet Deres Valg? hvilket Stykke vil De se; hvilken Opera vil De høre? — Hvorpaa enhver indretter sig ved sin Telefon og sit Skjærm-bret — De forstaar: det Bret, der optager de foto-

grafiske Øiebliksbilleder af vedkommende Stykke, saaledes at man ikke blot hører, hvad der siges, men ogsaa ser, hvad der foregaar, hver Bevægelse, hvert Minespil . . . I Mellemakterne spadseres der da og udvexles Indtryk. Den ene jubler over de spanske Danserinder paa Edentheatret, medens den anden dør af Begeistring over Gladstone's Speech . . . Det blir en Underholdning!»

Jeg smilte. «De tror fremdeles, at Lykken er at opnaa ved ydre Midler?» spurgte jeg.

«Lykken? Hvad skal vi med Lykken?» sa han; «Lykken, det er jo Kjedsomheden; Lykken er at sove eller at være død. Jeg kan ikke tænke mig noget mere haabløst end at være lykkelig. Jeg gaar ud fra, at Menneskene altid vil være saa utilfredse, at de bestandig finder Grund til at stræbe videre frem. Nei; Livet skal bare bli menneskeligt, menneskeværdigt. De smaa, prosaiske, ødelæggende Hverdagsсорger skal væk — forat de store Sorger kan faa Plads, Julies og Romeos Sorg, Hamlets og Faust's Fortvivlelse . . .»

«Og disse fortvivlede, — hvad vil De gjøre for dem?»

«For dem har jeg min Dødsfest.»

Jeg reiste mig; Øieblikket var kommet.

«Al denne maskerede Fortvivlelse er mig meget ligegyldig,» sagde jeg. «For dybere, finere Naturer er de Fantasier der bare kjedelige.»

Han reiste sig ogsaa. Stillede sig Ansigt til Ansigt med mig og stirrede paa mig med Øine, i hvilke jeg skimtede noget satanisk.

«Det har jeg anet,» sagde han. «De vil altsaa ikke være med i min Avis?»

«Nei.»

«De gaar til Præsten?»

«Jeg har frigjort mig,» svarede jeg. «Jeg opgiver alle gamle Talemaader. Jeg søger Tilfredsstillelse for min Sjæl — der, hvor den er at finde.»

— «Altsaa dog,» mumlede han.

«Farvel,» sagde jeg og vilde gaa. Han stod mig i Veien.

«Jeg holdt Dem for en Mand,» fortsatte han, bestemt paa at udgyde sin Galde; «en af dem, som bøier sig, men ikke brister. De har altsaa dog været for svag; De havde den farlige Knæk i Rygraden. *Fin de siècle; agonie de la Bourgeoisie* . . . Det gjør mig ondt, Gram. Men det maa jo saa være. De trætte gaar til Præsten. Farvel.»

«Jeg har bøiet mig,» svarede jeg, «fordi jeg ikke vilde briste. Gaa De hen og gjør ligesaa. Adjø.»

Jeg gik. Bag mig hørte jeg Georg Jonathans Latter.

Den klang mig som fra Helvede.

